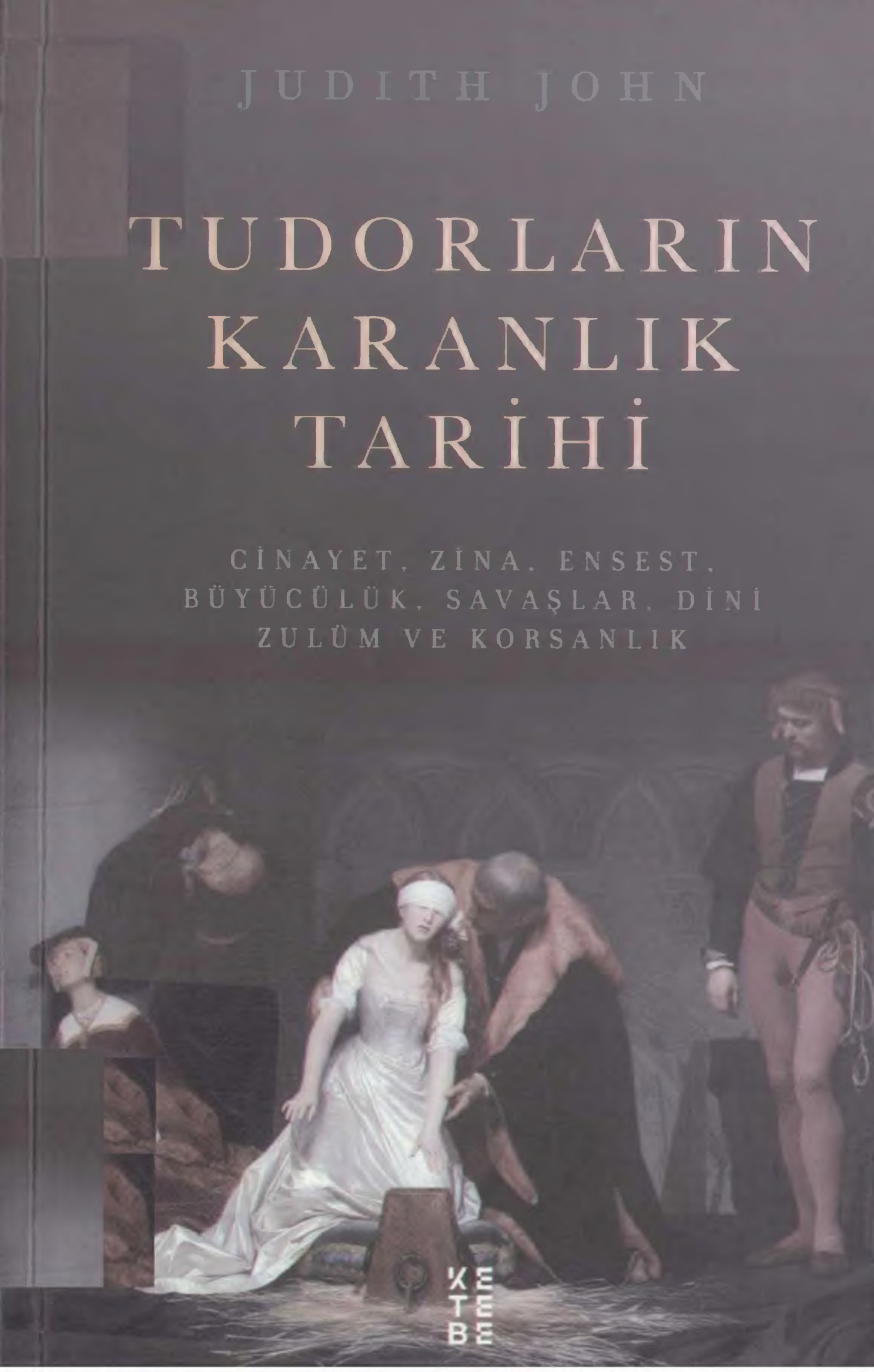
JUDITH JOHN

TUDORLARIN KARANLIK TARİHİ

CİNAYET, ZİNA, ENSEST, BÜYÜCÜLÜK, SAVAŞLAR, DİNİ ZULÜM VE KORSANLIK

KETEBE

TUDORLARIN
KARANLIK TARİHİ

JUDITH JOHN

FİLMLERE VE DİZİLERE İLHAM VEREN BİR HANEDAN

180 fotoğraf, tablo ve resmin yer aldığı *Tudorların Karanlık Tarihi*, İngiltere'nin en meşhur kraliyet hanedanını şekillendiren cinayet, zina ve dini çalkantıyı büyüleyici ve kolay anlaşılır bir dille anlatıyor.

1485 yılında Bosworth Field'de yapılan savaşta Henry Tudor'un III. Richard karşısında elde ettiği zaferle başlayan Tudor hanedanı, 45 yıl hüküm süren ve hiç çocuğu olmayan I. Elizabeth'in 1603 yılındaki ölümüyle son buldu. İngiltere'nin küçük bir ortaçağ krallığından Avrupa'nın önde gelen güçlerinden birine, hatta neredeyse bir imparatorluğa dönüşmesini sağlayan Tudorlar, Britanya tarihine damga vurdu.

Ancak bu büyük yükseliş döneminin karanlık bir tarafı da vardı. Meşhur VIII. Henry'nin Roma Katolik Kilisesi'nden ayrılışı, boşanmaları, altı eşinden dördünü idam ettirmesi; sadece dokuz gün tahtta kaldıktan sonra Katolik I. Mary uğruna idam edildiğinde henüz bir genç kız olan Leydi Jane Grey'in hüzünlü hikâyesi ve İspanyol Armadasını yenilgiye uğratan, İrlanda'daki ayaklanmayı bastıran Kraliçe I. Elizabeth'in Amerika'da yeni topraklar elde etmek amacıyla korsanlara ve köle tüccarlarına destek vermesi gibi...

TUDORLARIN KARANLIK TARİHİ

Cinayet, Zina, Ensest, Büyücülük, Savaşlar, Dini Zulüm, Korsanlık

KETEBE

ISBN: 978-605-7949-31-8
© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 120

Karanlık Tarih Serisi - 2

Editör
Sezai Saraç

Kapak
Harun Tan

Düzelti
Cihan Aldık

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Mart 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları
Sertifika No. 34989
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Matsis Matbaa Hizmetleri
San. ve Tic. Ltd. Şti
Sertifaka No: 40421
Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.
No: 51 Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul
Tel: 212 624 21 11

© **Amber Books** **Kitabın orjinal adı: Dark History of the Tudors**

Eserin Türkiye hakkı Kalem Ajans aracılığıyla Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

TUDORLARIN KARANLIK TARİHİ

Cinayet, Zina, Ensest, Büyücülük, Savaşlar, Dini Zulüm, Korsanlık

JUDITH JOHN

Çeviri
Sinan Coşkun

KETEBE

Judith John

İngiltere'nin Güney Galler bölgesinde yaşayan yazar ve editör Judith John, farklı tarihi ve kültürel konularda uzmanlaşmıştır. Çok sayıda eğitim setine imza atan yazarın bir dizi klasik roman hakkında kaleme aldığı takdim yazıları, yakın dönemde yayınlanmıştır. Judith John'un araştırmayı sevdiği konular arasında sanat, edebiyat ve tarih arasındaki ilişkinin yanısıra Erken Modern Dönem Avrupası bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ / 7

VII. HENRY: BİR HANEDANIN KÖKENİ / 13

VIII. HENRY: BİR EFSANENİN DOĞUŞU / 43

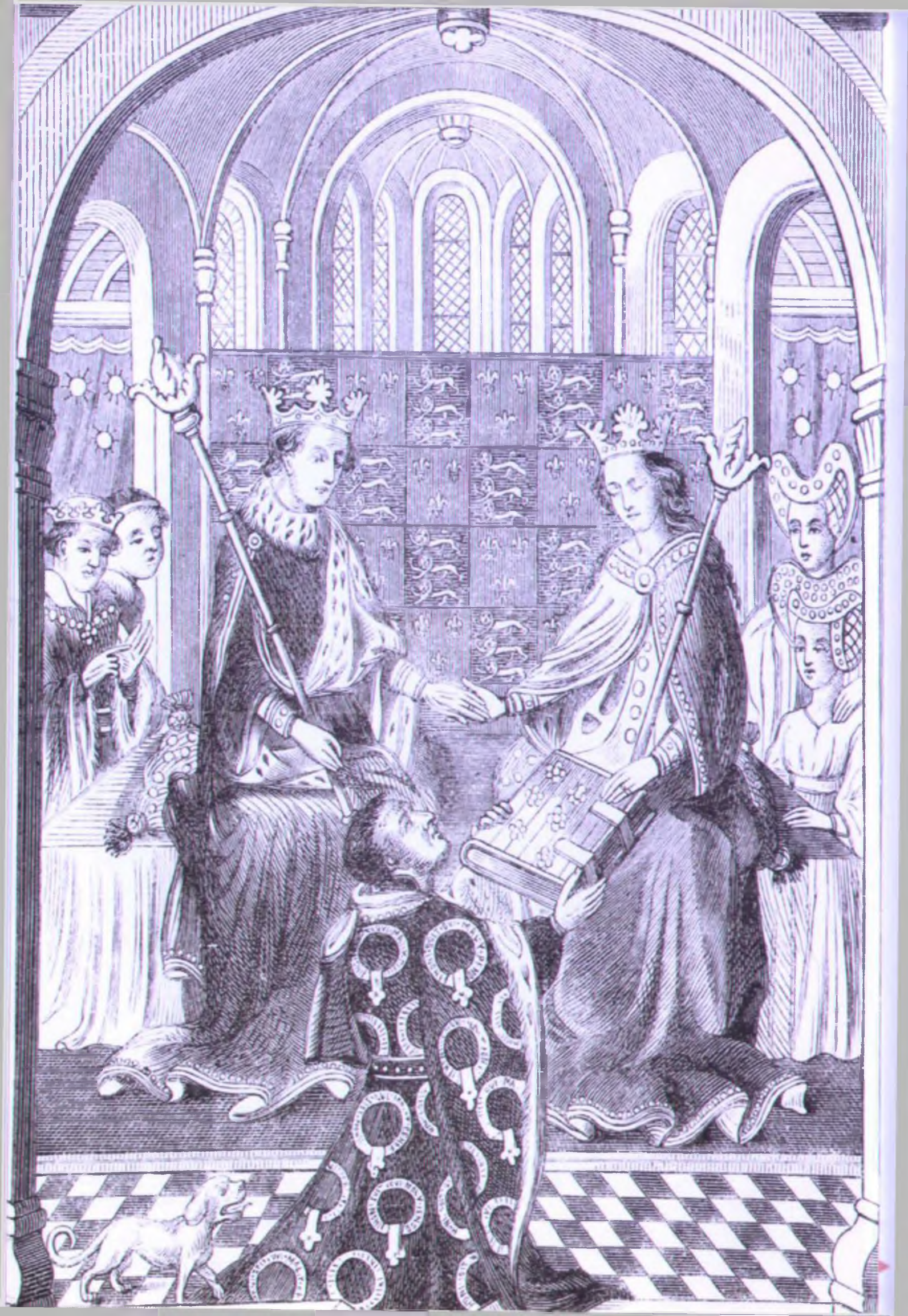
VIII. HENRY: EVLENDİ, KUMPAS KURDU VE İDAMA GÖNDERDİ / 75

IV. EDWARD: REFORMLAR, İSYANLAR VE KAN / 103

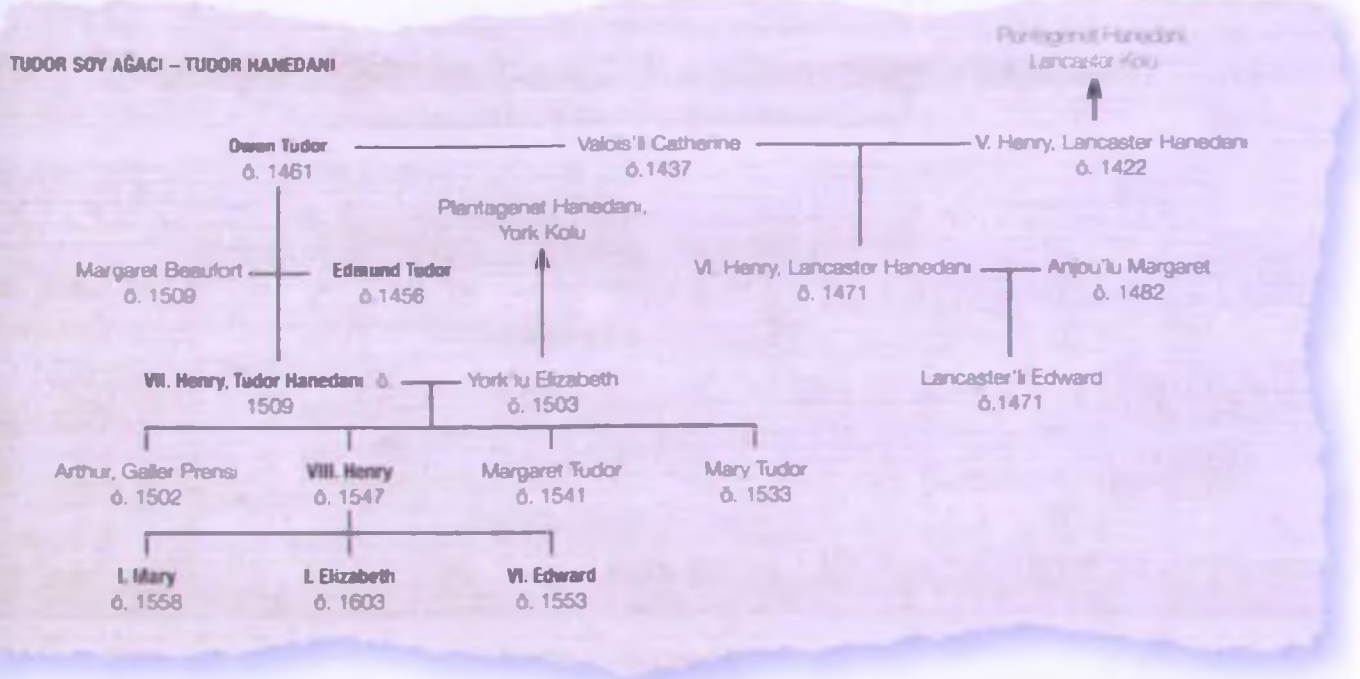
MARY, MARY, GERİSİN GERİ / 129

ELIZABETH: BAKİRE KRALİÇE KÜLTÜ / 159

I. ELIZABETH: TUDOR MİRASI / 191

GİRİŞ

Şiddet, rezalet ve dökülen kanlar, kökleri Orta Çağa uzanan İngiliz kraliyet ailesini yüzyıllar boyunca tarumar etti. Kanlı bir ihanet zinciri; entrika ve kalleşlik hikayeleriyle yüzyıllardır dinleyenleri keyiflendiren, dehşete düşüren ve büyüleyen İngiltere'nin kudretli hükümdarlarının üzerine kara bir gölge gibi çöktü.

Cinayet. Gasp. Zina. Savaş.

Çok Yaşasın İngiltere Kralları!

III. Edward 1327'den 1377'ye kadar İngiltere Kralı'ydı. Onun destansı saltanatı, hükümet ve etkili bir askeri gücün temellerinin atıldığı dönem olarak bilinmektedir. Bu kazanımları daha da takdire şayan kılan nokta ise babası II. Edward'ın korkunç krallığının ardından başarılmış olmalarıydı. III. Edward'ın on iki çocuğu oldu. Oğullarından Gentli John ilk Lancaster Dükü, Langley'li Edmund ise ilk York Dükü idi. Onların soyundan gelenler, İngiltere'yi otuz yıl sürecek bir iç savaşa sürükledi. Barış ancak Tudorlar savaşan hanedanları birleştirip 1485'te iktidara geldiğinde sağlanabildi.

Kral VI. Henry ile Kraliçe Anjou'lu Margaret birlikte. Margaret, melek gibi görünebilir ama hafife alınmaması gereken bir güçtü. VI. Henry devleti idare edemez durumdayken İngiltere'ye dahi hükmetti.

Aileyi Tanıyalım

Tudor hanedanının temelleri, cinayet ve ikiyüzlülük ile güç ve itibarın iç içe geçtiği

Henry Payne'in eseri olan "Choosing the White and Red Roses" (Kırmızı Gül ve Beyaz Gül Seçimi, 1908) isimli bu tablo Shakespeare'in VI. Henry eserinin 1. bölümünde birbirleriyle savaşan Lancaster ve York hanedanları ve destekçilerinin taraflarını belli etmek için kırmızı ya da beyaz gül seçtikleri sahneyi tasvir etmektedir.

bir çağda atıldı. Ancak Tudorlar iktidara gelmeden önce, nesiller boyu süren bir dizi cinayet, tahttan indirme, delilik ve zindana atma yaşandı; ta ki Tudorlar, İngiltere'nin kargaşa dolu kıyılarına hiç de kolay olmayan barışı getirene kadar.

Gentli John'un torunu, ünlü kahraman Kral V. Henry idi. Agincourt Muharebesi'nde yaptıklarıyla hem Fransa'yı hem de 1420 yılında eşi olacak Valois'li Catherine'nin gönlünü kazandı. Bir oğulları oldu ancak mutlulukları uzun sürmedi ve V. Henry 1422 yılında öldü. Yabancı bir ülkede yalnız kalan Catherine, teselliyi Owen Tudor'un (yerel Galce'de Owain Tewder) kollarında aradı. Owen Tudor, Lancaster hanedanından V. Henry'nin dul eşi Valois'li Catherine'nin maiyetinde basit bir gardrop sorumlusuydu. Owen'ın düşük pozisyonu nedeniyle evlilik ilk başta bir sır olarak tutuldu. Bu nedenle, evliliğe dair kesin bir kanıt bulunmamaktadır.

VI. Henry, babasının varisi olarak İngiliz ve Fransız tahtına çıktı ama genç yaşta olması ve kırılgan ruh hali, tartışmalara, entrikalara ve şiddete yol açacaktı. Fransa'yla yeniden barışçıl ilişkiler kurmak isteyen VI. Henry, 1445'te fırtınalı bir mizaca sahip Anjou'lu Margaret ile evlendi. VI. Henry, dindar ve müşfik biriydi ama aynı zamanda zayıf karakterliydi ve ruhi çöküntüye eğilimliydi. Bu durum, güçlü eşiyle tam bir tezat oluşturmaktaydı. Oğulları Westminster'li Edward 1471 yılında savaşta hayatını kaybettiğinde, taht varissiz kalmıştı.

1454 yılında VI. Henry ruhi çöküntü geçirdiğinde, onun dengesizliğinden faydala-

KERAMETLİ KRAL

VI. HENRY'nin ölümünden kısa bir süre sonra ortalık kralın keramet sahibi olduğu ve mucizeler yaratabildiği rivayetleriyle çalkalanıyordu. "Kral Henry'e adak adarsan mucizeler gerçekleşir, şifa bulursun, ölüme bile çare olur" diyordu herkes. İnsanlar, onun türbesine hacca gidiyordu. VIII. Henry'nin krallığı döneminde neredeyse aziz ilan ediliyordu.

1471'de Tewkesbury'de Westminster'li Edward'ın, IV. Edward tarafından esir alınması resmedilmiş. Prens Edward'ın, IV. Edward'ın zafer sarhoşu taraftarları tarafından öldürüldüğüne inanılıyor.

nan Üçüncü York Dükü Richard ve York Dükü'nün torunu Edmund, İngiltere'nin Koruyucu Lordu ilan edildi.1455 yılının Ocak ayına gelindiğinde, Henry ülkesinin yönetimini geri alacak kadar iyileşmişti ama Yorklu Richard çoktan gücün tadına varmıştı. Richard, "Kral Yapan" Warwick olarak bilinen Richard Neville tarafından destekleniyordu.

Ne gariptir ki, Yorklu Richard'ın kendisi asla taç giymedi ama iki oğlu, kalleşlikte hain babaları kadar becerikli olduklarını göstererek tacı taşıdılar. Yorklu Richard ve Neville, VI. Henry'e karşı ordu topladı ve ilk zaferlerini 1455 yılının Mayıs ayında St. Albans kırsalındaki savaş meydanında elde etti. Yorklu galipler, zihni bulanmış Henry'i 1456 yılında aklı başına gelip tekrar tahta çıkana kadar Londra Kulesi'ne hapsetti. Yorklu Richard, gerçek yüzünü göstermişti. İrlanda'ya kaçan Richard, 1459'da geri döndü. Henry'nin bu defa şansının o kadar yaver gitmeyeceğini kafasına koymuştu. Henry, Londra Kulesi'ne geri gönderildi. Richard ise Krallığın Koruyucusu olarak hükümdar oldu. Kral değildi belki ama bu da neredeyse kral olmak kadar iyiydi.

Bu esnada Anjou'lu Margaret, Lancasterlilerin desteğini kazanmıştı ve İskoçyalı III. James ile ittifak yaparak hiç durmadan ordu topluyordu. Wakefield'daki korkunç savaşta karşı karşıya gelen düşman hanedanlardan Lancasterler büyük bir zafer kazandı. Yorklu Richard ise, savaş meydanından sağ çıkamadı.

Richard'ın oğlu Yorklu Edward hak iddia edip 1461 yılının Haziran ayında tahta çıkana kadar Henry'nin delilik serüveni devam etti.

Babanın Günahları

Karışıklıktan faydalanan IV. Edward, tahtı ele geçirdi. Henry'den çok farklı bir kral portresi çiziyordu. York hanedanından ilk kral olan Edward'ın yakışıklılığı, uzun boyu ve cesaretiyle ülkeye ilham veren karizmatik bir lider olması, göze çarpan ayrımlardan biriydi. VI. Henry'nin aksine Edward, poli-

tikanın yönünü belirleyen güçlü bir liderdi. Ancak tahtı ele geçirmiş olması, yerini sağlama alması için yeterli değildi. 1470 yılında, artık "Kral Yapan" Warwick olarak bilinen IV. Edward'ın kuzeni Richard Neville, iktidarı ele geçirmeye çalıştı. VI. Henry'i yeniden tahta çıkaran Neville, kralın korkaklığından istifade edip onun adına ülkeye hükmetti. Edward'ın kendisini dinlememesine içerleyen Neville, aynı zamanda onun 1464'te Elizabeth Woodville'yle evlenmesine de karşı çıkmıştı. Çünkü Elizabeth'in ailesi, Neville'nin kendi hakkı olarak gördüğü servet ve unvanların sahibi olmuştu.

Neville, VI. Henry'i yeniden tahta çıkarmak için dolap çevirmesinin nedeni Kralı parmağında oynatmanın şimdi eskisinden de kolay olmasıydı. IV. Edward yurtdışına kaçtı. Burgundy'e, Gloucester Dükü olan kardeşinin yanına sığındı. Ancak 1471 yılında geri dönebildi. Zavallı ihtiyar Henry, Kule'ye geri gönderildi. IV. Edward, Neville ve ordusunu Tewksbury'de mağlup etti. Westminster'li Edward, savaşta hayatını kaybetti. VI. Henry'nin tek varisi, artık denklemden çıkmıştı. Oğlunu kaybetmenin verdiği acıdan mı yoksa hayatının son birkaç yılını kasıp kavuran olaylar silsilesinden mi bilinmez, VI. Henry, kısa bir süre sonra 21 Mayıs gecesi hayata gözlerini yumdu. IV. Edward'ın Henry'nin öldürülmesini emrettiğine dair söylentiler, bu güne kadar hiç ispatlanamadı.

IV. Edward'ın zafer keyfi kısa sürdü. Sağlığı bozulmaya başladı. 1483 yılının Nisan ayında geçirdiği felç sonucu hayatını kaybetti. Ölümün yaklaştığının farkında olan Edward, en büyük oğlu sadece on iki yaşında olduğundan (İngiliz Kralları ancak on sekiz yaşında reşit olur ve kendi başına hükmetmeye başlayabilir) güvendiği kardeşi Gloucester'li Richard'ı Krallığın Koruyucusu olarak atadı. Yine de Edward, tahtın meşru varisiydi ve 9 Nisan 1483'te Kral ilan edildi. Ama V. Edward, tacı hiç giyemeyecekti. V. Edward'a sadakat yemini etmesine rağmen, küçük Kralı en başından beri kontrol eden Krallığın Koruyucusu unvanına sahip iğrenç amcası, IV. Edward'ın ölümünün üzerinden henüz üç ay bile geçmeden 26 Haziran'da krallığını ilan etti. III. Richard, Kral ve York Dükü olan kardeşi Richard'ı kaçırarak ikisini de bir daha gün yüzü görmemek üzere Londra Kulesi'ne hapsetti.

GÖNÜLÇELEN EDWARD

Arkadaş canlısı, çekici ve yakışıklı bir adam olan Edward'ın tek bir ölümcül zaafı vardı. Uçkuru gevşekti ve güzel bir kadına hayır diyemezdi. Zevkine ve rahatına düşkün tabiatı yüzünden düşman ediniyordu. Bunda başkalarının eşleriyle aşk yaşamasının da payı vardı. Eşi Elizabeth Woodville'den olan on çocuğuna ilaveten sayısız metresinden birçok gayrimeşru çocuğu oldu.

III. RICHARD: GERÇEK Mİ HAYAL ÜRÜNÜ MÜ?

Shakespeare, III. Richard'ı tam bir kötü adam olarak tasvir eder. Fiziksel özellikleri, karanlık ve düzenbaz mizacından aşağı kalmayacak kadar korkunçtur. Sakatlığına duyduğu öfke ve bu durumdan kaynaklanan dezavantajlar, uzun süre Richard'ın çirkin karakterini daha da abartmak için eklenen uydurmalar olarak görüldü. Ancak 2013 yılında Leicester'de iskeleti bulunduktan sonra (bkz. 1. Bölüm) III. Richard'ın, hakikaten omurga eğriliğinden muzdarip olduğu ispatlandı.

Ama ben, ne oynaşmak için yaratılmışım,
ne de aşk aynasına sırnaşacak gövdem var.
Kalıbım çarpık-çurpuk, aşk görkemi yok bende,
geçemem ki kırıtan bir yosmanın önünden.
Yoksun bırakılmışım doğru dürüst varlıktan.
Doğa kalleşlik etmiş, biçimsiz yapmış beni.
Yarım-yamalak-bozuk-vakitsiz yollanmışım
şu boğucu dünyaya.
Yarım bile denemez. Ben öylesine eksik ve
aksak kalmışım ki,
Rastladığım köpekler bile havlıyor bana.

Shakespeare, *III. Richard*

"Kurnaz, İkiyüzlü, Kalleş"

III. Richard, bugün hâlâ tartışma konusu olan büyüleyici bir şahsiyet. Ölümünün ardından iktidara gelen Tudor hanedanı, Richard'ın zevkle adam öldüren, bir türlü doymak bilmediği iktidarını sağlama almak için her şeyi yapabilen biri olarak tanınmasında etkili oldu. Biraz haşin ve çokbilmiş biri olsa da, portrelerine bakılırsa, fiziksel olarak epey yakışıklı bir adam. William Shakespeare'in *III. Richard* isimli eserindeki simgesel tasvirinde, hem içi hem dışı iğrenç, engelli hatta şekil bozukluğu olan bir karakter olarak gösteriliyor.

Eserde biraz da olsa doğruluk payı var. Richard, yeğeni V. Edward'ı zevkle tahttan indirdi. Tahtı ele geçirebilmek için, Edward ve kardeşini zindanda kısa ama elem dolu bir hayata mahkûm etti. Rivayete göre Richard, bedbaht prensleri günün birinde başına bela olmasınlar diye öldürdü. Ama kıymetli tacını uzun süre taşıyamadı. İki yıl süren isyan ve şüphe, III. Richard'ın savaş meydanında ölmesi ve York Hanedanı'nın Güller Savaşı'nı Lancasterlerin soyundan gelenler karşısında mağlubiyetiyle sonuçlandı.

Güller Savaşı'nın ardından yaşanan kanlı süreç, İngiliz tarihindeki en etkileyici dönemlerden biridir. Ama bu çarpıcı katliam ve ihanet hikayeleri bile, Tudor ailesinin tuhaflıkları karşısında sönük kalır.

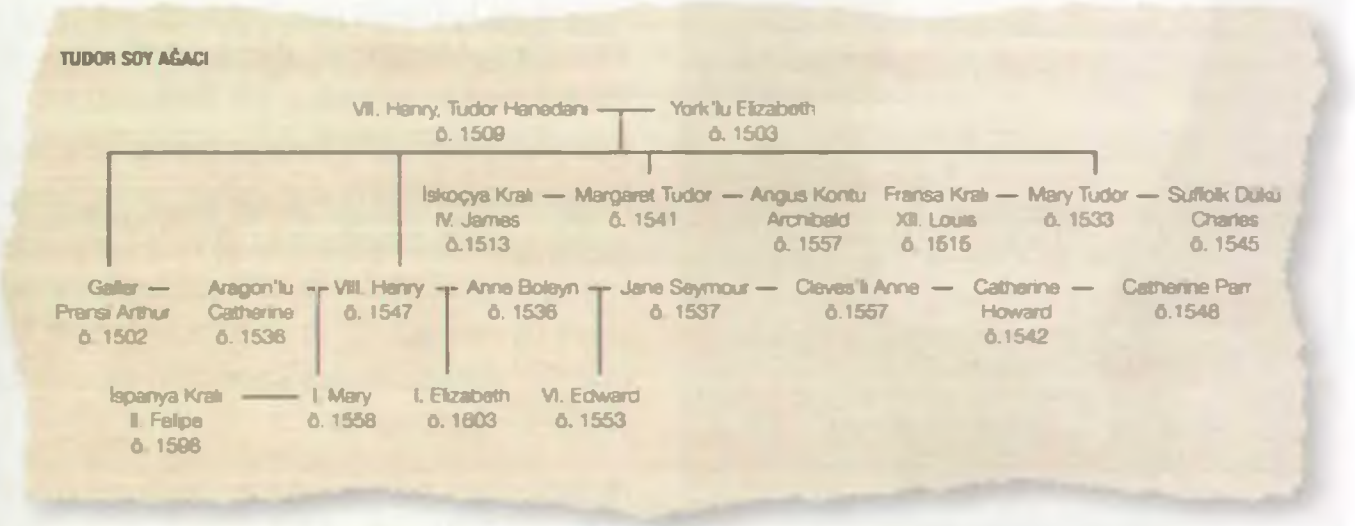

Burada III. Richard'ı klasik portre pozuyla (başı ve omuzları belli bir açıda) görüyoruz. Ama tabloda, kurnaz Kralın muzdarip olduğu omurga eğriliğine dair herhangi bir işaret yok.

Anno h o ſ ſo octobꝛe primꝰ henꝛich vii thaurꝰ erꝛe illuſtꝛiſſim
ordinatꝰ p hermañ zuck Zo erꝛe ... ...

I

VII. HENRY
BİR HANEDANIN KÖKENİ

Tudorlar, 1485-1603 yılları arasında hüküm sürdü. Plantagenet Hanedanı (1154-1485) ile karşılaştırıldığında, bu dönem pek de uzun sayılmaz ama Tudorların devri, İngiliz tarihinin en meşhur ve en rezil hükümdarlarıyla doludur. Cinayet ve idamdan, ihanet ve haksız yere hapse atmaya, zamparalıktan gayrimeşru çocuklara, dini çalkantılardan sapkınların yakılmasına kadar pek çok karanlık ve kirli hikâyede, bu hükümdarların mirası varlığını sürdürmektedir.

İlk Tudor Kralı VII. Henry'nin çalkantılı saltanatı başlıyor.

1485 yılında, VII. Henry'nin tahta çıkıp çıkamayacağı garanti değildi. Henry'nin taç giyme töreninin yapıldığı tarihte, tahtı ondan daha çok hak ettiğini iddia eden annesi Margaret Beaufort da dâhil olmak üzere 10'dan fazla aday vardı. Margaret, Gentli John'un 2. göbekten torunuydu. Ancak, koşullar, siyasi manipülasyon ve kendisinin meşru Kral olduğuna dair inancı sayesinde Richmond'lu Henry, Güller Savaşı'nı başarıyla nihayete erdirerek, York ve Lancaster hanedanlarını birleştirerek ilk Tudor Kralı

Burada VII. Henry, ihtişamlı kaftanının içinde elinde Tudor gülüyle resmedilmiş. Yorkların beyaz gülüyle Lancasterlerin kırmızı gülü, Tudor Kralı'nın döneminde birleştirildi.

Portrede, IV. Edward sağlıklı ve mutlu bir adam olarak tasvir edilmiş. Ancak Edward, 41 yaşında belirlenemeyen bir hastalıktan ötürü aniden hayatını kaybetti. Çoğu insan, Edward'ın zamansız ölümünü iştahına ve hayattaki aşırılıklarına bağlıyor. Onun ölümü, taht kavgalarının yeniden başlamasına neden oldu.

VII. Henry oldu. Ancak ne Henry ne de ecdadı, saltanatları boyunca huzur yüzü gördü. Henry, sürekli bin bir zorlukla kazandığı tacı biri elinden alır korkusuyla yaşadı.

Sürgünde Büyümek

York hanedanından krallar -önce IV. Edward ardından III. Richard- için potansiyel bir rakip olduğundan Henry, çocukluğunda kendi güvenliği için uzaklara gönderildi. 1471 yılında Henry on dört yaşına girdiğinde, zayıf iradeli babası Edmund Tudor hayatını kaybetti. Devam eden Güller Savaşı yüzünden İngiltere'de yaşamak, tahtın potansiyel bir varisi için çok tehlikeliydi. Bu yüzden, annesi ve amcası Jasper Tudor, Henry'i Breton'a götürdü. Breton, II. Fransuva'nın hüküm sürdüğü bağımsız ve ayrı bir dukalık idi ve o dönemde (dönemin Fransız Kralı XI. Louis'in bölgeyi krallığına katmaya can atmasına rağmen) Fransa'nın bir parçası olarak görülmüyordu. IV. Edward ve ardından III. Richard, XI. Louis'i, Henry'i İngiltere'ye geri göndermesi konusunda ikna etmeye çabalıyordu. Geri gönderilmesi durumunda, Kral'a karşı tehdit teşkil ettiğinden dolayı akıbeti hapis ya da idam bile olabilirdi. Breton'un bağımsız bir dukalık olması, Henry'i nispeten de olsa bu akıbetten koruyordu.

Henry, sürgündeyken saray usulleri ve soylu hayatı hakkında oldukça iyi yetiştirildi. Eğitimi, daha geleneksel ilimlerin yanı sıra at binmeyi, dans etmeyi ve sarayın hanımefendilerine baş döndüren iltifatlarda bulunmayı da içeriyordu. Tüm bu hoppalıkların yanında, Margaret ve Jasper ile birlikte zorla İngiltere'ye geri gönderilme tehlikesi her daim pusuda bekliyordu.

Henry'nin Breton'da uzun zamandır devam eden sürgünü, ancak 1485'te tahtı Richard'dan almak için İngiltere'ye dönmeye karar verdiğinde sona erdi. Sürgünde geçirdiği zaman boyunca, hem Edward hem de Richard, defalarca Henry'nin oluşturduğu tehditten kurtulmayı denediler. IV. Edward'ın 1483'te ölümü ve ardından aynı sene Richard'ın tahtı yeğeni V. Edward'ın elinden almasından sonra İngiltere'de yaşanan olaylar, Henry'nin yönetime el koymaya karar vermesine neden oldu. Hem cüretkâr hem gözü pek olan bu karar, yüzyıldan daha uzun süre İngiltere'de krallığı, siyasi yapıyı ve dini şekillendirecekti.

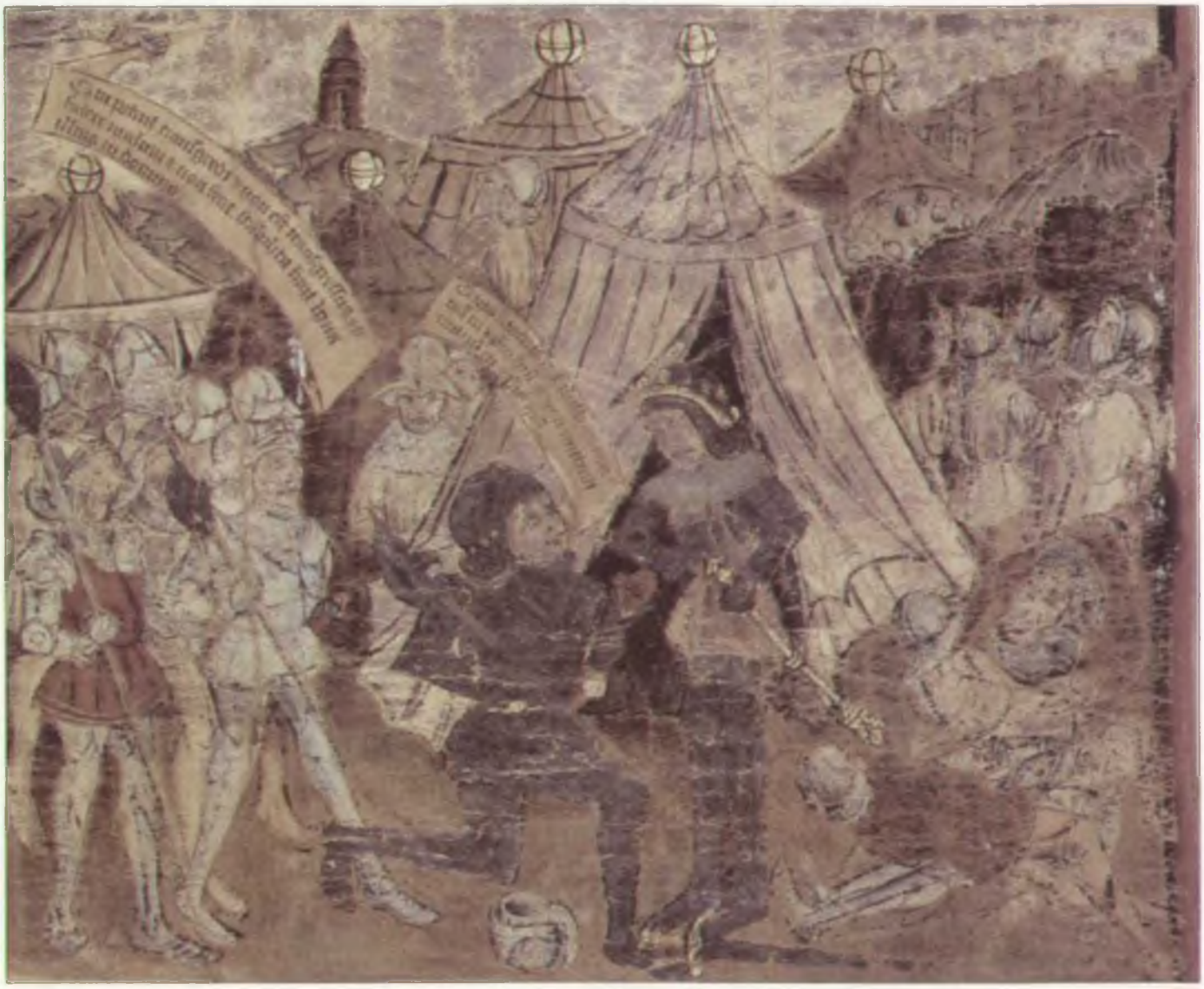
LONDRA KULESİ

Günümüzde Kraliyet Mücevherlerine ev sahipliği yapan ve çok sayıda turist çeken Londra Kulesi, İngiltere'nin kanlı geçmişinin karanlık bir yadigârı olarak varlığını sürdürmektedir.

11. yüzyılda Fatih William döneminde saray olarak inşa edilen Kule, 14. yüzyıldan itibaren zindan olarak kullanılmasıyla ünlendi. Tahtta hak iddia edenler, krala meydan okuyanlar, ihanetten suçlu bulunup idam gününü bekleyenler bu zindana atılır, hatta bazen kendilerinden bir daha haber alınmazdı (bkz. Kuledeki Prensler). Kule, inşasından bugüne kadar geçen zamanda kale, cephanelik, hazine ve kraliyet hayvanlarının yuvası olarak hizmet verdi.

Görkemli Londra Kulesi, İngiltere'nin kanlı geçmişinden bir hatıra olarak hâlâ ayakta. Kale, deli VI. Henry'nin 1471 yılında hayatını kaybettiği Wakefield Kulesi de dâhil olmak üzere birkaç kuleden oluşmaktadır.

Son yıllarda yaşadığı fırtınalı olaylar neticesinde akıl hastalığı daha da şiddetlenen VI. Henry, 1460 yılında Northampton Muharebesi'nde esir alındı. Biraz da Edmund Grey'in York hanedanına karşı savaşmayı reddedip ihanet etmesi nedeniyle, Lancaster hanedanı büyük bir yenilgiye uğradı.

Krallığı Geri İstiyor

Henry'nin 1484 yılında Buckingham Dükü'nün yardımıyla (Richard'dan desteğini çekip Henry'i desteklemişti) tahtı Richard'dan almaya yönelik önceki girişimi, başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Henry ve müttefikleri, Dorset'te karaya çıkmayı denediler ama Richard'ın askerleri pusuda bekliyordu. Henry, Breton'a döndü. Buckingham ise, Galler'e kaçmaya çalışırken idam edildi. Henry'nin kısa süre içinde bir hamle daha yapması gerekecekti. Artık, kendisine her daim sadık kalan amcası Jasper Tudor ile sürgündeki diğer nüfuzlu Lancasterlılar ve Yorkluların desteğine de sahipti. Jasper, Richard ile Breton Dükü II. Fransuva arasındaki müzakereler boyunca Henry'nin güvende olmasını sağladı. IV. Edward'ın Henry'i ele geçirmeye çabalarına rağmen Fransuva, ilk başlarda çocuğu koruyup kollamıştı ama Fransuva'ya güven olmazdı. Fransuva, XI. Louis'in 1483 yılındaki ölümünden beri Richard ile gizli görüşmeler yürütüyordu. Henry ve beraberindeki sürgünler, bu ihanetten haberdar olur olmaz Fransa'ya kaçtı. Yeni tahta çıkan genç Fransa Kralı VIII. Charles, onlara kapılarını açtı ama Henry'nin tahtta hak iddiasına kayda-

JASPER TUDOR

Henry'nin amcası hakkında, onun en büyük ve güvenilir danışmanlarından biri olmasının dışında oldukça az bilgiye sahibiz. Sürgünde yeğeni ve baldızını yalnız bırakmayan Jasper, Margaret Beaufort ile omuz omuza Henry'nin taht üzerindeki iddiasını desteklemeye çalıştı. Bosworth Muharebesi'nde Henry'nin yanındaydı. Jasper'ın yeğenine olan sadakati, biraz da anne babası arasında gizlice kıyılan nikâhın meşruiyeti şüpheli olmasına rağmen ona unvanlar veren üvey kardeşi VI. Henry'e duyduğu sonsuz sevgiden kaynaklanmaktaydı. Jasper aynı zamanda yetenekli bir askerdi. Savaş taktikleri hakkındaki bilgisi, Bosworth Muharebesi'nde çok işe yaramıştı. 1485 yılında ödül olarak kendisine Bedford Dükü unvanı verildi. Bu unvanla birlikte, Henry'nin konseyinde Margaret Beaufort ve John de Vere ile birlikte birkaç asil üyeden biri olmuştu.

Jasper Tudor'un (sağdaki vitray) kilise camında tasviri.

Y MAB DAROGAN: GERÇEK Mİ HAYAL ÜRÜNÜ MÜ?

Galler halkının Henry'i desteklemesinde oldukça belirleyici olan etken, onun Mab Darogan yani Kaderin Oğlu olduğu iddialarıydı. Henry de bu söylentileri kendi çıkarı doğrultusunda körüklemekten geri durmadı.

Mab Dragon, Galler geleneklerine göre kökleri Kral Arthur zamanına dayanan efsanevi bir karakterdi. Mab Dragon'un bir gün İngiltere'yi Anglo-Saksonlardan geri alıp iktidarı tekrar Keltlere vereceği rivayet edilirdi.

Henry'nin Galler'den geçişi ve Richard'ı mağlup etmesi, efsaneyi daha da pekiştirdi. Bu durum, hem kazandığı zaferde hem de sonrasında Galler'le olan ilişkilerde etkili oldu.

değer bir destek vermedi.

Henry'nin durumundaki belirsizlik ve Fransa, İngiltere ve Galler'de artan taraftar sayısı, İngiltere tahtını ele geçirmek için yeni bir girişimde bulunma zamanının geldiğini gösteriyordu. III. Richard'ın tek oğlu ve varisi Edward 1484'te hayatını kaybettiğinde, Henry'nin talihi döndü. Edward'ın ölümüyle, York'lu Kral'ı saf dışı edip tahtı ele geçirmesinin önünde bir engel kalmamıştı.

Hamlesini Yapıyor

Henry'nin Galler üzerinden İngiltere'yi işgale girişmesi çok isabetli bir karardı: Henry, Galler geçmişi sayesinde, nüfuzlu bir toprak sahibi ve asker olan ayrıca Henry'nin ordusuna asker verme sözü veren Rhys ap Thomas gibi birçok güçlü Gallerlinin desteğini alabilirdi.

Henry ve ordusu bu defa Galler'in güneybatısı kıyısında bulunan Milford Haven'e yelken açtı. Destek toplamak için Galler'de karaya

Richard'ı öldüren darbeyi gerçekten kimin vurduğu bilinmese de, burada III. Richard'ın VII. Henry tarafından mağlup edildiği hayali an resmediliyor. Yeni kral, bu inandırıcı propaganda çalışmasında haşmetli ve cesur olarak tasvir edilmiş.

GÜCÜN KERAMETİ: GALLER BAĞLANTISI

Henry, işine geldiği zaman Galler geçmişini kullanmaktan çekinmiyordu. Galler'deki Pembroke Kalesi'nde dünyaya gelmiş ve kendi güvenliği için Breton'a götürülünceye kadar hayatının ilk 4 yılını burada geçirmişti. Galler halkı üzerinde hâlâ güçlü etkisi olan Arthur efsanesine gönderme yaparcasına, ilk oğluna Arthur adını verdi.

1489 yılında Arthur'u Galler Prensi ilan etmesi, Galler halkının desteğinin devam etmesinde etkili oldu. 1 Mart'ta Aziz David Günü'nü de kutluyordu. Galler'li belli topluluklara hür doğan İngilizlere ait hakları tanıyan fermanlar yayınlaması, saltanatı boyunca Galler halkının desteğini muhafaza etmesini sağladı.

Tanıdığı imtiyazların karşılığını fazlasıyla almayı da ihmal etmiyordu. İşine geldiğinde Galler'i göklere çıkarmasına rağmen, Henry aslında sadece dörtte biri oranında Galler'liydi. Tahta çıktıktan sonra hiç Galler'de yaşamadı ve Galceyi de bilmiyordu.

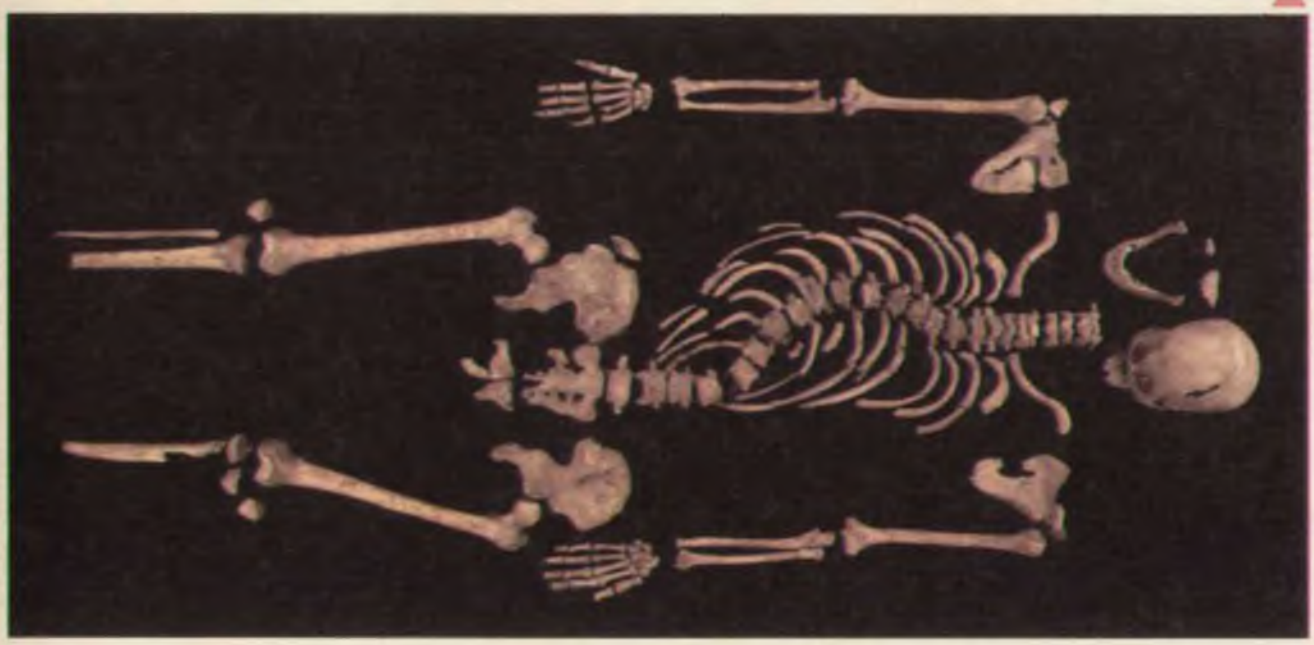

RICHARD'IN KEMİKLERİ: GERÇEK Mİ HAYAL ÜRÜNÜ MÜ?

Henry, zaferini herkesin görmesini istemişti. Bu yüzden III. Richard'ın Leicester'de ibret-i âlem için sallandırılan cesedi, indirildikten sonra 1485 yılında Grey Friars Kilisesi'ne gömüldü. Dikilecek anıtın masraflarını, Henry karşılayacaktı. Vücudunda en az on bıçak yarası vardı. Bazıları, Rhys ap Thomas'ın bu şerefe nail olduğunu söylese de öldürücü darbeyi kimin vurduğu bilinmiyor. Richard, ölümünde bile rahat yüzü görmedi. İddialara göre Richard'ın cesedi, VIII. Henry döneminde manastırların kapatılması esnasında Stour Nehri'ne atılmıştı. Geriye sadece kilisenin olduğu yere yapılan anıt kalmıştı; ta ki onun da üzerine en sonuncusu bir otopark olan binalar inşa edilinceye kadar.

2012 yılında yapılan arkeolojik kazılarda, hem anıt hem de Richard'ın kemikleri olduğu düşünülen bir iskelet bulundu. 2013 yılının Şubat ayında yapılan DNA testiyle kemiklerin Richard'a ait olduğu kanıtlandı. Şimdi soru şu: Richard, Leicester Katedrali'ne mi defnedilecek yoksa ebedi istirahatgâhı York mu olacak?

2012 yılında Leicester'daki bir otoparkta yapılan kazıda bulunan III. Richard'ın kemikleri, omurgasındaki eğriliği net olarak gösteriyor.

çıkması, paralı askerlerle yaklaşık beş yüz İngiliz sürgünden oluşan hemen hemen iki bin beş yüz askerlik yetersiz birliklerini tak-

III. Richard öldürüldükten sonra tacı alındı ve savaş meydanında VII. Henry'e takdim edildi. Bu resimde, tacın Henry'e verilmesini heyecanla izleyen askerler görülüyor. York'lu askerlerin cesetleri arasında, gururla Henry'nin sancağını dalgalandırıyorlar.

viye etmesine olanak tanıdı. Artık Richard'ın üstün birliklerinin karşısında savaşacak daha fazla adamı vardı. İkinci girişim, dezavantajlı olmasına rağmen çok daha başarılı oldu. Henry, Pembrokeshire'den Shrewsbury'e ve oradan İngiltere'nin içlerine ilerlerken, halk arasında ne kadar gözden düştüğünü hafife alan ve Henry'nin ordusunun ilerlemesine

direniş gösterileceğini varsayan Richard, kendi bölgesinde gireceği savaşa olması gerektiği kadar hazırlıklı değildi. Yine de, apar topar topladığı askerleri, hâlâ Henry'nin ordusundan çok daha kalabalıktı. York hanedanını terk ederek Henry'nin saflarına geçen ve krallığı boyunca sadakatini koruyan Oxford Kontu John de Vere, savaş planlarını yaparken Henry'e yardım ediyordu.

Son Çarpışma

Henry Tudor ile III. Richard, 22 Ağustos 1485'te Leicestershire Kontluğu'nun Market Bosworth kasabası yakınlarındaki alanda karşı karşıya geldi. Henry'nin ordusu hâlâ sayıca oldukça azdı ve sonuç hiç de garanti değildi. Ancak Bosworth Muharebesi, iki adamın da kaderini nihai olarak belirleyecekti. Çarpışmanın ortasında Richard'ın adamlarının Henry'nin saflarına geçme kararı, savaşın sonucunda oldukça etkili oldu. Saf değiştirenler arasında, Henry'nin üvey babası ve Margaret Beaufort'un üçüncü kocası Thomas Stanley ve Northumberland Kontu Henry Percy de bulunmaktaydı. Stanley ve Percy'nin askerleri önce Richard'ı desteklemeyip geride durdu sonra da Kral'a karşı savaşmaya başlayıp taraflar arasında eşitliği sağladı.

Askerleri son anda saf değiştiren Richard için artık mağlubiyet kaçınılmazdı. Durumun vahametinin farkında olan Richard, iki yüz adamıyla birlikte her şeyi göze alarak Henry'i öldürüp savaşı bitirmeyi denedi. Henry'nin sancaktarlarından birini öldürecek kadar ilerlemesine rağmen başarısız oldu ve Henry'nin adamları tarafından savaş meydanında öldürüldü. Çok geçmeden ordusu da teslim oldu. Richard'ın ölümü sonrası Henry, fetih hakkı olarak tahta çıkabilecekti. Rivayete göre Richard'ın başından savaş meydanına fırlayan taç, daha sonra bulunmuş ve hemen orada Thomas Stanley tarafından Henry'e takılmıştı. Tarihi galipler yazar. O yüzden, bu hikâyede anlatılanların ne kadarının doğru olduğu bilmiyoruz. Bilinen şu ki Richard'ın cesedi soyulmuş ve düşmanlarının yüreği soğusun diye sallandırılmıştı. Olayın tam ayrıntıları ne olursa olsun, Henry'nin zaferi, sürgünde geçirdiği on dört yıla yakışan bir son ve İngiltere'de krallık, kilise ve hükümet algısını sonsuza kadar değiştiren yeni bir çağa dramatik bir başlangıç teşkil ediyordu.

İktidarını Sağlamlaştırıyor

Halk, III. Richard'dan o kadar yaka silkmişti ki, Henry'nin 30 Ekim 1485'te düzenlenen resmi taç giyme törenini sevinçle karşıladı. Ama Henry, hiçbir şeyi şansa bırakmıyordu. Tahtına göz dikenlerden kendisini korumak için her fırsatı kullanıyordu. Savaş meydanında kazandığı fetih hakkı, Tanrı'nın müdahalesi olarak görülüyor, meşru Kral'ı Tanrı'nın seçtiğine inanılıyordu. Bu, başlı başına güçlü bir argümandı. Ama Henry, havaya girmekten kaçındı. Hızlıca meclisi topladı ve saltanatının Bosworth Muharebesi'nden bir gün önce başladığını ilan ettirdi. Bu kararla, Richard'ın Henry'nin canına kastetmesi ihanet sayılacaktı. Ve Richard'ı destekleyen herkes de ihanetle suçlanabilecekti. İsteseydi hepsini idam ettirebilirdi ama Henry, sadece en sorunlu elebaşlarını idam ettirmeyi tercih etti. Geriye kalanlara para cezaları verildi ve toprakları, yetkileri ve imtiyazları ellerinden alındı.

Henry, saltanat hakkının Papa VIII. Innocent tarafından da tanınmasını sağladı. Halkın desteğini kazanmak amacıyla, Londra sokaklarında görkemli bir zafer geçidi düzenletti. Güvenebileceğini bildiği insanları, danışman olarak atamaya başladı. Özellikle kimseye hareket alanı bırakmıyordu. İktidarı ele geçirmeye çalışmak yerine onu desteklemenin herkesin çıkarına olmasını sağlıyordu. Henry'nin liderliğini pekişti-

VII. Henry ile IV. Edward'ın kızı Elizabeth, 1486 yılında Westminster Manastırı'nda evlendi. Henry, 1487 yılında Elizabeth'i Kraliçe ilan ederek Lancaster ve York hanedanlarını birleştirdi.

ren bir başka etken de, İngiltere'de barışı sağlamaya istekli olmasıydı. Herkes, yıllar süren savaş ve güçlüklerden bitap düşmüştü (Savaş, ailelerine bakmak için çalışması gereken insanların silahaltına alınmasına ve vergilerin yükseltilmesine neden oluyordu). İnsanlar, VII. Henry'e baktıklarında daha iyi bir hayata kavuşabileceklerini görüyordu.

Halkın Lideri

Henry, hayatının yarısını sürgünde geçirmiş olmasına rağmen (şimdi hükümdarı olduğu İngiltere'de hiç yaşamamıştı) Kral olmak için yetiştirilmişti. Geçirdiği kaotik çocukluğun da etkisiyle, tahtta hak iddia edebilecek makam sahibi herkese kuşkuyla yaklaşıyordu. Gözü açık bir lider olan Henry, çok geçmeden danışma meclisi, parlamento ve şahsi hazinesiyle ilgili kendisini makamında daha güvende hissettirecek kararlar almaya başladı. Tecrübeyle sabit olduğu üzere makamlarının gücünü istismar edebilecek soylular yerine, yakın çevresindeki adamları orta sınıf ya da kilise kökenlilerden seçen Henry, maiyetindekilerin sadakatini güvence altına aldı. Artık para ve desteğe ihtiyaç duyduklarında, Henry'nin lütfuna muhtaçtılar.

Henry, birinci derece akrabalarının yanı sıra, sürgündeyken yanında olan Piskopos Richard Foxe (ya da Fox) ve askeri bilgisi önce Bosworth ve ardından Stoke Muharebelerinde hayati rol oynayan John de Vere gibi güvenilir adamları da ödüllendirdi.

MARGARET BEAUFORT

Henry'nin annesi Margaret, çok güçlü bir kadındı. Hayatının çoğunu, sürgündeki oğlunu koruyarak, onun taht üzerindeki iddiasını destekleyerek ve saltanatı boyunca ona yardım ederek geçirdi. Hakkında verilen ferdi hürriyetlerine sınır koyma kararına rağmen (vatana ihanetten idam edilebilirdi) oğlunun adına iş çevirmekten hiç vazgeçmedi. Tahtta oğlundan fazla hakkı olmasına rağmen, oğlunun taht iddiasını güçlendirmek için elinden geleni yaptı. Gösterdiği siyasi maharet, oğlunun daha sonra başkalarının sadakatini kazanırken gösterdiği ustalığı andırıyordu. Elizabeth Woodville'nin yardımıyla Henry ile York'lu Elizabeth'in izdivacını ayarladı. Böylece, savaşan hanedanları birleştirerek, York hanedanının Henry'e herhangi bir tehdit teşkil etmesinin önüne geçti.

Muazzam siyasi faydalar sağlayan bu evlilik akdi, Elizabeth Woodville'nin damadına para ve asker desteği vermeyi taahhüt etmesiyle Henry'i Richard'a karşı olan mücadelesinde daha da güçlendiriyordu. Margaret, hayatı boyunca Henry'nin üzerindeki güçlü etkisini korudu. Ayrıca, oldukça dindar bir kadındı. Lord Stanley ile evli olmasına rağmen 1499 yılında bekâret yemini etmişti. Politikadan çok iyi anlamasına ve tehdit olarak gördüğü herkesi ortadan kaldırmaya hazır olmasına rağmen Margaret, portrelerinde çoğu zaman dua ederken resmedildi.

Danışman ve diplomat olan Piskopos Richard Foxe'yi Ferman Mührü Emini olarak görevlendiren Henry, de Vere'yi ise dönemin en saygın askeri makamlarından biri olan İngiltere Amirali olarak atadı. Henry ayrıca, maiyetini yeni Kral'ın gözüne girmeye hevesli kafa dengi insanlardan oluşturdu.

Hanedanlar Birleşiyor

Tahtını sağlama almasını sağlayacak kilit adımlardan biri de eş seçimiydi. Artık nişanlısı York'lu Elizabeth ile evlenebilirdi. York'lu Elizabeth, İngiltere'nin York hanedanından ilk kralı olan IV. Edward ile Elizabeth Woodville'in kızıydı. Henry ile Elizabeth'in evliliği, Tudor ve York hanedanlarını birleştirip, Güller Savaşı'nı sona erdirecekti. Bu evlilikten doğacak çocuklar ise, tahtta Henry'den çok daha güçlü bir şekilde hak iddia edebilecekti. Henry ile Elizabeth, Elizabeth'in annesi Elizabeth Woodville ile Henry'nin annesi kudretli Margaret Beaufort'un anlaşması sonucu 1483 yılında sözlendi.

Elizabeth Woodville'in, Richard'ın yenilmesini istemek için kendince mükemmel sebepleri vardı. Elizabeth, III. Richard'ın Kule'ye kapattığı ve muhtemelen daha küçük bir çocukken öldürdüğü V. Edward'ın annesiydi. V. Edward'ın babası IV. Edward, Elizabeth Woodville'in ikinci eşiydi. Eliza-

Elizabeth Woodwille ile IV. Edward'ın evliliği çok tartışmalı bir ortamda gerçekleşti. Onların evliliği, kralların çoğu zaman tercih ettiği gibi siyasi bir ittifak değil, gizli bir aşk evliliğiydi. Nitekim nikâhının kıyıldığı sırada Edward, Fransız bir soyluyla evlilik görüşmeleri yapıyordu.

beth'in Lancaster'lılarla akraba olması ve soylu olmaması nedeniyle, evlilikleri büyük tartışmaya yol açtı. Özellikle de Elizabeth Kraliçe ilan edilip Edward'ın yanında hükmetmeye başlayınca. Düşük statüsünden dolayı küçümsenmesine ve kendi ailesine bol keseden unvanlar verme alışkanlığına rağmen Edward'ın ölümünden sonra hâlâ biraz da olsa sözü geçiyordu. 1487 yılında saraydan ayrılan Elizabeth, hayatının son beş yılını Bermondsey Manastırı'nda geçirdi. Sakin ve dindar bir hayat sürdürmek istediği için bunu tercih ettiği söyleniyordu. Ancak, bazılarına göre oğlu üzerindeki etkisi Elizabeth'ten güçlü olan Margaret Beaufort tarafından ayrılmaya zorlanmıştı.

Henry ve York'lu Elizabeth üçüncü göbekten kuzen olduklarından evliliklerinin Papa VIII. Innocent tarafından onaylanması gerekiyordu. Derhal öyle yapıldı. Artık, evliliklerine karşı çıkmanın ya da taht için onlara meydan okumanın cezası aforoz edilmekti. Sonunda 18 Ocak 1486'da evlendiler. Elizabeth, 25 Kasım 1487'de Kraliçe ilan edildi. 20 Eylül 1486'da oğulları Arthur dünyaya geldiğinde, Henry'nin krallığı, son yıllarda tahta çıkan diğer krallardan çok daha sağlam bir temele kavuşmuştu. Bu ittifakı tebaasına anlatmak amacıyla, Lancasterların kırmızı gülünün ortasında York hanedanının (daha küçük) beyaz gülünü gösteren Tudor Gülü'nü sembol olarak benimsedi. Ama yine de, o çok arzuladığı güvene bir türlü kavuşamadı.

Düzmece Krallar

Yabancı ülkelerden gelebilecek potansiyel saldırıların yanısıra, Henry, kendi ülkesinde tahtını elinden almak için kurulan kumpaslarla da uğraşmak zorunda kaldı. Saltanatına ilk büyük saldırı, mütevazı bir aileden gelen on yaşındaki Lambert Simnel üzerinden gelecekti. Kendi başına hiçbir tehdit oluşturmayan Simnel, çok tecrübeli ve düzenbaz adamların kontrolü altındaydı. Bu adamlardan biri de kralı kontrol etme düşüncesinin baştan çıkardığı Oxford'lu rahip Richard Simon idi. Simon, Simnel'e bir aristokrat gibi davranmayı öğretti. Lincoln Kontu (ve Margaret Beaufort'un ilk eşi) John de la Pole, bu çabalarında Simon'a yardım ediyordu. Eğer Henry onu yenmeseydi, III. Richard'dan sonra tahta John de la Pole çıkacaktı.

Bu adamlar, Simnel'in aslında Warwick Kontu Edward olduğunu iddia ettiler. Warwick, Kral V. Edward'ın kardeşi George'un Londra Kulesi'ne hapsedilen oğluydu ve orada öldüğüne inanılıyordu. Warwick'in hayatta olduğuna ve Kule'den kaçmayı başardığına dair dedikodular yayılmaya başladı. Kildare Kontu da (İrlanda Lord Vekili), bu iddialara destek veriyordu. İddiaların gerçek olduğuna inanmasa da, Kildare

Papa VIII. Innocent, iki gayrimeşru çocuğu, taraftarlarına dağıttığı endüljans ve Fransa ile İspanya arasındaki savaşa verdiği destek ile 'masum' anlamına gelen adının hakkını veremedi.

Nezaketi, şefkati ve itaatkârlığıyla tanınan York'lu Elizabeth, mükemmel bir kraliçe olarak görülüyordu. VIII. Henry, zarif annesini hiçbir eşin mukayese bile edilemeyeceği bir mükemmeliyet abidesi olarak görüyordu.

Kontu, İngiltere'yi işgal edip savunmasız düzmece kralı desteklemek istiyordu. İddiaları çürütmek isteyen Henry, Simnel'in bir sahtekâr olduğunu ispatlamak amacıyla gerçek Warwick Kontu Edward'ı Londra sokaklarında gezdirdi. Ancak, Simon ve Lincoln'ü "kral yapan" olma ve genç kralı kontrol etme planlarından vazgeçirmek o kadar da kolay olmayacaktı.

Taht üzerindeki iddiasını York'lu taraftarları ve İngiliz kamuoyunun gözünde güçlendirmek amacıyla tasarlanan bir hamle sonucu 24 Mayıs 1487'de Simnel'in VI. Edward olarak Kral ilan edilmesinin ardından İrlanda'da olaylar gelişmeye başladı. Düzmece kral ve onu parmağında oynatan kuklacılar, davalarını güçlendirmek amacıyla kendilerine iki bin asker ayarlayan (Burgundy Düşesi ve güçlü bir müttefik) York'lu Margaret'in de desteğini kazandı. Sonrasında İngiltere'ye gönderdikleri ordu, Stoke'da Henry'nin güçleriyle karşı karşıya geldi. Bu girişim başarısızlıkla sonuçlandı ve gönderilen ordu, 16 Haziran'da Henry'nin bir savaş ihtimaline karşı yetiştirip hazırda tuttuğu birlikler karşısında ağır bir mağlubiyete uğradı. Rahip olduğu için idam cezası almaktan kurtulan Richard Simon müebbet hapse çarptırıldı. Lincoln Kontu ise savaş meydanında hayatını kaybetti. Lambert Simnel'e daha merhametli davranıldı. Henry, Simnel'e statüsüne yaraşır bir görev verdi. Simnel, kraliyet mutfağında çalışacaktı. Hem böylece, Henry'nin adamlarının gözü Simnel'in üzerinde olacaktı.

Dört yıl sonra 1491 yılında, Perkin Warbeck sahneye çıktı. Kral için çok daha büyük bir tehdit teşkil ediyordu. Bu seferki düzmece kral, 17 yaşında yakışıklı bir uşaktı ve V. Edward'ın kardeşi York Dükü Richard'a bariz bir şekilde benziyordu. York Dükü de, III. Richard tarafından Kule'ye hapsedilmişti. Aralarındaki fiziksel benzerlik, Henry'i tahttan indirmek isteyen York'lular tarafından fark edilmişti.

İddia doğru olsaydı, York Dükü Richard'ın taht üzerinde Henry'den daha fazla hakkı olurdu. Warbeck'in iddiası, yine de Henry için bir sorun oluşturuyordu. Bilhassa Richard'ın halası York'lu Margaret'in de kendisini desteklediği göz önünde bulundurulduğunda... Margaret, Warbeck'e saray hayatını öğretti. Gerçek Richard hakkındaki her şeyi anlatarak yalanını gerçeklerle süslemesini sağladı. Böylece, Warbeck'in taraftar sayısı giderek arttı. Simnel'in İrlanda'dan gerçekleştirdiği saldırı başarısızlıkla sonuçlandığından, İrlandalılar ikinci bir düzmece krala destek verme konusunda isteksizdi. Bu nedenle, Warbeck ve taraftarları, İskoçya'dan yardım istedi. İskoçya Kralı IV. James, Warbeck'in York Dükü Richard olduğuna

inanıyor muydu bilinmez ama İngiltere Kralı'nı devirecek herkese destek vermeye can atıyordu. Warbeck'e tereddütsüzce destek verdi. Hatta Warbeck'i kendi ailesinden soylu bir kadınla evlendirmeyi dahi taahhüt etti. İskoçlar, 1496 yılının Eylül ayında Richard'ın adına İngiltere'yi işgal etti. Verdiği kararın ne kadar başarısız ve halk desteğinden yoksun olduğunu fark eden IV. James desteğini çekti ve ülkesine geri döndü. Daha sonra Warbeck'i Guguk Kuşu isimli gemiyle uzaklara gönderip başından savan IV. James, Henry'le barış yaptı.

Teslim olmayı reddeden Warbeck, bu defa da Cornwall'daki isyancılardan medet umdu. İsyancılar, Henry'nin İskoç işgalcilere karşı İngiltere'nin kuzeyini koruma amacıyla ağır vergiler toplamasına şiddetle karşı çıkıyordu. İsyancıların desteğini kazanan Warbeck, altı bin adamdan oluşan ordusuyla saldırıya geçti. Yine fazla mesafe kat edemediler. Pimpirikli kişiliği nedeniyle Warbeck'in yaptıklarını takip ettiren Henry, Warbeck'in ordusunu Glastonbury'de durdurmak için kendi birliklerini

Burada VII. Henry, mahkemede genç düzmece kral Lambert Simnel'e merhamet gösterirken resmedilmiş. Simnel'in saray mutfağında çalıştıktan sonra doğancı olduğu düşünülüyor.

KULEDEKİ PRENSLER

III. Richard, önce yaklaşan taç giyme töreni arifesinde V. Edward ve kardeşi York Dükü Richard'ı kendi güvenlikleri için Kule'ye gönderdiğini iddia etti. Rivayete göre III. Richard, iki prensi kimse tahtı ele geçirmesine mani olamasın diye öldürttü. İki gencin kemikleri, 1674 yılında bir merdivenin altına gömülü halde bulundu. Bulunan kemiklerin kayıp prenslere ait olduğuna kanaat getirildi ve bu kemikler Westminster Manastırı'na defnedildi. Ancak, 1933 yılında kemikler tekrar incelendiğinde, uzmanlar bu kemiklerin prenslere ait olduğundan artık o kadar da emin değildi. Asırlar boyunca zindan olarak kullanılan Kule'de hayatını kaybeden sayısız kurbandan ikisiydi belki de. Kuledeki prenslerin ilginç hikâyesi, bugün hâlâ gizemini koruyor.

DÜZMECE Mİ YOKSA VELİAHT MI?

GERÇEK Mİ HAYAL ÜRÜNÜ MÜ?

Warbeck'in, tahtın meşru veliahtı York Dükü Richard olduğu yönünde ısrarla ileri sürdüğü iddiaların doğru olup olmadığına dair söylentiler hâlâ devam ediyor. Warbeck'in Richard olma ihtimali düşük olsa da, babası olduğunu iddia ettiği IV. Edward'a olan benzerliği göz önüne alındığında, Edward'ın gayrimeşru oğlu olma ihtimali söz konusu. Bugüne kadar hiçbir şey ispatlanmamış olsa da, Edward'ın bilinen birçok gayrimeşru çocuğu vardı. Yani söylentilerde ufak da olsa bir gerçeklik payı bulunabilir.

gönderdi. Savaş meydanından kaçan Warbeck çok geçmeden yakalandı. Başkentte sokak sokak gezdirilip toplanan halka yuhalatıldı ve daha sonra Londra Kulesi'ne hapsedildi.

Ancak fırsatçı biriydi ve iktidar mücadelesi henüz sonra ermemişti. Kule'de hapsedilen Warbeck, gerçek Warwick Kontu Edward ile güçbirliği yaptı. İkili, 1499 yılında kaçmayı bile başardı ama kısa sürede yakalandılar. Warbeck ve Edward'ın oluşturduğu tehditten bıkan Henry'nin eline nihayet ikiliyi idam etmek için iyi bir sebep geçmişti. Warbeck ve Edward'ın infazları derhal gerçekleştirildi.

VII. Henry, Perkin Warbeck'e Simnel'e olduğu kadar merhametli davranmadı. Hayatına son verilmeden önce halkın önünde aşağılandı. Henry, Warbeck'in yaşamasına izin verilemeyecek kadar tehlikeli olduğuna inanıyordu. Warbeck, 23 Kasım 1499'da asılarak idam edildi.

Barış Mücadelesi

Nihayet Warbeck'in icabına bakan Henry, diğer potansiyel tehditlere karşı sınırlarını tahkim etmeyi aklına koymuştu. İrlanda, hâlâ başına bela olmaya devam etse de İskoçya ile sulh yapmayı başardı. Henry ve Kral James, 1497 yılında İngiltere ve İskoçya arasında barışı sağlayan Ayton Anlaşması'nı imzaladı. Anlaşmaya göre iki kral, bir diğerine tehdit oluşturabilecek kimseyi topraklarında barındırmayacaktı. İyi ilişkileri daha da pekiştirmek isteyen Henry, iki aileyi birleştirmek amacıyla kızı Margaret'i James'e eş olarak önerdi. Bu birleşmeden, ileride İngiltere'ye hükmedecek Stuart hanedanı doğacaktı.

Babası Henry, sırf siyasi ittifak kurmak amacıyla İskoçya Kralı IV James ile evlenmesini önerdiğinde, Margaret henüz altı yaşındaydı. Çift 1503 yılında gerçekten evlendi. Önce 25 Ocak'ta vekâlet yoluyla gerçekleştirilen nikâhın ardından, Margaret 8 Ağustos'ta Edinburg'a gelince düğünleri yapıldı. O, artık İskoçya Kraliçesi Margaret idi. Başta her iki taraf için sadece elverişli bir ittifak olarak görülmesine rağmen, James ve Margaret'in mutlu ve sevgi dolu bir evlilikleri ve bu evlilikten doğan altı çocukları oldu. Ne yazık ki, bu çocuklardan sadece V. James hayatta kaldı ve 1513 yılında babasının vefatının ardından İskoçya Kralı oldu. İskoçya Naibi olan Margaret ise, küçük oğlu Kral olarak yönetimi devralıncaya kadar hüküm sürecekti. Ancak, 1514 yılında Angus Kontu Archibald Douglas ile evlenerek bu hakkından feragat etti. 1515 yılının Aralık ayında Albany Dükü Naiplik görevini devraldı ve aynı yılın Aralık aymda vefat edinceye kadar James ile kardeşi Alexander'ın idaresini üstlendi. Albany'i dost edinen Margaret asıl amacına ulaştı ve 1524'te James'i zorla geri aldı. James, (on sekiz yaşına girip reşit oluncaya kadar danışmanlarının rehberliğinde) meşru Kral olarak karşılandı.

MARGARET TUDOR

Margaret Tudor, siyasette, özellikle de İskoçya ve İngiltere arasındaki barış ve dostlukla ilgili konularda etkili isimlerden biri olmaya devam etti. Özel hayatı ise fırtınalarla doluydu. İkinci eşinin zamparalıklarından ve ihtiraslarından bıkan Margaret boşanma talebinde bulundu. 1527 yılında talebi kabul edilen Margaret, 1528'de üçüncü eşiyle evlendi. Eşi Henry Stewart ile birlikte, V. James'e danışman oldu. V. James, İngiltere ve VIII. Henry ile iyi ilişkilerin devam etmesini biraz da Margaret'in nüfuzuna borçluydu. Margaret'in özel hayatı, skandallarla çalkalanmaya devam ediyordu. Bir kez daha boşanma başvurusunda bulundu ama bu defa talebi, V. James tarafından reddedildi. James'in yeni eşi Guise'li Mary aralarını bulmaya çalışsa da, Margaret'in James üzerindeki etkisi azalıyordu. İtibarını yitiren ve İngiltere hasretiyle yanıp tutuşan Margaret, 1541 yılında hayatını kaybettiğinde hâlâ evliydi.

Otuz yaşındaki Kral IV. James ile evlendiğinde henüz küçük bir kız olan Margaret Tudor, resimde müstakbel eşiyle düğünleri için İskoçya'ya giderken tasvir edilmiş. Margaret ile James'in evliliklerinin (İskoçya'nın simgesi) deve dikeni ile (Tudorların simgesi) gülü birleştireceği umuluyordu.

Mary'nin İzdivaçları

VII. Henry'nin diğer kızı Mary de, İngiltere'nin güvenliği için siyasi sebeplerle evlendirilmişti. Önce (daha sonra Kutsal Roma İmparatoru olan) İspanyol Kastilyalı Şarlken ile nişanlandı. Ama Fransa ile aralarındaki barışı sağlama almak amacıyla 1514'te Fransa Kralı XII. Louis ile evlendi. Louis elli iki yaşındaydı, Mary ise sadece on sekiz. Bir veliaht isteyen çift, çocuk sahibi olmak için çok çabaladı. Ne yazık ki bu gayretleri, evliliklerinin üzerinden daha birkaç ay geçmeden Louis'in aniden ölümüyle sonuçlandı. Mary, dul kaldığında hamile değildi ve ihtiyar kocasından kurtulduğuna şükrediyordu.

Aynı babası gibi VIII. Henry de, genç ve güzel kızkardeşinin yine bir ittifak evliliği yapmasını istiyordu ama Mary, Suffolk Dükü Charles Brandon'a âşık oldu. Çift, 1515 yılında gizlice evlendi. Nikâhtan haber alan Henry küplere bindi. İtaatsizliklerinin cezası olarak önce Brandon'un kellesini isteyen Henry, öfkesi yatıştığında çifte yüklü bir para cezası kesti. Kız kardeşine çok düşkündü ama Mary, Henry'nin Anne Boleyn'le evlenmek için Aragonlu Catherine'den boşanmasına karşı çıkınca araları açıldı. Anne Boleyn, Mary ile Louis'in düğünündeki nedimelerden biriydi ve Mary, onu o gün bugündür sevememişti. Mary'nin torunu Jane Grey, VI. Edward'ın ölümünden sonra kısa bir süre İngiltere'ye hükmetti.

Denizaşırı Tehditler

Yabancı hükümdarlarla ilişkiler çetrefilli olabilir. İngiltere'nin yönetiminde ani değişimler yaşanıyordu ve bu da, ülkelerarası ittifaklarda köklü değişikliklere neden oluyordu. Sınırlarını emniyete alan Henry, Fransa Kralı VIII. Charles Breton'u Fransa topraklarına katmak amacıyla Breton veliahtı Anne'yi evliliğe zorladığında, zekice bir hamle yaparak Fransa ile savaşa girmekten kurtuldu. Breton'a destek taahhüdünü yerine getiren Henry, 1492'de Boulogne'ye asker gönderdi. Bu zekice adım sayesinde Breton'a verdiği sözü yerine getirmiş oluyordu. İki cephede savaşmak istemeyen Charles, İngiltere'den çok İtalya ile olan savaşla ilgileniyordu. Sonunda, Fransa ve İngiltere arasında barışı sağlayan Etaples anlaşması imzalandı. Charles ayrıca, Henry ve ordusuna o dönem için oldukça yüklü bir meblağ olan 250.000 sterlin ödemeyi kabul etti.

Siyasi maharetini bir kez daha gösteren Henry, büyük oğlu Arthur'un Aragon Kralı II. Ferdinand ile Kastilya Kraliçesi I. Isabella'nın kızı Aragonlu Catherine ile evlenmesini sağladı. O dönemde İspanya, bir süper güçtü ve İspanya ile iyi ilişkiler kurmak Henry'nin çıkarınaydı. Arthur ile Catherine'nin evliliği, İngiltere ile İspanya'nın ittifakını pekiştirdi. Arthur'un ani ölümünden sonra Catherine'nin VIII. Henry ile evlenmesi de bu amaca hizmet etti. İkinci evlilik sayesinde, İngiltere ve İspanya arasındaki ittifak korunurken, Catherine'nin yüklü miktardaki çeyizinin Henry'nin hazinesinde kalması sağlanmıştı. VII. Henry, İngiltere içinde ve diğer ülkelerle barış ve istikrarı sağlamak amacıyla birçok adım attı.

Para Kazanıyor

Zekice kurduğu siyasi ittifaklara ve yaptığı barış anlaşmalarına rağmen Henry, bir türlü arkasına yaslanıp binbir zorlukla kazandığı krallığının tadını çıkaramadı. Taht üzerinde ondan daha büyük hakkı olan birçok kişinin olduğu gerçeği hep aklındaydı. Soylulara karşı duyduğu derin güvensizlik, saltanatı boyunca daha da büyüdü. Bir yandan soyluların gücünü ve zenginliğini sınırlamak için elinden geleni yaparken,

kendi gücünü ve servetini artırmayı da ihmal etmedi.

VII. Henry, Güller Savaşı dönemindeki muharebeler sonucunda oldukça borçlu bir ülke devralmıştı. "Kendi yağıyla kavrulmayı" seven Henry, şahsi gelir sağlamak için yurttaşlarından doğrudan vergi almak yerine kendi parasını kazanıp harcamayı tercih ediyordu. Bir kral için bu, çalışmak anlamına gelmiyordu. Daha ziyade, kraliyet ailesi için zaten var olan mali boşluklardan en iyi şekilde faydalanmak demekti. Bu da, Henry ve danışmanlarının uzmanlık alanlarından biriydi.

Henry'nin en meşhur danışmanları, Edmund Dudley ve Richard Empson idi. Orta sınıftan geliyorlardı. Yani toprak sahibi, toplumun ileri gelen, zengin üyeleriydi. İyi tahsil görmüş, hırslı adamlardı ama genel olarak Henry'den başka hiçbir soyluyla yakın ilişkileri yoktu. Bu da, kendi siyasi ihtirasları olma ihtimalinin çok az olduğu anlamına geliyordu. Hem zengin hem fakirden toplanan vergi ve kesilen cezalar, kanuni sınırları her yönden esneten bir şekilde ağırlaştıkça, Dudley ve Empson lanetle anılır oldu.

Paranın Kaynağı

Saltanatı boyunca Henry, savaş ganimeti olarak elde ettiği toprakları kraliyet topraklarına katarak hem sahip olduğu arazilerin değerini hem de bu arazilerden elde edilen kira gelirini artırdı. Kral'a ihanet eden herkes, topraklarını ve makamını kaybediyordu. Bu yolla, Richard'ın taraftarlarının tüm imtiyazları ellerinden alındı. Sömürülmeye hazır diğer bir alan da Kral'ın "yetkisi" idi. Bu yetki, feodal ihtilaflar ve adaletsizlik olarak görülen durumlara kesilen para cezalarından elde edilen kazancı kapsıyordu. Miras kalan topraklar için ödenen bedel ve çok zenginlerin gelirlerinden alınan vergi de, bu yetkinin kapsamına giriyordu. Her kral, bu tür cezalardan kazanç elde edebilirdi ama Henry, ödemeleri titizlikle takip eden ilk krallardan biriydi. Henry, bir yandan kendi kesesini doldururken diğer yandan en güçlü vatandaşlarının servetini sıkı kontrol altında tutmaya kararlıydı.

Henry'nin büyük kazanç elde ettiği diğer bir alan da gümrük vergileriydi. İthal ve ihraç edilen malları taşıyan ticaret gemilerinin yanaştığı Londra Limanı her zaman işlekti. Tüccarlar, Kral'ı mutlu ettikleri takdirde bir servet kazanabilirdi. Henry, gümrük vergilerini yükselttiğinde dahi tüccarlar bu bedeli ödemeye devam ediyordu çünkü yurtdışında kazanılabilecek muazzam zenginlikler göz önünde bulundurulduğunda, yüksek vergiler ne kadar sinir bozucu olursa olsun ödemeyi yapmak onların çıkarınaydı. Henry ayrıca, (ekonomiyi felç edecek borçlara yol açabilen yüklü bir masraf olan) yurtdışındaki savaşlara para harcamayarak tasarruf etti. Sonuç olarak Henry, ülkesine büyük bir hazine bıraktı.

Birçok zengin ve güçlü adam, para kazanma hırsı yüzünden VII. Henry'den yaka silkmişti. Düşman edinme riski, Henry'nin tahtını olabildiğince sağlama alma arzusuyla çelişiyordu. Bu durum, koşullardan memnun olmayan soyluların bir araya gelerek Henry'i tahttan indirmelerine ve yerine daha ılımlı bir kralı geçirmelerine yol açabilirdi.

Ferasetli bir siyasetçi olan Henry, bu ihtimali göz önünde bulundurmuştur. Ancak, İngiltere topraklarına bir saldırı olması durumunda, bu saldırının önüne geçmeye yetecek kadar servete sahip olduğundan emin olmak için gerekeni yaptı. Henry'nin servetini büyütme çabaları, günün birinde kendisinin Richard'dan tahtı geri almasını sağlayan ayaklanma gibi bir ayaklanmayla karşı

İlk kocası Fransız Kralı yaşlı ve hasta XII. Louis öldükten sonra, Mary Tudor kendi istediği biriyle evlenme niyetindeydi. Mary burada, 1515 yılının Mart ayında evlendiği ikinci kocası Suffolk Dükü Charles Brandon ile resmedilmiş.

karşıya kalma endişesine dair ipuçları vermektedir. Hazırda kullanabileceği fazladan kaynağının olması, kısa sürede çok sayıda asker toplayabilmesini böylece tahtını elinden almaya çalışacaklar karşısında kendisini koruyabilmesini sağlayacaktı.

Ailevi Meseleler

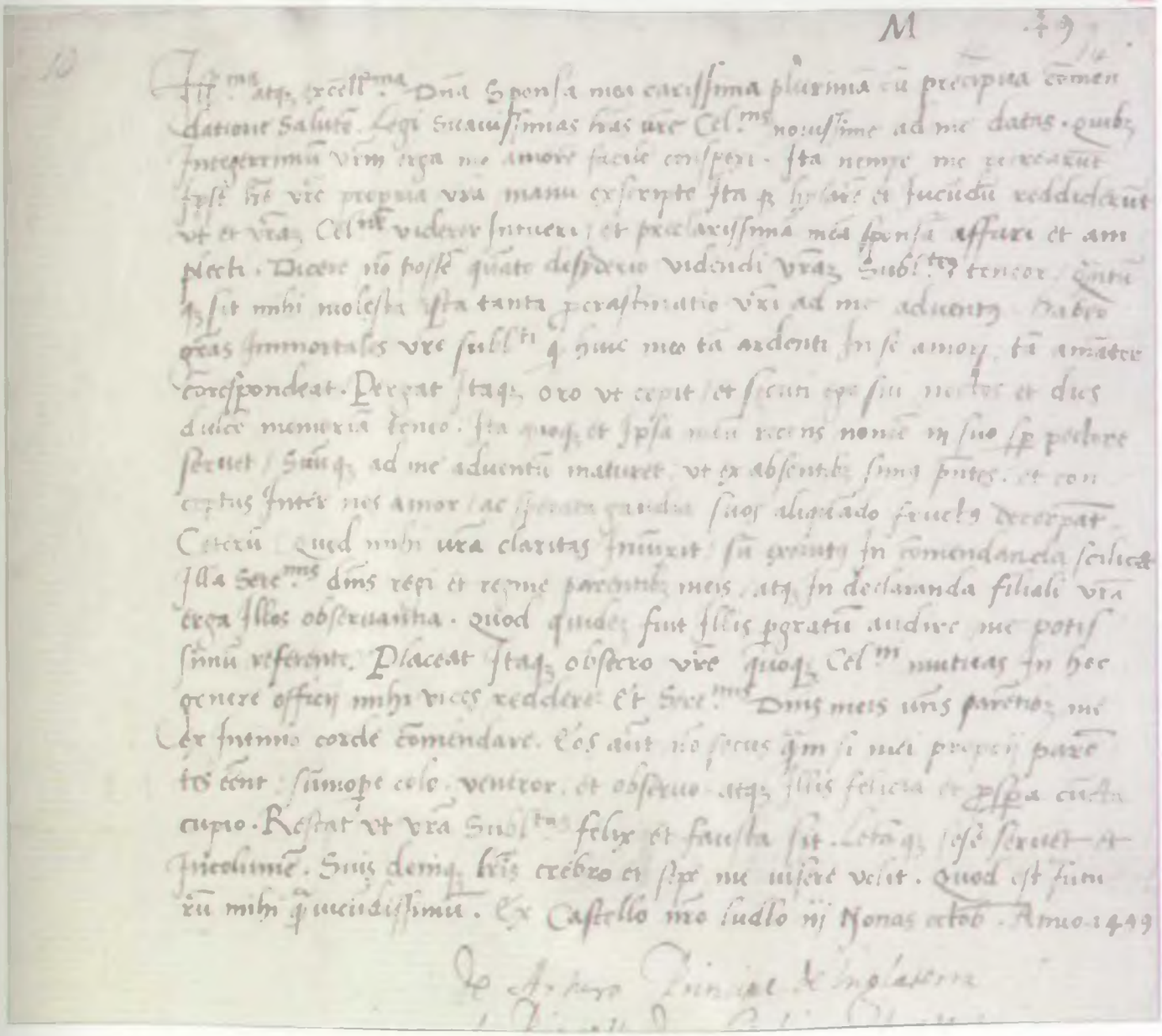
Henry'nin ardında ölümünden sonra tahta geçecek erkek bir veliaht bırakma konusunda endişe etmesine gerek yoktu. Otuz dokuz yaşında, ikisi erkek dört çocuk babasıydı. Eşi Elizabeth, ona bir veliaht vermiş üstelik bir oğulları daha olmuştu. Büyük oğlu Arthur, Henry ölünce tahta çıkacaktı. Diğer oğlu Cornwall Dükü Henry ile Margaret ve Mary isimli iki kızı daha vardı. Ölümünün ardından oğullarından

Gelin adayı 1490 yılında vekâlet yoluyla I. Maximilian ile nikâhlanmış olmasına rağmen Fransa Kralı VIII. Charles ile 14 yaşındaki Breton'lu Anne, 1491 yılında evlendi!

birinin ülkeye hükmedeceğine emin olabilirdi. Siyasi ittifaklar kurup Tudor hanedanının konumunu daha da güçlendirmek için evlendirebileceği iki kızının olması da işin balı kaymağıydı. Ancak, 1502 yılında başlarına bir felaket geldi. Arthur, Aragonlu Catherine ile evlendikten beş ay sonra 2 Nisan'da bilinmeyen bir sebepten ötürü aniden hayatını kaybetti. Bu beklenmedik kriz Henry'i derinden sarstı ve perişan etti. Hayatta kalan tek oğlunun kendisinden sonra tahta çıkacağından emin olamayacağını bilecek kadar ferasetliydi. Elizabeth, otuz altı yaşında olmasına rağmen (Tudorların döneminde anne olmak için çok ileri bir yaş) tekrar hamile kalarak ikisini de sevince boğdu. Ancak, çocuğun kız olduğunu öğrendiklerinde sevinçleri yarım kaldı. Asıl felaket daha yaşanmamıştı. Kızı ölü doğmuştu. Birkaç gün içinde çok sevdiği karısı da hayata gözlerini yumunca Henry büyük bir kedere sürüklendi.

Çocukları Prens Arthur ve Aragonlu Catherine'in yaklaşan evlilikleri hakkında VII. Henry'in II. Ferdinand ve I. İsabella'ya yazdığı mektup.

Öldüğünde yalnızca on beş yaşında olan Arthur Tudor, adaşı efsanevi Kral Arthur'a yaraşır bir hayat süremedi. Arthur'un yerine kral olan kardeşi ise bir efsane oldu.

Henry, tekrar evlenmeyi düşündü. Hatta bir dönem, Aragonlu Catherine'i kendine eş olarak almayı aklından geçirdi. Ama tahta sadece tek bir erkek veliaht bırakmanın yol açtığı endişeden bir türlü kurtulamadı. Elizabeth'in ölümüyle yasa boğulan ve güçten düşen Henry, kalan yıllarını tek oğlu ve veliahtına göz kulak olarak geçirdi. Hâlâ kendisinden birkaç ay daha uzun yaşayacak olan annesinin etkisindeydi.

Siyasi Anlaşmadan Doğan Aşk

Henry ve Elizabeth, tamamen siyasi sebeplerden evlenmişlerdi ancak zamanla aralarında gerçek bir bağ oluştu. Birbirlerine olan sevgileri ve saltanatın kendi çocuklarından devam edeceğine olan inançları, Henry ve Elizabeth'i Arthur'un ölümünün ardından bir çocuk sahibi daha olmayı denemeye itti. Bu deneme Elizabeth'in ölümüyle sonuçlanınca Henry perişan oldu. Henry, Elizabeth'e büyük bir cenaze töreni düzenledi. Bu tören, Henry'nin hesapsızca harcama yapmaya razı olduğu birkaç gösterişli törenden biriydi. Elizabeth, Westminster Manastırı'na defnedildi. Vefatının ardından Henry de, Elizabeth'in yanına gömülecekti.

Burada VII. Henry, danışmanları Richard Empson ve Edmund Dudley ile resmedilmiş. Halk tarafından hiç sevilmeyen Empson ile Dudley'in ömrü, VIII. Henry'nin 1509 yılında tahta çıkmasının ardından çok da uzun olmadı.

İnsan ve Kral olarak Henry

VII. Henry, genellikle oğlundan çok daha az tanınır. 1509 yılında tüberkülozdan öldüğünde, VIII. Henry tahta çıkacak diye halk coşku doluydu. Yaygın kanaate göre açgözlü, vehimli ve pinti biriydi. Sık sık karşılaştırıldığı varisi VIII. Henry'den daha kötü bir kral olarak görülmektedir.

VIII. Henry, daha güçsüz ve vehimli babasına nazaran krallık için biçilmiş kaftandı. Tebaasının saygı duyabileceği ve hayran olabileceği gerçek bir Kral olarak görülüyordu. Yine de, VII. Henry de keyfine bakmayı severdi. Avlanmayı, soytarılar, ozanlar ve dansçılar gibi saray eğlencelerini izlemeyi ve neredeyse bağımlılık derecesinde kumar oynamayı severdi.

VII. Henry, IV. Edward'ın bıraktığı (III. Richard'ın temizlemeyi denediği ama başaramadığı) borçların aksine, ardında zengin bir krallık bıraktı. Potansiyel tehdit oluşturan yabancı devletler ile İngiltere arasında barışı güvence altına alacak anlaşmalara imza attı. Henry ayrıca, Güller Savaşı'nın ardından oluşan bölük pörçük düzenin sıkı kontrol altına alınmasını sağlayan bir kolluk kuvveti sistemi geliştirdi. En önemlisi de, kalan tek oğluna kendisininkinden çok daha güvenli bir taht bıraktı. Ancak, VIII. Henry'nin sıradışı kişiliği ve eylemleri ile ardından gelen Tudorların hayret uyandıran skandalları, VII. Henry'nin başarıları ve yenilgilerini büyük ölçüde gölgeledi.

VII. Henry, 1509 yılında ölüm döşeğinde resmedilmiş. Burada yas tutanlar, yakında oğlunun tahta çıkışını kutlayacaklardı.

VII. Henry ve sadık eşi York'lu Elizabeth, Londra'da, Westminster Manastırı'ndaki ihtişamlı kabirlerinde yan yana yatıyor.

MARGARET VE İZDİVAÇLARI

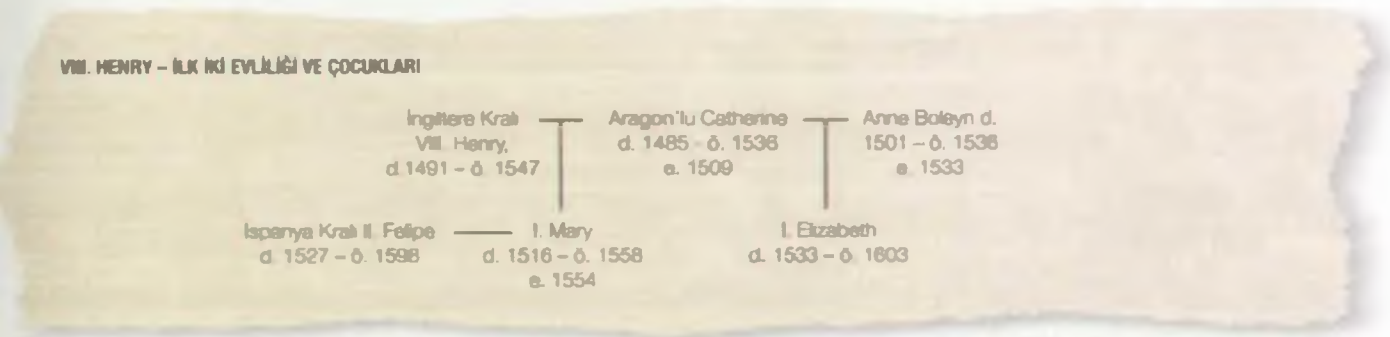
Margaret kanuni evlilik yaşına (on iki yaş) girer girmez evlenmiş olmalarına rağmen, VI. Henry'nin üvey kardeşi ve VII. Henry'nin babası Edmund Tudor, Margaret'in ikinci kocasıydı. Çünkü Margaret, 1444 yılında henüz bir yaşındayken ilk kocası John de la Pole ile nikâhlanmıştı! Margaret henüz evlenme çağında olmadığından ve John de la Pole ile akrabalık bağından dolayı bu evlilik 1453 yılında feshedildi. Margaret, daha ilk evliliği feshedilmeden Edmund'la nişanlandı ve ikili 1455 yılında evlendiler. Edmund, ertesi yıl esirken yakalandığı veba yüzünden hayatını kaybettiğinde Margaret hamileydi. Ağabeyinin ölümünden sonra Margaret ile Jasper ilgilendi. Margaret'in Edmund'u ilk eşi olarak görmesi şaşırtıcı olmasa gerek. Edmund'un ölümünden sonra Margaret iki evlilik daha yapacaktı.

II

VIII. HENRY
BİR EFSANENİN DOĞUŞU

Bir prens olarak güçlü bir özgüvenle yetiştirilen genç Henry, yeni rolü olan krallığı kabul etmede hiçbir zorluk yaşamadı. Kolaylıkla hükümdarlık görevini üstlenen Henry'nin ilk ve değişmez önceliği, krallığına güçlü ve silinmez bir iz bırakmaktı ama bu kadarını, Henry bile hayal edemezdi. VIII. Henry, sonsuza kadar despot, acımasız ve dinamik bir hükümdar olarak hatırlanacaktı. İngiliz tarihinin en meşhur kralı, otuz sekiz yıl sürecek saltanatına başlıyordu.

"İngiltere Kralları, eskiden Tanrı'dan başka kimsenin üstünlüğünü tanımazlardı."

Kral VII. Henry'nin ikinci oğlu küçük Henry, 28 Haziran 1491'de Greenwich Sarayı'nda dünyaya geldi. Erken çocukluk dönemi boyunca bir prens olarak yetiştirildi. Henry'den beş yaş büyük olan ağabeyi Arthur, babalarının vefatının ardından tahta çıkacaktı. Bu yüzden Henry, tahtın veliahtına nazaran rahat bir çocukluk geçirdi. Eğitimli biri olarak bilinen Henry, ona klasikleri öğreten Cambridge'li öğretmeni John Skelton'dan ders aldı. Lord Mountjoy, ona bir beyefendi gibi davranmayı öğretti. William Hone, Henry'e çok ilgisini çeken teoloji dersleri verdi. Daha

VIII. Henry, burada bilge, kuvvetli ve yakışıklı bir adam olarak resmedilmiş. Ancak daha sonra yapılan portrelerinde Henry, bozulan sağlığını ve öfkesini maskeleyen koca cüssesi, gıdısı ve ciddi yüz ifadesiyle çok daha tanınabilir durumda.

PAPALARIN GÜCÜ

Papa, Kutsal Peder ya da Roma Piskoposu, geleneksel olarak Roma Katolik Kilisesi'nin kurucusu olan Aziz Peter'in halifesiydi. Reform hareketi döneminde papalık, zengin ve güçlü bir kurumdu. Yüzyıllar süren yolsuzluk ve yalanlar, makamı darmadağın etti. Parası olana endüljans satılır oldu. Artık insanlar, cennete giriş biletini satın alabiliyordu. Papa'nın yetkileri, reformun kilit meselelerinden biriydi.

Papa X. Leo ve VII. Clement, Medici ailesine mensup kuzenlerdi. Nüfuzlu bir Floransa hanedanı olan Medicilerden toplam dört papa çıktı. Aile bu papaları, hem konsey hem de kiliseyi kontrol ederek güçlerini artırmak için kullandı.

sonra Katolik Kilisesi'yle yaşayacağı ihtilafın temelleri, bu dini eğitime dayanır. Henry tahta çıktığında, İngiltere ve Avrupa'nın geneline bin yıldır Katoliklik hâkimdi.

Henry Olmak

Henry, spor dallarında üstün başarılıydı. Özellikle at binmeyi, atlı mızrak dövüşünü, avlanmayı ve güreşmeyi seviyordu. Dans yetenekleriyle de ün salmıştı. Zavallı bir oyunbozan olarak görülen babasının aksine Henry, hayatın tadını çıkarmayı iyi biliyordu. Üç yaşında York Dükü yapılan ve beş yaşında Dizbağı Tarikatı'na kabul edilen Henry, eğer ağabeyi hayatını kaybetmeyip kral olsaydı, o dönem küçük oğullar için yaygın geleneğe uygun olarak papaz olabilirdi.

Ama Arthur hayatını kaybetti. 1502 yılında Arthur hayata gözlerini yumduğunda, Henry için artık her şey değişmişti. Tam sebebi hâlâ bilinmeyen Arthur'un ölümü, muhtemelen bugüne kadar İngiliz monarşisini etkileyen en önemli olaya yol açtı. Bütün ülke değişecek, büyük felaket ve ölümler yaşanacaktı. Aynı yıl Henry, Cornwall Dükü ilan edildi. Ardından 1503 yılının Şubat ayında daha önce Arthur'a verilen Galler Prensi unvanını aldı. Artık sıkı bir gözetim altında olan Henry, alışkın olduğu gibi özgürlüğün tadını çıkaramıyordu. Babası VII. Henry, hayatta kalan tek erkek veliahtının başına bir şey gelecek diye sürekli endişeleniyordu. Bu yüzden Henry, halkın arasına pek karışmıyor ve spor faaliyetlerini kısıtlamak zorunda kalıyordu. Babası ve babaannesi Margaret Beaufort'un gözü hep genç prensin üzerindeydi. Henry, saray sınırlarının dışına çıkamıyor ve her şey için izin istemek zorunda kalıyordu. Kendi parasının olmasına bile müsaade edilmiyordu. Her istediğini elde etmeye alışkın, güçlü kuvvetli bir delikanlı olan Henry'nin bu durumu kabullenmesi hiç de kolay değildi. Kral olduktan sonra Henry, bir daha kimsenin kendi üzerinde nüfuzu olmasına müsaade etmedi. Tahta çıktığı andan itibaren artık onun dediği olacaktı.

Halkı Memnun Ediyor

Ağabeyi gibi kral olmak için eğitilmiş olmasa da genç prens Henry'nin yeni İngiltere Kralı olacak olması halkı memnun etti. VII. Henry, ülkesi için çok büyük hizmetlerde bulunmuş, saltanatının büyük kısmı boyunca barışı korumuştu ama halk, kralın hazinesini doldurmak için her geçen gün daha

VIII. Henry ile Aragonlu Catherine arasındaki evlilik akdi. 1503 yılında nikâhlanmalarına karar verilmiş olsa da, çift 1509'a kadar evlenmedi.

Burada Walsingham Leydisi'nin türbesi resmedilmiş. İşin garip yanı, bir zamanlar Henry'nin hac amacıyla ziyaret ettiği türbe Reform hareketleri döneminde yıkıldı ancak 1930'larda yeniden inşa edildi.

fazla vergi istenmesinden bıkmıştı. Ülke değişime hazırdı. Yakışıklı ve cevval VIII. Henry, tam da bunu sağlıyordu.

VIII. Henry, kocaman heybetli cüssesi, kararlı duruşu ve huysuz mizacıyla tanınır ama gençliğinde, ince, hareketli, yakışıklı ve kuvvetli bir adamdı. 24 Haziran 1509'da (Yaz Dönümü Günü) yapılan taç giyme töreninde kıymetli taşlarla süslenmiş ihtişamlı kadife elbisenin içindeki bir doksanlık gövdesi ve başının üstünde insanların gözünü alan İmparatorluk mücevherleriyle VIII. Henry, yeni görevi için biçilmiş kaftandı.

Önceki gün sade bir törenle ağabeyinin dul eşi Aragonlu Catherine ile evlenmişti. İlk başta Catherine ile evlenmeyi kabul etmeyen Henry, VII. Henry'nin ölümünden sonra babasının hayattaki son isteğinin bu olduğunu söyleyerek evlenmeye razı oldu. Evlenmedikleri takdirde Catherine'nin yüklü çeyizinin İspanya'ya geri verilecek olması da, Henry'nin fikrinin değişmesinde etkili olmuş olabilir. Bu evliliğin o dönem Avrupa'sının zengin ve kudretli süper gücü İspanya ile ittifakı daha da güçlendirecek olması da önemli bir nokta.

Catherine daha önce Arthur ile evli olduğundan, Henry ile evlenebilmesi için Papa II. Julius'tan özel izin alınması gerekiyordu. Arthur, akıllara kazınan "Bu gece İspanya'nın içindeydim" sözleriyle gerdeğe girdiklerini iddia etmişti. Buna rağmen Henry, bu evlilikten memnun olduğunu ifade etti.

Catherine, Arthur'un ölümünden sonra İspanya büyükelçisi olarak yedi yıl daha İngiltere'de kaldı. Artık yirmi dört yaşındaydı. Güzel, iyi eğitimli ve oldukça dindar

Aragonlu Catherine'nin evlilikten yana şansı yaver gitmedi. Arthur, evlendikten birkaç ay sonra hayatını kaybedince yabancı bir ülkede ortada kaldı. Ödediği büyük bedeller ve çektiği sıkıntıların ardından sonunda VIII. Henry ile evleninceye kadar sekiz yıl geçti.

bir kız olan Catherine, Henry ile evlenmeyi bir görev addetti. Henry ve Catherine 23 Haziran'da evlendiler ve Westminster Manastırı'nda gerçekleşen görkemli bir törenle Kral ve Kraliçe olarak taç giydiler. Henry'nin âdeti olduğu üzere eğlence, müzik, dans ve mükellef bir ziyafet sofrası eşliğinde ihtişamlı ve abartılı kutlamalar düzenlendi.

Taç giymesinin ve evliliğinin ardından Henry, saltanatına katı ve acımasız şöhretini pekiştiren bir şiddet eylemiyle başladı. Henry'nin bu hamlesi, aynı zamanda Kraliyet Danışma Meclisi'ne kimin patron olduğunu gösterdi. 1510 yılında Henry, babasının en aşağılık mali danışmanları olan Richard Empson ve Edmund Dudley'i ihanetle suçla-

KÜTÜPHANESİ

yarak idamlarını emretti. Delil yetersizliğine rağmen, Henry sözünün kanun olduğunu kanıtladı. Zaten çok az destekçiye sahip iki adam çok geçmeden idam edildi. Henry'nin ona karşı çıkan ya da ayağına dolanan kişileri idam ettirme eğilimi saltanatı boyunca efsaneleşti. Bu cüretkâr hamle, hataları affetmeyen kudretli, kararlı bir Kral olarak Henry'nin hafife alınmaması gereken bir güç olduğunu gösteriyordu.

Aşık Henry

Henry, saraya ve ülkeye katı bir şekilde hükmederken 'büyük mesele'ye yöneldi: ardında bırakacağı veliahtlar. Çocukluğun ne kadar kırılgan olduğunu kendi gözleriyle gören Henry (on beş yaşında hayatını kaybeden Arthur'un yanı sıra iki kardeşi daha çocukken vefat etmişti), bir erkek veliaht ordusu kurmaya can atıyordu. Catherine aynı yıl hamile kaldı ve 31 Ocak 1510 tarihinde doğum yaptı. Catherine'nin bu kadar çabuk hamile kalması herkesi memnun etmiş ve gururlandırmıştı. Ama bu sevinç, Catherine düşük yaptığında hayal kırıklığına dönüştü.

Çift, vakit kaybetmeden yeniden çocuk sahibi olmayı denedi. Catherine dört ay sonra hamile kaldı ve 1511 yılının ilk günü sağlıklı bir erkek bebek dünyaya getirdi. Henry mest olmuştu, tüm ülkede kutlamalar yapıldı. Kimi zaman din karşıtıymış gibi tasvir edilmesine rağmen, Henry aslında ayinlere katılan koyu bir Katolikti. Oğlu ve veliahdına dua etmek ve Tanrı'ya şükranlarını sunmak için Walsingham'daki Meryem tapınağına hacca gitti.

Ancak kısa bir süre sonra bu sevinç yerini kedere bırakacaktı. Babasının ismini verdiği oğlu, birdenbire hayatını kaybetti. VIII. Henry'nin neşesini yok eden bu gelişme, karı koca arasındaki gerilimin ilk tohumlarını attı. Henry'nin çocuk sahibi olabildiği gün gibi ortadaydı ama Catherine'nin doğurganlığı hakkındaki dedikodular almış başını gitmişti.

Dedikodularla mücadele eden Catherine, birkaç gebeliği daha düşükle sonuçlanmasına rağmen nihayet 18 Şubat 1516'da sağlıklı bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Henry, uzun zamandır çok istediği erkek evlada sahip olamasa da Catherine'nin doğum yapmasına sevinmişti. Denemeye devam ettiler. Ancak Catherine, otuz bir yaşma girmişti ve artık hamile kalamıyordu. Catherine'nin sıkıntılı dönemlerinde Henry'nin başkalarıyla ilişki yaşadığı yönünde dedikodular vardı. Karısına karşı hiç sevgisi kalmayan Henry, artık ilişkilerini ondan ya da saray halkından gizlemeyi bile bıraktı. Genç ve güzel Elizabeth (Bessie) Blount ile ilişki yaşayan zalim Kral'ın, 1519 yılında bu birliktelikten bir oğlu oldu. Bu, Henry'nin evliliğinde bardağı taşıran son damla oldu. Belli ki Henry, sağlıklı bir erkek evlat sahibi olabiliyordu. Bu da, sorunun Catherine'de olduğu anlamına geliyordu. Bir şeyler yapmalıydı.

Annesi York'lu Elizabeth, uzun zamandan beri Henry'nin mükemmel eş, anne ve kraliçe olarak örnek aldığı kişiydi. Doğurgan, şefkatli ve uysal Elizabeth, VII. Henry'e hiç karşı çıkmamıştı. Henry'nin tam da istediği buydu. Kendisine olan inancı o kadar sağlamdı ki, insanların neden onun her isteğine boyun eğmediğini bir türlü anlamıyordu. Kendisine karşı çıkanların acımasızca icabına bakıyordu. Çok geçmeden Catherine de bu gerçeği öğrenecekti.

Bessie, Henry'nin ne ilk ne de son metresiydi. Soyluların metresinin olması vaka-i adiyedendi. Hele söz konusu kralsa, bu durum teşvik bile edilirdi. Aşık olmak kadar kadınların peşinden koşmayı da seven Henry'nin

Burada Aragonlu Catherine'nin babası II. Ferdinand resmedilmiş. Ferdinand ve Isabella'nın, nevrozu yüzünden tecritte tutulan Deli Juana da dâhil olmak üzere altı çocuğu daha oldu.

Bu resimde, 1513 yılında İngilizler Fransa'yı işgal etmeden önce VIII. Henry ile Kutsal Roma İmparatoru I. Maximilian arasında gerçekleşen görüşme tasvir edilmiş. Henry, çaresizce Fransa'yı geri almaya çalışıyordu.

birkaç sevgilisi ve bu ilişkilerden muhtemelen birçok gayrimeşru çocuğu oldu. Henry'nin değişken ve müşkülpesent tabiatı, bir kadının onu uzun süre mutlu etmesini imkânsız kılıyordu. Aynı nedenle, çoğu erkek danışmanı da sık sık Henry'nin gözünden düşüyor ve çoğu zaman idama gönderiliyordu. Henry, altı eşi ve sayısız sevgilisiyle nam salmış olsa da, dedesi IV. Edward gibi, ondan çok daha uçkuruna düşkün olan birçok kral vardı.

Savaşçı Henry

Gönül işleriyle oyalanan Henry, aynı zamanda devlet işleriyle de ilgileniyordu. En başarılı kralların ülkelerini büyütenler olduğunu bilen Henry, tam da bunu yapmak için işe koyuldu. Barışı muhafaza eden babasının aksine Henry, bedeli ne olursa olsun zafer kazanmak istiyordu. Birçok danışmanı itidal çağrısı yaparken, diğerleri İspanya ile ittifaklarının avantajını kullanma zamanının geldiğine inanıyordu. Catherine'nin babası II. Ferdinand hevesli bir müttefikti. Fransa'yı zayıflatırken kendi topraklarını güçlendirmeyi istiyordu. 1512 yılının yaz sıcağında, on sekiz İngiliz savaş gemisi İspanya'ya ulaştı. Plana göre, İspanyol askerleriyle güçbirliği yapan İngiliz askerleri, İspanya üzerinden Fransa'ya ilerleyecekti.

Ancak, hilekâr Ferdinand'ın başka planları vardı. İngiliz askerlerinin Fransa sınırını korumasını severek kabul eden Ferdinand, askerlerini başka bir savaş için İspanya'daki Navarra'ya sürdü. İngiliz askerleri, yakıcı İspanya güneşi altında erzaksız, barınaksız ve birasız kaldı. Hızla yayılan hastalıklar, birçok askerin ölümüne neden oldu. Ekim ayında, askerler bitmiş tükenmiş bir halde İngiltere'nin yolunu tuttu. Başardıkları tek şey, morallerini ve çok sayıda silah arkadaşlarını kaybetmekti.

Ama Henry'nin zafer ihtirası, şiddetini koruyordu. Ferdinand'ın ihanetinden dolayı küplere binen ve bu durumdan ötürü kısmen Catherine'yi suçlayan Henry, Kutsal Roma İmparatoru I. Maximilian ile güçbirliği yaptı. 1513 yılının ilkbaharında İngiliz ordusu, bir kez daha savaşa girecekti. Calais'e yelken açan ordunun peşinden daha sonra Kral da gitti. Flandra'daki Therouanne'yi kuşatan ordu, küçük kasabayı kolaylıkla ele geçirdi. Sahip oldukları avantajdan faydalanan İngiliz ordusu Tournai'ye ilerledi. Şehir bir hafta sonra düştü. Henry ve askerleri, bu galibiyeti İngiltere'nin büyük zaferi olarak kutladılar. Bir lider, gerçek ve yürekli bir kral olarak kendini ispatlayan Henry ve askerleri, ülkelerine zaferle döndü.

Galibiyetle neticelenmiş olmasına rağmen savaşın bedeli çok ağırdı. VII. Henry, arkasında bir servet bırakmıştı. Kalan paranın çoğu, VIII. Henry'nin yetkisini genişletme arzusu yüzünden suyunu çekmişti. Bu da, daha fazla vergi demekti. Halkın yaka silktiği vergiler yüzünden, VIII. Henry hakkında homurdanmalar başladı. Yine de, Fransa'da kazandığı zafer ve İngiltere'de yaşanan siyasi olaylar nedeniyle halkının çoğu karizmatik krala hayranlık ve saygı duyuyordu.

Rövanş

Henry'nin eski müttefiki Fransa'ya saldırması, İngiltere'nin hiç rahat durmayan komşusu İskoçya'yı gücendirmişti. IV. James, Henry'nin yokluğundan faydalanarak 1513 yılında ordusuyla sınırı geçip İngiltere'ye girdi. Henry'nin yokluğunda yerine naip olarak bıraktığı Catherine, bu ayaklanmayı bastırmak için İngiliz kuvvetlerinin başına geçti. Flodden Field Savaşı'nda karşı karşıya gelen taraflardan İngilizler, süratle üstünlüğü ele geçirdi. James okla vurularak öldürülünce, İskoçlar ezici bir mağlubiyete uğradı. Catherine, eşine duyduğu sevgi ve hayranlığın bir nişanesi olarak Henry'e James'in kanlı paltosunu gönderdi (Rivayete göre, kellesini de göndermek istemişti).

İki savaşta da Henry'nin fiili iştiraki asgari düzeyde olsa da, iki zafer de onun adına kazanılmıştı. Kendisinin de hep inandığı üzere gerçek ve cesur bir kral olarak adına methiyeler düzüldü.

Albrecht Dürer, I. Maximilian'ın bu portresini, imparatorun ölüm yılı olan 1519'da yaptı. Dürer, aynı zamanda kendini beğenmiş imparatorun gravür baskısını da yaptı.

Field of the Cloth of Gold, VIII. Henry ile Fransa Kralı I. Fransuva arasında 1520 yılının Temmuz ayında yapılan ihtişamlı görüşmenin yapıldığı yerdi. Sol üst köşedeki ejderha, o zamanlar bir alamet olarak görülmüş olabilir ama gösterişli bir havai fişek olma ihtimali de o kadar yüksek.

Henry'nin kendisini savaş meydanında ispatlamasının ardından, İngiltere'ye nispeten bir huzur ortamı hâkim oldu. Aslında bu durum, yeni bir savaşın maliyetini karşılamaya yetecek kaynak olmamasından kaynaklanıyordu ama sebep ne olursa olsun, İngiltere huzurun tadını çıkarıyordu. Tüm bunlar, fırtınalı ve şiddetli reform hareketleri nedeniyle değişmek üzereydi.

Henry'nin hayat dolu kız kardeşi Mary ile Fransa Kralı XII. Louis sözlendiğinde, eski düşmanlar İngiltere ve Fransa arasında kırılgan bir ittifak kuruldu. Thomas Wolsey'in diplomatik çabaları da bu ittifakın kurulmasına katkı sağladı. Henry'nin en güvendiği danışmanları arasına giren Wolsey, Henry ile Louis'in kuzeni yeni Fransa Kralı I. Fransuva arasında 1520 yılında Field of the Cloth of Gold'da gerçekleştirilen şatafatlı görüşmenin arkasındaki kişiydi. Görüşme vesilesiyle düzenlenen gösteriler, kutlamalar, ziyafetler ve yarışmalar iki hafta boyunca devam etti. Ama iki kral arasındaki ilişkilerde, bir arpa boyu yol alınamadı. Şarlken, 1521 yılında Fransa'ya savaş ilan ettiğinde

LONDRA ANTLAŞMASI

Londra Antlaşması, dedesi Ferdinand'ın ölümünün ardından Şarlken İspanya Kralı olduktan sonra 1518 yılında imzalandı. Anlaşmaya imza koyan süper güçler İngiltere, Fransa, İspanya, Kutsal Roma İmparatorluğu, Burgonya, Hollanda ve Papalık birbirlerine saldırmamayı ve aralarından biri saldırıya uğrarsa birlikte karşı koymayı taahhüt ettiler.

Antlaşma, İngiltere'nin aracılığı sayesinde imzalandı. Bu gelişme, İngiltere'nin Avrupa'da önemli bir müttefik ve aktör olarak kabul görmesini sağladı.

İngiltere'nin Şarlken'in güçlü imparatorluğunu desteklemeyi tercih etmesi ihanet olarak kabul edildi.

Yola Devam

Ardında erkek veliahtlar bırakmak, bir kral olarak Henry'nin göreviydi. Hâlâ Catherine ile evli olduğundan bu iş biraz zordu ve gayrimeşru çocukları kendisinden sonra tahtı sağlama alamayabilirlerdi. Kızı Mary'nin ya da herhangi bir kadının, tahta sahip çıkabileceğine de inanmıyordu. Bu yüzden, derhal tekrar evlenmeliydi. Elindeki en büyük silahını kullandı. Catherine'nin kendisinden önce ağabeyiyle evli olmasını bahane ederek harekete geçti. Catherine, Arthur'la evliliklerinde gerdeğe girmediklerine yemin etmişti. Çok dindar biri olan Catherine muhtemelen doğruyu söylüyordu. Çift, Arthur'un ölümünden önce 5 ay evli kalmışlardı ve prens, maiyetindekilere birlikte olduklarını söylemişti. Aldığı din eğitimi sayesinde İncil'i çok iyi bilen Henry, Levililer bölümünden bir pasaja ümidini bağladı:

Kardeşinin karısıyla evlenen adam rezillik etmiş olur. Kardeşinin namusunu lekelemiştir. Çocuk sahibi olmayacaklardır.

Artık Henry'nin elinde, Catherine ile evliliklerinin hiç gerçekleşmemiş olması gerektiğini söyleyen Tanrı'nın kelamı vardı. Katolik Kilisesi'ne göre boşanmak yasaktı. Bu nedenle Henry, İncil'deki pasajı evliliğinin iptali için gerekçe olarak kullanmak istiyordu. Elindeki delili Papa VII. Clement'e sundu. Konuyu görüşmek üzere İngiltere'de bir kilise mahkemesi toplandı. Ancak mahkeme üyeleri, konuyu karara bağlayamadan iki ay sonra Roma'ya çağrıldı. Henry, ne yaparsa yapsın Papaya yeterince baskı uygulayamadı. Çünkü Henry'nin talihsizliğine bakın ki Papa, Catherine'nin sevgili yeğeni Kutsal Roma İmparatoru Şarlken'in elinde adeta bir esirdi.

Henry'nin, kilisenin başı gibi önemsiz birinin ne yapacağını söylemesine müsaade edecek hali yoktu. Ne yapıp edip o evliliği iptal ettirmeliydi. Henry'nin bu inadı, bir zamanlar yürekten inandığı kiliseye başkaldırıp 1534 yılında İngiltere Kilisesi'nin başı olmasına yol açacaktı. Başka bir kadına duyduğu şiddetli arzu ve ardında İngiltere tahtına bir erkek veliaht bırakmayı bir kral olarak kendine görev addetmesi, Henry'nin inadının altında yatan nedenlerdi. Ama Henry, hem din adamlarının hem de Catherine'nin kendisine karşı çıkmasını beklemiyordu. Catherine'nin inatçı kişiliği kendisini göstermişti. Koyu bir Katolik olarak yetiştirilen Catherine için boşanmak diye bir seçenek yoktu. Henry'nin taleplerine boyun eğmeyi reddetti. Boşanmaları halinde utanç içinde İngiltere'de ayrılmak zorunda olacağı gerçeği de Henry'e karşı çıkmasında etkili oldu. Bazıları Henry'nin erkek çocuk

Burada, Papa VII. Clement resmedilmiş. Papa VII. Clement, Henry'nin evliliğinin iptaline müsaade etmedi ve Henry'e karşı Aragonlu Catherine'nin yeğeni ve Deli Juana'nın oğlu Şarlken'i destekledi.

ŞARLKEN

1516 yılında İspanya Kralı olarak tahta çıkan (o dönem Kastilya, Aragon ve İtalya'daki krallıklardan oluşuyordu), daha sonra 1519 yılında Kutsal Roma İmparatoru ve Avusturya Arşidükü olan Şarlken, birkaç yıl içinde Avrupa'daki en güçlü hükümdar haline geldi. Habsburg, Valois-Burgonya ve İspanya hanedanlarının veliahdı olarak Şarlken, Fransa'nın bazı kesimlerini topraklarına kattı ve imparatorluğunun sınırlarını Yeni Dünya'da da genişletti. Koyu Katolik olan Şarlken, Henry'nin Katolik Kilisesi'nden ayrılmasının yanısıra Almanya'daki Luteryen reformlara da karşı çıktı. Sonunda sağlığı bozulduğu için tahttan çekilen Şarlken, muhtemelen akraba evliliğinin sebep olduğu meşhur 'Habsburg çenesi'ne sahipti.

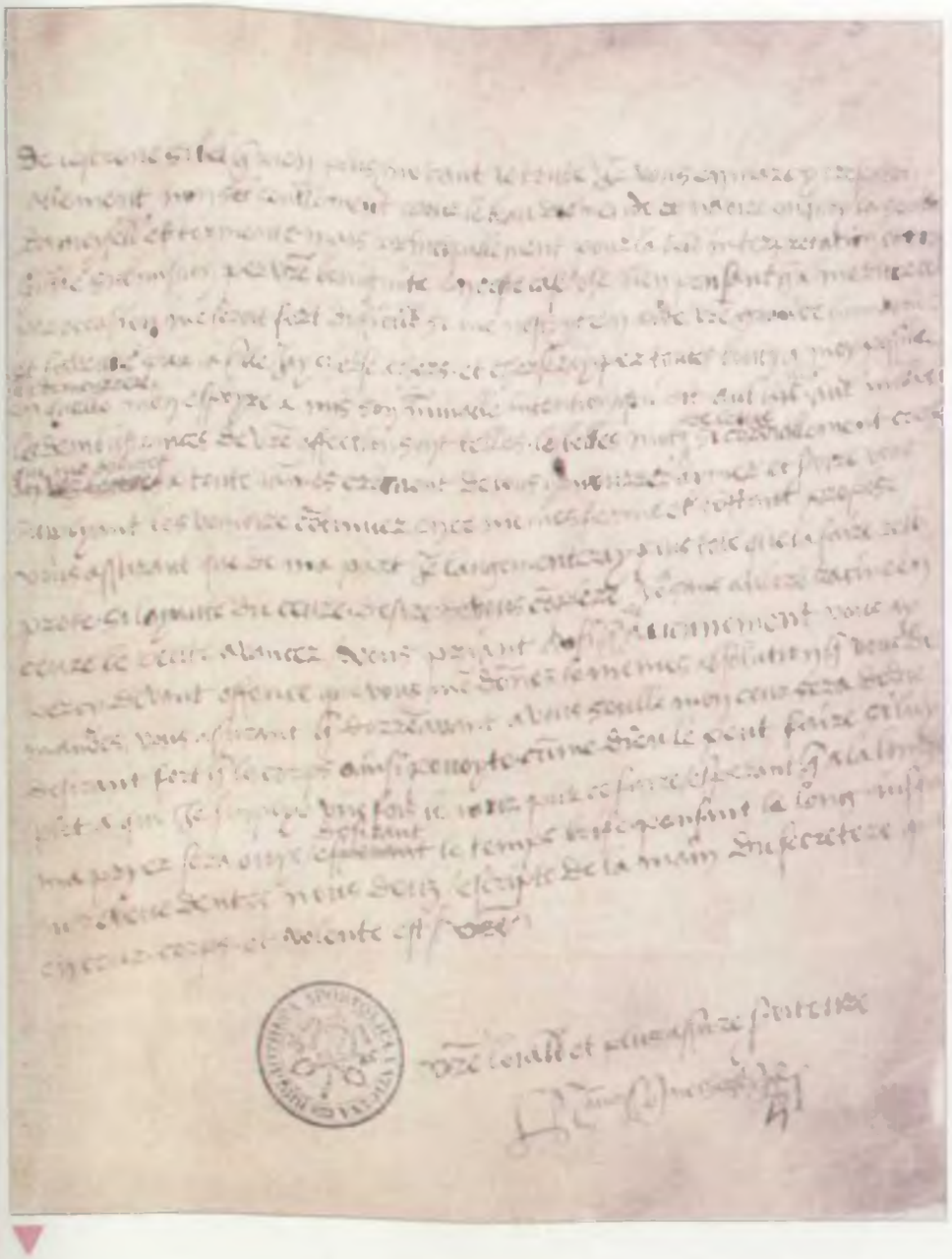
istemesini doğal karşılayıp onu desteklese de, çoğu insan şehvet düşkünü kral ve onun hayallerini süsleyen Anne Boleyn karşısında haksızlığa uğrayan kraliçenin tarafını tuttu.

Yuva Yıkan, Kilise Bölen

Henry'nin en sevdiği diplomatlardan olan Thomas Boleyn'in kızı olan Anne, XII. Louis ile evlenen Mary Tudor'un maiyetinde Fransız sarayına gitti. Başarılı, dik kafalı ve hazırcevap biri olarak tarif edilen Anne, 1521 yılında İngiltere sarayına geri çağrıldıktan kısa bir süre sonra Henry'nin dikkatini çekti. Kralın ilgisinin farkında olan Anne, rolünü yıllarca dikkatle oynadı. Cilve yapıyor, ilgilendiğini belli ediyor ama terbiye sınırlarını hiç aşmıyordu. Kendisinden önce birçok kadının razı olduğu gibi sadece Henry'nin metresi olmakla yetinmedi. Sık sık saraydan uzaklaşır, çocukluğunu geçirdiği Hever Kalesi'nde vakit geçirirdi. Henry ile mektuplaşmaya devam eden Anne, kralın aklından hiç çıkmıyordu.

Eski aşk hikâyelerinin tutkunu olan Henry, Anne'ye mektuplar, şiirler ve sevdasının nişanesi olarak hediyeler gönderdi. Henry'nin onunla ile evlenebilmek için neleri göze aldığına bakıldığında, Anne'nin meftun kralı nasıl kendisine kul köle ettiği görülecektir. Hırslı ve zeki bir kız olan Anne, Henry'nin kraliçesi olmaktan aşağısına razı olmayacaktı. Henry, Anne'yi Pembroke Markizi ilan etti. Anne, İngiltere tarihinde asalet ile taltif edilen ilk kadın oldu. Halkın çoğu, sıkı sıkıya Catherine'nin tarafını tutuyordu ve Anne'den hiç hazzetmiyordu. Ama buna rağmen, Henry'nin Anne'yi kraliçesi yapma arzusu ortadaydı.

1531 yılında artık Henry'nin canına tak etti. Bir yıldan uzun süredir Catherine'le ayrı yaşıyorlardı ve Anne, hâlâ kendisine ayak diretiyordu. Başkalarının kaderini belirle-

VIII. Henry'nin takriben 1528'de Anne Boleyn'e yazdığı bir aşk mektubu. Hâlâ Roma'nın iptal kararı vereceğini ümit eden romantik kral, "kalbim sadece sana [Anne] ait olacak" yazmış.

mesinden bıkan Henry, Catherine'yi saraydan gönderdi ve kraliçenin odasını Anne'ye verdi. Henry, kanuni olarak Catherine ile evli olmasına rağmen 1533 yılında Anne ile gizlice evlendi. Anne kısa süre içinde hamile kaldı. Henry ise bu hamileliği, sonuçları ne olursa olsun doğru kararı verdiğinin delili olarak gördü. Artık bu işi nihayete erdirmeleri gerekiyordu. 25 Ocak 1533'te resmi nikâh töreni düzenlendi. Çiftin nikâhlarını, Henry'nin suyuna gitmeyen Başpiskopos Warham 1532 yılında öldükten sonra Canterbury Başpiskoposu atanan Thomas Cranmer kıydı. Cranmer ayrıca, Henry ile Catherine'nin nikâhlarını hükümsüz ilan eden dini mahkemenin başkanlığını da yaptı. Catherine'ye, Arthur'un eşi olduğu için dul prenses unvanı verildi. Ve mücadeleden galip çıkan Anne, 1 Haziran'da Kraliçe olarak taç giydi.

Kilise'nin Parçalanması

İngiliz Reform hareketi ve Roma Katolik Kilisesi'nden ayrılma gibi karmaşık bir işin, Henry'nin Anne Boleyn ile evlenme isteğinin sonucu olduğu düşünülüyordu. Bu durum tetikleyici olsa da, Henry'nin politik manevraları ve güç arzusu, bu kırılmanın er ya da geç yaşanabileceğini gösteriyordu. Kilise ve Papa, Şarlken'in adeta kontrolü altında olduğundan, Şarlken'in teyzesi Catherine ile Henry'nin evliliğinin iptaline izin çıkması mümkün değildi. Eğer kilisenin başı isteğini reddederse, haklı olduğuna inanan Henry'nin kilisenin kontrolünü eline almaktan başka seçeneği kalmayacaktı. VIII. Henry, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olduğuna, sadece Tanrı'ya hesap verdiğine ve yetkisinin Papa'nınkinden bile büyük olduğuna diğer tüm krallardan daha çok inanıyordu.

Henry, Kiliseye saldırmaya başladı. İlk iş olarak, (İngiltere'ye karşı yabancı bir güç olarak sınıflandırılan) papalık fetvaları ve

BOLEYN KIZI

Anne ile evlenmeden önce Henry, Anne'nin ablası Mary ile birlikteliğinin sefasını sürüyordu. İki kız kardeş de, Kral XII. Louis döneminde Fransız sarayında bulunmuş ve orada cilve ve baştan çıkarma sanatını öğrenmişti. Mary, (Louis'in halefi) I. Fransuva ve birçok saray mensubu ile ilişki yaşadığı dedikodularının kulaktan kulağa yayıldığı Fransız sarayından ayrıldıktan sonra yaklaşık beş yıl boyunca Henry'nin metresi oldu. Ama Henry, işveli hareketleriyle aklını başından alan Anne ile evlendi.

Saray, Henry'nin hem iki kız kardeş hem de kızların anneleriyle birlikte olduğu dedikodusuyla çalkalanıyordu. Bunu duyan Henry, "Anneleriyle hiç olmadı!" diye cevap verdi.

Bu resim, İngiliz sanatçı William Hogart tarafından 18. yüzyılda yapılmıştır. 'VIII. Henry (1491 – 1547), Anne Boleyn'i saray erkânına tanıtıyor' adlı eserde, aşk sarhoşu olan Henry, Anne'i şüpheci ve belki biraz da endişeli görünen Kardinal Wolsey'e takdim ediyor.

Burada, Henry'nin ilk evliliğini geçersiz ilan ettikten sonra, Anne ile nikâhlarını kıyan Thomas Cranmer resmedilmiş. 1532 yılında Canterbury Başpiskoposu olan Cranmer, 1556 yılında Catherine'nin kızı I. Mary tarafından idam edildi.

Evliliğinin iptal edilmesine izin vermediği için Papa VII. Clement'ten intikamını alan VIII. Henry, burada papayı ayaklarının altında çiğnerken görülüyor. Verilmek istenen mesaj açıktı; Henry artık, Tanrı'dan başkasına hesap vermeyecekti.

yetkisini destekleyenlerin krala karşı geldiğini ifade eden 'praemunire' kanununu yeniden yürürlüğe koydu. Bu suçun cezası ölümdü. The Submission of the Clergy (Ruhban Sınıfının Teslimiyeti), dini kanunların kralın çıkardığı kanunlara aykırılık göstermesi durumunda, kilise kanunlarının ancak

İNGİLTERE'DE DİN

Henry'nin yönetimindeki İngiltere, hep koyu Katolik bir ülke olmuştu. (Luther'in reformlarına karşı mücadelesinden dolayı Henry'e 1521 yılında İnancın Savunucusu unvanı dahi verilmişti.)

Halkın çoğu, Pazar ayinlerine gider ve genellikle İsa ve Meryem'in ikonalarına ya da haça ibadet ederlerdi. Azizlerin ikonalarına, kutsal ailcye dua edilirdi.

Dönüşümün (ayinlerde verilen sembolik ekmek ve şarabın, İsa'nın eti ve kanına dönüşmesi) gerçek olduğuna inanılırdı. Bu inanışa itiraz eden herkes sapkınlıkla suçlanabilirdi.

Henry'nin belki de en büyük başarısı, eğer buna başarı denebilirse, bu kadar geleneksel inançları yeni bir dine uyarlayabilmiş olmasıdır.

İLK REFORMCU

Martin Luther, 1517 yılında Katolik Kilisesi içerisindeki ayrılıkçı hareketin fitilini ateşleyen Alman bir rahipti. Ne kadar günahkâr olursa olsunlar insanları cennete gönderme vaadiyle endüljans satılmasına şiddetle karşıydı. Luther, dini gölgeleyen bazı ayinleri kaldırmak ve onu ne kadar yoksul olurlarsa olsunlar Yüce İsa'ya inanan her insan için ulaşılabilir kılmak istiyordu. Kilise'nin köklerini unuttuğunu düşünüyor, inanca dayalı daha saf bir dine dönmeyi arzuluyordu. Çok geçmeden sapkın damgası yiyen Luther, 1521 yılında Papa X. Leo tarafından aforoz edildi. Reformları (matbaadaki gelişmeler sayesinde) tüm Avrupa'ya yayıldı ve Cambridge dâhil birçok üniversitede tartışıldı. Luther, İncil'in tamamını Almanca'ya çevirdi. 1524 yılında yayınlanan bu çeviri, İncil'i herkes için ulaşılabilir kıldı.

kralın izniyle çıkarılabilmesini sağlıyordu. The Supplication Against the Ordinaries (Değişmez Ayinlere Karşı Bir Niyaz), kilisenin yetkilerini daha da azaltıyordu. The Absolute Restraint of Annates Act (Papalığa Ödenecek İlk Yıl Gelirlerinin Kısıtlanması Kanunu), insanların Papa'ya para göndermelerini yasaklıyordu. Papa'nın unvanı, Roma Piskoposu olarak değiştirildi.

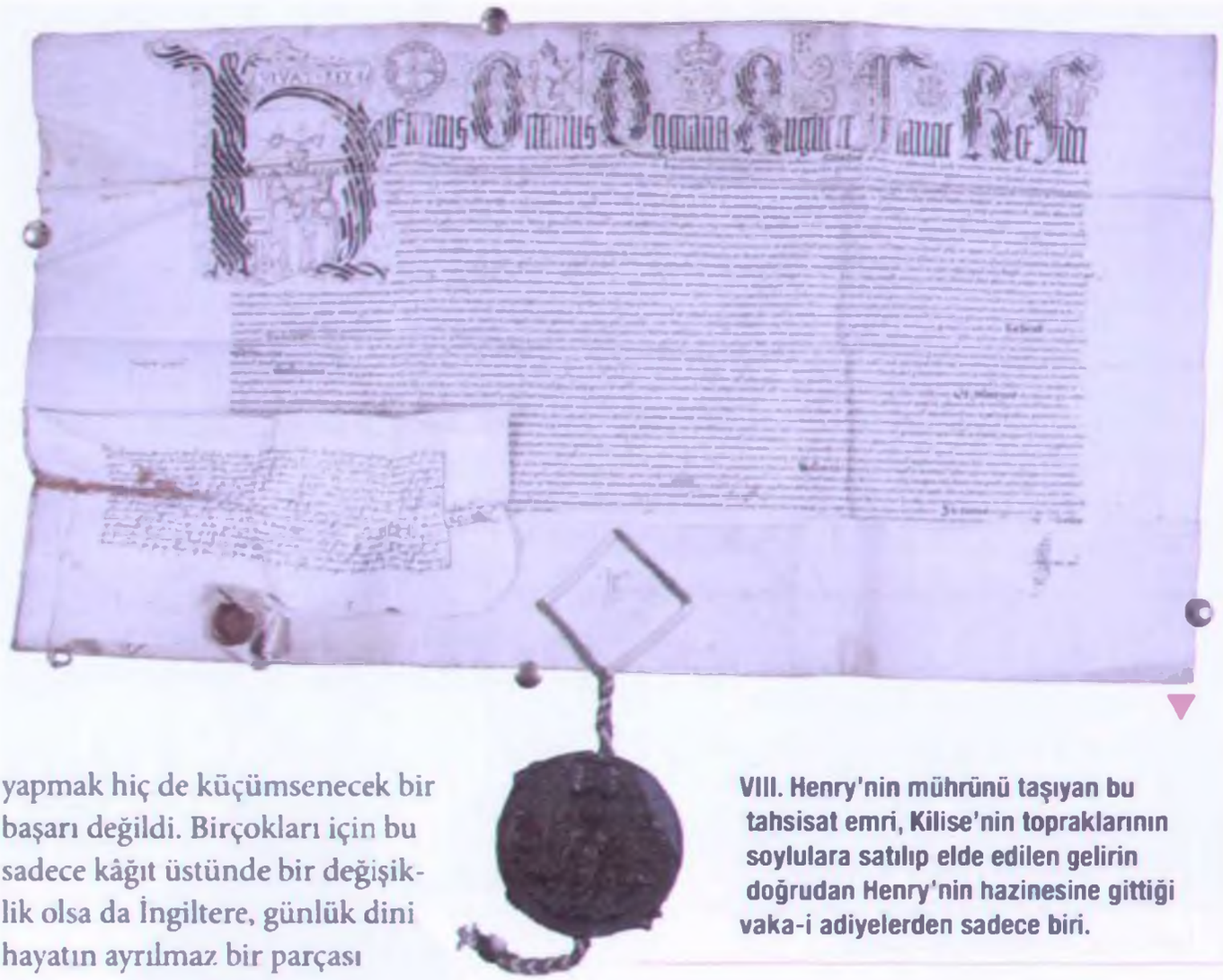
Henry, emin adımlarla Katolik Kilisesi'nin yetkilerini kendi uhdesine alıyordu. 1534 yılında Katolik Kilisesi'nin tabutuna bir çivi daha çaktı. Üstünlük Kanunu'nu çıkaran Henry, resmi olarak Roma ile bağlarını koparttı ve İngiltere Kilisesi'nin Yüce Lideri oldu. Kanuna göre:

> Kral Hazretleri, bu Krallığın, idaresi altında ki diğer tüm Müstemleke ve Ülkelerin, tüm Ruhani ve Dini şeyler ve davalarda tek Yüce Hükümdarıdır.

Üstünlük Kanunu ayrıca, halkın sadece Kral'a biat etmesini talep ediyordu. Bu kanun, genellikle reform hareketlerinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda adımlar atan ve Meclisi kullanarak kanunları ilan ettiren Henry, izlediği bu zekice yöntemle İngiltere'nin istediği buymuş gibi gösterdi. Orta Çağlardan beri Katolik olan bir ülkede bunu

Resimdeki Martin Luther, Henry'nin papalığa karşı nefretini paylaşıyordu ama farklı nedenlerle. İnsanların cennetten yer alabilmesi fikrinden duyduğu derin rahatsızlık, Martin Luther'in 1517 yılında Katolik kilisesinden ayrılmasına sebep oldu.

VIII. Henry'nin mührünü taşıyan bu tahsisat emri, Kilise'nin topraklarının soylulara satılıp elde edilen gelirin doğrudan Henry'nin hazinesine gittiği vaka-i adiyelerden sadece biri.

yapmak hiç de küçümsenecek bir başarı değildi. Birçokları için bu sadece kâğıt üstünde bir değişiklik olsa da İngiltere, günlük dini hayatın ayrılmaz bir parçası olan tanrılara, ikonalara ve tapınaklara ibadetten yavaş yavaş uzaklaşıyordu.

Ayrıca Henry, Veraset Yemini etmeyi reddedenlerin idamla cezalandırılabilmesini sağlayan İhanet Kanunu'nu çıkardı. Bu kanuna göre; Henry'nin Anne'den doğma çocukları tahtın meşru varisiydi. Henry'nin gücüyle birlikte serveti de büyüyordu. Büyük bir gelir kaynağı olan Kilise'ye, manastırları ayakta tutmak amacıyla vergi veriliyordu. Valor Ecclesiasticus (Kilise Değerlendirmesi) adı verilen Kilise'nin ne kadar servet ve mülke sahip olduğunu araştırılması konusunda Cromwell, kaydadeğer rol oynadı. Henry, bu araştırmaya dayanarak Kilise'den tüm gelirlerinin yüzde onu kadar vergi almaya başladı. Bu kanunları çıkaran Reform Parlamentosu, 1529-1536 yılları arasında görev yaptı. Başlangıçta resmi olarak Henry'nin medeni durumuyla hiçbir ilgisi olmayan bu Parlamento, zina, eşcinsellik, hırsızlık ve sarhoşluk gibi manastırlarda Tanrı'ya karşı işlenen günahları araştırmak amacıyla kuruldu. Henry ayrıca, yılda 200 sterlinden az geliri olan manastırların kapatılması emrini verdi. Manastırların kapatılması süreci başlamıştı.

Kilise'den ayrılmasına ve manastırların yıkılmasına rağmen Henry, son nefesine kadar Katolik itikadın büyük kısmına yürekten inanan dindar bir adam olarak yaşadı. Reformları çok kan dökülmesine sebep olsa da, hurafe

İngilizlerin desteklediği İspanya-İmparatorluk ordusu ile Fransızlar arasındaki Pavya Muharebesi, 1521-1526 yılları arasında devam eden İtalya Savaşları'nın sonucunu büyük ölçüde belirledi. İspanyollar tarafından esir edilen I. Fransuva, teslim olmak zorunda kaldı. Resimde, Şarlken'in askerleri süratle ilerlerken tasvir edilmiş.

ERASMUS

Rotterdam'lı Desiderius Erasmus, hümanist olmasının yanı sıra İncil'i orijinalinden Yunanca ve Latince'ye çeviren Katolik bir rahipti. Luther ve diğer reformcular üzerindeki büyük etkisine rağmen Erasmus, şahsen böyle keskin bir tavır takınmadı. Sağlam bir Katolik olan Erasmus, endüljans satın almak ya da manastır içi yolsuzluklar gibi suçları önlemek istiyordu. Reform hareketinin yol açacağını düşündüğü şiddet ve kargaşa ortamından korkuyordu. Kilise'ye hiç saldırmadı ve Luther'in destek talebine karşılık vermedi.

ve batıl inançlardan arındırmaya çalıştığı Katolik inancının köklerini muhafaza etmeye özen gösterdi. Bununla birlikte, Henry'nin reform hareketinden şahsi çıkarı olduğu ve büyük kazanç elde ettiği unutulmamalı. VIII. Henry, (VII. Clement'in halefi) Papa III. Paul tarafından 1538 yılında aforoz edildi.

Kral'ın Adamları

Thomas Wolsey, VII. Henry'nin sarayına ilk olarak Kraliyet Papazı olarak girdi. VIII. Henry tahta çıktıktan sonra (yoksullara para ya da sadaka yardımı dağıtan) sadaka görevlisi oldu. Hırsı, karizması ve

CARDINAL
WOOLSEY

diplomasi bilgisiyle Wolsey, kısa sürede Henry'nin en güçlü danışmanlarından biri oldu. Babasının aksine, Henry'nin yönetimin ince ayrıntılarına olan ilgisizliği de Wolsey'in yükselişini kolaylaştırdı. VIII. Henry, bütün kararları kendi başına verme konusunda ısrarcıydı, ancak bürokrasi bataklığında saatler harcamak yerine işlerin ona basitçe sunulmasını tercih ediyordu. Kral'ın isteklerini yerine getirmeye çok özen gösteren Wolsey, Henry'nin Fransa'ya savaş açmaya kararlı olduğunu gördüğünde savaş karşıtı duruşunu değiştirdi.

Wolsey'in 1515 yılında Henry'nin Danışma Meclisi üyeliğinden Lordlar Kamarası Başkanlığı ve Adalet Bakanlığı ile York Başpiskoposluğuna ve ardından Kardinalliğe yükselişinde, esnek ve diplomatik tavrı büyük rol oynadı. Avamdan birinin böylesine bir güce kavuşması, birçoklarını rahatsız etti. Hem Danışma Meclisi'nde hem Kilise'de önemli bir makama sahip Wolsey'in diplomatik yetenekleri, Fransa'yla görüşmeler sırasında test edildi. Wolsey işinin ehli olduğu kanıtladı. Savaş çıkacaksa, kazananın İngilizler olmasını sağlamak Wolsey'in işiydi. 1512 yılında Fransa'ya yapılan ilk başarısız saldırıdan ders çıkaran Wolsey, İngiltere'nin 1513 yılında Fransız toprağını geri almak için kalkıştığı ikinci teşebbüsün başarılı olmasını sağladı. İtinayla bakılan ve beslenen askerler iyi savaşıyordu. İngiltere'nin Tournai'de elde ettiği zaferin ardından Wolsey, Fransa'yla barış müzakerelerini başarıyla yürüttü. Varılan anlaşmaya göre Louis, Mary ile evlenecek ve bin bir güçlükle kazandıkları Tournai kenti İngiltere'de kalacaktı.

Wolsey'in belki de en çetrefilli görevlerinden biri, aynı anda İngiltere ve Fransa ile

Papa III. Paul, Henry'i nihayet 1538 yılında aforoz etti. Katolik Kilisesi'ne defalarca karşı gelen Henry hakkında bardağı taşıran son damla, manastırların kapatıldığı yıl Canterbury'li Aziz Thomas Becket'in türbesinin yıkılması oldu.

İngiltere ve İspanya arasında ittifak sağlamaktı. Avrupa'nın büyük kısmına hükmeden ve Fransa'ya karşı savaşan Şarlken ile ittifakı güçlendirmek İngiltere'nin çıkarınaydı. Fransuva 1525 yılında Pavya Muharebesi'nde esir düştüğünde Henry, Fransa tahtını geri almaya çalışıyordu.

Henry, Fransa'yı tekrar işgal etmeye hevesliydi ama önceki teşebbüsleri çok az başarı sağlamasına karşın çok ağır bir bedele mal olmuştu. Kaynak yetersizliğiyle boğuşan Wolsey, gözünü güç hırsı bürümüş Kralı için para toplamaya çalıştı. 1525 yılında, çok tartışmaya yol açan Amicable Grant (Sulh Bağışı) isimli vergiyi koydu. İsmine ve bağış denmesine rağmen, aslında krala verilecek zorunlu borçtu. Wolsey, Parlamento'nun desteğini alamadı. Bu nedenle vergi, en başından sağlam temellerden yoksundu. Teoride zaten yeterince kötüydü ama pratikte

Burada Thomas Wolsey, kardinallere has kırmızı cübbe içinde resmedilmiş. 1515 yılında kardinal olan Wolsey, gözden düşene kadar Henry'nin başdanışmanlığını yaptı.

Burada, Thames Nehri'nin karşı yakasından görkemli Hampton Court Sarayı resmedilmiş. Rönesans mimarisine olan hayranlığına hitap eden Hampton Court'ta çok zaman geçiren Henry, sarayı kendi tarzına uygun olarak genişletti.

bir felakete dönüştü. Ülke genelinde şiddetli ayaklanmalar yaşandı. Bu denli büyük bir muhalefet karşısında Henry, geri adım atmak zorunda kaldı. Kral, verginin kendi fikri olmadığını söyledi ve pisliği temizleme görevi Wolsey'e düştü.

Düşmanları Wolsey'in gözden düşmesine seviniyordu ancak Wolsey, sadece işini değil postu da kurtarmayı başardı. Henry'nin gözüne girmeye çalışan Wolsey, ona ihtişamlı evi Hampton Court Sarayı'nı hediye etti. Kardinal daha sonra Henry'nin Catherine'yle olan evliliğini iptal ettirebilmek için durmaksızın çalıştı, ancak Papa üzerindeki baskısı Şarlken'inki kadar korkutucu değildi. Başarısız olan Wolsey, Anne Boleyn'in de ona düşman olmasıyla bir darbe daha aldı. Anne, Wolsey'in Kral'ın evliliğinin iptalini

KRALLAR GİBİ YAŞAMAK

Hayattaki zarif şeylere olan tutkusuyla bilinen Wolsey, özellikle Hampton Court gibi muhteşem binaların inşasından sorumluydu. 1514 yılına doğru yeniden inşasına başlanan mevcut malikâneyi, kendisi ve kraliyet ailesi için eklenen odalarla ihtişamlı bir zevk ve sefa sarayına dönüştürdü. Sarayı ziyaret edecek yabancı büyükelçilerin bu kadar zengin ve güzel bir yapının ihtişamı karşısında küçük dillerini yutması amaçlanıyordu. Henry, sarayı 1520'lerin sonlarında devraldı ve binaya eklemeler yaptı. Henry, 1547 yılında hayatını kaybettiğinde altmışın üzerinde mülke sahipti ama gözdesi her zaman Hampton Court Sarayı'ydı.

bilerek geciktirdiğini düşünüyordu. Anne ve Kardinal'in düşmanlarının birlikte kurduğu kumpas neticesinde Wolsey 1530 yılında tutuklandı.

Gel gör ki sadık hizmetkârından böylesine mübalağalı bir hediye almasına rağmen Henry, Wolsey'in ihanet suçundan yargılanması için Kule'ye gönderilmesini emretti. Yolculuk esnasında nankör Kralı'nı memnun etme çabasının yaşattığı stresi kaldıramayan Kardinal, 29 Kasım 1530'da hayatını kaybetti.

Dini Bütün More

Erasmus'un arkadaşı olan Thomas More, Kral'ın Kilise'ye muamelesinden elem duyan dini bütün bir Katolikti. Luther karşıtı hareketleri destekleyen More, Kilise ayinleri ve geleneklerinin de mutlak savunucusuydu. Siyasi kariyerine avukat olarak başlayan More, 1514 yılında Henry'nin Danışma Meclisi üyesi oldu. Maliye Bakan Yardımcısı ve Avam Kamarası Başkanı görevlerinde bulunan More, Kardinal Wolsey'in yakın çalışma arkadaşıydı. Hem Kral'ın hem de Kilise'nin sadık taraftarı olan More, önceleri Kral'ına güvenerek Henry'nin yaptıklarının arkasında durdu. Luther'in kitaplarının İngiltere'de basılmasına ya da okunmasına engel olmak için Wolsey'e yardım eden More, Lutherci ayaklanmaları bastırmaya çalıştı. Ayrıca Adalet Bakanlığı sırasında, altı adamın sapkınlık suçu nedeniyle yakılarak idam edilmesinden sorumluydu.

Kral'ın yaptıklarından her geçen gün daha da rahatsız olmaya başlayan More, Henry'nin Catherine'yle evliliğini iptal ettirme planına destek vermedi. Veraset Kanunu'nu desteklemesine rağmen, saraydan istifa edip Henry'e olan güçlü desteğini çekmeye çalıştı. Büyük hizmetleri ve nüfuzu, onu ancak bir yere kadar kurtarabilirdi. Anne Boleyn'in taç giyme törenine katılmayı reddedince kendi ölüm fermanını imzaladı. Henry'nin kilisenin lideri olduğuna yemin etmeyi kararlılıkla reddedince dananın kuyruğu koptu. Usul ve geleneklere gönülden inanan More, Kral bile olsa bir kişinin kilisenin bütün hiyerarşisini değiştirebileceğini kabullenemedi.

Kule'ye kapatılan More, 1535 yılının Temmuz ayında çıkarıldığı mahkemece vatana ihanetten suçlu bulundu. Ceza olarak, asıldıktan sonra bağırsakları deşilecek ve parçalara ayrılacaktı ama cezası hafifletilerek boynunun vurulması uygun görüldü. Kişiliği hakkında birbirini tutmayan hikâyeler anlatılsa da More, inancı için ölmeye hazır koyu bir Katolikti. More, 1935 yılında aziz ilan edildi.

Piskopos

VII. Henry'nin annesi Leydi Margaret Beaufort, Papaz John Fisher'e günah çıkartırdı. Ayrıca Cambridge Üniversitesi'nin bazı fakültelerini John Fisher'in yardımıyla kurmuştu. VII. Henry'nin ısrarı üzerine 1504 yılında Rochester Piskoposu olan John Fisher, VIII. Henry'nin öğretmenlerinden biriydi. Bilgili ve belagati güçlü bir adam olan Fisher, Luther karşıtıydı ve daha geleneksel bir Katolik inancına dönüş arzusuyla Henry'nin sapkınlıkla mücadelesine destek verdi. Köklü ilişkileri ve ortak dini inançlarına rağmen, Henry'nin Aragonlu Catherineden boşanma girişimleri, Fisher'in Kral'a verdiği desteği çekmesine neden oldu.

Birçok kez hayatına kastedilmesine rağmen Fisher inançlarından vazgeçmedi. Anne'nin Henry ile evliliğinin geçerli olduğunu ve veliahtlarının meşru olacağını kabul etmeyi reddeden Fisher, 26 Nisan 1534'te Kule'ye gönderildi. Papa III. Paul, Fisher'i Kardinal yaparak araya girmeye çalıştı. Ancak bu Henry'i etkilemedi ve Fisher'in kardinal şapkasını giyemeden kellesinin vurulacağı mesajını iletti.

Hampton Court Sarayı'na 1532-1535 yılları arasında eklenen Büyük Salon, VIII. Henry'nin müsrifliğinin muhteşem bir örneğidir. Törenler ve kutlamalar için kullanılan salona, tüm saray halkı sığabiliyordu.

Birçok kez Fisher'i oyuna getirip Kral aleyhinde konuşturma, böylece suç işlediğini itiraf ettirme girişiminde bulunuldu ancak o vakur sessizliğini korudu. Ta ki Cromwell'in emrinde çalışan başsavcı Richard Rich, Fisher'i oyuna getirip Henry'nin Kilise'nin lideri olduğuna inanmadığını itiraf ettirene kadar. Mahkemede konuşan Rich, Fisher'in ihanetten suçlu bulunmasına neden oldu. Piskoposluk görevinden azledilen Fisher, arkasındaki büyük halk desteği olmasa asıldıktan sonra bağırsakları deşilecek ve parçalara ayrılacaktı. 22 Haziran 1535'te Tower Hill'de kellesi vuruldu. Bedeni, aşağılayıcı bir şekilde çırılçıplak soyuldu ve doğru dürüst bir cenaze töreni düzenlenmeden bir mezara atıldı. Kafası ise Tower Bridge'ye asıldı. Thomas More gibi dini uğruna ölen ve kimsenin inançlarını yok etmesine izin vermeyen Fisher aziz ilan edildi. İki adam da 22 Haziran'da anılır.

Geride Kalan

Henry'nin Aragon'lu Catherine'yle evliliğinin iptalinde önemli rol oynayan Thomas Cranmer, Kral ve Kraliçe'nin mahkemede iddialarını anlatmalarına imkân tanıdı. 24 Mayıs 1532'te Henry'nin evliliğinin Tanrı'nın kanunlarına aykırı olduğuna hükmetti. 28 Mayıs'ta Henry ile Anne'nin gizli evliliğini onaylayan Cranmer, 1 Haziran'da düzenlenen Anne'nin taç giyme törenine de başkanlık etti. 10 Eylül'de (Edward'ın olduğu gibi) müstakbel Kraliçe'si Elizabeth'in vaftiz babası oldu. Artık Canterbury Başpiskoposu olmuştu. Anne, ihanet suçundan idam edilmeden hemen önce Henry ile evliliklerini hükümsüz ilan eden kişi yine Cranmer'di. Cranmer'in ahlaki esnekliği, Henry'den sonra

Tabloda, VIII. Henry döneminde güçlü makamlara yükselen ama daha sonra Kilise yerine Henry'nin üstünlüğünü kabul etmeyi reddeden Thomas More resmediliyor.

MORE: BİLİNMEZLERLE DOLU BİR ADAM

More, "iyi yer" anlamına gelen, İngiltere'deki hayat ile komünist ilkeler, barış ve rasyonel düşünce üzerine kurulu ideal bir toplumu karşılaştırdığı etkili kitabı Ütopya (1516) ile tanınmıştır. Bu toplumda, dini hoşgörü de önemli bir yere sahiptir. Bu hoşgörülü ideal toplum, sert ve haşin More'un sapkınlıkla suçlananlara karşı şiddet ve işkence kullandığı yönündeki yaygın dedikodularla tezat teşkil etmektedir. Bu durum ayrıca, More'un erdemli ve ahlaklı adam görünüşüyle de çelişmektedir.

Gerçek ne olursa olsun More, işkence yaptığını hiç kabul etmedi. 1524-1525 yıllarında kanlı Alman Köylü Ayaklanması'na yol açan sapkınlık propagandasının sebep olduğu ölümlere karşı çıktı.

Edward ve Mary'nin hükümdarlıkları döneminde de hayatta kalmasını sağladı.

Cranmer, eğer Catherine ile Arthur'un gerdeğe girdikleri ispatlanırsa Henry'nin bu evlilikten yakayı kurtarabileceğini söyleyinceye kadar Cambridge'de ilahiyat dersleri veriyordu. Prens'in "İspanya'nın içinde" olduğuna dair sözleri Catherine'nin başına bela olacaktı.

Bir dönem Almanya'da da yaşayan Cranmer, Almanya ve İngiltere arasında kurulacak dini ittifak konusunda Nüremberg prenslerine danışmanlık yaptı. 1537 yılında yazdığı Piskopos'un Kitabı, gelenekler ile reformlar arasında köprü kurarken, On Madde ve o döneme kadar yapılan reformların uygulanması amacını yaşıyordu. Bu reformlar, İngiltere Kilisesi'ni modernleştirmiş olsa da, bazıları hâlâ sapkınlık olarak görülen Luteryen ilkeler kadar ileri gitmedi.

Cranmer, Tudor sarayında güç sahibi herkes gibi düşman edindi ama reform hakkındaki fikirleri Kral'ınkilerden daha ileri gittiğinde dahi, Henry ona sadık kaldı. Gözü hiç daha yükseklerde olmadı ve hep Kral'ın suyuna gitti. Henry'nin kendisine olan sevgisinin sebebi belki de buydu. Henry, son anlarında hayatında belki de bir dosta en yakın şey olan Cranmer'i yanında görmek istedi.

Siyasetçi

Thomas Cromwell, Wolsey'in emrine ilk olarak 1524 yılında girdi. Wolsey'in okullara ödenek sağlayabilmesi için otuz manastırın tasfiye edilmesine yardımcı olarak işe yarar biri olduğunu çabucak kanıtladı. Daha sonra Wolsey'in konseyine katıldı. 1529 yılına gelindiğinde Wolsey'in en güvenilir danışmanları arasındaydı. Ancak artık Wolsey için işler yolunda gitmiyordu. Cromwell, halkın tepkisine yol açan kararları nedeniyle Wolsey'le arasına mesafe koymakta gecikmedi. Henry'nin gözünden düşmemeyi başaran Cromwell, 1530 yılında Kral'ın Danışma Meclisi üyesi oldu. Ancak, bu sefer de Cromwell düşman edinmişti.

Kral'ın Aragonlu Catherine'den boşanmasına yardım etmesi ve Üstünlük Kanunu'na katkıları nedeniyle Cromwell'in düşmanları

Tabloda, Tower Hill'de idamından önce kızı Margaret Roper'e son kez sarılan More resmediliyor. Margaret, biyografi yazarı William Roper ile evliydi. William, kayınpederini vicdanında tek bir kara leke bile olmayan temiz bir adam olarak tarif etmiştir.

arttı. Henry'nin endişe verici hareketleri nedeniyle Cromwell'le ihtilafa düşen adamların yanı sıra, onun elde ettiği güçten rahatsız olanlar da vardı. Ancak Cromwell'e kimse dokunamıyor gibiydi. 1531-1532 yılları arasında, Kilise ve rahiplerin kutsal emirlere karşı gelerek yetkilerini suiistimal ettikleri ve çeşitli suçlardan sorumlu oldukları gerekçesiyle Reform Parlamentosu'nun Üstünlük Kanunu'nu desteklemesini sağladı. Parlamento'nun desteği sayesinde Henry, kendini sadece kişisel çıkarlarına hizmet eden değil aynı zamanda ülkesi için de doğru olanı yapan bir Kral olarak sunabildi. Henry tarafından cömertçe ödüllendirilen Cromwell, çektiği zahmetlere karşılık Thomas More'un istifasından sonra Maliye Bakanı unvanı da dâhil olmak üzere çeşitli payeler ve makamlara layık görüldü.

Kral'ın Anne ile evliliğinin resmiyet kazanmasının ardından Cromwell, Henry'e Kilise'nin itibarını zedeleyip kurumu zayıflatma girişimlerinde yardımcı oldu. Ruhban Sınıfının Teslimiyeti'nin ardından kabul edilen Veraset Kanunu, Kral'ın daha da güçlenmesini sağladı. Bu durum, her iki kanun üzerine de yemin etmeyi reddeden More ve Fisher'in ihanet suçundan idamlarına yol açtı. Cromwell, emin adımlarla diğer güçlü adamları Kral'ın konseyinden uzaklaştırıyordu. Kral'a ya da kraliyet ailesine karşı gelmenin ihanet

John Fisher, Thomas More'den sadece birkaç hafta önce idam edildi. Daha acı verici ve uzun süren bir idam yöntemi yerine boynu vuruldu (Arkasında idam sehpasında sallandırılan ve kazığa bağlanıp yakılan insanlara dikkat edin!).

suçu sayılması, Cromwell'in düzenlemeleri sonucu gerçekleşti.

1535 yılında Kral vekili görevine atanan Cromwell, artık Kilise üzerinde de yetkiye sahipti. İngiltere'deki ruhban sınıfının ne kadar servete sahip olduğunu araştırma görevi olan Valor Ecclesiasticus (Kilise Değerlendirmesi) kendisine verildi. Bu değerlendirme, 1536'da daha küçük manastırların tasfiyesine yol açtı. Anne Boleyn, Henry ile evliliğine yardımcı olduğu için bir zamanlar desteklediği Cromwell'e, bu paranın hayır işleri için kullanılması gerektiğini düşündüğünden sırt çevirdi. Cromwell'in düşmanlarının desteğini arkalarına alan Anne'nin papazları, alenen Cromwell aleyhine konuştular.

Ancak Cromwell, ne kadar kudretli olduğunu kanıtlamak üzereydi. Anne, henüz erkek bir veliaht dünyaya getirememişti ve Kral üzerindeki etkisi azalıyordu. Cromwell, hem bu durumu hem de Anne'in cilveli tabiatını lehine kullandı ve Anne'nin sadakatsizliğiyle ilgili kanıt toplamaya başladı. Anne ile erkek kardeşi George da dâhil olmak üzere sözde sevgililerini yargılayıp haklarında idam kararı veren mahkemenin üyesiydi. Bu gelişme, aynı zamanda Cromwell'e, Anne'in babası Thomas Boleyn'i Ferman Mührü Emini görevinden

Evliliğinin meşruluğunu savunmak gibi aşağılayıcı bir muameleye katlanmak zorunda kalan Aragonlu Catherine, Henry'nin açtığı davada yargılanırken görülüyor. Catherine, kendisini her zaman Kral'ın "gerçek ve meşru eşi" olarak gördü ama dava boşanmayla sonuçlandı.

Burada Thomas Cromwell, Küçük Hans Holbein tarafından resmedilirken görünüyor (1532-1533). Önce Cromwell'in idamını isteyen Henry, daha sonra Cromwell'in düşmanlarını kendisini yanlış yönlendirmekle suçladı.

azletme imkânı tanıdı. Bu görevi, 2 Haziran 1536 yılında Cromwell devralacaktı. Sadece bir hafta sonra Cromwell, Wimbledon Baronu ilan edildi. Cromwell'in Henry üzerindeki etkisi daha da pekişmişe benziyordu. Henry'nin gözünde Cromwell, asla hata yapmaz biriydi. Ancak Cromwell'in gücü, onun pervasızlaşmasma yol açmıştı. Kral'ın soğuk gözleri, üzerindeydi ve geçmiş tecrübeleri, ona gözden düştüğünde sonunun iyi olmayacağını öğretmişti.

Henry'nin ona sadık olan erkek ve kadınlara tavrı, ne olursa olsun kendi bildiğini okuyan bir Kral olduğunu gösteriyor. Acımasız, zalim ve mesafeli, kendisiyle aynı fikirde olmayan insanları hiç düşünmeden yok eden bir Kral. Ancak Henry, yaptıklarında haklı olduğuna ve Kral için iyi olanın bütün ülke için iyi olduğuna yürekten inanıyordu. Ve VIII. Henry, sıkıldığı insanlardan kurtulmaya daha yeni başlıyordu.

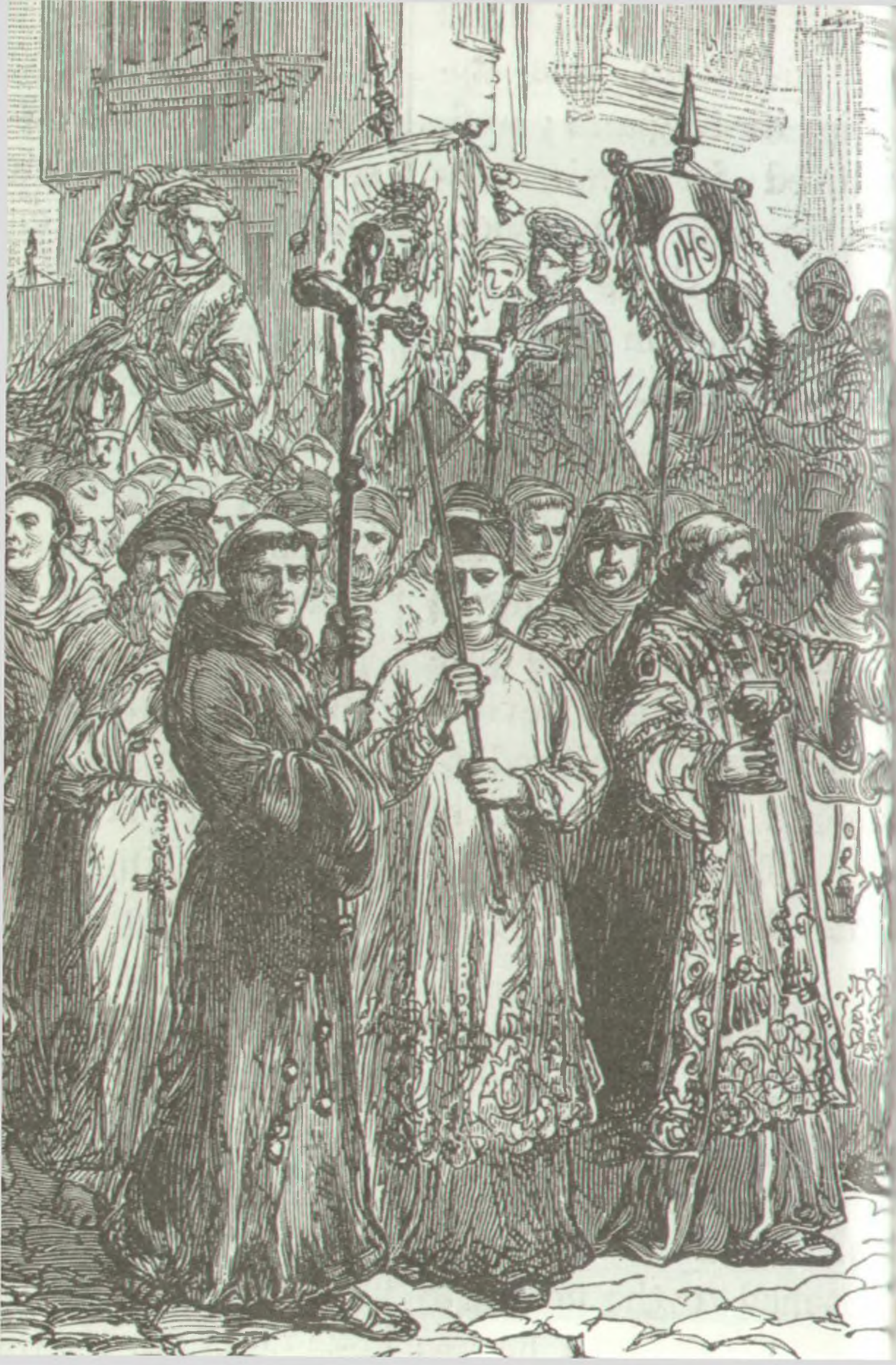
Bu gravür baskı, Anne Boleyn'in 1 Haziran 1533'te taç giyme töreni münasebetiyle yapılmış. Resim, Anne ve Henry'i mutlu ve sevgi dolu bir vaziyette gösteriyor. Sadece üç yıl sonra Anne, ensestlik, zina ve vatana ihanet suçlarından idam edildi.

¶ The noble tryumphaunt coronacyon of quene Anne/ wyfe vnto the moost noble kynge Henry the. viij.

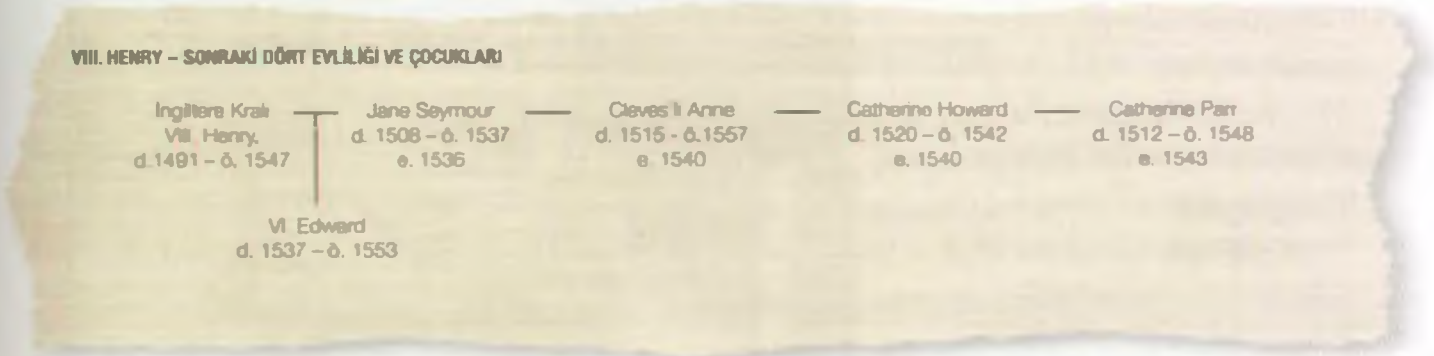
BRITISH MUSEUM

¶ Anne Bullen the second wife of K. Henry 8 was crowned at Westm^r on Whitsonday the first of June Anno Domini M.D.XXXIII

IHS

III

VIII. HENRY
Evlendi, Kumpas Kurdu ve İdama Gönderdi

Dini huzursuzluğun neden olduğu homurdanmalar arttıkça, VIII. Henry, en yakın danışmanlarını teker teker harcamaya başladı. Kraliçe'yi de aynı şekilde hakir görüyordu. Tebaasının refahı, işi gücü ya da dini umurunda değildi. Kralın kibri sınır tanımıyordu. İşlerin, kendi istediği gibi gitmesini seviyordu. Artık hem Kral hem de İngiltere Kilisesi'nin lideri olan Henry, kendini yenilmez görüyordu. Zaten birkaç soylunun kanını dökmüştü. Artık herkese, Henry'nin sözünün Tanrı'nın sözü ve yeryüzünde kanun olduğunu gösterme zamanıydı.

Boşandı, kellesi vuruldu, hayata gözlerini yumdu;

Boşandı, kellesi vuruldu, hayatta kaldı.

Zarafet Haccı'nı anlatan bu görselde, reform karşıtı protestolar esnasında dini ikonaları gururla taşıyan kilise mensupları resmediliyor. VIII. Henry, hafife alınmaması gereken bir güç olabilir ama bu hacılar ve daha birçokları inançları için ölmeye hazırdı.

Henry'nin sebep olduğu huzursuzluk, 1536 yılında barut fıçısı gibi patladı. Kilise'nin yetkilerini kısıtlayan, bu yetkileri kendi uhdesine alıp halkın çok sevdiği manastırları yağmalayıp yıkan Henry dur durak bilmiyordu. Henry'nin savaş hırsını tatmin etmek için giriştiği dış savaşlar yüzünden omzuna yüklenen zorunlu borçlarla boğuşan halk, şimdi de dini mirasını kaybediyordu. Gözlerinin önünde

NORFOLK DÜKÜ

Siyasetçi Thomas Howard (resmi sağda), Henry'nin meclis üyesiydi. Wolsey'in gözden düşmesinin ardından (İkili, savaş hakkında karşıt görüşlere sahipti) Kral'ın lütuflarına mazhar oldu. Anne Boleyn'in dayısı olan Howard, Henry'nin Catherine'den boşanmasına yardım etmeye can atıyordu. Böylece Henry, Anne ile evlenebilecekti. Bu ittifakın faydasını gören Howard, Anne ihanetten yargılanırken yeğenine sırtını dönme pahasına Kral'a sadık kaldı. İktidarın kaygan basamaklarını tırmanırken başkalarının düşüşünden faydalanan sinsi ve ikiyüzlü Howard, Cromwell de dâhil olmak üzere birçok kişinin alaşağı edilmesine yardım etti. Aynı zamanda Catherine Howard'ın amcası olan Thomas Howard, Catherine ile Henry'nin evlenmelerinde büyük rol oynadı. Catherine'in zina yaptığı dillere düşünce, Howard itibarını kaybetmeye başladı. Tüm çabalarına rağmen tekrar göze girmeyi başaramayan Howard ve oğlu, 1547 yılında ihanet suçundan tutuklandı. Tüm ailesi ona sırtını dönmüştü. Oğlu Henry idam edildi. Howard ise, VIII. Henry'nin zamansız ölümü sayesinde idam edilmekten kurtuldu. 1553 yılında Kraliçe Mary döneminde, muhafazakâr bir Katolik olan Thomas Howard'a düklük unvanı geri verildi.

kiliseleri yıkılıyor, çok sevdikleri rahip ve rahibeleri kapı dışarı ediliyordu. Bu kahreden manzara, artık halkın canına tak dedi.

İşler Ters Tepiyor

İlk kitlesel ayaklanma, çok daha büyük sonuçlara neden olacak Zarafet Haccı ayaklanması başlamadan birkaç gün önce Lincolnshire'de yaşandı. Louth Manastırı'ndaki keşişlerin maruz kaldığı muamele karşısında çaresizliğe kapılan ve kutsal emanetlerine el konulmasından korkan onbinlerce protestocu, "Kaptan Cobbler" lakaplı bir ayakkabı ustası ve papazın öncülüğünde Lincoln Katedrali'ne yürüdü. Talepleri basitti. Halk, eskisi gibi özgürce ibadet edebilmek istiyordu.

Henry, ayaklanmaya şiddetle karşılık verdi. Mary Tudor'un eşi Suffolk Dükü Charles Brandon, kalabalığı dağıtması için gönderildi. Ayaklanmanın elebaşları hemen idam edildi. Bunu gören protestocular hızla evlerine kaçıştı. Bu ilk ayaklanmanın Zarafet Haccı'na ne kadar etkisinin olduğu tartışılır ama şüphesiz Lincolnshire'deki kalabalıkların maruz kaldığı acımasız muamele, ülkenin geriye kalanını öfkelendirmişti. Soylular ile halk, zalim kralla mücadele etmek için el ele verdi.

Başlıca şikâyetleri, kilise ve manastırların maruz kaldığı muameleydi. Kilise, birçok insanın hayatının merkezinde yer alıyordu. Henry, nesillerdir süregelen bir yaşam tarzında çok kısa sürede çok büyük değişiklikler yapmıştı. Henry'nin Catherine'e karşı tutumu, halkı kızdırmıştı. Uğruna tüm bu değişiklikleri yaptığı Anne'i acımasızca öldürtmesi de işin tuzu biberi oldu. Henry, insanlardan geleneksel olarak cennete girmelerini sağlayacağına inandıkları ibadetleri terk etmelerini istediğinin farkında değil miydi? Yoksa zalim Kral, hiç bitmeyen tatmin olma arayışında kullarının ruhlarını umursamıyor muydu? (Ayaklanmanın ikincil amacı, Katolikliğe yakınlığıyla bilinen Prenses Mary'i yeniden tahtın veliahtı yapmaktı.)

Zarafet Haccı: Tanrı ve Kral için

Avukat Robert Aske'nin öncülüğündeki isyancı hacılar, Beverly ve Hull kasabalarından geçerek etrafı surlarla çevrili York kasabasını işgal etti. Rahip ve rahibeleri eski görevlerine iade eden isyancılar, Henry'nin yasadışı ilan ettiği Katolik adetleri yeniden canlandırdı. Bu zor zamanlarda fazladan yiyecek ve sadaka bulunan tek kaynak olan küçük manastırlar, çoğu zaman gerçek bir ihtiyaçtı. Bu, Lincoln'da yaşanandan çok daha büyük çapta bir isyandı. Henry ve adamları, daha ihtiyatlı davranmak zorunda kalacaklarını biliyordu. Kral'ın ordusunun başındaki Shrewsbury Kontu ile Norfolk Dükü, Henry'nin taleplerine kulak vereceğine dair güvence vermek üzere Aske ve isyanın diğer elebaşları ile görüşmeye gönderildi. Genel af ilan edileceği ve Parlamento'nun endişeleri görüşmek amacıyla toplanacağı sözü verilen saf isyancılar, ilerleme kaydettikleri ve Kilise'nin değerlerinin muhafaza edilmesi yönündeki taleplerinin dikkate alınacağı inancıyla dağıldı. Aske ve taraftarları, Kral'ın kötü yönlendirildiğini ve reformların gerçek yüzünü tam olarak bilmediğini zannediyordu. Henry, başta isyancılara boyun eğdiği için Norfolk'a kızdı ama artık isyan dağıtıldığına göre kargaşanın üstesinden gelmek için zaman kazanmıştı.

Yine de, Henry'nin tasfiyeyi durdurmaya ya da geri adım atmaya hiç niyeti yoktu. Aske ile bizzat görüşen Henry palavralar attı ve reformlardan Cromwell'i sorumlu tuttu. 1537'de başka bir isyan çıktı. Yeni isyanın Aske ya da taraftarlarıyla hiç ilgisinin olmadığının bilinmesine rağmen Henry, bu durumu isyancıların sözlerinde durmadığına delil olarak kabul etti. Aske ve isyanın diğer

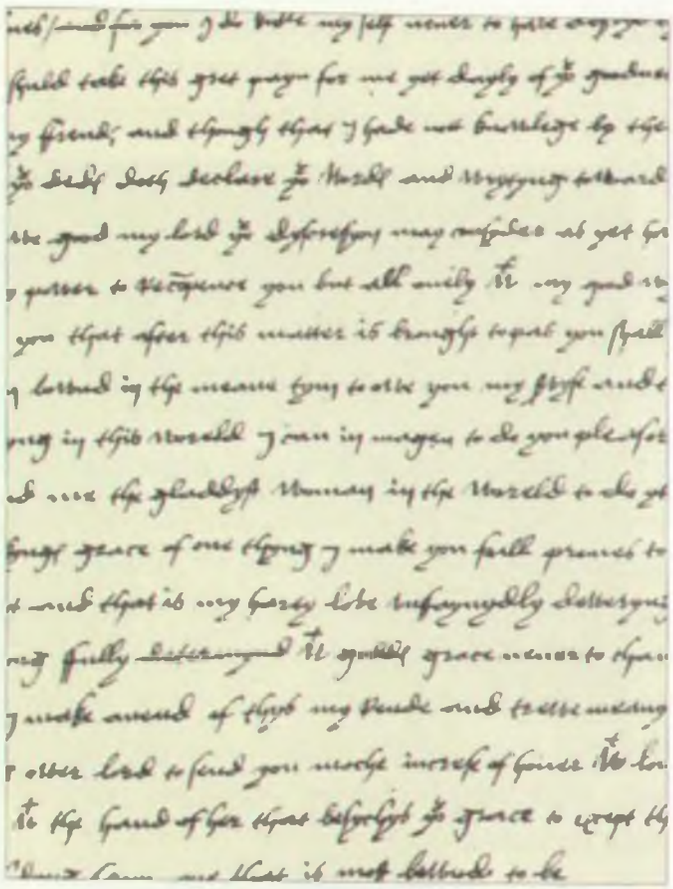
Burada Walsingham Leydisi'nin türbesi resmedilmiş. İşin garip yanı, bir zamanlar Henry'nin hac amacıyla ziyaret ettiği türbe Reform hareketleri döneminde yıkıldı ancak 1930'larda yeniden inşa edildi.

elebaşları tutuklandı ve çok geçmeden idam edildi. Mağdur Kral, ne kadar kararlı olduğunu ispatlamak istiyordu. İki yüz yirmiden fazla insan isyan ettiği için idam edildi. İbret-i âlem için birçoğunun cesedi meydanlarda sergilendi. Henry, kimseye merhamet göstermedi. Aralarında hiçbir ayrım yapmaksızın soyluları, rahipleri, keşişleri ve sıradan insanları idama gönderdi. İsyancıların ailelerini, duruşmaları izlemek zorunda bıraktı. Liderlerin bu kadar kapsamlı bir şekilde ortadan kaldırılması etkili oldu ve isyan bastırıldı. Herkes biliyordu ki Henry kimsenin gözünün yaşına bakmıyordu.

Sonuçta hacılar, manastırların kapatılmasını ve kutsal emanetlerle türbelerin maruz kaldığı saygısızlığı sona erdiremediler. Hacılar ezici bir şekilde bastırılsa da, davalarına ve geleneksel Kilise'ye olan halk desteği devam etti. Bu destek, ileride Tudor kralları için çalkantılara sebep olacaktı.

Yeni Kraliçe

Anne, daha şimdiden hamile kalmıştı. İlk işaretlere bakılırsa Henry'nin ikinci evliliği gelecek vadediyordu. Anne, bir güzellik abidesi değildi ama çekici, zeki biriydi ve sahip olduğu nitelikleri kullanmayı çok iyi biliyordu (Henry, özellikle Anne'in endamına bayılıyordu). Henry'nin çocuğunu taşıyordu. Tudor hanedanının geleceği bir kez daha güvence altındaydı. Günün birinde İngiltere'ye hükmedecek olan Elizabeth, 7 Eylül 1533'te dünyaya geldi. 1533 tarihli Veraset Kanunu nedeniyle Henry'nin Catherine'den olma kızı Mary gayrimeşru duruma düşünce Elizabeth İngiltere tahtının veliahtı oldu. Anne, sağlıklı çocuklar doğurabileceğini çabucak

Kardinal Wolsey'e gönderdiği mektupta Anne, kralla evliliklerine verdiği destek için teşekkür ediyor. Wolsey'e borçlu olduğunu yazan Anne, güçlü bir konuma geldiğinde karşılığını vereceğini söylüyor.

ispatlamıştı ama Henry hâlâ hayalini kurduğu erkek veliahta sahip değildi. Ayrıca, yeni eşi ele avuca sığmıyordu. Dobra ve kurnaz biri olan Anne'in evlenmeden önce Henry'i hayran bırakan coşkulu kişiliği, Kraliçe olduktan sonra pek de çekici gelmemeye başladı.

Her zaman kibirli biri olan Anne, Henry'nin isteyebileceği her şeye sahip olduğuna inanıyordu. Bu yüzden, Henry'nin Catherine'i hayatından çıkarırken sergilediği acımasız

Anne Boleyn'in dış görünüşüyle ilgili siğilli, çift gerdanlı ve en meşhuru altı parmaklı olduğu gibi birçok söylenti bulunmaktadır. Ancak bu portrede, büyüleyici gözlere ve Henry'nin çok düşkün olduğu güzel göğüslere sahip çekici bir kadın olarak resmedilmiş.

Fransız sanatçı Pierre-Nolasque Bergeret tarafından takriben 1814 yılında yapılan tabloda, idama mahkûm edildiği haberini alan Anne Boleyn baygınlık geçiriyor.

tavrı hiç umursamadı. Yaşam tarzı ve sarayı Catherine'inkinden bile ihtişamlıydı. Müşkülpesent Kraliçe'nin maiyetinde, her dileğini yerine getiren altmıştan fazla nedimesi ve yüzlerce hizmetçisi vardı. Evliliklerinden önce Henry, Anne'yi hediyelere boğmuştu. Anne ise, bu şatafatlı yaşam tarzı için yaratıldığını sanmaya başlamıştı. Henry, Anne'i 1532 yılında Pembroke Markizi yaparak asaletle taltif etti. Ancak Anne, buyurgan mizacı ve sivri dili nedeniyle hizmetçilerinin ve akranlarının bağlılığını kazanmayı başaramadı.

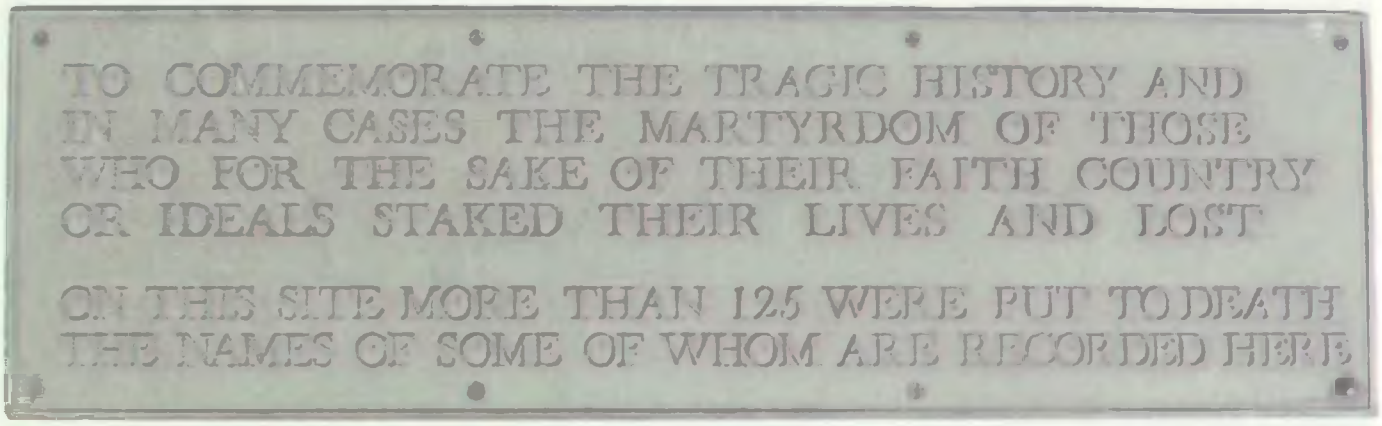
Anne'nin ardı ardına iki düşük yapması işini hiç de kolaylaştırmadı. Anne, 1535 yılında tekrar hamile kaldı. Çift, iyi sonuçlanmasını umuyordu ama Anne'in kaderi altüst olmak üzereydi. 8 Ocak 1536'da Aragonlu Catherine hayatını kaybetti. Anne ve Henry bayram etti ama mutlulukları kısa sürecekti. 29 Ocak'ta Catherine'nin cenaze töreninin yapıldığı gün Anne bir erkek çocuğu düşürdü. Anne, düşük yapmasını atlı mızrak dövüşünde Henry'nin düşmesinin neden olduğu strese bağladı ama Henry'nin gözünde

Anne'nin kısa süren evliliği, kılıçla idam edildiği Tower Green'de son buldu. Bu, baltadan daha hızlı ve merhametli bir idam yöntemiydi. Celladın iki eliyle salladığı ağır kılıç, genellikle tek darbede başı gövdeden ayırıyordu.

TUDOR TARZI İDAM

Londra Kulesi'nin hapishane olarak kullanıldığı dönemde Tower Hill, resmi idam alanıydı. Hücrelerinden çıkarılıp alana toplanan kalabalığın yuhalamaları arasında Tower Hill'e götürülen mahkûmları, elinde baltasıyla bir cellat ve bir kütük karşılardı. Cellatlara, devlet tarafından maaş ödenmezdi. Bunun yerine cellatlar, mahkûmlardan aldıkları bahşişlerle geçinirdi. Eğer cellat merhametli ve tecrübeliyse, verilen bahşişe göre çok daha çabuk bir infaz gerçekleştirilebiliyordu. Anne Boleyn, Catherine Howard ve Leydi Jane Gray gibi soylu kadınlar, adi suçlulardan uzakta Tower Green'de idam edildi.

Bu levha, Tower Hill'de idamların gerçekleştirildiği noktaya dikilen dokunaklı anıtta yer alıyor. Fisher, More ve Cromwell gibi birçok kişi, VIII. Henry döneminde idam edildi.

Resimdeki Jane Seymour, tatlı ve mahcup biri gibi görünüyor ama Henry'nin verdiği bir madalyonu takıp Anne'e hava attığı rivayet edilir. Henry, Anne'e kur yaptığı dönemde ona da benzer bir parça hediye etmişti.

tek suçlu Anne idi. Henry, ikinci eşini gerçekten sevmişti ve hâlâ ona karşı duygular besliyordu. Ancak, Anne'den asla bir oğlu olmayacağından artık emindi. Ne pahasına olursa olsun onu ortadan kaldırma planları yapmaya başladı.

Hâlâ kendisine bir veliaht doğurabilecek eşine gerçek duygularını hissettirmeyen Henry, güvendiği danışmanlarına konuyu açtı ve bir çözüm bulması için Cromwell'den yardım istedi. Anne, kısa kraliçelik döneminde Suffolk Dükü Charles Brandon ve daha önce Henry ile evlenmesini destekleyen amcası Norfolk Dükü Thomas Howard da dâhil olmak üzere birçok güçlü düşman edinmişti. Yeni Kraliçe'yi desteklemek için riske girecek çok az kişi vardı. Zaten daha önce belalı bir boşanma yaşamış olan Henry, ikincisini mazur göstermenin çok daha zor olacağını düşünmekte haklıydı. Ayrıca, Anne'in bu hakareti sessizce sineye çekmeyeceğine de emindi. Hem arkasındaki halk desteğini koruyup hem de Anne'den kurtulmanın başka bir yolu olmalıydı.

Kraliçe Aleyhine Dava

Anne'nin bir zamanlar Henry'i büyüleyen inatçı ve cilveli kişiliği, bu defa çöküşüne yol açıyordu. Cromwell'in entrikaları sonucu, Anne'in Henry'i aldattığına dair iki ayrı iddia gün yüzüne çıktı. İlk itham edilen Sör Henry Norris, iddiaları reddederken saray müzisyeni ve müzik öğretmeni olan Mark Smeaton, Anne'in kendisini baştan çıkardığını ve Kraliçe ile birlikte olduğunu itiraf etti. Smeaton'un gördüğü işkenceler yüzünden itiraf etmiş olması muhtemel (bir soylu olan Norris, bu tür bir sorgulamaya tabi tutulmazdı) ancak ihanetten idama gönderilirken öleceğini bile bile hâlâ iddianın

Henry, tıpkı Catherine ile evliliğinde olduğu gibi, Jane ile evlenebilmek için de özel izne ihtiyaç duyuyordu. Muhtemelen bunun sebebi, Jane'in eski eşlerinden birinin uzaktan akrabası olmasıydı.

doğru olduğunu söylüyordu. Ama Anne'e karşı açılan dava burada bitmedi. Anne'in öz kardeşi George Boleyn de dâhil olmak üzere toplamda beş kişi, Kraliçe'yle birlikte olduğu suçlamasıyla idam edildi. Hakkında suçlamalar bulunan üç kişi ise canını zor kurtardı.

Mahkemeye çıkma sırası Anne'deydi. İddiaların çoğu o kadar gülünçtü ki Henry'nin Kraliçe'nin idamı konusunda ne kadar kararlı olduğu belli oluyordu. Bir zamanlar karısı ve çocuğunun annesine karşı duyduğu sevgi artık yok olmuştu. Henry, Anne'in yerine birini çoktan seçmişti ve hayatına devam etmek istiyordu. Kral'ı ve diğer sevgililerini baştan çıkarmak için büyü yaptığı iddiaları havada uçuşuyordu. Zina, ensest ve büyücülük iddialarıyla karşı karşıya kalan Anne, daha sonra vatana ihanet suçlamasıyla Kule'ye kapatıldı. Aragonlu Catherine'i zehirlediği ve Henry'nin başka kadınlardan doğma çocuklarını öldürmeyi planladığına dair dedikodular yayıldı. Henry Norris ile evlenebilmek için sevgilileriyle Kral'ı öldürmeyi planladığı yönündeki (herhangi bir destekleyici kanıt bulunmamasına rağmen) suçlama, Anne'in tabutuna çakılan son çivi oldu. VIII. Henry, hiçbir şeyi şansa bırakmıyordu.

Eskiden Anne'i destekleyen Thomas Cranmer, 14 Mayıs'ta Kral ile Kraliçe'nin nikâhlarını iptal etti. Anne, beş gün sonra Tower Green'de idam edildi. Son nefesine kadar masum olduğunu söyleyen Anne, vefasız kocasına dua etti ve iftiraya uğrayan ruhuna merhamet etmesi için Tanrı'ya yalvardı. Çoğu zaman ihanetle suçlanan kadınlara reva görüldüğü gibi korkunç bir şekilde yakılarak idam edilmedi. Bunun yerine, bir kılıç darbesiyle hızlıca idam edildi. Hâlâ masum olduğunu iddia ediyor ve Henry'e aşkını haykırıyordu ama incecik boynu keskin kılıç darbesine dayanamadı. Celladı kopan kellesini havaya kaldırdığında Anne'nin gözleri ve dudakları kımıldadı. Bu durum, Anne hakkındaki büyücülük söylentilerini pekiştirdi.

Hakkındaki iddiaların çoğu düzmece gibi görünse de Anne, hayatındaki çok sayıda erkek nedeniyle çoğu zaman önüne gelenle birlikte olan bir fahişe olarak değerlendirildi. Gerçek ne olursa olsun, Anne'in sefil bir şekilde ölümü ve idamı için öne sürülen sebepler, Henry'nin işine geliyordu. Henry

Henry'e hayatta en çok istediği şey olan bir erkek evlat ve veliaht veren tek eşi Jane Seymour idi. Tabloda, doğumundan bir hafta sonra Galler Prensi unvanı verilen Edward resmediliyor. Henüz Kral olmasa da, tepeden tırnağa tam bir hükümdar gibi görünüyor.

TUDORLARIN SAĞLIĞI VE DOĞUMLAR

Kim olursanız olun, Tudorların zamanında sağlıklı kalabilmek tamamen bir şans işiydi. Diyet, hijyen ve yaşam tarzı sağlıksızdı ve enfeksiyonların nasıl yayıldığına dair kimsenin bir fikri yoktu. Jane'in doğum sırasında yaşanan bir komplikasyon yüzünden hayatını kaybetmesi; terleme hastalığı, tüberküloz ve veremin neden olduğu çocuk ölümleri gibi oldukça yaygın bir durumdu. İnsanlar, bugünkünden daha genç yaşta hayata gözlerini yumardı. Ortalama yaşam süresi, 35-40 yıl arasıydı. 1535 yılında farelerde bulunan hastalık taşıyan pirelerin neden olduğu hıyarcıklı veba salgını patlak verdi. Kanalizasyon sisteminin olmaması ve sıhhi şartların elverişsizliği, bu tür salgın hastalıkları daha da kötüleştiriyordu.

ile Anne'in evliliği, İngiltere'nin Katolik Kilisesi'nden ayrılmasına neden oldu. Aşkları uzun sürmedi ve çok istedikleri erkek veliahta sahip olamadılar ama bu evlilik, İngiltere'nin en ünlü ve etkili hükümdarlarından birinin önünü açtı: I. Elizabeth.

Üçte Keramet Vardır

Anne ile mutluluğu bir türlü bulamadığı ve eziyete dönen evliliğinden sonra Henry, zeki ve dobra insanlardan uzak durdu. Dersini almıştı. Jane Seymour, idam edilmelerinden önce Catherine ve Anne'in hizmetinde bulunan bir saray nedimesiydi. Henry, uzun süredir Jane'i çekici buluyordu. Anne'in baştan çıkarıcılığı ve Catherine'in inatçılığına kıyasla, Jane'in yumuşak başlı, mütevazı ve cana yakın tavrına hayrandı. Ayrıca Jane, iyi eğitimli ya da politik biri değildi, erkek işlerine karışmak yerine kendini ev işlerine vermeyi tercih ediyordu. Çok sevdiği annesine benzeyen Jane, Henry için mükemmel bir eş olacağa benziyordu.

Çift, Anne'nin idamının hemen ertesi günü 20 Mayıs 1536'da nişanlandı ve on gün sonra evlendi. Jane, Henry ile Aragonlu Catherine'den boşanmasının ardından gayrimeşru ilan ettiği kızı Mary'i barıştırmaya çalışıyordu. Veraset yoluyla tahta çıkma sırası düzenlenmeden önce Jane, ikiliyi bir şekilde barıştırmayı başardı ve merhameti dilden dile dolaşmaya başladı. Henry Mary'i acımasızca evlatlıktan reddettiğinden, barışmalarını sağlamak kolay değildi. Mary, haliyle annesini desteklemiş ve boşanmadan sonra saraydan gönderilmişti.

12 Ekim 1537 tarihinde Jane, Kral'a uzun süredir arzuladığı oğlu ve veliahtı verdi. Edward ismi verilen bebeğin doğumu, büyük bir sevinç getirdi ve adına kutlamalar düzenlendi. Henry sonunda 'büyük mesele'sini çözmüştü. Ancak sevinçleri kısa sürecekti. Jane, 24 Ekim'de zorlu doğum sürecinin ardından meydana gelen enfeksiyona - muhtemelen lohusa humması- yenik düşerek hayatını kaybetti. Jane'in ölümü, Henry'i yasa boğdu. Belki onunla hiç tartışmadığı, ona bir oğul verdiği ya da belki onu gerçekten sevdiği için Jane, Henry'nin en gözde eşi olarak görülür. Henry, Jane'in ruhu için on iki bin ayin düzenlenmesini emretti, üç ay boyunca karalar bağladı ve danışmanlarıyla birlikte kısa süre içinde yeni bir eş arayışına girse de üç yıl boyunca evlenmedi.

Jane, Henry'in eşleri arasında vefatının ardından kendisi için Kraliçe cenazesi düzenlenen tek kişiydi. Çift, Henry'nin vasiyeti üzerine Windsor Kalesi'ne yan yana gömül-

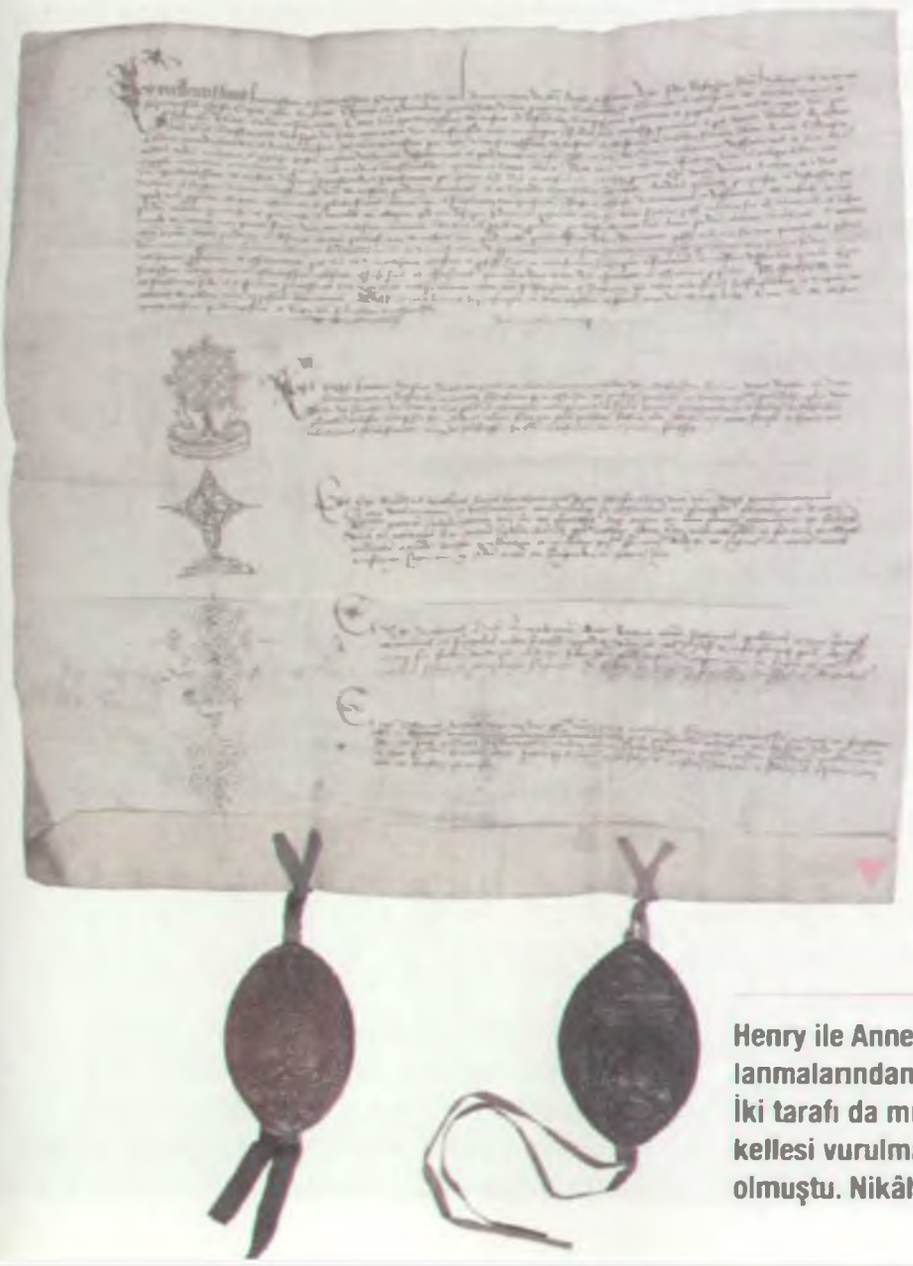
Henry, dördüncü eşi Clevesli Anne'i tarif ederken 'Ondan hoşlanmıyorum' demiş ve gerdeğe girmemelerinin gerekçesi olarak da Anne'in görünüşünü öne sürmüştü.

dü. Henry'nin son sözlerinin, ona ihtiyaç duyduğu şeyi veren tek eşi olan Jane hakkında olduğu söylenir. Ancak Jane yaşasaydı, kimbilir onu kaypak kocasının elinde nasıl bir kader bekliyordu?

Kral'ın Sevgili Kız Kardeşi

Artık bir erkek evlada sahip olan Henry'nin yeni evliliğini siyasi olarak avantaj sağlayacak biriyle yapmasını isteyen Cromwell ve danışmanları, Clevesli Anne'i önerdi. Fransa ve İspanya ile kurulan ittifakların sürekli değişen durumu ve I. Fransuva ve Şarlken'in kısa süre önce imzaladığı barış anlaşması göz önünde bulundurulduğunda Almanya ile ittifak kurmak mantıklı bir hamle gibi görünüyordu. Roma ve Katolik Kilisesi, Henry'nin manastırlara uyguladığı şiddetli muameleye karşı koymaya karar verirse Anne'in kardeşi Cleves Dükü, bu tehdide karşı potansiyel bir müttefik olabilirdi. Hans Holbein, Henry'nin potansiyel eşi ve İngiltere Kraliçesi olarak hem Anne'in hem de kız kardeşi Amalia'nın tablosunu yaptı. Portresinde Anne'in olduğundan çok daha güzel gösterildiği düşünülse de, çoğu insan, onu tatlı ve çekici gösteren bu resmi gerçekçi bulur. Albenisi ve mütevazılığı göklere çıkarıldı ama saf ve tecrübesiz biriydi, neredeyse tek kelime bile İngilizce bilmiyordu, müzik ve dans konusunda hiç yeteneği yoktu ve diğer saraylı vasıfların hiçbirini taşımıyordu.

Ancak, portre ve meclisinin tavsiyesinden yola çıkan Henry, Cromwell'i evlilik anlaşmasını yapmak üzere görevlendirdi. Anlaşma, 1539 yılının Ekim ayında neticelendi. Nişanlanan çift, henüz birbirini hiç görmemişti. Anne, uzun bir gemi yolculuğundan sonra İngiltere'ye ulaştı. Müstakbel kocasıyla ilk karşılaşmaları en hafif tabirle rahatsız ediciydi. Maske takmış pelerinli Henry, yanında birkaç arkadaşıyla Anne'in odasına girdi, böyle bir hareketi hiç beklemeyen nişanlısının üzerine atlayıp ona sarıldı ve öptü. Karşısındakinin müstakbel kocası olduğundan habersiz olan Anne bu şakaya sert tepki verdi. Yardım çığlıkları attı

Henry ile Anne'in kısa süren evlilikleri, nikâhlanmalarından sadece altı ay sonra iptal edildi. İki tarafı da mutlu eden bu durumdan, özellikle kellesi vurulmaktan kurtulan Anne memnun olmuştu. Nikâhlarının resmi iptal belgesi.

KAPRİSLİ KRAL

Cromwell'in ölümünden sonra Henry, çok geçmeden fevri hareket ettiğini anladı. Cromwell'in onun için yaptıklarını hatırlayan Henry, kararından pişman oldu ve suçu danışmanlarına attı.

Cromwell, sadakatini kesin olarak kanıtlamıştı ve her zaman Kralının ve ülkesinin çıkarlarına uygun şekilde hareket etmişti. Reformla ilgili kişisel düşünceleri ve siyasi manevraları ile Henry'nin Clevesli Anne ile evliliğinden sorumlu tutulması ölümüne sebep olmuştu, ancak Cromwell, tam olarak Kral'ın adamıydı. Saltanatı boyunca gözünden düşen insanların ceremesini çektiği Henry'nin değişken tabiatı, Kral'ın sadık ve vefalı bir adamın kellesini vurdurduğuna pişman olmasına yol açmıştı.

ve adamlara küfürler yağdırdı. Bu andan itibaren, Henry evliliğe sıcak bakmamaya başladı. Anne'in portresindeki kadar çekici olmadığını, şakadan hiç anlamadığını söylüyordu. Henry, Anne'e 'Flaman kısrağı' adını taktı. Henry'nin kuruntularına rağmen çiftin nikâhı 6 Ocak 1540'da kıyıldı. Muhtemelen danışmanları ve özellikle Cromwell, Henry'i evliliğe ikna etmek için Almanya ile kurulacak ittifakın önemini vurguladı. Ayrıca, Henry'nin korkularından faydalanarak saltanatın Tudor hanedanından devamı için bir erkek veliahdın daha gerekli olduğunu söylediler.

Ama evlilikleri, tam bir faciaydı. İki taraf da gerdeğe girmek istemiyordu. Henry, birkaç ay geçmeden bu gerekçelerle nikâhın iptalini istedi.

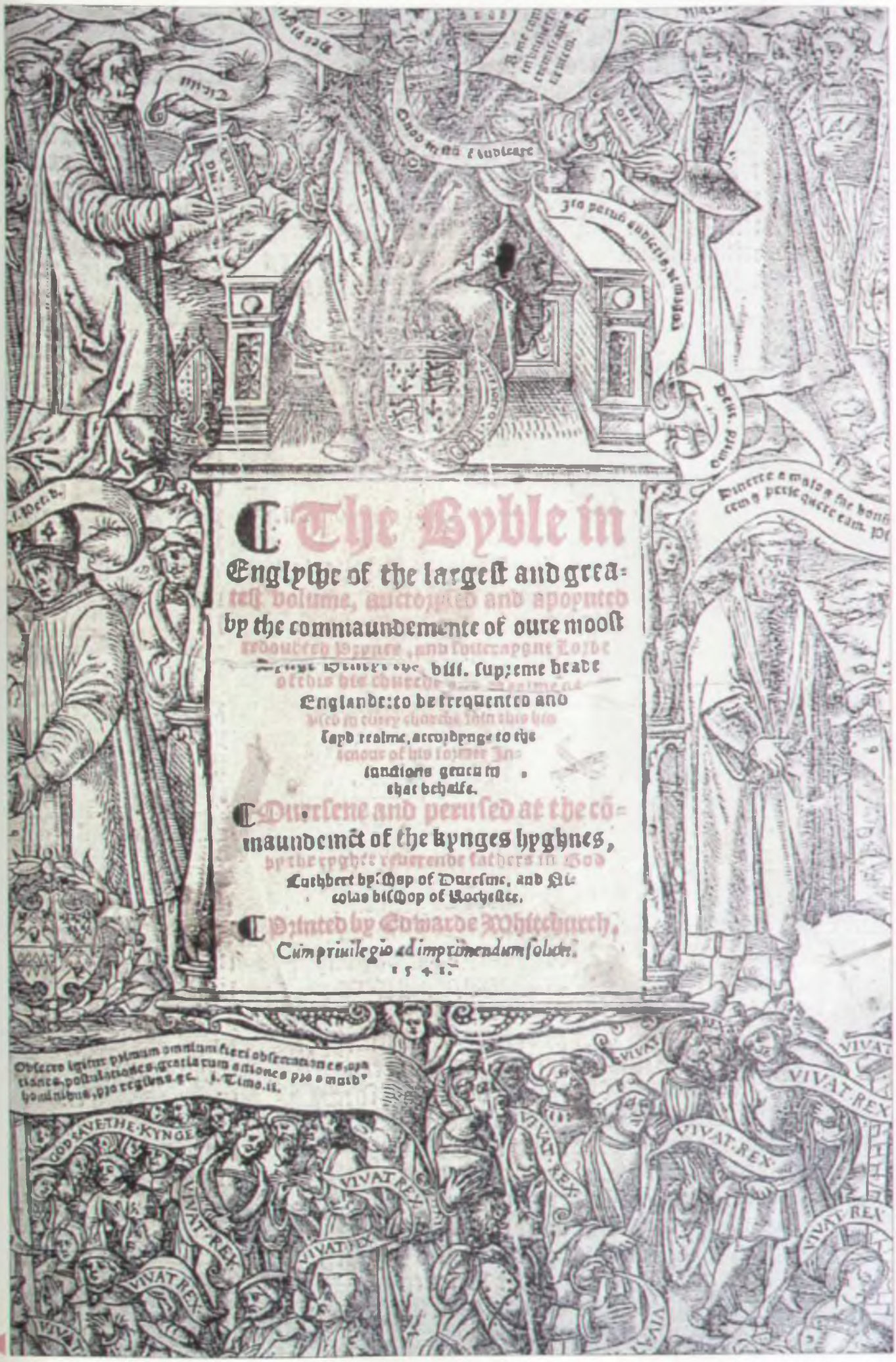
Çiftin cinsel hayatlarının olmadığı herkesin malumuydu ve saray erkânı, yeni bir veliahdın dünyaya gelmemesinden korkuyordu ama yine de Anne, çok daha büyük zorluklar çıkarabilecek konumdaydı. Kocasıyla fiziksel ilişki kurmaktan kaçınan ve sonunun selefi Anne Boleyn gibi olmasını istemeyen Anne, nikâhın iptalini memnuniyetle kabul etti. Eşinin ailesini rencide etmeden kolayca ayrılabildikleri için oldukça minnettar olan Henry, Anne'i para ve mal mülk vererek ödüllendirdi. Evliliğin iptalinden sonra çift arkadaş kaldı ve Anne sık sık saraya davet edildi. Bir daha hiç evlenmeyen Anne, Kral'ın "sevgili" ya da "iyi kardeşi" olarak tanındı.

Almanya'da fazla akrabası kalmayan Anne, kalan günlerini İngiltere'de geçirdi. Nedimeleriyle huzur dolu bir hayat süren Anne, Henry ve Kral'ın tüm eşlerinden daha uzun yaşadı. 1557 yılında hayata gözlerini yumdu ve Westminster Manastırı'na defnedildi. Henry'nin eşlerinden belki de en şanslısı Anne idi ve sadece o Westminster'a gömüldü. Bu durum, Henry'nin iradesine boyun eğenlere karşı ne kadar kadirşinas olabildiğini gösteriyor.

Biri Daha Nalları Dikiyor

Anne'in evliliği kendisi için iyi sonuçlansa da, VIII. Henry'nin en ünlü danışmanlarından birinin çöküşüne neden olmuştu. Henry, kendinden başkasına fazla yetki vermekten hoşlanmazdı, hele de bunun için kendi yetkilerinden feragat etmesi gerekiyorsa. Bu
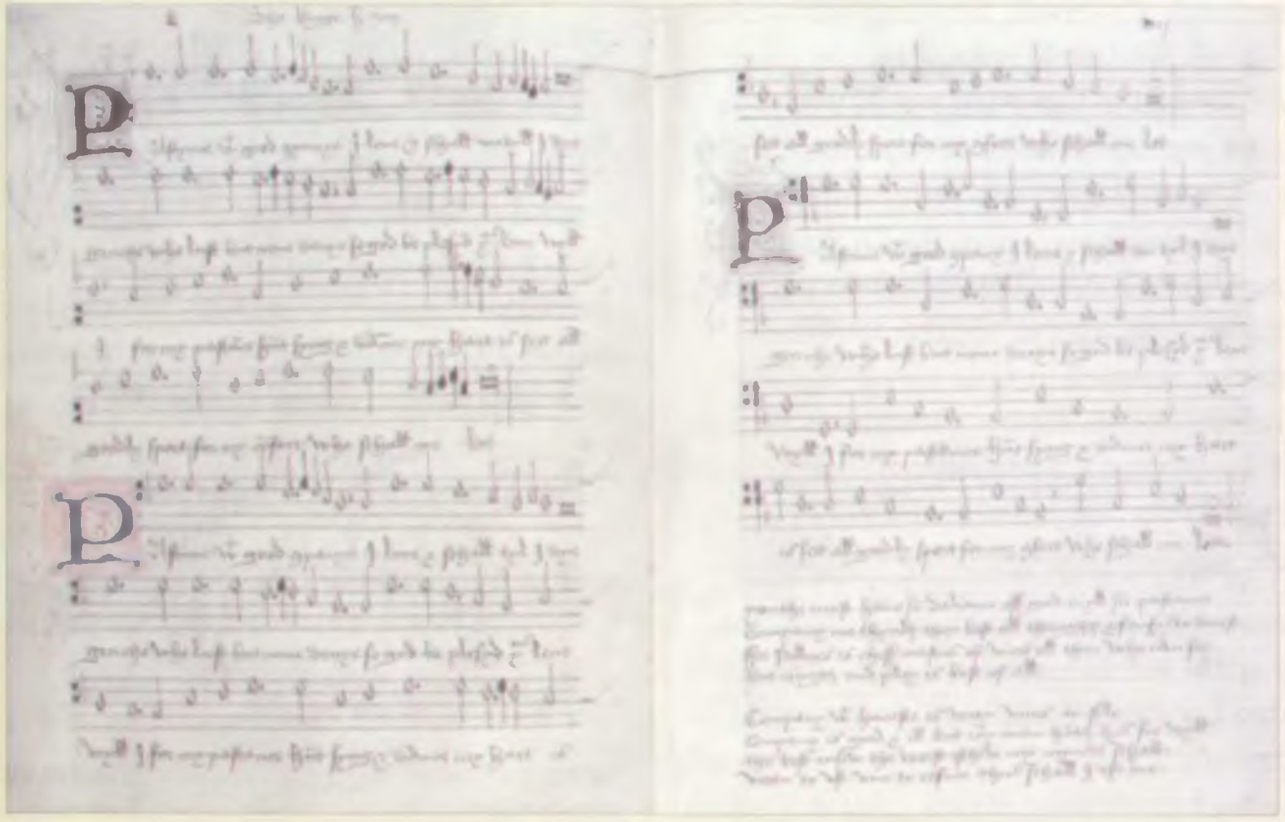
Büyük İncil'de yer alan bu resim, 16. yüzyılın ortalarında İngiltere'deki çoğu kilisede neler olduğuna dair fikir veriyor. Ön sayfasında, din adamlarının kitabı herkesin okuyabileceği bir yere koymaları gerektiği yazıyor.

The Byble in
Englyshe of the largest and grea-
test volume, auctorysed and appointed
by the commaundemente of oure moost
bill. supreme heade
Englande: to be frequented and
kepd realme, accordynge to the
tenour of hys iniunctions geuen in
that behalfe.
maundemēt of the kynges hyghnes,
Cuthbert bysshop of Duresme, and Ni-
colas bisshop of Rochester.
Cum priuilegio ad imprimendum solum.
1541.
VIVAT REX
GOD SAVE THE KYNGE

DIEV ET MON DROIT

GREENSLEEVES

Müziğe çok düşkün olan VIII. Henry yetenekli bir müzisyendi. İlahiyat, sanat ve felsefe hakkında konuşan eğitimli insanlar ve yetenekli sanatçılarla dolu Rönesans sarayı fikrine bayılırdı. Bir çok enstrüman çalabiliyor, beste yapabiliyor ve güfte yazabiliyordu. Pastimes with Good Company (Kral'ın Şarkısı olarak da bilinir) adlı şarkıyı Henry yazdı. Sevilen Greensleeves (aşağıda) şarkısını da Henry'nin yazdığı söylentileri yaygın olsa da bu hiç ispatlanamadı ve şimdi doğruluğuna pek de ihtimal verilmiyor.

yüzden, Cromwell'in etkili siyasi yeteneklerini ve keskin zekâsını bir noktaya kadar kullanmaya niyetliydi. Ancak Cromwell, Henry'nin uygulamak istemediği Kilise'yle ilgili değişiklik önerileriyle reform konusunda fazla ileriye gidiyordu. Manastırların tasfiyesine devam etmek en azından Henry'e para kazandırmıştı ancak Cromwell'in Kilise'nin kutsallığına karşı attığı adımlar, Henry'nin oldukça gelenekçi bakış açısına ters düşüyordu. Bu konuda Henry'i destekleyen Kilise'nin daha muhafazakâr kolu, Cromwell aleyhine hareket etmeye başladı. Ama Cromwell, Üstünlük Kanunu'na eklettiği düzenlemelerle güçlü birçok adamın ihanetten idam edilmesini sağladı ve kendisine karşı hareket edenleri kısa sürede bastırdı. Reform ters tepmeye başlamıştı ama Cromwell artık geri dönemeyecek kadar ileri gitmişti. Henry, aslında oldukça gelenekçi bir Katolikti ve Cromwell'in Kilise'ye olan tavrında sapkınlığa doğru yol aldığını düşünmeye başlamıştı. Bu durum ve Henry'nin Clevesli

VIII. Henry, bu portrede ayrıntılı ve şatafatlı bir şekilde resmedilmiş. Kudretli Kral, yaşlanma emareleri göstermeye başlasa da haşin ve korkutucu görünüyor. Arkasında İngiliz hükümdarının sloganı görünecek şekilde poz vermiş. Tam da VIII. Henry'e yakışır şekilde 'Tanrı ve benim hakkım' yazıyor.

Anne ile evliliğindeki rolü, Cromwell'in çöküşüne sebep oldu.

Clevesli Anne ile evliliğe mecbur bırakıldığını düşünen Henry, son derece öfkeliydi. Yine uzun ve meşakkatli bir boşanma süreci yaşamaktan korkan Henry, öfkeyle aralarında Cromwell'i hainlikle suçlayan ve tutuklanmasını ayarlayan Norfolk Dükü'nün de bulunduğu Cromwell'in düşmanlarına yöneldi. Cromwell'i alt etme hevesiyle bir suç listesi hazırlandı. Cromwell, herhangi bir mahkeme ya da tek bir destekçi olmadan onu vatan haini ve sapkın ilan eden meclis kararıyla ölüme mahkûm edildi. Ayrıca, Mary Tudor ile evlenerek Henry'nin yerine tahta çıkmayı planlamakla suçlanıyordu. Düşmanları, Henry'nin Cromwell'e yöneltebileceği her iddiayı desteklemeye oldukça istekliydi. Henry, Cromwell'in fazla ileri gittiğini düşünüyordu. Ayrıca Henry, yaranmaya çalıştığı I. Fransuva'nın Cromwell'den nefret ettiğini de biliyordu. Sadık danışman, artık Kral'ın işine yaramıyordu ve gitme vakti gelmişti.

Cromwell, çoğu zaman acımasız ve zalim bir adam olarak tarif edilir ancak arkasında halen İngiltere'yi şekillendiren bir miras bırakmıştır. Cromwell, ilk olarak 1539 yılında İngilizce yayınlanan Büyük İncil'in yazılmasına öncülük eden isimdi.

Birçok devlet kurumu kuran Cromwell, İngiltere'nin geneline düzen ve istikrar getirdi. Kral'a kazandırdığı büyük miktardaki paranın, 1536 yılında sosyal yardım kanunun çıkarılması gibi faydalı işler için kullanılmasını sağladı. Orta Çağa özgü yönetim şeklinin, her biri belli bir bütçeye sahip ve bir grup insan tarafından yönetilen ayrı bölümlerden oluşan daha modern bir yapıya kavuşturulmasını büyük ölçüde o sağladı. Bu sistemde kimse, tüm gücü elinde bulunduramıyordu. Ayrıca Cromwell, kendi gündemi olan soyluların yerine halktan bu göreve gelmeyi en çok hak eden kimse ona destek verdi.

Apar Topar Yola Devam

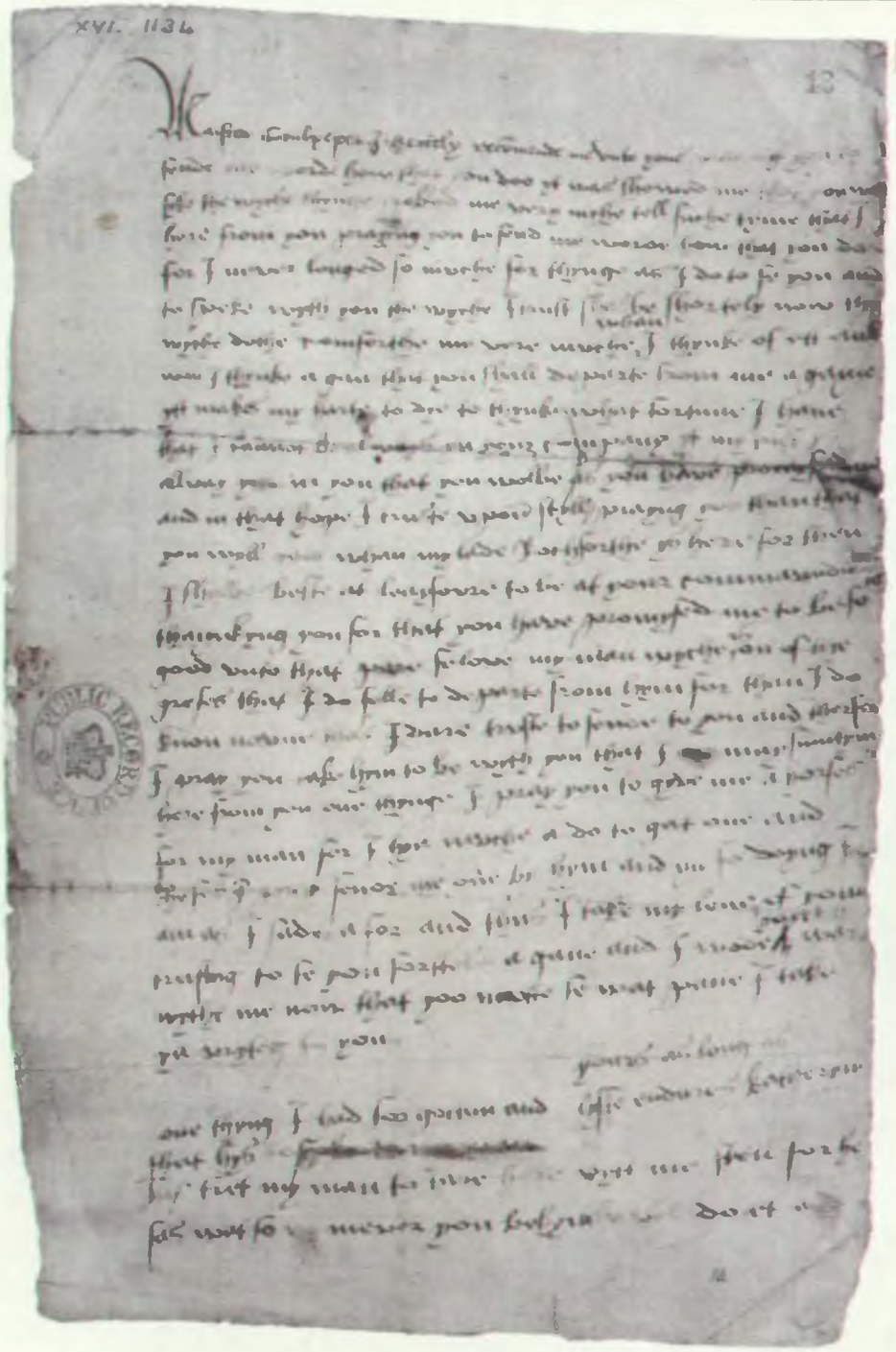
Çocuksuz bir evliliği daha geride bırakan Henry, meşru çocuklarının azlığından endişe duymaya başlamıştı. Kırk dokuz yaşına girmesine ve aşırı kilolu olmasına rağmen gözü hâlâ kadınlardaydı. Siyasi evliliklerin hiçbir zaman iyi sonuçlanmadığını (birinci, ikinci ve dördüncü eşi bu gerçeği kanıtlar nitelikteydi) gören Henry, beşinci eşi için gözünü saray nedimelerine dikti. Catherine Howard'la (Norfolk Dükü'nün

Catherine Howard'ın bu portresi, Henry'nin beşinci eşinde oldukça çekici bulduğu genç kız işvesini yansıtmıyor. İhtişamlı kıyafetler içindeki Catherine, Anne Boleyn'den çok Jane Seymour ya da Clevesli Anne'e benziyor ama akıbeti Anne Boleyn'inki kadar korkunç oldu.

İNGİLİZ DENİZ GÜCÜ

İngiliz donanması, büyük ölçüde VII. Henry zamanında kurulmuş olsa da, I. Elizabeth dönemine kadar geniş çapta kullanılan öncü bir kuvvet değildi. Ancak VIII. Henry, daha çok silah taşıyan büyük gemiler inşa ettirerek donanmayı geliştirdi. İngiltere'nin artık barış zamanlarında da görev yapan savunma amaçlı aktif bir donanması vardı. Mary Rose isimli savaş gemisi, 1544 yılında yaşanan muharebelerden sonra Fransa'nın başarısızlıkla sonuçlanan İngiltere'yi işgal girişimi esnasında yapılan Solent Muharebesi'nde battı. 1982 yılında su yüzeyine çıkarılan Mary Rose, şimdi bir gemi müze olarak hizmet veriyor.

Catherine Howard.

Catherine Howard'ın sevgilisi Thomas Culpeper'e Henry'le evlendikten bir yıl sonra 1541 yılında yazdığı aşk mektubu. Catherine, mektubunda "Hep senin yanında olamayacağımı düşününce kalbim duracak gibi oluyor" diye yazıyor. Sözleri kısa süre sonra gerçek olacaktı.

yeğeni), Cromwell'in idam edildiği gün olan 28 Temmuz 1540 tarihinde evlendi. Kendisinden otuz iki yaş küçük on dokuz yaşındaki Catherine'i uzun zamandır beğenen Henry için, onun ışıl ışıl gençliği ve canlılığı oldukça cezbediciydi. Aynı şekilde, Henry'nin Catherine'e yağdırdığı göz kamaştırıcı ve pahalı hediyeler de, hayat dolu genç kıza çok cazip geliyordu. İlk zamanlar ikili, tutkulu evliliklerinin tadını çıkardı. Henry, kolayca hamile kalacağına inandığı genç ve çekici karısının keyfini sürüyordu. Catherine'nin ailesi de cömertçe mükâfatlandırılıyordu. Henry'nin mutluluğundan faydalanarak kendilerine mevki ve servet edindikleri dilden dile dolaşıyordu.

Genç Afet

Catherine'in gençlik maceraları başına musallat olmaya başlayınca, balayı günleri çabuk sona erecekti. Anne babasının ölümünden sonra Catherine, üvey annesi olan dul Norfolk Düşesi'nin yanında kalmıştı. Düşes, evde fazla vakit geçirmezdi ve genç yetimi kendi başına bırakırdı.

Catherine, on üç yaşından beri cinsel ilişki yaşadığı müzik öğretmeni Henry Mannox ile bu evde tanışmıştı. Cinselliğin inceliklerine artık yabancı olmayan Catherine, birkaç yıl sonra Düşes'in ev işlerini çekip çeviren Francis Dereham'a âşık oldu. Sevgili olan Catherine ve Francis, evlenme planları yapmış bile olabilir. Ancak Düşes, bu ilişkiyi öğrenir öğrenmez Catherine'i, Clevesli Anne'e hizmet etmesi için saraya gönderdi.

Eğer Catherine'nin gençlik budalalıkları burada sona erseydi, belki de büyük zarara

Burada Catherine Howard, Thames Nehri üzerinden Londra Kulesi'ne götürülürken resmediliyor. Hizmetkârları Kraliçe için gözyaşı dökerken, Catherine şok içinde.

yol açmazdı. Ancak yaşı kemale ermiş bir Kral, Catherine'in şehvetini tatmin etmeye yetmiyordu. Kendini kontrol etme ya da koruma içgüdüsünden yoksun görünen Catherine, Henry ile evlenmeden önce gönlünü kaptırdığı saray mensubu Thomas Culpeper'la düşüp kalkmaya başladı. Culpeper ile ilişkisi başladığında, Henry ile evlilikleri daha birinci yılını bile doldurmamıştı. Tedbirsiz ve düşüncesiz Kraliçe için işler bu noktada bozulmaya başladı. Erkeklerle ilişkisinde kendi bildiğini okuyan Catherine, Francis Dereham yeniden ortaya çıktığında dehşete kapıldı. Catherine, muhtemelen ağzını tutması karşılığında Dereham'ı şahsi sekreteri olarak atadı. Bu karar, ikisinin de çöküşüne yol açacaktı.

Catherine'in ilişkilerinden haberdar olan Henry, ilk başta inanmayı reddetse de Cranmer'i Catherine'le yüzleşip gerçeği

Henry'nin altıncı evliliği olan Catherine Parr ile nikâhı. Catherine, Henry'den daha uzun yaşadı. Henry kendisine karşı duygularını belli ettiğinde Catherine, Jane Seymour'un kardeşi Thomas Seymour'a âşıktı. Thomas, kısa süre sonra saraydan gönderildi.

THOMAS SEYMOUR

Thomas ve Edward, Jane Seymour'un kardeşleriydi. Kız kardeşlerinin evliliğini, saray içindeki güçlerini ve mevkilerini ilerletmek için kullanmışlardı. Gözünü iktidar hırsı bürümüş düzenbaz Thomas, tahta çıkmak amacıyla Catherine Parr'ın ölümünden sonra Prenses Elizabeth ile evlenmeyi planlayacak kadar ileri gitmişti.

Thomas, Catherine ile evliyken bile üvey annesinin sorumluluğu altındaki genç prensese ürkütücü derecede ilgi gösteriyordu. Öyle ki Catherine, Elizabeth ile Thomas'ı bir keresinde sarmaş dolaş yakalamış, bunun üzerine Elizabeth evden gönderilmişti.

öğrenmesi için gönderdi. Catherine dürüst olsaydı ve Dereham ile arasında evliliğe varabilecek bir münasebetin varlığından bahsetseydi, evliliği bitse de hayatı bağışlanabilirdi. Ama Dereham'ın kendisine zorla sahip olduğunu söyleyerek yalan konuştu. Catherine'in Culpeper'i çekici bulduğunu bilen Dereham, suçu Culpeper'in üstüne atarak, Henry ile evliliğinden sonra Catherine ile herhangi bir münasebet içinde bulunmadığını söyledi.

Catherine aleyhine kanıtlar artıyordu. Culpeper'ın Kraliçe'yle bir ilişkiye başlamayı planladıklarını itiraf etmesiyle, Catherine'in hayatta kalma şansı tükenmişti. Ayrıca, Catherine'e ait bir mektup bulundu. Mektupta Kraliçe, Culpeper'i görmeyi ve onunla konuşmayı iple çektiğini yazmıştı. Yıkılmış, gururu yerle bir olmuş Henry saldırıya geçti. Hem Dereham hem Culpeper ihanet suçuyla idam edildi (Culpeper, asıldıktan sonra bağırsakları deşilip parçalara ayrılmaktan bir zamanlar Kral'ın gözde adamlarından biri olduğu için kurtulabilmişti).

Catherine, 10 Şubat 1542 tarihinde Hainler Kapısı'ndan geçirilerek Kule'ye götürüldü. Catherine'yi taşıyan tekne, tüyler ürpertici bir şekilde cezaları çoktan infaz edilen Culpeper ve Dereham'ın kellelerinin tam altından geçti. 13 Şubat'ta Tower Green'deki

Burada VIII. Henry'i Danışma Meclisi ile birlikte görüyoruz. Ölümünden sonra kimsenin oğlu Edward'ın elinden tacını zorla alamayacağına emin olmak isteyen Henry, vasiyetinde on altı meclis üyesinin Edward'a danışmanlık yapacağını belirterek, hiç kimseye iktidarı ele geçirme imkânı vermedi.

KÜÇÜK HANS HOLBEIN

Holbein, 16. yüzyılın en iyi portre ressamı kabul edilen Alman sanatçıdır. 1535 yılından itibaren resmi olarak Kral'ın Ressamı olan Holbein'in tabloları, Tudor sarayının Kim Kimdir Ansiklopedisi'ne benzer. Sembolizm ve mecaz katmanlarıyla bezediği titiz tarzı ve girift ayrıntıları kaçırmayan bakış açısını en iyi yansıtan eseri, ünlü VIII. Henry tablosudur. (Clevesli Anne'i portresinde olduğundan güzel göstermekle ünlü olsa da) Holbein'in tabloları o kadar gerçekçi ki, uzun zaman önce ölmüş insanları görmek için onun portrelerine güvenebiliriz.

Aşktan yana şansı yok: 19. yüzyılda yapılan bu baskıda VIII. Henry, etrafında altı eşinin portreleriyle resmedilmiş. Yukarıdan saat yönünde sırasıyla: Clevesli Anne, Catherine Howard, Anne Boleyn, Aragonlu Catherine, Catherine Parr ve Jane Seymour.

Küçük Hans Holbein'in otoportresi, tablolarındaki gerçekçiliği ve ayrıntıyı yansıtmaktadır. Anamorfizma denemesi yaptığı "Elçiler" (1533) tablosuna sağ uçtan bakıldığında şekli bozulmuş bir kafatası net olarak görülebilir.

idamına kadar Catherine, Kule'de üç kısa gün tutuldu. Öldüğünde henüz yirmi bir yaşında olan Catherine, idam edilen en genç kadınlardan biriydi. Onu, sadece 1554 yılında idam edilen (tam doğum tarihi bilinmeyen) Leydi Jane Grey geçmişti.

Vâris

Henry, altıncı ve en son evliliğini 12 Temmuz 1543 tarihinde yaptı. Altıncı eşi, başından iki evlilik geçmiş otuz bir yaşındaki Catherine Parr idi. Henry'nin yeni eşi, ne çok genç ne çok azgın, ne çok kurnaz ne çok cilveli, ne çok mahcup ne çok soğuk, ne çok eğitimli ne de çok aptaldı. Henry, belki de mutluluğu Catherine'de bulacaktı.

Yaygın görüşe göre Catherine, evlilikleri boyunca Henry'e bakıcılık yaptı. Catherine, Henry'nin moralini yükseltmeye çalışmış olabilir ama fiziksel olarak bakıcılık yapmış olma ihtimali düşük. Henry'nin sağlığıyla ilgilenen geniş bir doktor ekibi vardı. Catherine kendisini eşine adamış, şefkatli ve sevgi dolu bir kadındı. Evliliklerinin inişli çıkışlı dönemleri oldu. Reformist, hatta Protestan eğilimleri olan Catherine, Henry ile sık sık din hakkında tartışırdı.

Henry bundan hoşnut değildi. Katolik düşmanları, 1546 yılında Kral adına Catherine hakkında tutuklama kararı dahi çıkardı. Bu

Hayatının sonlarına yaklaşan VIII. Henry, davul gibi şişmişti ve sürekli acı çekiyordu. Ellilerinin ortasına geldiğinde yürümekte bile zorlanıyordu. Hayata gözlerini yumduğunda ne eşi ne de çocukları yanındaydı. Resimdeki Henry, büyük kralların bile sonsuza kadar yaşamadıklarını hatırlatan ibrettik bir uyarı.

karardan haberdar olan Catherine doğruca Kral'ın huzuruna çıktı. Tartışmalarında öne sürdüğü her şeyi, onu sinirlendirip aklını bacağındaki sancılı yaradan almak için tasarladığını söyleyerek Henry'i ikna etti. Ayrıca, Henry'nin verdiği cevaplardan çok şey öğrendiğini söyleyerek Kral'ın gururunu okşadı.

Tekrar bir araya gelen çift, Henry'nin ölümüne kadar birbirlerine karşı sevgilerini korudu. Henry, altıncı eşini bazı eski eşleri gibi ateşli bir tutkuyla sevmemiş olabilir ama Henry ve Catherine arkadaştı ve Henry, Catherine'e inanıyor ve güveniyordu. Ölümünden sonra da Catherine'nin geçinmesini sağlamak amacıyla ona yüklü miktarda para bıraktı.

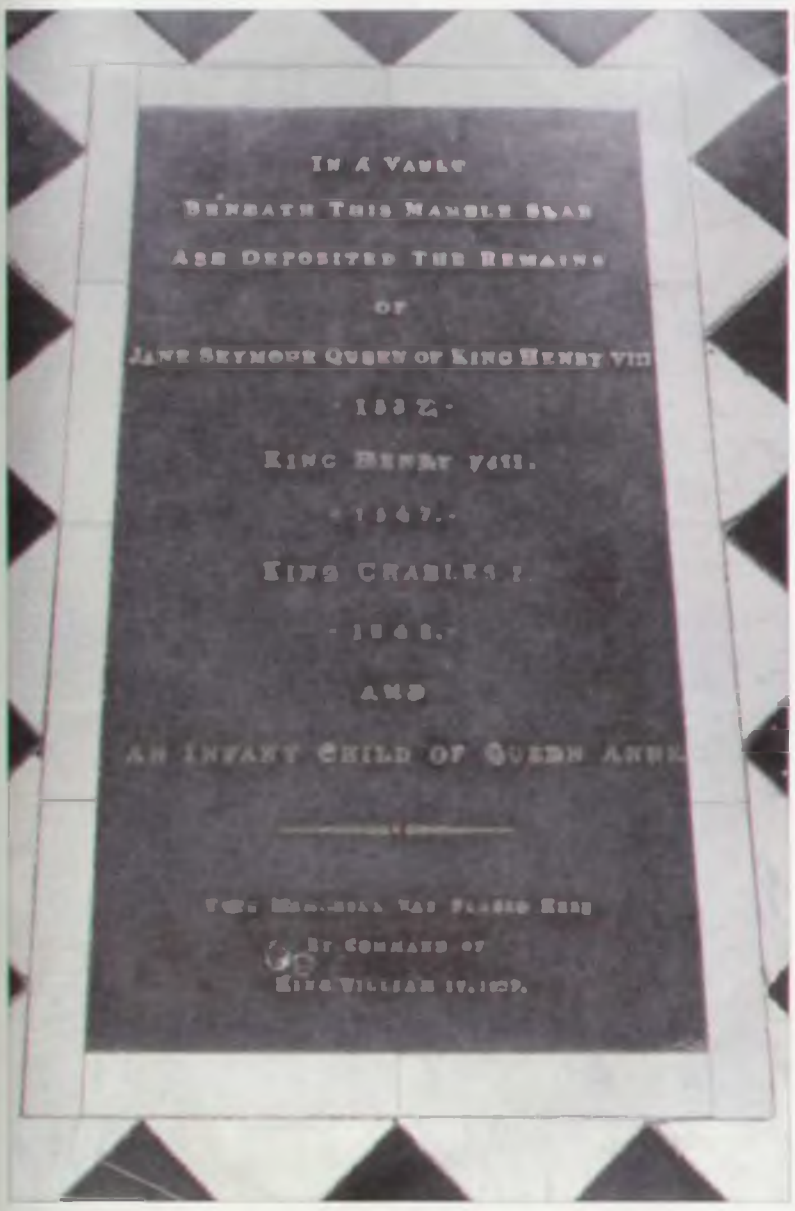
Henry 1544 yılında Fransa'da savaşırken (nihayetinde I. Fransuva ile ayrı barış görüşmeleri yapan Şarlken tarafından kandırılsa da) Catherine'e, Kral naibi unvanı verilecek kadar güveniliyordu. Cranmer, kral naibi Kraliçe'nin destek görmesini sağladı. Catherine, sadakati ve güçlü karakteri sayesinde hem ülkeyi İskoçya'nın teşkil edebileceği potansiyel bir tehlikeden korudu hem de saraydan Fransa seferini başarıyla idare etti.

Catherine, Henry'i arasının açık olduğu kızlarıyla barıştırmak için çok çabaladı. 1543'te çıkarılan Üçüncü Veraset Kanunu, Mary ve Elizabeth'i tahta çıkma sırasında meclisin rızasıyla evlenmeleri koşuluyla Edward ve çocuklarının ardına yerleştirdi. Bu Kanun, daha sonra Leydi Jane Grey'in VI. Edward'ı izleyen saltanatının süratle son bulmasına neden olacaktı.

Henry'nin ölümünün ardından Catherine, vakit kaybetmeden yeniden evlendi. Nikâh, gizlice kıyılmak zorundaydı çünkü Kral'ın ölümünün ardından bu kadar kısa süre içerisinde evlenmek, dul bir Kraliçe'ye yakışmazdı. Kraliçe'nin eski yangını Thomas Seymour onun dördüncü kocası oldu (Catherine, en çok evlenen İngiltere Kraliçesi olarak bilinir). Bu evlilik de inişli çıkışlıydı. Seymour, Catherine'i ayarlamadan önce onun üvey kızı Elizabeth ile evlenmeye çalışmıştı.

Catherine, 30 Ağustos 1548'de tek çocuğu Mary'i dünyaya getirdi. Kısa bir süre sonra, Jane Seymour'un ölümüne de neden olan lohusa hummasından hayatını kaybetti.

Catherine ve Henry'nin çocuk sahibi olamamasının nedeni, belki de evlilikleri sırasında Henry'nin sağlığının kötü olmasıydı. Ellilerinin ortasına gelen Henry, çalkantılı ve tamahkâr bir hayat sürmüş ve aşırı de-

VIII. Henry, Windsor Kalesi'ndeki Aziz George Şapeli'nde gömülüdür. Naaşı, bu mermer levhanın altında Jane Seymour ile paylaştığı mezar odasında yatmaktadır. Yaklaşık yüz yıl sonra Kral I. Charles da aynı mezar odasına defnedildi.

recede kilo almıştı. Aktif ve atletik genç bir adamdan hareket etmek için bile yardıma ihtiyacı olan yaşlı bir Kral'a dönüşmüştü. Aşırı beslenmesi ve spor yapmaması, gut, cilt rahatsızlıkları ve muhtemelen diyabet gibi Henry'nin birçok sağlık probleminin nedeni olabilirdi. 1536'da bir atlı mızrak dövüşü müsabakası sırasında (Anne Boleyn'in oğlunu düşürmesinin muhtemel sebebi olan) kötü bir düşüş yaşadı ve yaralandı. Yıllarca iltihaplanan ve sık sık yeniden açılan yara, büyük ağrı ve sızıya neden oldu. Ayrıca, cinsel yaşamı da dâhil olmak üzere Henry'nin tüm hareketlerini kısıtladı.

Henry elli beş yaşında hayata gözlerini yumdu. Zevk ve sefa dolu muhteşem saltanatının ilk yılları idamlar, reform ve şiddetin yol açtığı kan gölünde unutulup gitti. Hayata gözlerini yumarken -ölümünün kesin nedeni bilinmiyor- yanında Kral'a yakın olup da idam edilmeyen birkaç danışmandan biri ve belki de Henry'nin gerçek bir dost olarak gördüğü tek kişi olan Başpiskopos Cranmer vardı.

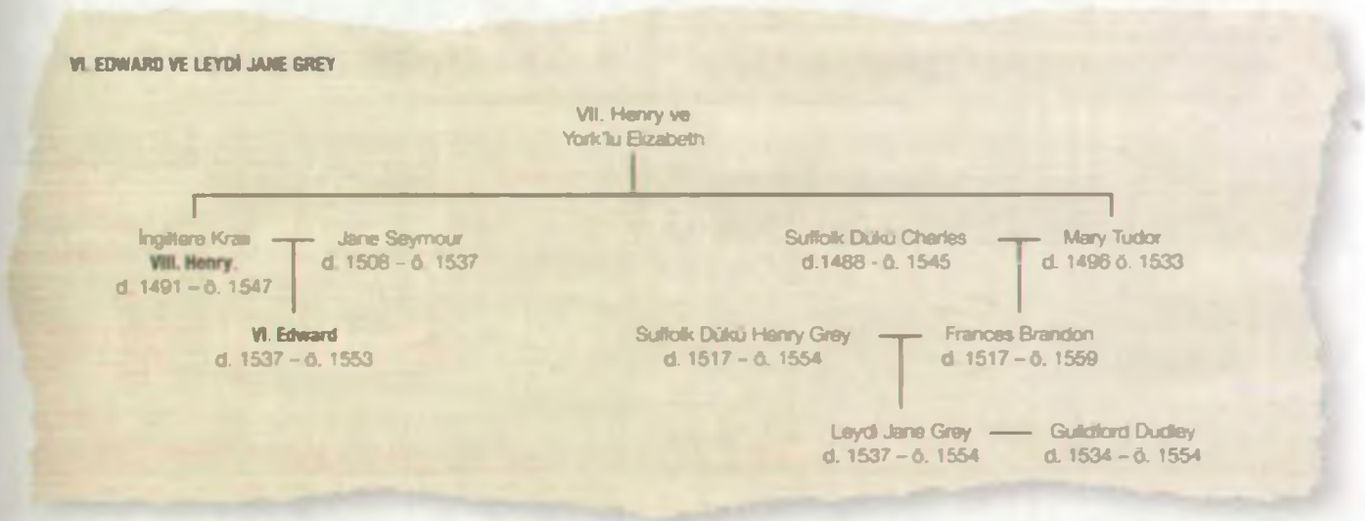
Ona çok istediği erkek evladı veren en sevdiği karısı Jane Seymour'a seslenmesi gibi VIII. Henry'nin son sözlerine dair birçok farklı hikâye var. Bir başka hikâyede, belki de Kilisesi'nin sadık hizmetkârlarına karşı işlediği suçlar için kendini hiç affedemediğinden, "Rahipler, rahipler, rahipler" diye sayıkladığı anlatılır. Gerçekte ise muhtemelen yaşlı Kral'ın konuşmaya bile dermanı yoktu. Herkesi eşitleyen ölüm, her zaman olduğu gibi en muhteşem ve heybetli krallardan bile daha güçlü olduğunu ispatladı.

Henry, muhtemel sonuçların mutluluk ve tatmin arayışını engellemesine asla izin vermeden hayatı doya doya yaşayan büyük ve kararlı bir şahsiyetti. Çoğu zaman insanları götürdüğü yolun nereye varacağını düşünmese de, onları peşinden sürüklemeyi başarırdı. En doğal hakkı olarak kabul ettiği üstünlüğü, kimsenin onun hareketlerine karşı çıkamayacağı anlamına geliyordu. Her şey bir kenara, VIII. Henry, tebaasının gözünde gerçek ve kudretli bir Kral'dı ve bugün dahi insanları büyülemeye devam etmektedir.

PARVVLE PATRISSA, PATRIÆ VIRTVTIS ET HÆRES
ESTO, NIHIL MAIVS MAXIMVS ORBIS HABET.
GNATVM VIX POSSVNT COELVM ET NATVRA DEDISSE,
HVIVS QVEM PATRIS, VICTVS HONORET HONOS.
ÆQVATO TANTVM, TANTI TV FACTA PARENTIS,
VOTA HOMINVM, VIX QVO PROGREDIANTVR, HABENT

IV

VI. EDWARD
REFORMLAR, İSYANLAR VE KAN

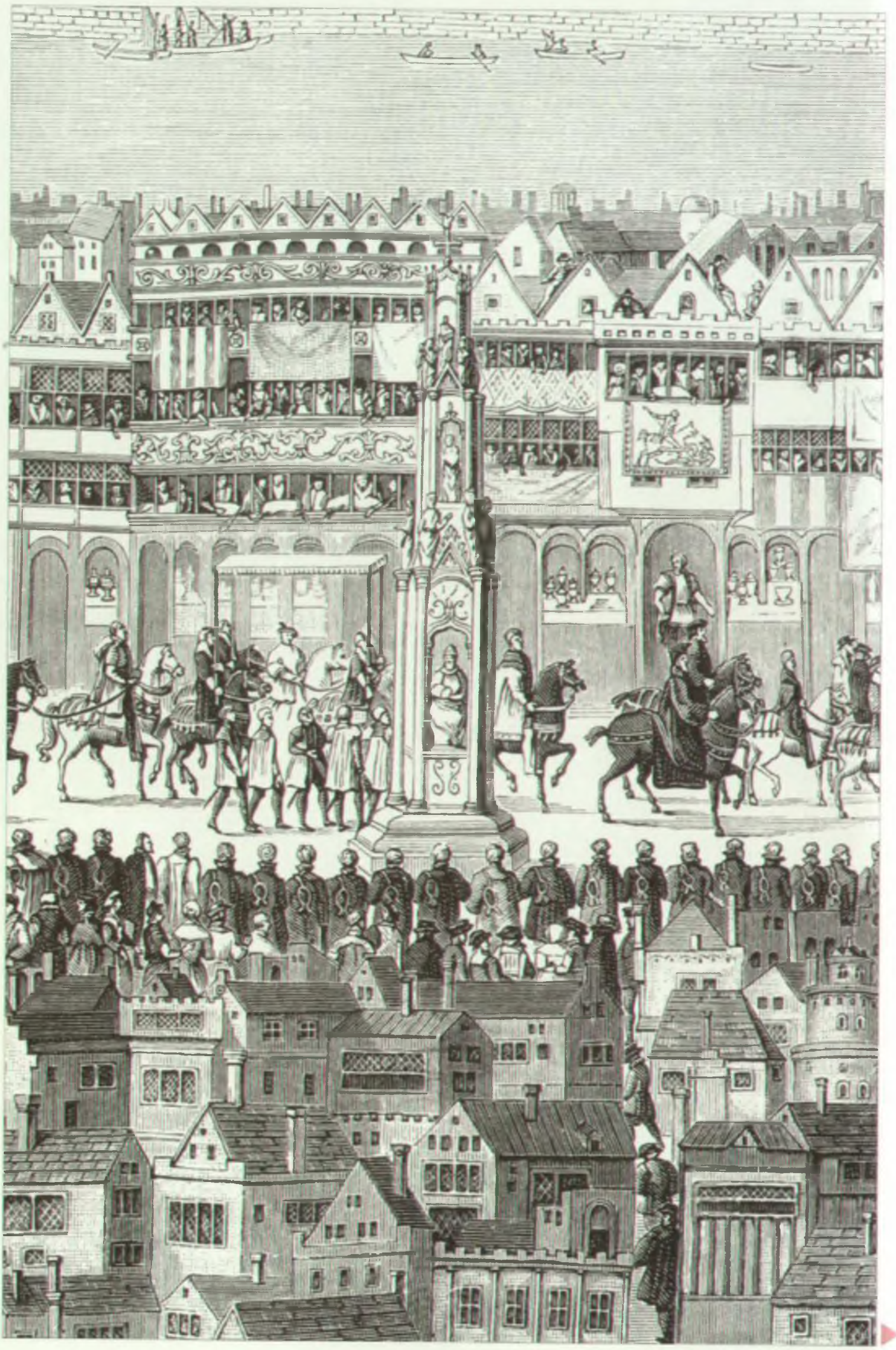

Aşağı yukarı altı yıldır Kral olan VI. Edward, on beş yaşında hayata gözlerini yumduğunda henüz reşit bile olmamıştı. Meçhul Tudor Edward, efsanevi babası VIII. Henry ile kendisinden sonra tahta çıkan I. Mary ve I. Elizabeth'in gölgesinde kaldı. Henry'nin tek erkek veliahtının tahtını sağlama alma çabalarına rağmen VI. Edward, egemenliğine yönelik tehditlerle karşı karşıya gelecek, ihtilaf ve huzursuzluklarla dolu bir saltanat sürecekti.

"VI. Edward, sadece birkaç yıl yaşadı ... ama o yılların hakkını verdi."

VI. Edward'ın takriben 1538 yılında Küçük Hans Holbein tarafından yapılan portresi. Burada Edward, mutlu ve sağlıklı bir çocuk olarak resmedilmiş. Portrenin altındaki Latince metinde Edward, babasının şanına yaraşır bir hayat sürmeye teşvik ediliyor.

"Dindar afacan" mutlak iktidar düşüncesinin baştan çıkardığı kararlı adamlar tarafından yönlendiriliyordu. Dini reformları babasının planladığından çok daha ileri götüren Edward'ın saltanatı boyunca Protestanlık, İngiltere'nin yeni inancı olarak pekişti. Ancak, Edward'ın zamansız ölümü, taht kavgalarına yol açacak ve Tudor hanedanını ciddi belirsizlik içinde bırakacaktı.

Edward'ın Çocukluğu

Çoğu zaman mutlu ve sevimli bir çocuk olarak tarif edilen Edward, erken çocukluk dönemini her isteğine ve ihtiyacına koşan kadınlar arasında geçirdi. Babasının sevgili ve kıymetli oğlu Edward, (VIII. Henry, çocukken VII. Henry ve Margaret Beaufort'un boğucu yetiştirme tarzından nefret ederdi), kız kardeşlerinin çocukluğunu etkileyen karışıklıkların hiçbirini hissetmedi, İngiltere Kralı'nın oğlu ve veliahtı olarak şımartılmış ve üzerine titrenmişti.

Babasının nispeten geleneksel inançlarından ötürü ilk olarak büyük ölçüde Katolik mezhebine uygun dini eğitim gören Edward, altı yaşında resmi eğitimine başladı ve daha reformist eğilimlere sahip olan dönemin en iyi öğretmenlerinden dersler aldı. Richard Cox, Edward'ın hasenat eminiydi ve eğitiminde büyük rol oynadı. Cox, Edward'ın saltanatı döneminde etkin bir reformcu oldu. John Cheke, Cambridge'nin en parlak öğrencilerinden biriydi ve Edward'a klasikleri, felsefe ve liberal bilimleri öğretmekten sorumluydu. Cheke de, Protestan inançlara sahipti. Bu iki adamın etkisi, babası gibi eğitimli ve belagatli görünmeye hevesli olan genç Kral üzerinde iz bıraktı. Edward ayrıca, yabancı dil, müzik ve sanatın yanısıra dışişleri ve saray adabı eğitimi de aldı. Küçük kardeş olan VIII. Henry'nin aksine herkes, Edward'ın büyüyünce ülkesinin başına geçeceğine emindi ve tüm işaretler büyük bir kral olacağını gösteriyordu.

Prensin zayıf ve sağlıksız bir çocukluk geçirdiği düşünülse de Edward, dört yaşında geçirdiği humma dışında hayatının büyük bir kısmında sağlıklıydı. Edward'ın erken ölümüne yol açmış olma ihtimali bulunan bu çocukluk hastalığı, genç Kral'ın bünyesini zayıflatmış olabilir ama Kral için kalıcı bir sorun yaratmadığı düşünülüyor. Edward'm, ızbandut gibi heybetli babasıyla karşılaştırıldığında zayıf ve çelimsiz görünmüş olması muhtemel.

Çocukken ablalarına yakın olduğu düşünülen genç prens, ablalarının babalarıyla barıştıktan sonra yaptıkları ziyaretlerden büyük keyif alırdı. Tudorlar, VIII. Henry 1543 yılında Catherine Parr ile evlendikten sonra gerçek bir aile oldu. Edward, yokluğunu hissettiği anne figürünün (Jane Seymour çok istediği oğlunun doğumundan birkaç gün sonra hayatını kaybetmişti) ilgisini sevmiş ve kız kardeşlerine ve özellikle Mary'e çok bağlanmıştı.

Henry, henüz yedi yaşındaki oğlu ve veliahtı Edward ile İskoçya Kraliçesi Mary'nin nişanlanmalarını sağlamıştı. Mary, o dönemde daha yedi aylıktı. 1543 yılında imzalanan Greenwich Antlaşması'nın, eski düşmanlar İngiltere ve İskoçya arasında ilerde bu evlilikle perçinlenecek bir ittifak sağlayacağı düşünülüyordu. Ancak, 1547 yılına gelindiğinde nişan bozuldu. İskoçya Parlamentosu'nun Greenwich Antlaşması'nı reddetmesiyle "rough wooing" (sert kur) olarak bilinen çatışma dönemi başladı. Mary, o zamanlar Fransız veliahdı olan Kral II. Fransuva ile evlenecekti. İttifakın bozulmasıyla İngiltere, İskoçya'ya askeri birlik göndererek Edward'ın saltanatı sırasında da devam edecek savaşı başlattı.

İnsanlar, akın akın küçük kralın taç giyme alayını izlemeye gitti. 20 Şubat 1547'de Westminster Manastırı'nda düzenlenen Edward'ın taç giyme töreninin ardından, Westminster Hall'da bir ziyafet verildi. Edward, altı yıl sonra defnedilmek üzere Westminster Manastırı'na geri getirilecekti.

Kral Olma Yolunda

Edward'ın masalsı çocukluğu, dokuz yaşına geldiğinde ani bir şekilde sona erdi. Büyük ve şöhretli babası VIII. Henry, hayata gözlerini yummuştu. İngiltere'nin son

SARAY ZİYAFETLERİ

Saray ziyafetleri her zaman şatafatlı bir etkinlik olsa da, Edward'ın taç giymesi şerefine verilen ziyafet görülmeye değerdi. Akla gelebilecek her türlü et ve balığın yanısıra pastalar, turtalar, egzotik meyve ve sebzelerin ikram edildiği ziyafetler, genellikle çok çeşitli yemeklerin sunulduğu üç ile altı servisten oluşurdu. Yiyecekler, çoğu zaman baharatlı ya da tuzlu olurdu. Soylular, safran, zencefil ve karanfil gibi egzotik çeşnilerin tadını çıkarırdı. Sofralarda altın ve gümüş tabaklar kullanılırdı. Sofranın ortasına konulan abartılı süsler, kuğu ya da tavus kuşunu anımsatır ya da ziyafete katılan soyluların armalarını temsil ederdi. Bu tür yemekler özel etkinlikler olsa da, Kral'ın sofrasında çoğu zaman büyük miktarda ve çeşitte yiyecek olurdu. Ancak, teamüle göre en sevilen yemeklerden tadımlık yenir ve çok sayıda hizmetçiyi doyurmaya yetecek kadar yemek kaldığından emin olunurdu. Yine de yağlı yiyecek ve aşırı alkol tüketimi nedeniyle, gut hastalığı çok yaygındı.

Yerel olarak yetiştirilen sebzeler gibi bazı yemekler, fakirlerin yiyeceği olarak görüldüğünden ziyafetlerde ikram edilmezdi. Bu nedenle, vitamin eksikliği gibi diğer sağlık sorunları da yaygındı.

Bu geniş Tudor dönemi mutfağı, burada her gün ne kadar çok yemek yapıldığına dair ipuçları veriyor. Fotoğrafın solunda görünen her bir tuğla ocakta ateş yakılır, aynı anda kazanlar dolusu çorba, yahni ve sos pişirilirdi.

zamanlarda yaşadığı birtakım dini iç kargaşalar, tahta çıkanın bir çocuk olmasının yol açabileceği dış tehlikeler ve savunmasız bir gençten tahtı kapmayı dört gözle bekleyen olası düşmanlar yüzünden üzücü haber ilk başta sır gibi saklandı. Ancak Edward, emin ellerdeydi. Henry, Danışma Meclisi'nde tahtın varisinin Edward olduğuna dair hiçbir tereddüde mahal vermemiş ve kendisinden sonra tahta oğlunun çıkması için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Eğer Edward varis bırakmadan ölürse, Henry 1543 yılında Üçüncü Veraset Kanunuyla kızlarını tekrar varis olarak ilan ettiğinden taç önce Mary'e sonra Elizabeth'e geçecekti.

Ayrıca Henry, on sekiz yaşma girip reşit olana kadar Edward'ın bakımı için on altı vasiyeti infaz memuru ile on iki yardımcı görevlendirmişti. Kral'ı yönlendirme gücünü tek bir adama bırakmak istemeyen Henry, mirasını korumanın en güvenli yolunun bu görevi birçok kişiye paylaştırmak olduğu kanaatindeydi. Reşit olmayan bir kraliyet mensubu tahta çıktığında, Kral öne çıkana ve kendi adına konuşabilene kadar, hükümet tarafından önemli sonuçlara yol açacak adımlar atılmaması bir gelenekti. Bu gelenek, aynı zamanda ülkeye yeni hükümdara alışmak için gereken zamanı da sağlıyordu. Önlemlerin hiçbiri işe yaramadı. Şahsi gündemleri olan güçlü adamlar, çok geçmeden genç Kral ve tüm ülke üzerinde kendi izlerini bırakacaktı.

Edward, 31 Ocak 1547'de nihayet İngiltere Kralı ilan edildi. Edward'ın tahta çıkışı şerefine 20 Şubat'ta şaşaalı bir tören düzenleyen Meclis, bu kutlamayla halkın desteğini

kazanmayı umuyordu. Endişelenmelerine gerek yoktu. Edward, daha şimdiden Yahudi dininde gerçekleştirdiği reformlarla bilinen Eski Ahit'teki Yahudi Kralı yeni "Yoşiyahu" olarak göklere çıkarılıyordu. Cranmer, Edward'ı sadece Tanrı'ya hesap veren Kilise'nin başı için kullanılan "İsa'nın vekili" olarak selamladı. Bu, genç hükümdarın inanmakta güçlük çekmediği bir kavramdı.

Gelincik kürküyle süslenmiş kırmızı kadife bir kaftan giyen yeni Kral, başında artık hem İngiltere Kralı'nı hem de İngiltere Kilisesi'nin liderini simgeleyen İmparatorluk tacını taşıyordu. Bu taç daha sonra, Kral'ın yaşına hürmeten daha küçük ve hafif bir taçla değiştirildi ve Edward, şölen boyunca bu tacı taktı. Ayrıca, küçük bedenini yükseltmek için tahta iki minder eklendi. Edward, saltanatı boyunca detaylı günlükler tuttu. Bunlardan birinde, ip üstündeki cambazlık gösterisinin taç giyme törenine dair unutamadığı hatıralarından biri olduğu yazıyordu.

Krallığın Koruyucusu

Taç giyme töreninden kısa bir süre sonra Somerset Dükü Edward Seymour, Kral Edward'ın Koruyucu Lord'u olarak atandı. Edward'ın dayısı olan Seymour, zaten beklenen bir tercihti ama diğerleri onun bu etkili rolünden pek hoşnut değildi. Southampton Kontu, Lordlar Kamarası Başkanı ve Kraliyet Mührü'nün koruyucusu Thomas Wriothesley -daha önce Catherine Parr'ın tutuklanma evraklarını hazırlamış ama Henry kabul etmemişti- muhtemelen kendisinin Kral'ın Koruyucusu olması gerektiğini düşündüğünden Seymour'a bu yetkinin verilmesine rıza göstermedi. Seymour ve dostları, Wriothesley'in iktidar planlarını çabucak suya düşürdü ve Wriothesley, muhtemelen geri adım atmazsa karşılaşacağı acımasız sondan kaçınmak için istifa etti. Eski Lordlar Kamarası Başkanı artık doğru zamanı kollayacaktı. Seymour, Fisher ve More'un aleyhine tanıklık eden avukat Richard Rich'i Wriothesley'in yerine Lordlar Kamarası Başkanı olarak atadı. Henry'nin vasiyetindeki "yerine getirilmemiş vaatler" maddesinden faydalanan Seymour, kendisini ve adamlarını toprak, unvan ve servetle ödüllendirerek destek kazandı. Meclis üyelerinin çoğu, sadakatlerinin karşılığını aldıkları sürece Seymour'u her konuda desteklemeye dünden razıydı.

Otoritesini sağlamlaştıran Seymour, Kral'ı ve ülkeyi adeta avucunun içine almıştı. Kendisine Kraliyet Danışma Meclisi üyelerini seçme yetkisi veren imtiyaznameleri Edward'a imzalatarak hâkimiyetini pekiştirdi. Böylece, kendisine borçlu ve hemfikir olduğu adamları seçebilecekti. Henry'nin vasiyetinde yer

Bu çarpıcı resimde öfkeli görünen Thomas Seymour, Hampton Sarayı'nda Edward'ın dairesine zorla girmeye çalışırken gösterilmiş. Köpeğin havlaması sonucu durumu fark eden muhafızlar, çabucak Thomas'ın icabına baktı. Thomas'ın kardeşi Edward Seymour, Edward'ın koruyucusuydu.

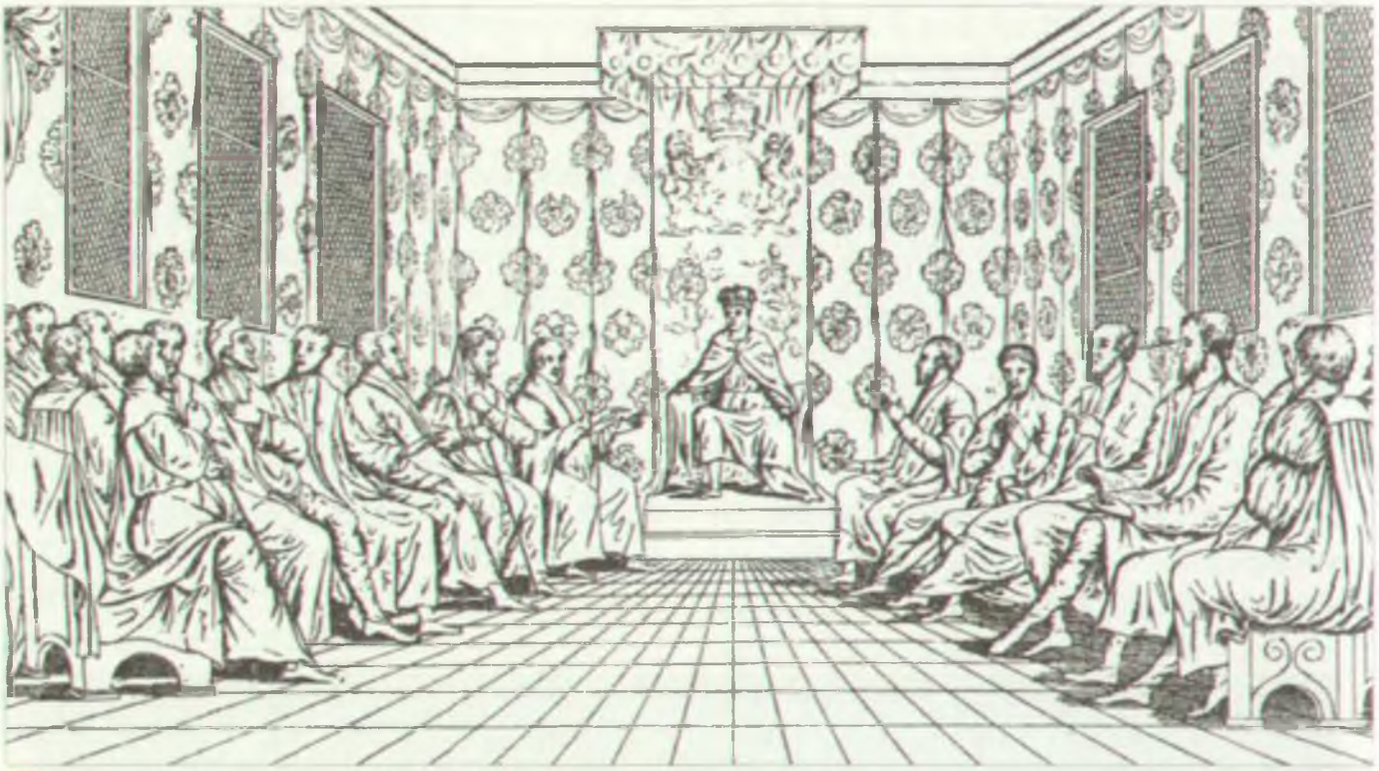
EDWARD SEYMOUR

Jane Seymour'un ağabeyi olan Edward Seymour, Henry'nin ölümü üzerine Somerset Dukalığı'nı aldı. Tüm meclisin birlikte küçük Kral'a yol göstermesi gerekirken, meclisin on altı üyesinden on üçü Seymour'u Koruyucu Lord ilan etti (Diğer üç üye orada yoktu).

Taraftarları, ya dine karşı ilgisizdi ya da bir noktaya kadar yeni dine inanıyordu. Seymour, farklı yollarla iktidarı ele geçirmeye çalışan kardeşi Thomas'ın muhalefetiyle karşı karşıya kaldı.

Mükemmel bir asker olan Seymour, VIII. Henry döneminde İskoçya ve Fransa'ya karşı yapılan muharebelerde başarıyla komutanlık yaptı. Edward'ın üzerindeki etkisi zamanla azalan Seymour, 1549 yılında tutuklandı. 1552 yılında yeğeni ve John Dudley'in emriyle idam edildi.

VI. Edward, takriben 1549 yılında parlamentonun önünde otururken görülüyor. Koruyucu Lordu Edward Seymour onun adına meclise başkanlık etse de VI. Edward, bir gün güçlü ve eğitimli bir hükümdar olacağının işaretlerini gösteriyordu.

alan "yerine getirilmemiş vaatler"in ifasına izin veren maddedeki belirsizlikten yararlanan Seymour ve destekçileri, unvan ve topraklar elde etti. Bu sıralarda, saraydaki daha muhafazakâr adamlar gözden düşmüştü. Henry'nin saltanatı boyunca en sevdiği adamlarından olan, daha sonraları Elizabeth'e de hizmet edecek Thomas Howard ile Stephen Gardiner de gözden düşenler arasındaydı. Muhafazakâr bir Katolik olan Gardiner, Seymour'un planladığı VIII. Henry'nin arzu ettiğinden çok daha ileri giden dinî reformlara muhalefet etmeyi sürdürecekti. Bu adamları süratle tasfiye eden ve destekçilerini Edward'ın hane halkının içine yerleştiren Koruyucu Lord, böylece Kral'ın kiminle görüştüğünü dahi kontrol edebiliyordu. Seymour, Edward'ı sakin, ölümcül derecede etkili ve neredeyse karşı konulamaz bir şekilde ele geçirdi.

Kardeş Sevgisi

Edward'ın küçük kardeşi Thomas Seymour, ağabeyinin Kral Edward üzerindeki kontrolünden rahatsızdı ve daha fazla yetkiye sahip olmak istiyordu. Çevresindekilerden kolaylıkla etkilenen hükümdarın üzerinde mutlak kontrole sahip olmak için mücadele eden Thomas, Seymour'un otoritesini yıkmak için elinden geleni yaptı. "Yerine getirilmemiş vaatler" maddesini kullanarak Thomas'a Somerset Dükü unvanı verilmesini sağlayan Seymour, bu unvanın kardeşini yanına çekmeye yeteceğini umuyordu. Thomas, aynı zamanda Kraliyet Donanması'nın başı ve Kraliyet Danışma Meclisi'nin üyesiydi. Ancak Thomas, iktidarı ele geçirmek için Seymour'a doğrudan meydan okumak yerine daha hileli bir yaklaşım benimsedi. VI. Edward'a gizlice harçlık veren Thomas, Seymour'un Edward'ın hakkı olan parayı ödemediğini söyleyerek Kral'ı ondan uzaklaştırmaya çalıştı. Ayrıca Edward'ı, kendi krallığının yönetimini ele almak amacıyla Seymour'la mücadele etmesi için kışkırtıyordu. İktidarı ele geçirmek için entrikalarına devam eden Thomas, bir yandan Henry'nin ölümünden henüz çok kısa bir süre

STEPHEN GARDINER

Wolsey ve Cromwell gibi VIII. Henry'nin bazı diğer danışmanları kadar ünlü olmasa da Piskopos Gardiner, VIII. Henry'nin saltanatı boyunca nüfuzlu bir meclis üyesiydi.

Henry, kararlı yapıya sahip Gardiner'in küçük oğlu üzerindeki etkisinden korkuyordu. Bu durum ve Gardiner'in dinle ilgili muhafazakâr tutumu, yeni dönemde onu zor durumda bıraktı. Kariyerinin başlarında Wolsey'in emrinde çalışan Gardiner, Wolsey'in ölümünden sonra Henry ile arasını iyi tutmayı başardı. Daha sonra 1531 yılında, Wolsey'in eski unvanı olan Winchester Piskoposluğu görevine getirildi.

Diğerleri gibi Henry'e boyun eğmeyi çoğu zaman reddeden ve daha sonra Edward'ın meclisinde küçük bir görevi kabul edemeyecek kadar hırslı ve baskın görünen Gardiner, yeni inancı yaymaya başlayan Cranmer'i sapkınlıkla suçlamayı denedi. Ardından Kule'ye kapatılan Gardiner, I. Mary döneminde tekrar iktidar sahibi olacaktı.

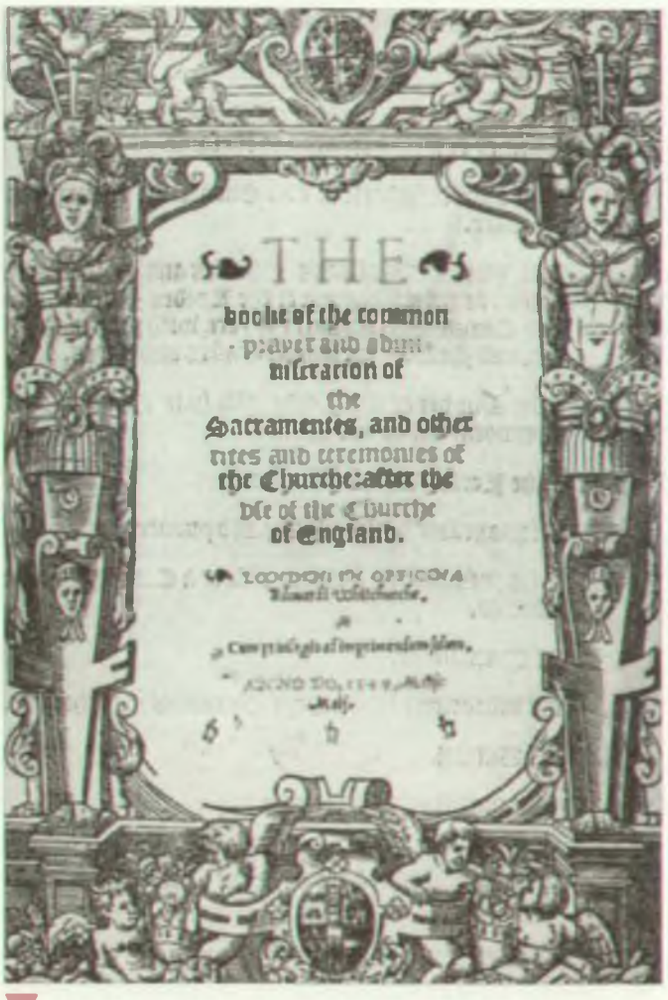
geçmesine rağmen Kral'ı Catherine Parr'la evlenmesine izin vermeye ikna ederken diğer yandan Edward'ın kız kardeşi Elizabeth'le ilişkisine devam ediyordu.

Thomas, Catherine Parr ile evliliği boyunca prensesle yakın bir ilişki kurmuştu. Ahlaksız amiral, sapık bir şekilde karısının üvey kızının peşindeydi. Elizabeth hâlâ uyurken ya da doğru dürüst giyinmemişken onun yatak odasına giriyordu. Elizabeth, çok geçmeden evden uzaklaştırıldı, ancak terbiyeden nasibini almamış Thomas, yalan söyleyerek işin içinden sıyrılmış ve başına hiçbir şey gelmemişti. Catherine'nin ölümünden sonra Thomas, prensese aşk mektupları yazarak ve iltifatlar ederek tekrar kur yapmaya başladı. Thomas'ın çabaları başarıya ulaşabilirdi ama Meclis, Elizabeth'e Thomas'ın yakınlaşma teşebbüslerine mesafeli durmasını tavsiye etti. Elizabeth, daha sonra Thomas'la evlenmeyi reddedecekti. Thomas, hangi prensesle olduğunu umursamadığını ve hasretini çektiği iktidara sahip olmak için ne gerekirse yapacağını ispatlarcasına bir dönem Mary ile evlenme fikrini de göz önünde bulundurdu.

Kötüye Gidiş

Entrikaları için Manş denizindeki korsanlarla ittifak yapacak kadar ileri gitmesi, Thomas'ı sona bir adım daha yaklaştırdı. İktidarı ele geçirmek için giriştiği cüretkâr mücadeleyi artık saklamayan Thomas, Thomas Walton adında tanınmış bir korsanla işbirliğine gitti. Walton, İngiliz sularında rahatça hareket etmenin karşılığında kazandığı ganimeti Thomas ile paylaşacaktı. Kraliyet Donanması'nın başı olan Thomas, görevini kötüye kullanarak korsanlıktan kazanç elde etti ve kardeşini devirmek için düzenleyeceği darbeye destek toplamaya çalıştı.

Yaptıkları hakkında kendisini savunması istendiğinde Thomas, ihtiyatı elden bıraktı ve Edward'ı kaçırma girişiminde bulundu. Thomas, 16 Temmuz 1549 tarihinde gecenin karanlığından faydalanarak Edward'ın Hampton Sarayındaki dairesine girmeye çalıştı. Bir köpeğin havlaması üzerine muhafızlar durumu fark edince köpeği vurdu. Yakalanan Thomas tutuklandı ve duruşmaya çıkıncaya kadar Kule'ye kapatıldı. Kumpas kurmak, zimmetine para geçirmek

THE
booke of the common
prayer and ad-
ministration of
the
Sacramentes, and other
rites and ceremonies of
the Churche: after the
vse of the Churche
of England.

Latince ayinlerin yerini alan Thomas Cranmer'in Toplu Dua Kitabı'nın birinci sayfası. Edward ve taraftarlarının inançları, reform hareketini VIII. Henry'nin istediğinden daha fazla Protestanlığa yaklaştırdı.

(Thomas, Bristol Darphanesi hazinedarı Sör William Sharington'a da rüşvet vermeye çalışmıştı) ve ihanetle suçlanan Thomas'ın ne bir destekçisi ne de umudu kalmıştı. 20 Mart 1549'da idam edildi. Kendi kardeşi, Thomas'ın idamında rol oynadığı için daha sonra mahkûm edilecekti ama Seymour, Thomas'ın idam fermanına destek verme konusunda isteksizdi. Neticede meclis, fermanı onay için Edward'a arz etti.

Kral Adına

Kral reşit olana kadar çok fazla değişiklik yapmama geleneğini yok sayan Seymour, kendi ihtilaflı gündemini ve politikasını öne çıkardı. Ustaca Cranmer'in desteğini alan Seymour, 1547 ve 1553 yılları arasında ılımlı İngiltere Kilisesi'nin dinini, Protestan inancına göre şekillendirdi. Araf'ı ve azizlere tapmayı kaldırdı ve ruhban sınıfının evlenmesine izin verdi. Manastırları kapatan ve mülklerine el koyan Koruyucu Lord, böylece savaş sırasında aldığı pervasız kararlarının bazılarının maliyetini karşılayabildi. Seymour reformcu olarak kaldı. Hem geleneksel Katolik tutuculuğuna hem de VIII. Henry'nin İngiltere Kilisesi'ne aykırı adımlarından dolayı birçokları Seymour'un çok ileri gittiğini düşünüyordu.

Seymour kendi gündemini ilerlettikçe ülke, Katolik ve Protestan hiziplere bölünmeye başladı. Kiliseler, oldukça çekişmeli saray ziyaretlerine sahne oluyordu. Seymour'un adamları, kiliseleri denetlemeye gidiyor, bu kurumları arındırmak için ne yapılması ve nelerin yürürlükten kaldırılması gerektiğine dair emirler yayınlıyordu. Bu emirlere göre, azizlerin resim ve heykelleri, teşbihler, çiçekler ve mumların çoğu kaldırılmalıydı. Org çalınması ve birçok geleneksel ilahi yasaklanıyor, binalar kireç badanayla beyaza boyanıyordu. Asılmasına izin verilen tek süs kraliyet armasıydı.

Toplu ayinin Latince yerine İngilizce yapılmaya başlanması, yapılan en köklü değişikliklerden biriydi. 1549'da Hamsin Yortusu'nda yürürlüğe giren Cranmer'in İngilizce Toplu Dua Kitabı'nı kullanmamak, çok geçmeden ihanet sayılacaktı. Bu durum, dini reformların ne kadar mesafe kat ettiğini gösteriyordu çünkü sadece birkaç yıl önce Henry'nin döneminde ayini Latince'den başka bir dilde yapmak ihanet kabul ediliyordu ve idamla cezalandırılabilirdi. İnsanların ölülere dua ettiği yaklaşık iki bin beş yüz dua evi kapatıldı. Arazilerden elde edilen 600.000 sterlin Kraliyet hazinesine gitti. Çok ileri gitmişlerdi. Seymour ve Edward, dış

tehditlerin yamsıra şimdi bir de ülkede çıkan isyanla karşı karşıya kalacaktı.

Etrafında yakın ve güvenilir danışmanlar bulunduracak kadar akıllı biri olan Seymour, adamlarını sadakatlerinden dolayı cömertçe ödüllendirirdi. William Paget ve VIII. Henry'nin sırdaşlarından olan Anthony Denny de, Seymour'un danışmanları arasındaydı. Denny, VIII. Henry'nin vasiyetine imzalanmadan önce Kral'ın imzasının kopyasıyla soğuk damga vuran kişiydi (Henry, vasiyetinin son halin imzalayamadan hayata gözlerini yumdu. Bu durum, Seymour ve taraftarlarının vasiyet konusundaki esnek yaklaşımlarına imkân tanıdı). Denny'nin, Henry vasiyetini yazarken güçten düşmüş Kral'ı kurnazca yönlendirdiği düşünülüyor. Henry'nin sekreteri William Paget de, Henry'nin vasiyetinin son hali yazılırken Kral'ın yanındaydı. Etkisinin boyutunu tam manasıyla asla öğrenemeyecek olsak da, Paget'in de ölüm döşeğindeki Kral'ı yönlendirmede rolü olduğu düşünülüyor.

VIII. Henry'nin sırdaşlarından Warwick Kontu John Dudley de, Seymour'un yakınındaki adamlardan biriydi. Ancak Dudley, çok geçmeden daha fazla güç elde etmek için Seymour'a düşman olacaktı.

Pinkie Cleugh'da Savaş

VIII. Henry'nin hayatının son haftaları, İskoçya'yla kâh duran kâh devam eden muharebeler yüzünden fırtınalı geçti. Süregelen barış girişimleri -Edward'ın İskoçya Kraliçesi Mary ile evlenmesiyle gelecekte iyi

Bu çarpıcı resimde, İskoçya'nın güneydoğusundaki Musselburgh yakınlarında yapılan Pinkie Cleugh Muharebesi tasvir ediliyor. İngilizler, 'Sert kur' döneminde gerçekleşen muharebede İskoçları mağlubiyete uğrattı.

Fransa Kralı II. Henry, İngiltere'ye karşı İskoçya ile olan 'Kadim İttifak'ı destekledi. Oğlu II. Fransuva'nın 1558 yılında İskoçya Kraliçesi Mary ile evlenmesi, bu ittifakı daha da pekiştirdi.

ilişkiler kurulması umut edilmişti- başarısız olmuş, İskoçya ile İngiltere arasında "sert kur" başlamıştı. İhtilaf, kısmen İngiltere'nin çoğunluğu Katolik olan İskoçya nüfusunu reforma zorlamak istemesinden kaynaklanıyordu. Seymour, aynı zamanda İngiliz sınırlarını muhtemel bir İskoç-Fransız işgaline karşı sağlama almak istiyordu. Koruyucu Lord ve kumandan, 31 Ağustos 1547 tarihinde ordusuyla İskoçya'ya girdi. Evlilik koşuluyla yaptıkları barış teklifleri reddedilen İngilizler, Edinburg yakınındaki Pinkie'de on binden fazla İskoçyalıyı öldürerek ezici bir zafer kazandı. İskoçyalılar taarruz etti ancak birlikleri yarıldı. Daha modern olan İngiliz ordusu, silahlarını İskoçlar üzerinde oldukça etkili bir şekilde kullanmıştı. Seymour, İskoçya'da bıraktığı adamların barışı muhafaza edeceğine ve sınırda İngiliz otoritesini sağlayacağına inanıyordu. Ancak bu durum ve savaşların yüksek maliyeti, çok büyük bir mali bir yüke yol açacak ve Seymour, daha sonra bu nedenle eleştirilerle karşılaşacaktı. Bununla birlikte, V. James'in 1542 yılındaki ölümünün ardından Arran Kontu James Hamilton'un naipliğindeki İskoçya teslim olmayı hâlâ reddediyordu. 1548 yılının Ağustos ayında Mary, güvenliği için Fransa'ya kaçırıldı. Burada daha sonra II. Fransuva ile evlenecek ve kısa süreli de olsa Kral'ın karısı olacaktı. Anlaşma bozulmuş ve savaş, bir hiç uğruna yapılmıştı.

İskoçya Kraliçesi Mary'nin annesi Guise'li Mary, 1554 yılında kızının naipliğini Hamilton'dan devraldı ve İngiliz-İskoç görüşmelerinde baskın bir rol oynadı. Mary on yaşındayken, Henry'e Mary ile Prens Edward arasındaki evliliğin gerçekleşeceği sözünü veren Guise'li Mary, aynı zamanda kızını hırçın İngiliz Kralı'ndan korumak için Fransa'yla görüşmelere de devam ediyordu. Rivayete göre Guise'li Mary, boynu vurulur korkusuyla Henry'nin altıncı karısı olmayı reddetti!

Bu durumun neden olduğu savaş, bugün yüzlerce milyona tekabül eden bir maliyete yol açtı ve Kral'ın zaten fakirleşmiş olan hazinesini fena vurdu. Seymour, sterlinin ayarını düşürerek para kazanmaya çalıştı, ancak bu adım enflasyona neden olacak ve Edward'ın tebaasının çoğu için mali zorluklara yol açacaktı. Seymour, aynı zamanda toprak mülkiyeti üzerinde derin bir etkisi olan ve suiistimallere yol açabileceğiyle ilgili büyük korkulara neden olan mülkleri çitle çevirme girişimini de başlattı. Seymour için

İskoçya Kralı V. James'in eşi Guise'li Mary, bu portresinde güçlü ve kararlı bir kadın olarak tasvir ediliyor. İleride Kral naibi olacaktı ama Katolik inancı, Protestanların sayısının her geçen gün daha da arttığı İskoçya'da ihtilafa yol açacaktı.

işler hızla sarpa sarıyordu. Dini reformlar, hoşa gitmeyen kararlar ve halk isyanları, İngiltere'de tansiyonu yükseltti. Olaylar, 1549'da had safhaya ulaştı. Krallığın dört bir yanında meydana gelen isyan ve şiddet patlamaları, Seymour için sonun başlangıcıydı.

Fransa'da Sorunlar

Edward ve koruyucuları, bir taraftan İskoçları bastırırken bir taraftan da Fransa'dan gelen saldırılarla mücadele etmek zorundaydı. I. Fransuva, 1547 yılının Nisan ayında hayatını kaybetti ve oğlu II. Henry (II. Fransuva'nın babası) tahta çıktı. II. Henry, hem İngilizleri Boulogne'den çıkarıp şehri geri almayı hem de İskoçya'yla 'kadim ittifak'ı güçlendirmeyi istiyordu. Seymour Şarlken'in desteğine sahip olsa da Kutsal Roma İmparatoru, ancak (hâlâ İngiliz yönetimi altındaki) Calais'e saldırılırsa müdahale edecekti. 1549 yılında, II. Henry'nin donanması İngiltere'ye saldırıya geçti ancak Jersey civarında daha üstün İngiliz donanması tarafından bozguna uğratıldı. Daha sonra Dudley, iki ülkenin başlangıçtaki anlaşmasına bağlı kalarak II. Henry ile Boulogne'yi Fransa'ya geri satmak için müzakerede bulundu.

Kett İsyanı

Wymondham, Norfolk'ta başlayan isyan, İngiltere'de toprakların bir kısmının çitle çevrilmesine karşı protesto olarak ortaya çıkmıştı. Bu çitle çevirmeler, bazı parsellerin diğerlerinden daha fazla para etmesi anlamına geliyordu. Etrafı çevrili toprak, gittikçe artan yün ticareti için koyun beslemek amacıyla kullanılabilirdi. Ayrıca bu uygulama, enflasyon ve nüfusun hızla artıp yiyeceğin çoğu zaman yetmediği bir dönemde mahsul yetiştirmek için daha az arazinin kalmasına yol açıyordu. İlk küçük rahatsızlık belirtileri, tüm ülkede 1548 yılında ortaya çıktı. Başlıca sebepleri; dini ihtilaf, toplumsal huzursuzluk ve çitle çevirme yasasıydı. Bu isyana karışan çoğu insanın geçim kaynağı elinden alındığından yapacak daha iyi bir şeyi yoktu. Robert Kett ve taraftarları, bu artan hoşnutsuzluktan ilham almış olabilir.

Halkın kanunlardan rahatsız olduğunu hisseden Seymour, soruşturma açılmasını emretti ama bu soruşturmayı ağırlıklı olarak çitle çevirme uygulamasından kazanç elde eden toprak sahipleri yönlendirdi. Beklenildiği gibi, uygulamanın adil olduğuna hükmettiler. Çok zengin toprak sahipleri tarafından inşa edilen çitler yıkılınca, kendisi de bir toprak sahibi olan Robert Kett de isyancılara katıldı ve isyanın daha da şiddetlenmesine neden oldu. Sayıları kısa sürede binleri bulan isyancılar, o dönem İngiltere'nin en büyük ikinci şehri olan Norwich'e baskın düzenledi ve istenmeyen uygulamaların durdurulmasını talep etti.

Robert Kett, daha önce köylerindeki kilise yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında köylüleri desteklemişti. Yine onların tarafını tutan Kett, hoşnutsuz isyancıları uyumlu bir topluluk haline getirdi. Norwich yakınlarındaki Mousehold Heath'te bulunan kamplarında bir şikâyet listesi oluşturup, 1549 yılının Temmuz ayında Seymour'a gönderdiler. Ancak alacakları cevap çok sert olacaktı. Talepleri karşılanmayacaktı. Hemen dağılmaları emredildi aksi takdirde tutuklanacakları bildirildi. Eğer dağılırlarsa, isyancıların hepsi affedilecekti. Teklifi reddeden Kett'in adamları yerlerinden ayrılmadı. Reddedilmeyi beklemeyen Kral'ın adamlarının isyancıları zorla dağıtması mümkün değildi.

Harekete geçmeye zorlanan Kett ve taraftarları Norwich'e saldırdı. Northampton

Catherine de Medici, Fransa Kralı II. Henry'nin eşiydi. Hayatı boyunca büyük ölçüde Henry'nin sevgilisi Diane de Poitiers'in gölgesinde kalsa da Catherine acımasız biri olabiliyordu ve üç oğlunu da saltanatları boyunca yakından kontrol etti.

Bu illüstrasyonda, 1549 yılında gerçekleşen Kett İsyanı resmedilmiş. İsyana dair resimlerin çoğunda, Mousehold Heath'de isyancıların altına kamp kurdukları Kett'in Reform Ağacı'nı simgeleyen ağaçlar yer alıyor.

Markisi William Parr ve askerleri, isyanı sona erdirmek amacıyla gönderildi. Ancak Kett ve adamları saldırıyı püskürttü ve Northampton'u geri çekilmek zorunda bıraktı. Bunun üzerine Seymour, John Dudley'i emrinde çok daha büyük bir orduyla birlikte düzeni sağlaması için gönderdi. Sayıca çok daha kalabalık bir orduyla karşı karşıya kalan ayaklanmacıların konumları zayıflamış ve ikmal hatları kesilmişti. Mağlup olacaklarını sezen Kett, Dudley ile anlaşma yoluna gitmeyi istedi ama artık isyanın sona ermesi için tek yol kan dökmekti. Kett'in adamları, davaları uğruna cesurca mücadele etti ama nihayetinde silah ve sayıca üstün olan Dudley'in ordusu başa çıkılamayacak kadar büyüktü. Yaklaşık iki bin isyancı öldürüldü. Birçokları da, hayatlarını kurtarmak için savaş alanından kaçtı. Kett yakalandı ve Kule'ye kapatıldı. 1549 yılının Aralık ayında Norwich'e geri götürülen Kett, ibret-i âlem için kale surlarında asıldı. Cesedi, çürümeye başlayan etleri kemiklerinden ayrılıncaya kadar surlarda sallandırıldı. Savaş alanında öldürülen binlerce isyancıya ek olarak üç yüz adam, isyandaki rollerinden ötürü idam edildi. Hiçbir reform yapılamadı. İsyanın tek sonucu, Seymour'un Kral ve Meclis üzerindeki kontrolünün zayıflamasıydı.

Mary'e Destek

Bu tür isyanların hemen ardından katı reformların gerçekleştirilmesi, küçük Kral'ın yerine tahta çıkması için Mary'e verilen desteğin artmasına yol açtı. Mary hâlâ ayinleri Latince düzenletiyordu. Cranmer'in İngilizce dualarının yürürlüğe girdiği tarih olan 1548 yılının Hamsin Yortusunda, isteyen herkesi ayinde kendisine katılmaya dahi davet etti. Mary'nin Katolik inanca olan bağlılığı, Edward'm danışmanlarının çok ileri gittiğini düşünen muhafazakârların yeni reformlara çok daha aleni bir şekilde karşı koymalarını sağlıyordu. Eğer Mary, kendi kardeşini bir sapkın olarak görebiliyorsa taraftarları da görebilirdi. Birçok insan, ruhunun akıbetinden korkuyordu çünkü iman ve adanmayı kabul eden reformlar iyiydi hoştu ama yıllar boyu riayet ettikleri Katolik öğretisine göre cennete girebilmek için inançtan fazlası gerekiyordu. Cehennem ateşinden kurtulmak isteyen halk, Mary'i kurtarıcıları olarak gördü. Mary de, ileride bu rolü oldukça ciddiye alacaktı. Ayrıca, batıl inançlara sahip birçok kişi, mahsulün kötü olmasını ve kıtlık ve darlığı Tanrı'dan işaretler olarak gördü.

Aile, 1550'de yılbaşı vesilesiyle bir araya gelmişti. O zamanlar on üç yaşında olan Edward, Mary'i sapkın davranışlarından dolayı azarladı ve gözyaşlarına boğdu. İki kardeş de en az bir diğeri kadar inatçıydı. Mary, güçlü kuzeni Şarlken'in desteğini istediğinde, bu sefer sinirden ağlama sırası Edward'a gelecekti.

Seymour'un Düşüşü ve Dudley'in Yükselişi

Feci şiddet olaylarından, büyük ölçüde Seymour'un işleri kötü yönetmesi ve kendi kesesini doldurmaya çalışması sorumlu tutuldu. Eski dostları ve taraftarları bile karşısına geçen Seymour'un Koruyucu unvanı ciddi tehdit altındaydı. Paniğe kapılan Seymour, on iki yaşındaki Kral'ı 7 Ekim'de Windsor Kalesi'ne götürdü ve adeta esir aldı. Meclis, Seymour'un yetkilerini elinden aldı. Seymour, 11 Ekim 1549'da tutuklandı. Hâlâ on sekiz yaşından küçük olmasına rağmen Edward tekrar tahta geçti. Rezil olan Seymour ise Kule'ye kapatıldı. John Dudley krallığın kontrolünü ele geçirdi. Edward, artık güvendeydi. Dudley'in onayından geçen meclis üyeleri, artık Edward'ın yanından bir an olsun ayrılmayacaktı.

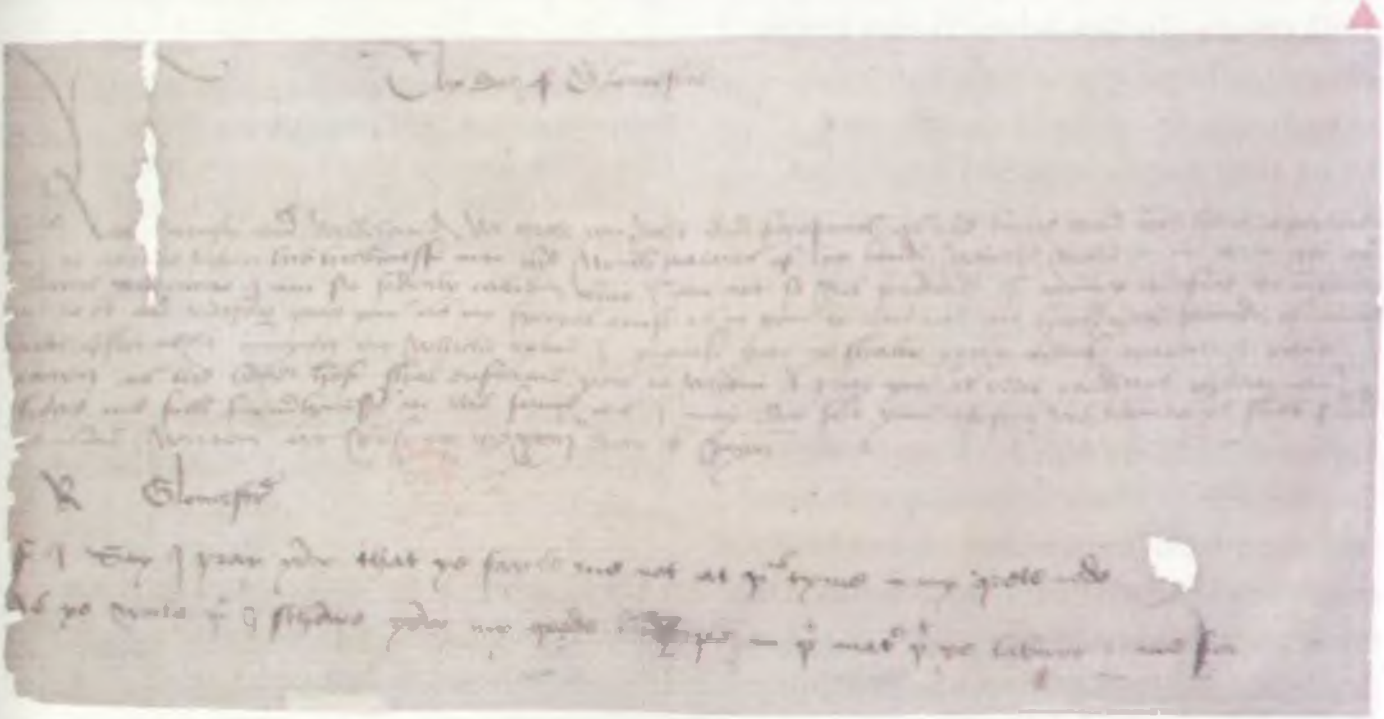
Kule'nin zindanlarına hapsedilen Seymour, özgürlüğünü ve makamını geri kazanma umuduyla teslimiyet şartlarını imzaladı. Daha sonra affedilen Seymour, 1550 yılının Şubat ayında Dudley ile barıştı. Dudley, Meclis Başkanı olmuştu ve artık makamından emindi. Daha sonra Dudley'in yeni makamını elinden almaya çalışan Seymour, 16 Ekim'de ihanet suçuyla tutuklandı ve 22 Ocak 1552'de idam edildi. Dudley, ileride suçlamaların çoğunun uydurma olduğunu kabul edecekti.

Artık küçük Kral'ın kontrolü, tamamen Dudley'in elindeydi.

İyi Dük, Kötü Dük

Seymour "iyi dük", Dudley ise "kötü dük" olarak gösterilse de, Edward'ın iki koruyucusu arasında birçok benzerlik bulunuyor. Gördüğümüz üzere, ikisi de kendi çıkarlarını düşünen, hırslı ve kurnaz kişilerdi.

Kett ve taraftarları, kendi gündemleri olan danışmanları tarafından yanlış yönlendirilen Kral adına hareket ettiklerine inanıyorlardı. Ancak, kargaşayı bastırmak amacıyla isyancılara karşı bir kraliyet beyannamesi yayınlandı.

Seymour, küstah, meclisi büyük ölçüde göz ardı eden ve ülkeyi beyannamelerle yöneten biriydi. Seymour kardeşlerin, aile ilişkilerini kullanarak küçük Kral'ı kontrol altına almak istediklerinin farkında olan Dudley ise iki kardeşi birbirine düşürdü. Entrikaları, Seymour kardeşlerin arasında anlaşmazlığa yol açtı.

Ancak Dudley'in ailesi için endişe ettiğinden böyle davrandığı düşünülüyor. Ayrıca Seymour'un, Edward'a yürekten inandığı tek bir dinin çatısı altında birleşmiş güçlü bir ülke bırakmak için elinden geleni yaptığı da söylenebilir. İlginç diğer bir nokta ise, Seymour'un koruyuculuğu döneminde dini sapkınlık suçlamasıyla idam edilen kimsenin olmaması. 1414 tarihli Sapkınların Yakılması Kanunu'nun yazılı kanunlardan çıkarılması da bu döneme rastlar.

Dudley'in döneminde olaylar bir nebze durulduğu doğrudur. 1550 yılında Boulogne'nin iadesini sağlayarak Fransa ile savaşın önüne geçti. Savaşlar ve isyanlar sona ermişti. Çok yakında İngiltere'nin, ülkesini yönetmeye muktedir bir Kral'ı olacaktı. 1552 yılında kısa bir süreliğine de olsa barış sürecek gibi görünüyordu. Hiç kimse yaklaşan çalkantılı yılları öngörememişti.

1552 yılında Dudley, Edward'ı reşit krallık dönemine hazırlamaya başladı. İngiltere ve Fransa arasındaki barışı güvence altına almayı amaçlayan Dudley, Fransa Kralı II. Henry ile kızı Valois'li Elizabeth ve Edward'ın evlilikleri konusunda müzakereler yürüttü. Ancak, Edward'ın ölümü üzerine bu müzakereler sonuçsuz kalacaktı. Elizabeth ise, 1558 yılında I. Mary hayatını kaybettikten sonra İspanya Kralı II. Felipe ile evlenecekti. Edward, meclis toplantılarına daha düzenli olarak katılmaya ve kraliyet emirlerini kendisi imzalamaya başladı. Daha on üç yaşında olmasına rağmen Edward'ın da, babası gibi itaat edilmeyi beklediğini görmek hiç de zor değildi. Erginlik çağına ulaşsaydı, büyük ihtimalle güçlü ve etkili bir hükümdar olurdu. Ancak Edward, üzerinden daha bir yıl geçmeden hayatını kaybedecekti.

Her ne kadar iyi niyetli olduğunu iddia etse de Edward Seymour, 1552 yılında Tower Hill'de idam edildi. Seymour idama giderken, iktidarı ele geçirmeye çalışan rakibi Dudley, çoktan koruyucu olarak onun yerini almıştı.

1552 yılının Nisan ayında kızamığa yakalanan Edward, birkaç ayı ağır hasta geçirdi. İyileşmeye başlayan Edward, krallığını gezip görmek amacıyla yaz boyu ülkesini dolaştı.

Ancak, 1552 senesinin yılbaşında çok hastalandı. Sonraki birkaç ay boyunca daha da kötüleşen Edward'ın veliahtıyla ilgili kararı, artık hayati öneme sahipti.

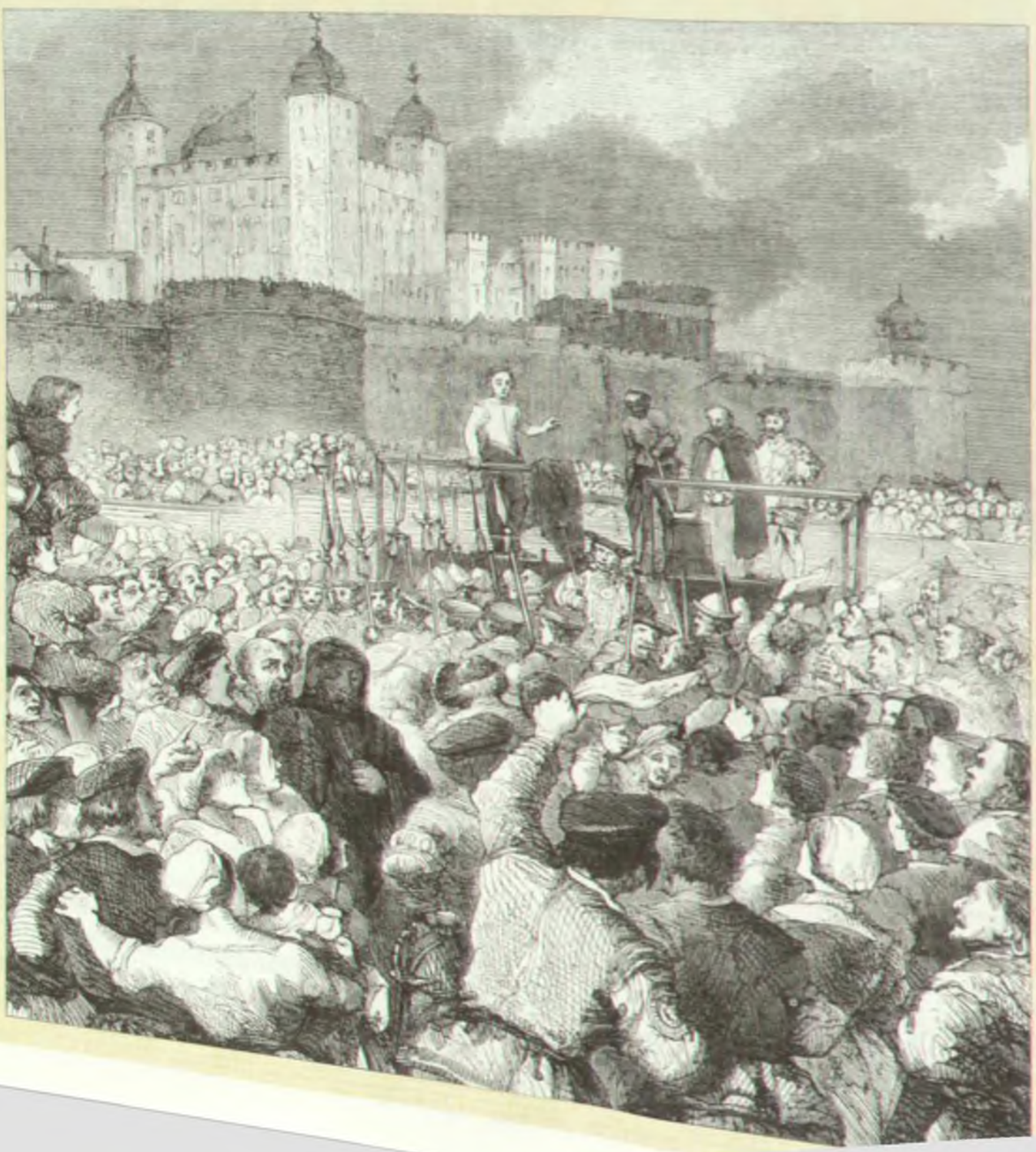
Tacın Devri

Her ne kadar güçlü ve çıkarcı adamlar tarafından yönlendiriliyor olsa da, Edward babasının oğluydu. Ne istediğini biliyor ve diğerlerinden isteklerinin yerine getirilmesini bekliyordu. Reşit olmadan önceki hükümdarlığı boyunca İngiltere'de yapılan reformlar, Edward tarafından desteklendi, hatta o istediği için yapıldı. Edward'm çıkardığı veraset kanunları, kız kardeşi bile olsa ülkesini Katolik bir Kraliçe'nin yönetmesini ve bu reformların kaldırılmasını engellemek için elinden geleni yaptığını kanıtlıyordu. Onun gözünde iyi ve kötü neyse herkes için, özellikle piç ilan edilen bir kadın için de, iyi ve kötü oydu.

Edward'dan sonra kız kardeşi Mary'nin tahta çıkacak olması, İngiltere'yi bekâr, Katolik bir kadının kontrolüne bırakmak istemeyen Kral ve meclisi için rahatsız edici bir durumdu. 1533 yılının Mayıs ayında "Veraset Vasiyet"ini hazırlayan Edward; Mary ve Elizabeth'i atlayarak -Mary'i ve kız kardeşini

JOHN DUDLEY

John Dudley, VII. Henry'e mali müşavir olarak hizmet eden ve daha sonra VIII. Henry tarafından günah keçisi yapılıp idam edilen Edmund Dudley'in oğluydu. Tahta kim çıkarsa ona sadakat gösteren, güçlü ve karizmatik bir adamdı. Bu nedenle, kendi sağlam inançları olmayan ikiyüzlü ve çıkarcı biri olarak tanındı. (Yakında gelini olacak) Leydi Jane Grey'in Kraliçe olmasını sağlayan "Veraset Vasiyeti"nin yazılmasındaki sinsi rolü, Dudley'in iktidar hırsını ortaya koyuyor. Dudley'in Edward'ı zehirleyip ölümünü hızlandırdığına dair söylentiler dahi mevcut. Tahttaki hükümdarı memnun edip iktidarını kaybetmemek için gösterdiği tüm çabalara rağmen, Dudley'in düşüşü de babasınınki gibi oldu. Hayatının sonuna doğru artık son derece nefret edilen biri olan Dudley, tutuklanarak Kule'ye kapatıldı ve 22 Ağustos 1553 tarihinde idam edildi.

mirastan mahrum bırakmak mümkün değildi- ülkeyi erkek varisler doğurana kadar Leydi Jane Grey'e bırakıyordu. Jane Grey, VIII. Henry'nin kız kardeşi Mary Tudor ile babası VII. Henry'nin bayraktarı olan Charles Brandon'ın torunuydu. William Brandon, Bosworth Field'da VII. Henry'nin hayatını kurtarmış ve III. Richard tarafından öldürülmüştü. Edward, Jane Grey'i halefi olarak seçerek tahtı hem Tudor hanedanının devamını sağlayacak hem de kendisi için çok önemli olan Protestan inancını koruyacak birine bırakıyordu.

John Dudley'in Edward üzerinde ne kadar etkili olduğu bilinmez, ancak oğlu Guildford ile Jane Grey'in evlenmelerini, Edward hasta olduktan sonra 1553 yılının ilkbaharında teklif etti. Guildford ile Jane Grey, 25 Mayıs'ta evlendi ancak Jane, eşinin evlilik yoluyla Kral unvanını almasına müsaade etmeyerek nüfuzunu kısıtladı. Veraset, aslında sadece Jane'in erkek çocuklarının taht için yasal mirasçı olduğuna hükmetse de vasiyet, Jane'in Kraliçe olabilmesi için değiştirildi. Henüz 16-17 yaşında olan Jane, kocası ve kayınpederi tarafından kolaylıkla kontrol edilebilirdi. Artık taht, fiilen Dudley'in açgözlü ellerine kalmıştı.

Edward'ın vasiyetinde erkek veliaht bırakmadan ölürse her iki kızını halef ilan etmesi, VIII. Henry'nin üçüncü Veraset Kanunu'na dolayısıyla hukuka aykırıydı. Ancak Edward, iki kız kardeşini de gayrimeşru oldukları gerekçesiyle vasiyete dâhil etmedi. Henry, ihmalkâr davranmış ve ölümünden önce kızlarının meşruiyetini tanımamıştı. Edward'ın vasiyeti meclis tarafından kabul edildi. Dudley vasiyeti tüm meclis üyelerine imzalattı. Hatta Dudley, hasta yatağındaki Kral'ı kimin ziyaret ettiğini de yakından takip ediyor, ölmeden önce fikrini değiştirirler diye ne Mary'nin ne de Elizabeth'in Edward'la konuşmasına müsaade ediyordu.

Edward, halkına son kez 1 Temmuz 1553 tarihinde hitap etti. Kral'ın eriyip bitmiş, dermansız görüntüsü, toplanan kalabalığı dehşete düşürdü. Edward, acı içindeydi. Ayakta durmakta ve nefes almakta oldukça zorlanıyordu. Beş gün sonra, 6 Temmuz'da hayata gözlerini yumdu. Ölümünün gerçek sebebi bilinmese de tüberküloz olması

John Dudley, Seymour ile karşılaştırıldığında çoğu zaman kötü adam olarak görülür ama tarih, iki adamın da küçük kralı kontrol etmeye çalıştığını gösteriyor. Dudley, Edward'ın ölümünden sonra çok yaşamadı.

Edward Seymour, VIII. Henry'nin hükümetinin başlattığı paranın ayarının bozulması uygulamasını devam ettirdi. Bu nedenle, VI. Edward'ın saltanatı döneminde paranın değeri daha da düştü. I. Mary, bu düşüşü tersine çevirmeyi planlasa da, reformlarını uygulayamadan hayatını kaybetti.

muhtemel. Cenaze töreni güvenilir Cranmer tarafından düzenlenen genç Kral, Westminster Manastırı'nda VII. Henry'nin yaptırdığı Leydi Şapeli'nde atalarının yanına defnedildi.

Eğer Mary'nin İngiltere'den ayrılıp, taraftar ve güç kazandığı Doğu Anglia'ya gitmesine izin verilmeseydi, her şey çok farklı olabilirdi. Mary, kendi meclisi ve ülkesi üzerinde hâkimiyet kurdukça, Edward'ın kısa saltanatı boyunca kaydedilen gelişmeler kısa süre içinde silinecekti. Peki, dokuz günlük Kraliçe'ye ne oldu? Yirmi yaşma varmadan idam edilecek savunmasız piyon Jane Grey'in hayatı, başlangıçta Mary tarafından bağışlandı. Jane, daha önce İngiltere Kraliçesi olarak taç giymek için gittiği Londra Kulesi'nde bu sefer mahpustu ve bir daha hiç dışarı çıkamayacaktı. Jane, Wyatt İsyanı'nda Mary'nin yerini alabilecek bir kukla olarak kullanılınca idamı zorunlu hale geldi. Kocası ve babasıyla birlikte idam edildi.

PARA MESELELERİ

VIII. Henry döneminde başlayan ve VI. Edward döneminde de aynı hızla devam eden paranın ayarının bozulması uygulamasıyla paranın içindeki değerli maden oranı daha düşük seviyelere indi. Bu durum, daha fazla paranın basılmasına ve hükümetin tedavüle daha fazla para sokmasına imkân tanısa da, bu paralar, artık eskisi kadar değerli olmayacaktı. Bu uygulamanın devam etmesi nedeniyle fiyatlar ve enflasyon tavan yaptı ve İngiltere'nin yabancı ülkelerle ticareti geriledi. İlk başta saf gümüşten yapılan 925 ayar gümüş sterlin paralar, 1158 yılında tedavüle girmişti.

Edward'ın dönemine gelindiğinde paranın, sadece üçte biri gümüştü. Geriye kalanı ise, daha ucuz madenlerden yapılıyordu. Bu nedenle, paranın değeri önemli ölçüde düştü. Gümüşün içinde pembemsi bakır parladığından, paranın utançtan kızardığı söylenirdi.

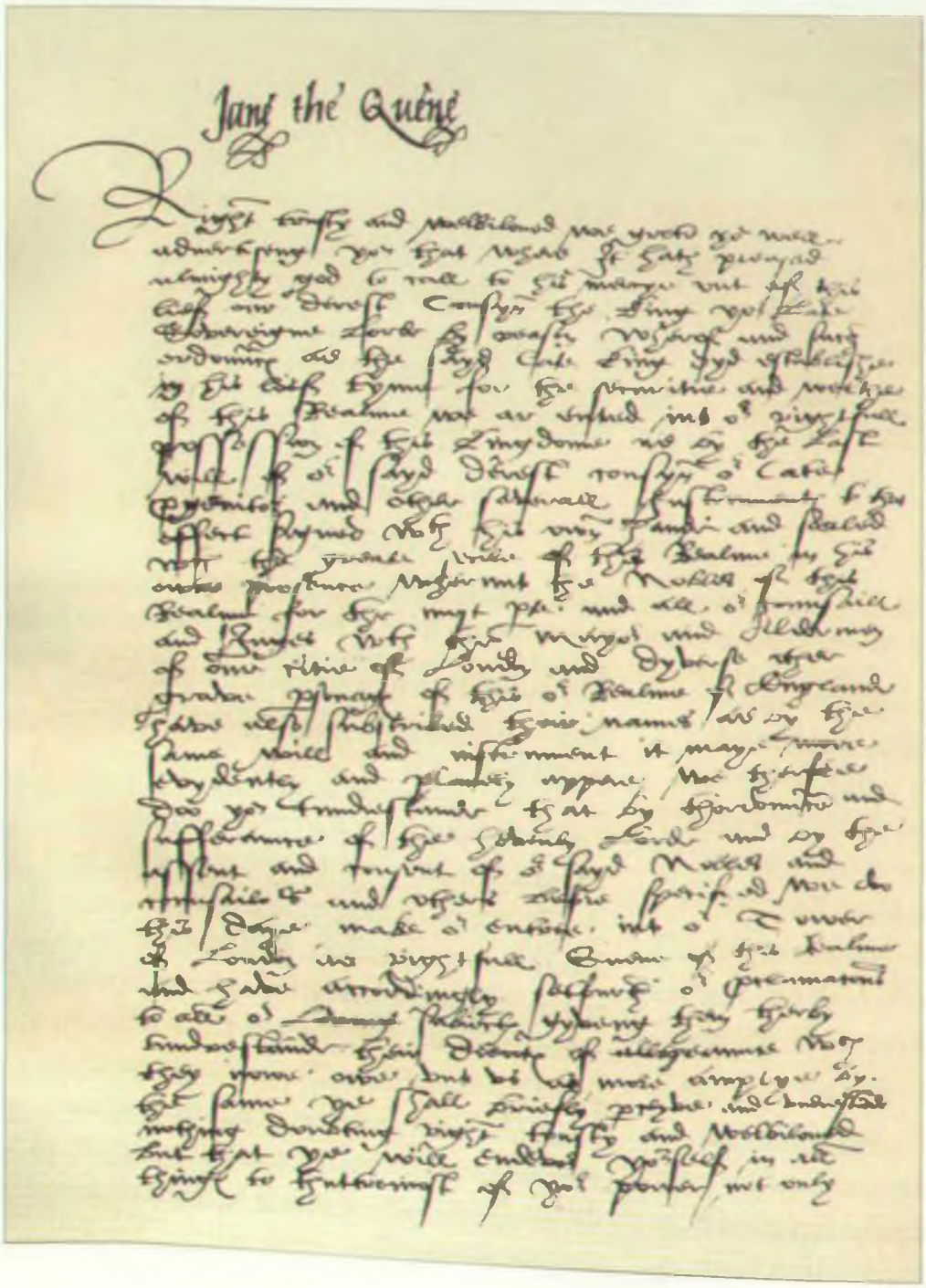
Eğer Edward ölmeseydi, İngiltere'nin ne kadar farklı olabileceğini düşünmek ilgi çekici. Hayatının son yıllarında hem zekâsı hem de otoritesi güçlenen Edward, koruyucularından çok şey öğrenmişti ve büyük ve güçlü bir Kral olmak için gereken tüm özelliklere sahipti. Edward'ın yönetimi altında İngiltere, refaha kavuşabilirdi ve Protestanlık Avrupa'nın geneline yayılabilirdi.

Edward'ın ölümünün ardından muhtemelen çocukları tahta çıkardı. Yani ne Mary ne de Elizabeth, İngiliz hükümdarları olarak tarihe damgalarını vuramazdı. Ama böyle olmadı. Edward'ın ölümünün ardından yaşanan üzücü olaylar, İngiltere'yi kargaşaya sürükledi.

Dini inançlar kaos içindeydi. Kimse ne yapacağını bilmiyordu. Hem Katolik hem de Protestan inanca mensup kişiler, sapkınlıkla suçlanabilirdi. Ülke fakirdi ve çoğu insan, ülkenin işgal edilmesinden korkuyordu. I. Mary döneminde Katolikliğe geri dönülmesi, meşhur Kanlı Mary'nin iki yüz seksenden fazla kişiyi kazığa bağlatıp yaktırmasıyla sonuçlanacaktı. İngiltere'nin ilk Kraliçesi, kan ve ateşle tarihe damgasını vurmak üzereydi.

LEYDİ JANE GREY

Jane, 12 Şubat 1554'te idam edilmeden önce - anlaşılabilir şekilde- son derece gergindi. Son nefesine kadar Mary'i tahttan indirme amacıyla kumpas kurma suçlamasını reddetti ve masum olduğunu vurguladı. Son anları, şaşkınlık ve korku doluydu. Geleneğe uygun olarak gözleri bağlanan Jane'in, idam kütüğünü bulmak için yardım alması gerekecekti. Canını aldığı için celladını bağışlayan Jane, bunun karşılığında çabuk bir ölüm istedi. Tanrı'ya ruhunu kabul etmesi için dua eden dokuz günlük kraliçe son nefesini verdi. İdamı, Paul Delaroche'nin *Leydi Jane Grey'in İdamı* (1833) adlı tablosunda tasvir edilmiştir. Bu tablo, günümüzde Londra'daki Ulusal Galeri'de sergileniyor. Tabloda Jane, bir eliyle kütüğü bulmaya çalışan sadık nedimelerinden biri ise, arkada üzüntüden baygınlık geçiriyor.

"Kraliçe Jane" imzalı bu mektup, Leydi Jane Grey tarafından William Parr'a yazılmıştır. Mektupta Jane, Mary'e karşı Parr'ın desteğini istemektedir. Acaba mektubun ne kadarını Jane kendisi yazmıştır?

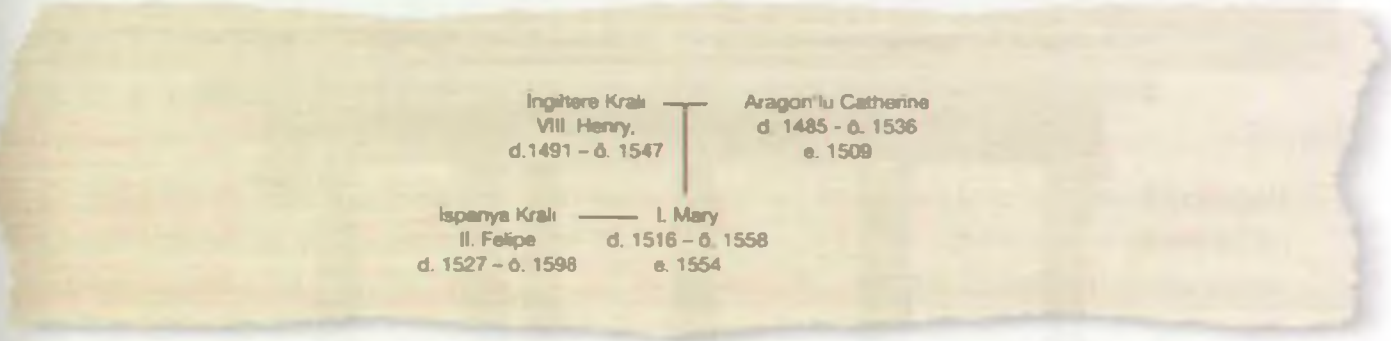
Jane Grey, bu resimde uysal genç bir kız olarak gösterilmiş. Ancak, Jane, Kraliçe olarak önce Seymour'un oğlunun (kendi kocasının) kral unvanını almasına izin vermedi sonra da sinsi Seymour'u saf dışı etti.

V

MARY, MARY, GERİSİN GERİ

Büyük teveccühe mazhar olan I. Mary, İngiltere'de geleneksel dinin kurtarıcısı olarak tahta çıktı. Ancak, beş yıllık saltanatı ölümlere, kıtlığa, savaşa, şehitlere ve isyana sahne olacak; İngiltere'nin ilk kraliçesi en nefret edilen İngiliz hükümdarlarından biri olarak tarihe geçecekti.

'Eğer Tanrı bizimleyse, karşımızda kim durabilir?' – I. MARY

Mary'nin Tudor hanedanlığını eski dinine döndürme azmi, babası ve erkek kardeşi tarafından uygulamaya konmuş reformları kaldırmasına, bir yabancıyla sakıncalı bir evlilik yapmasına, hastalık ve yalancı gebelikler geçirmesine ve tüm çabalarına rağmen ülkesini daha yoksul bir hale getirmesine neden oldu. Milletin kurtarıcısı olarak tahta çıkan Kanlı Mary, hakarete uğramış, kocasından ve kız kardeşinden ayrı düşmüş, çocuksuz bir kadın olarak hayata gözlerini yumacaktı.

Resimde düşünceli görünen ilk İngiltere Kraliçesi, hayatı boyunca çok çile çekti. On yedi yaşında babası evlatlıktan reddetti. İspanya Kralı II. Felipe'yle zavallı bir evliliği olan Kraliçe, birkaç defa yalancı gebelik yaşadı.

Henry'nin Varisi

Kral'ın ilk çocuğu olmak bir kız için hiç de kolay değildi. Hayata İngiltere tahtının hayranlık duyulan varisi olarak başlayan Mary, henüz genç bir kızken istenmeyen bir gayrimeşru çocuğa dönüşünce herkesten çok acı çekti. Bu çalkantılı çocukluk onu derinden etkiledi ve Mary'nin ilerideki saltanatına zarar verecek karakter özellikleri edinmesi-

Burada, Tudorlar döneminde çok popüler olan klavsen benzeri bir enstrümanın süslü bir örneği görülüyor. Hem Mary hem de Elizabeth, bu enstrümanı çalmayı çok severlerdi. Burada resmedilen göz alıcı enstrüman aslında Elizabeth'e aitti.

ne neden oldu. Mary, Henry'nin yaşayan ilk çocuğu olarak hürmet gördü ve çok sevildi. Erkek çocuk dünyaya gelene kadar kız çocuk olarak hoş görüldü. Aragonlu Catherine Kraliçe iken, Mary tahtın kıymetli varisiydi. Anne Boleyn Kraliçe olduğunda ise Mary, gayrimeşru ilan edildi ve hayatından endişe etmeye başladı.

Dindar bir Katolik olarak yetiştirilen Mary, daha sonra kendisini gayrimeşru ilan eden ve çok sevdiği annesinin mutluluğunu çalan babasını yatıştırmak için inançlarını inkâr edip İngiltere Kilisesi'ne dönmek zorunda kaldı. Önemli olan her şeyini kaybetmek, hayatının özeti gibiydi. Kraliçe olduğunda bile bu böyle devam edecekti. Mary, kendisini hem bedenen hem ruhen etkileyen kan bağlarından karmakarışık hayatı boyunca hiç zaman kurtulamadı.

1516'da doğan Mary, hayatının ilk birkaç yılında anne ve babasının gözbebeğiydi. Annesi Aragonlu Catherine, Mary'yi doğurana kadar birkaç düşük yapmıştı. VIII. Henry, bir erkek çocuk doğmadığı için hayal kırıklığına uğrasa da Mary, onun erkek evlat sahibi olabileceğinin kanıtıydı. Henry genç prensese düşkündü. Mary, müzik ve yabancı dilde kaydadeğer yeteneklerini sergiliyor, iyi eğitim görüyordu. Anne ve babası onun zekâsı ve idrakiyle gurur duyuyordu. Güzel prenses aynı zamanda ittifakları güçlendirmekte de kullanışlıydı. Avrupa içinde güçlü

ittifaklar kurulması umuduyla Mary'yi çocukluğunda birkaç kere nişanlamışlardı.

Leydi Mary

Prenses on yedi yaşına girdiğinde, hayatı tamamen değişecekti. Henry, âşık olmuştu ve Catherine'den kurtulmaya kararlıydı. Babasının kibirli ve despot mizacı, karısı ve kızını hiç düşünmeden gözden çıkarmasına yol açtı. Evliliğin iptali, Mary'nin evlatlıktan reddedilmesi demekti. Henry, erkek varis sahibi olacağından o kadar emindi ki artık işe yaramaz karısıyla birlikte Mary'yi de başından atmıştı. Üvey kardeşi ve Anne Boleyn'in kızı Elizabeth, artık "Leydi" olan

KUTSANAN YATAK

Ortaçağdan kalma bir geleneğe göre düğün günü mutlu çiftin yatağı kutsanırdı. Hükümdarlığı döneminde Mary'nin yeniden canlandırdığı geleneksel Roma Kilisesi törenlerine dayanan bir ibadet türü olan Sarum ayinine uygun olarak, düğün gecesi gelin ve damatla birlikte bir rahip (iyi dileklerini sunmak isteyenlerle beraber) gerdek yatağına gelirdi. Odayı, yatağı ve çifti kutsayan rahip, yeni evlileri koruması için Tanrı'ya dua ederdi. Eğer çift çocuk sahibi olmayı istiyorsa, bu kutsama özellikle önemliydi. Daha sonra karı kocayı baş başa bırakmak için yatağın etrafındaki perde çekilir ancak güvenilir hizmetkârlar, kocanın görevini yerine getirdiğinden emin olmak için çoğu zaman odada kalırdı. Bazen kanlı çarşaflar, gerdeğe girildiğinin delili olarak saklanırdı.

Kraliçe'nin Hampton Sarayı'ndaki özel yatak odası.

Mary, çoğu zaman ciddi ve dindar biri olarak resmedilir. Güçlü Katolik inancının görünür bir simgesi olan, babasıyla iyi geçinmek zorunda olduğu zaman dahi boynundan çıkarmadığı haça dikkat edin.

Mary'nin yerini alacaktı. Dalavereci ve çıkarcı kişiliğiyle Anne, Mary'nin saraydan ve ona sempati besleyen herkesten uzaklaştırılmasını sağladı. Bir prensese yakışmayan ama bir leydi için uygun olan bir göreve getirilen Mary, Elizabeth'in nedimelerinden biri oldu.

Anne, en büyük evlat olarak Mary'nin bir gün tahta çıkacağına ve Elizabeth'i devireceğine inanıyordu. Belki de bu korku yüzünden, bir zamanlar kızının üstüne titreyen Henry, Mary'i, Anne'i Kraliçe, çocuklarını da meşru varisler olarak kabul etmeye zorladı. Mary için bu durum, sadece kendi gayrimeşruluğunu kabul etmek değil aynı zamanda sevgili annesinin evliliğinin kanuna aykırı ve sahte olduğunu da onaylamak anlamına geliyordu.

Yaygın olarak resmedildiği diğer bir pozda ise Mary, dua ederken gösteriliyor. Bu gravür, Mary'nin kendini adamış tabiatını iyi yakalamış ve tebaasının ruhlarını kurtaracağını düşündüğü dini öğretiyi İngiltere'ye benimsetmeye çalışırken sergileyeceği kararlılık hakkında ipuçları veriyor.

Henry'nin Roma Kilisesi'nden ayrılması, Papalık makamını reddetmenin yanısıra Henry'i İngiltere Kilisesi'nin başı olarak tanımaya zorlanan Mary için büyük ızdırap sebebiydi. Leydi Mary, babasının taleplerine uymayı açıkça reddederek inatçı ve güçlü karakterini gözler önüne serdi. İkisi de bu dönemde sağlık sorunlarından muzdarip olan Catherine ile Mary'ye hiç hoşgörü göstermeyen Henry, inadına görüşmelerini yasakladı. Ancak bu ceza bile Mary'nin kararlılığını kıramadı. Mary, Henry'nin taleplerini ancak kuzeni Şarlken'in araya girip onu ikna etmesiyle yerine getirdi. Bu karar, Mary'nin bütün hayatı boyunca aklından çıkmayacaktı.

Sarayda Büyümek

Anne'in ona olan düşmanlığına rağmen Mary, kısa zamanda yanardöner babasıyla barışıp saraydaki hayatına geri döndü. Anne'in idam edilmesi ve Henry'nin babayla kızı bir araya getirmek için çok uğraşan Jane Seymour'la evliliği, Mary'nin durumunu daha da iyileştirdi. Henry, 1536 yılında Jane ile evliliğinden olan çocukların kızlarından önce tahta geçmesini sağlayacak İkinci Veraset Kanunu'nu çıkardığında, Mary'nin gayrimeşru statüsüne bir ortak daha çıkmıştı. Henry sonunda çok istediği erkek evlatla ödüllendirilmiş ve Mary artık yirmi bir yaşında ve kesinlikle eskisinden daha az uysal olmasına rağmen, gelin rolüyle yeniden kullanışlı bir pazarlık aracı haline gelmişti.

Bavyera Dükü Philip, hâlâ güzel ve alımlı olan Mary'e kur yapıyordu ancak Philip'in Luteryen inançları iltifatlarını çekilmez kılıyordu. Roma'nın ve Avrupa'daki Katolik ülkelerin düşmanlığına karşı İngiltere ve Almanya'yı birleştirmeye istekli Thomas Cromwell, daha sonra Cleves Dükü ve Mary arasında gerçekleşecek bir evlilik önerisi sundu. Sonuçta bu öneri hiçbir şey getirmedi ancak Dük'ün gösterişsiz kız kardeşi Cleves'li Anne ile VIII. Henry'nin evliliğini ayarlayan Cromwell'in çöküşünün sebebi oldu. Mary, yetenekli ve kabiliyetli bir dansçı ve müzisyen olarak evlilikleri arasında Henry'nin ev sahibeliğini üstlenecekti. Henry'nin Catherine Parr ile yaptığı altıncı evliliği sırasında Mary, babası, kız ve erkek kardeşiyle yakın ilişkiler kurmuştu. Henry, kanun önünde ikisi de gayrimeşru olarak kalsa da Mary ve Elizabeth'i 1544 yılında tekrar varis dahi ilan etti.

Bu durum, VI. Edward döneminde sıkıntılı bir konuydu. Mary ve Elizabeth, Henry'nin kanunen çocukları değildi, dolayısıyla VI. Edward onları varisi yapamazdı. Ancak Edward için asıl mesele, Mary'nin güçlü Katolik inançlarıydı.

Sadık Bir Katolik

Edward ve Mary aynı derecede inatçıydı ve ikisi de kendilerinin haklı olduğuna inanıyorlardı. İnançlarının doğruluğuyla ilgili zıt fikirleri, birbirlerine bir zamanlar ne kadar şefkat beslemiş olsalar da asla gerçekten dost olamayacaklarını gösteriyordu. Edward ve danışmanları Henry'nin İngiltere Kilisesi'ni daha da Protestan yapmaya çalışırken,

Mary, İngiltere Kraliçesi I. Mary olarak taç giyiyor. Mary, saltanatının başında Leydi Jane Grey'den çok daha popüler bir tercihti. Ancak, resimde Mary'nin tahta çıkışını alkışlarken görülen coşkulu kalabalık, kısa süre sonra Kraliçe'nin şiddet dolu ve mantık dışı hareketlerine karşı çıkacaktı.

Mary Katolikliğe sırt çevirmeyi kat'i surette reddediyordu. Edward, Mary'nin ayinleri hâlâ Latince yapmasını ve Katolik öğretisine uymasını sapkınlık olarak görüyordu. Mary, Edward'ın tebaasını açıkça onunla ayine katılmaya davet ederek Kral'a karşı geliyordu. Mary'nin kendini gerçekten tehlike altında hissettiğinde verdiği tek taviz ayini gizlice düzenlemekti.

Mary, inancını korkusuzca yaşayacağı Brüksel'e kaçma fikrini bile aklından geçirdi. Sık sık yardımına ve tavsiyesine başvurduğu kuzeni Şarlken tarafından yönlendiriliyordu. Öylesine güçlü bir ilişkileri vardı ki Şarlken, Mary'e oğlu İspanya Kralı II. Felipe ile evlenmesi için yol gösterdi. Ayrıca Mary, Şarlken'den kudretini kâfir İngiltere'ye karşı kullanmasını ve ülkeyi zor kullanarak Katolik inancına döndürmesini istedi.

Halkı arasında her zaman sevilen Mary, Seymour'un rehberliğindeki reformları gittikçe katlanılmaz olan Edward'ın yerine tahta geçtiğini görmek isteyen sadık taraftarlara sahipti. VIII. Henry dönemindeki Zarafet Haccı ayaklanması sırasında talep edilenlerden biri de, Mary'nin tekrar meşru ilan edilmesiydi. Edward'ın ölümünden sonra Mary'i destekleyenler, bu sadık taraftarlar olacaktı.

İKTİDARDAKİ KADINLAR

Kadın bir hükümdarın taç giymesi o zamana kadar ne duyulmuş ne de görülmüş şeydi (I. Henry'nin kızı Matilda ve Leydi Jane Grey, Kraliçe ilan edilmiş olsalar da ikisi de taç giymediler). Fransa'daki Salic kanunu, kadınların tahta çıkmalarını dahi yasaklıyordu. Mary için geçerli olan bu tür bir kanun bulunmasa da, kadın bir hükümdarı kabul etmek birçokları için zordu. VII. Henry ve VIII. Henry'nin önüne geçmek istedikleri durum da tam da buydu. Bir kadın, muhtemel isyan, savaş ya da çalkantı karşısında ülkesine bir adam gibi otoriteyle hükmedebilir miydi? Zayıf ve duygusal bir kadın bir erkek kadar güçlü olabilir miydi? Uygulama ile ilgili bir mesele daha vardı. Kraliçe, evlenmesi durumunda kocasına yetki vermiş olacaktı. Kraliçe'nin siyasi bir evlilik yerine aşk evliliği yapmasından duyulan korku, endişeye yol açıyordu.

Mary, birçok korkuyu bastırmayı başardı. Ülkesini babasını hatırlatan bir otorite ve haşmetle yönetti. Protestanlık dalgasını geri çevirip Katolikliği ülkeye tekrar hâkim kılacak nüfuza sahipti. Ancak Mary,

Kraliçe I. Mary'nin resmi mührü.

çekincelerin bazılarının da haklı olduğunu gösterdi. Sadece portresini gördükten sonra İspanya Prensi Felipe'ye âşık olduğuna inandı ve bir yabancının İngiltere tahtını ele geçirmesine yol açabilecek sakıncalı bir evlilik yaptı. Evlat sahibi olma isteği yalancı gebeliklerle sonuçlanınca Kraliçe, Avrupa'da alaya alındı ve zavallı gözüyle bakıldı. Mutaassıp inancı, ülkesine ve kendi itibarına verdiği zararı görmesine mani oldu. Elizabeth'in bu tür kadınsı özelliklerden yüz çevirmesi, dengeyi bir nebze olsun yeniden tesis edecekti.

Jane'nin Yerine Mary

Küçük yaşına rağmen erkek kardeşinin ona hükmetmesine katlanan Mary için, ikinci göbekten kuzeni Leydi Jane Grey'in öne geçmesi bir hakaretti. Jane, VIII. Henry'nin kız kardeşi Mary'nin torunuydu. Edward, Jane'i Protestan olmasının yanısıra varisleri Tudor soyundan olacağı için seçmişti. Edward, Jane'in kendi reformlarını kaldırmayacağından ne kadar eminse Mary'nin bulduğu ilk fırsatta bunu yapacağından da o kadar emindi. Ancak Kral'ın vasiyeti gerçekleşmeyecekti. Mary, kısa süre içinde Westminster Manastırı'nda ilk İngiltere Kraliçesi olarak taç giyecekti.

Ülke seçimini yapmıştı. Edward'ın ölümü yaklaşınca Mary, Doğu Anglia'ya kaçtı. Jane Grey'in tahta çıkışına engel oluşturmaması için onu ortadan kaldırmaya yönelik bir kumpastan haberdar olmuştu. Edward'ı tacın ona geçmesi için ikna edebilmesinin bir yolu olmadığını da biliyordu. Kendisi ve babası gibi Edward da dik kafalıydı. Artık bunun bir önemi yoktu. Mary'nin arkasında halkın desteği ve Tanrı vardı. Yıllar içinde taraftarları çoğalmıştı ve özellikle Kett İsyanı sırasında en sert şekilde bastırılan Doğu Anglia bölgesinde destekçileri had safhadaydı. Mary, güvenli evinden yazdığı mektupla Edward'dan sonra Tudor soyundan meşru varis olarak tahta geçme niyetini Kraliyet Danışma Meclisi'ne bildirdi.

Buna rağmen, Dudley ve dostları tarafından siyasi bir piyon olarak kullanılan Leydi Jane Grey, 10 Ağustos tarihinde Kraliçe ilan edildi. Resmi taç giyme töreni yapılmayan Jane, sadece dokuz gün İngiltere'ye hükmetti. Mary'nin kalabalık bir taraftar grubu toplaması çok uzun sürmedi. Mary'nin ordusu büyüdükçe, Jane'in arkasındaki destek de yavaş yavaş yok oldu. Dudley'nin birlikleriyle çatışmak zorunda kalmayan (çoğu kısa zamanda Mary'nin ordusuna geçecekti) Mary ve taraftarları, Dokuz Günlük Kraliçe'yi tahttan indirip kocası Guildford ve 22 Ağustos 1553'te idam edilen babası Dudley ile birlikte Kule'ye hapsetmeyi başardı.

Mary, ilk iş Stephen Gardiner, Edmund Bonner ve Thomas Howard gibi Katolik taraftarlarını Kule'den salıverdi. Gardiner, Winchester Piskoposluğu görevine geri döndü ve (halen Edward'ın döneminden kalan Protestanlarla dolu) Mary'nin meclisinde yer aldı. 1 Ekim 1553'te Mary'nin taç giyme törenini yöneten de Gardiner'di. O meşhur lakabına rağmen hiçbir zaman babası kadar kana susamış olmayan Mary, masum ve oyuna getirilmiş olduğunu düşündüğü Jane'in idam edilmesini istememişti.

Hükümdar Mary

Mary, İngiltere'yi Katolik Kilisesi'yle tekrar birleştirmeye can atıyordu. 5 Ekim tarihinde Parlamento'yu toplayarak bu amaca yönelik hızlı adımlar attı. Meclis, ebeveynlerinin evliliğini geçerli ilan etmenin yanısıra Edward'ın döneminde yapılan bütün dini reformların kaldırıldığını da duyurdu. İhtiyatlı hareket edeceğini ve tebaasını Katolikliği benimsemeye zorlamayacağını söylemesine rağmen Mary, en az erkek kardeşi kadar katıydı. Nüfuzlu Protestan liderler ya susturuldu ya hapsedildi. Mary, vakit kaybetmeden Katolik öğretiyi geri getirdi ve 1539 tarihli Altı Madde Kanunu'nu yürürlüğe koydu. Bu, evlenen rahiplerin suç işledikleri anlamına geliyordu. 20 Aralık 1553'ten itibaren Protestan ayinlerine katılmak yasaklandı ve Latince ayinlere geri dönüldü.

Hakkı olan tahtı almak için muzaffer bir edayla Londra'ya dönen I. Mary görülüyor. Bu ihtişamlı tabloda Mary, taraftarlarının hayır duasını alırken resmedilmiş. Mary'nin hemen arkasında duran Prenses Elizabeth ise, Mary'e gösterilen ilgiden pek de memnun görünmüyor.

Leydi Jane Grey'in idamını anlatan bu tabloda sözde kraliçe, genç ve masum olarak tasvir edilmiş ve son yılları ile ölümünün trajedisi vurgulanmış. Genç olmasına rağmen Jane koyu bir Protestandı ve ölmeden önce Katolikliğe dönmeyi reddetti.

Şimdi de Kilise topraklarıyla ne yapılacağıyla ilgili bir kararsızlık söz konusuydu. Satın aldığı toprakları vermeye hiç niyeti olmayan varlıklı soylular bir tarafa, Mary mülkiyetle ilgili meclis ve Kilise'yle bir anlaşmaya varmak zorundaydı. Sonuçta, kâr iyi niyete üstün geldi ve topraklar özel mülkiyet olarak kaldı.

Yaygın inancın aksine Mary, insanların acı çekmesine meraklı değildi. Kraliçe olarak ilk yıllarında, birini ölüme mahkûm etmesi için iyi bir sebep olması gerekirdi. Protestan liderlere, başka ülkeye sürgün gitme, Katolikliği benimseme ya da ceza alma seçenekleri sunulmuştu. Mary'nin döneminde yaklaşık sekiz yüz kişinin, ceza almaktan kurtulmak ve Protestan inançlarını sürdürmek için İngiltere'yi terk ettiği düşünülüyor.

Mary'nin bağışlayıcı tabiatının tek istisnası, Thomas Cranmer oldu. Kini çok derinlere dayanıyordu. Cranmer, Protestanlık propagandasının aşırı bir seviyeye taşınmasında büyük rol oynamakla kalmamış, Henry ve Catherine'in evliliğini geçersiz ilan ederek Henry'nin Mary ve Catherine'i bir kenara atmasını da sağlamıştı. Bu, Mary'nin affetmek istemediği bir günahtı ve ne kadar kararlı olabileceğinin de bir örneğiydi. Tan-

rının, ülkesini tekrar şerefli konumuna taşıması için kendisini Kraliçe yaptığına inanan Mary, insanları şehit ettiğini değil ruhları kurtardığını düşünüyordu.

Cranmer, 13 Kasım 1553 tarihinde ihanetten yargılandı ve suçlu bulundu. 1554 tarihinde başka bir duruşma düzenlenene kadar hapiste çürüdü. Latimer ve Ridley'in yakılarak idam edildiğini görünce inancından döndüğünü ilan etti. Sonunda Protestan inançları birçok kez reddeden Cranmer, Katolikliğe geri döndüğünü söyledi. Bizzat sapkınlık olarak damgaladığı papalığın üstünlüğünü ve ayin esnasında ekmek ve şarabın Hz. İsa'nın vücudu ve kanına dönüştüğü inancını dahi kabul edecek kadar ileri gitti. Teknik olarak Mary'nin elinde artık Cranmer'i idam edecek bir sebep yoktu. Cranmer, tekrar tekrar Protestanlıktan döndüğünü beyan etmişti ve cezanın ertelenmesi kanunundan faydalanma hakkı vardı. Bu durumu göz ardı eden Mary, Cranmer'in idamından önce bir kez daha halkın önünde inancından döndüğünü ilan etmesine izin verdi. Ancak bu noktada Cranmer, ölümün artık kaçınılmaz olduğunu düşünmüş olabilir. Daha önce yaptığı inancından döndüğü yönündeki beyanlarını reddeden Cranmer, Protestanlığa gerçekten inandığını ilan etti ve önceki dönme beyanlarını imzalayan elini cezalandırmak için ateşe daldırdı. Toplu Dua Kitabı'nı yazan ve Anglikan dinini yüzyıllar boyu büyük ölçüde şekillendiren adam, ihanet ve daha önceki suçlarından dolayı yakılarak idam edildi.

Ancak Mary'nin yapacakları henüz bitmemişti. Amacı, her ne pahasına olursa olsun Protestanlık ve sapkınlığın kökünü kazımak ve ülkesine eski büyüklüğünü kazandırmaktı.

Stephen Gardiner, Winchester Piskoposu ve Mary'nin Lordlar Kamarası Başkanı'ydı. Gardiner, VIII. Henry ile Aragon'lu Catherine'in evliliklerinin iptali meselesine karışmıştı. Buna rağmen, Gardiner ve Mary din konusunda aynı fikirleri paylaşıyordu. Taç giyme töreninde Mary'e tacı Gardiner giydirdi.

İspanya ile Birlik

Soyunu erkek varislerle devam ettirmek isteyen Mary, tahta çıktıktan kısa bir süre sonra eş aramaya başladı. Bu defa kendi kararını kendisi verebiliyordu. Evleneceği kişi, Katolik biri olacaktı.

Artık otuz yedi yaşına giren Mary, Devon Kontu yaptığı gözdelerinden Edward Courtenay, annesinin Henry ile evliliğini her zaman destekleyen eski mürebbiyesinin oğlu Reginald Pole gibi İngiltere'den potansiyel taliplerini değerlendirmeye başladı. (Pole, Mary'nin güvenilir bir müttefiki olacaktı

ama din adamlarının evlenmesiyle ilgili çıkardığı kanunlar, ikilinin evlenme ihtimalini yok etti.) İngiltere Kilisesi'ni Roma'yla tekrar birleştirmek isteyen Mary, bir zamanlar eşini seçebileceğini söylediği Şarlken'den tavsiye istedi. Bekleneceği üzere Şarlken, tek oğlu İspanya Kralı II. Felipe'yi seçti.

Babasının ölümünden sonra büyük imparatorluğu Felipe'ye kalacaktı ve Felipe dindar bir Katolikti. Felipe'yi Mary ile eşit seviyeye yükseltmek isteyen Şarlken, Napoli ve Kudüs Krallıklarını oğluna verdi. İlkesel olarak bu iyi bir evlilikti. Ancak Felipe, Mary'den on yaş küçüktü ve evliliği tamamen siyasi bir birliktelik olarak görüyordu. Bir yabancının Kral olma düşüncesi karşısında dehşete kapılan İngiliz meclisinden büyük itirazlar yükseldi. Felipe, Mary'nin ölümünün ardından İngiltere'nin yönetimini ele alabilirdi. Böyle bir durum, tasavvur dahi edilemezdi.

Ne yazık ki Mary'nin fikri değişmedi. Kendisine Titian tarafından yapılan Felipe'nin bir portresi gönderilmiş ve Mary'de bu portreye bakarak kararını vermişti. Genç bir kız gibi aşık olduğunu hayal eden Mary, müstakbel kocasını çok beğenmişti. Ancak Felipe, Mary'i bizzat gördüğünde pek de mutlu olmamıştı! Mary ayrıca, sevgili annesinin ülkesi İspanya ile birlik kurmaktan da mutluluk duyuyordu. Varılan anlaşma sonucu Felipe, sadece evlilikleri boyunca Kral olacaktı. Felipe, kendi başına hiçbir beyanda bulunamayacak ve anlaşma imzalayamayacaktı. Felipe hiç İngilizce bilmediğinden bu makul

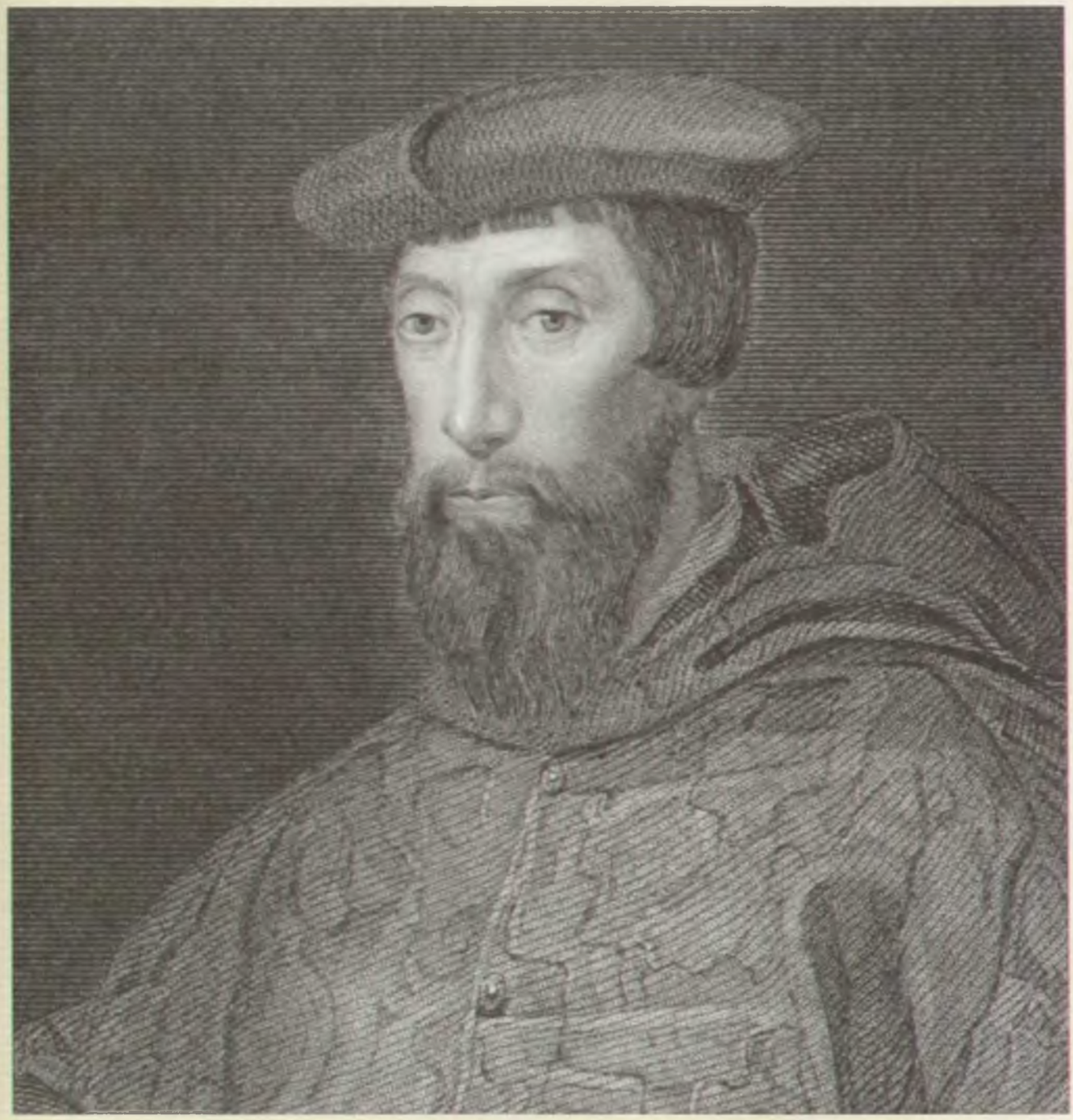
Vücudunun etrafını saran alevlere sağ elini daldıran Cranmer, öldüğü gün verdiği bir sözü yerine getiriyor: "Önce elim cezalandırılmalı zira elim suç işledi; Ateşe geldiğimde, ilk o yanmalı."

REGINALD POLE

Reginald Pole, Salisbury Kontesi Margaret Pole'nin üçüncü oğluydu. Margaret, Mary'nin mürebbiyesiydi ve kaderi çoğu zaman Mary'nin kaderiyle kesişti. Reginald, Mary'den önce VIII. Henry'nin hizmetindeydi ancak Henry'nin Catherine'den boşanmasını desteklemeyi reddedince gözden düştü. Acımasızca intikam alan Henry, Reginald'ın aile üyelerini idam ettirdi. Reginald ise, 1554 yılına kadar sürgünde kaldı.

1556 yılında Canterbury'nin son Katolik Başpiskoposu yapılmadan önce kısa bir süreliğine Mary'nin potansiyel talibi olarak düşünüldü. Sert biri olarak bilinen Pole'ün Mary dönemindeki zulümde ne kadar payı olduğu ihtilaflı olsa da, günümüzde bazıları, Pole'ün hoşgörü yanlısı olduğuna inanıyor. I. Mary ile aynı gün, 17 Kasım 1558'de grip salgınında hayatını kaybetti.

İSPANYA KRALI II. FELİPE

Mary'nin ölümünden sonra I. Elizabeth ile evlenmeyi teklif eden Felipe, Protestan Bakire Kraliçe tarafından şiddetle reddedildi. Felipe, bu cevaba ne kadar öfkelendiğini İspanyol Armadasını tüm gücüyle Elizabeth'in hükmettiği İngiltere'ye göndererek gösterecekti (Ancak bu girişim, çarpıcı bir başarısızlıkla sonuçlanacaktı).

Felipe, tezatlarla dolu bir adamdı. Bir yandan dindar ve koyu bir Katolikti, diğer yandan da acımasız ve pervasızdı; özellikle de Protestanlara karşı. İngilizlerin nefret ettiği Kral, çok sevdiği İspanya'sını büyük zenginliklere kavuşturduğu için kendi halkı tarafından seviliyor ve saygı duyuluyordu.

bir kuraldı. Ayrıca, her ayrıntıda eşinin hükmünü desteklemesi gerekecek ve İngiliz meclisinde yabancı birini atayamayacaktı. Diğer bir koşula göre, İngiltere savaş durumlarında İspanya'yı desteklemek zorunda olmayacaktı. Felipe'ye verilen tavize göre ise, otoritesini tanımamak ihanet sayılacaktı. Felipe, istemeyerek de olsa evlilik anlaşmasını kabul etti ve çift 25 Temmuz 1554'te evlendi.

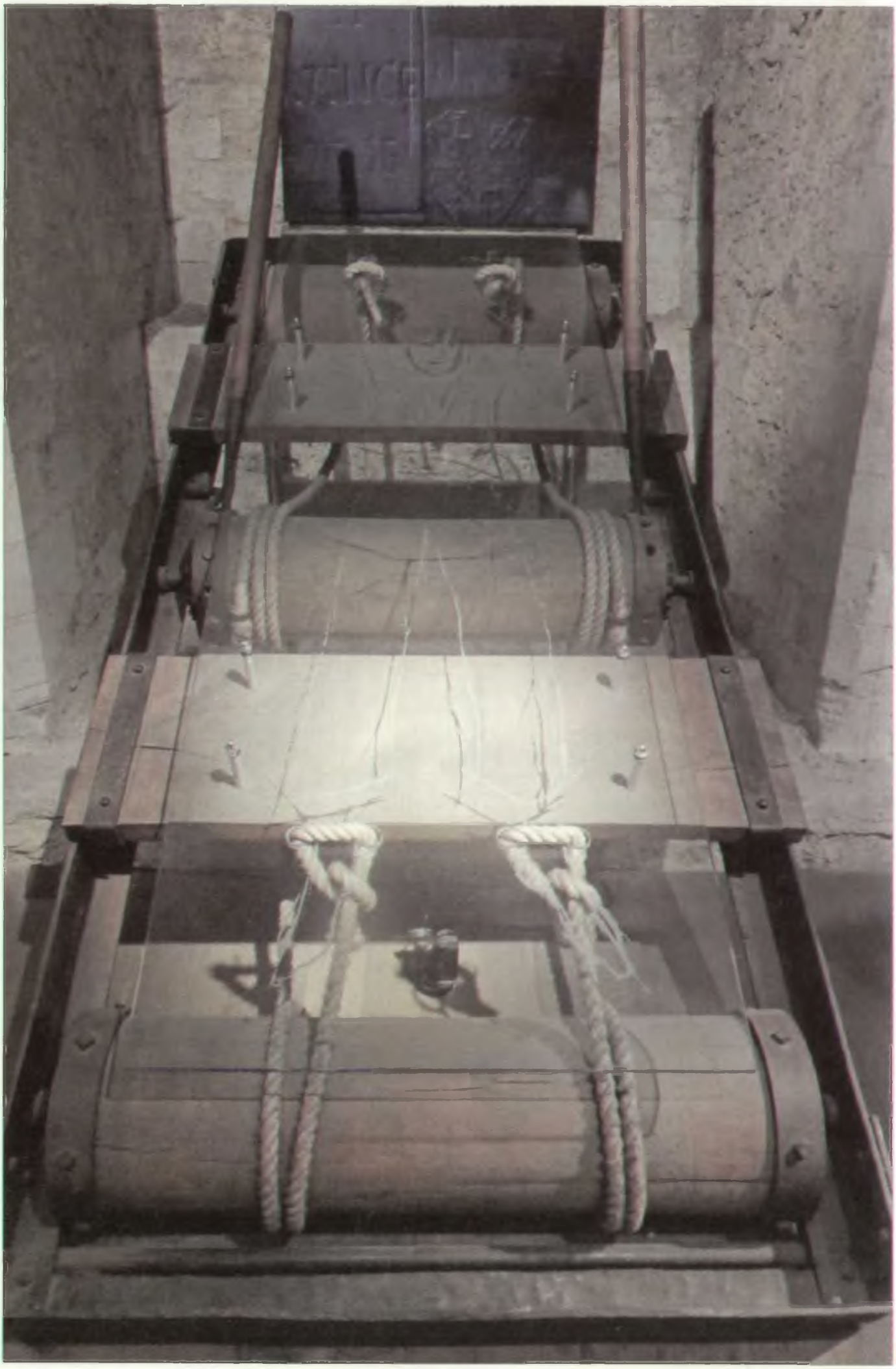
Wyatt İsyanı

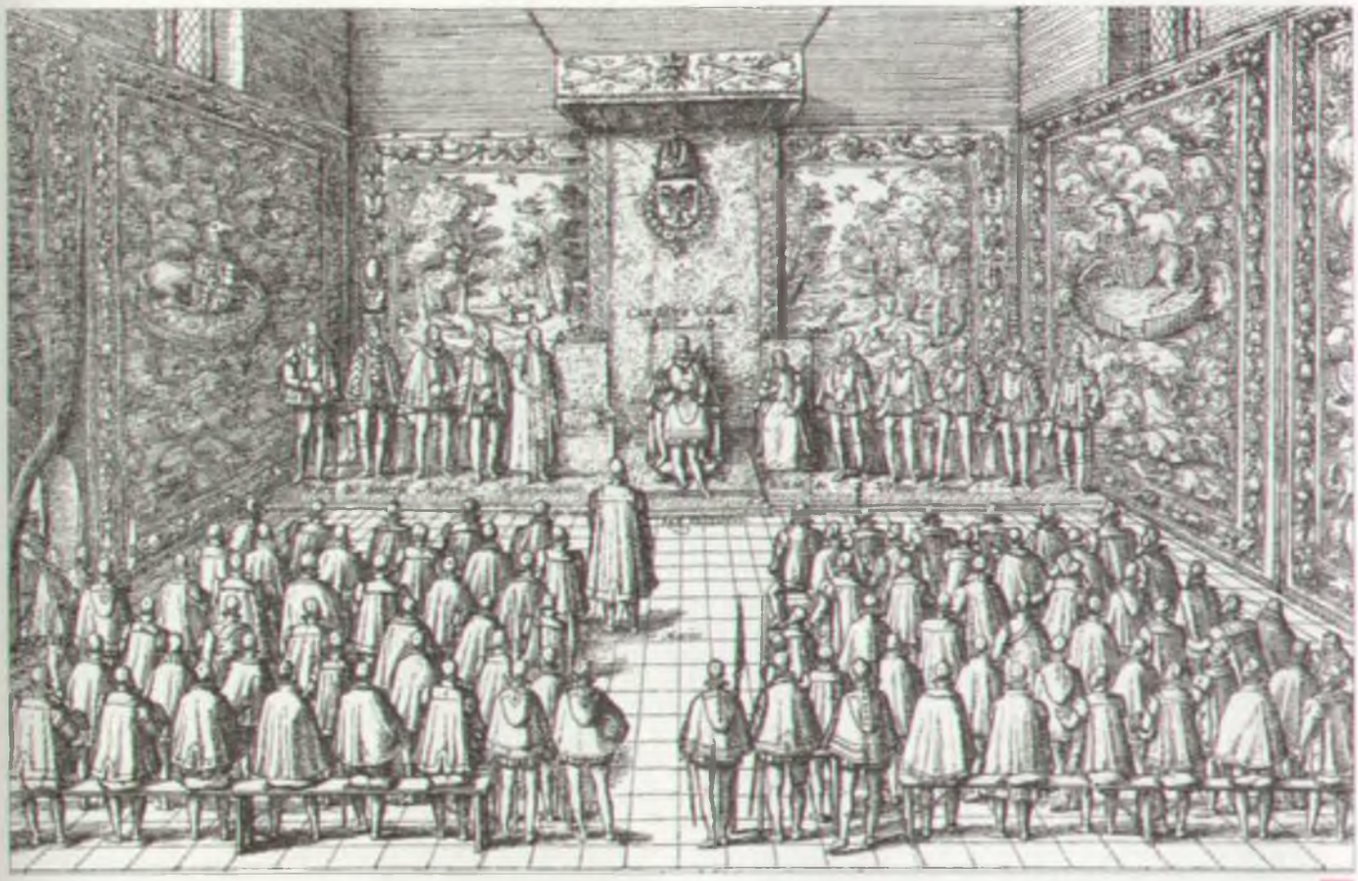
Mary'nin evlilik teklifinin en önemli sonuçlarından biri, halkın arasında yol açtığı şiddetli infial oldu. 1554 yılının Mart ayında büyük ölçüde Protestanların öncülüğünde bir isyan çıktı. İsyancılar, Mary'nin bir İngiliz ile evlenmesini istiyorlardı. İsyanın çıkmasına sebep olarak gösterilen şeyler genel olarak siyasiydi. Halk, egemenliklerinin yabancı güçlerin eline geçmesini istemiyordu. Ancak Mary, katı dini reformlarına gösterilen tepkiyle de karşı karşıyaydı. Yapılan plana göre isyancılar Londra'da toplanacaktı. Eğer Mary, Felipe'yle evlenme konusunda ısrar ederse, yerine Elizabeth tahta çıkarılacak ve daha sonra Mary'nin yerine Edward Courtenay ile evlenecekti.

Her ne kadar Mary aşık olduğuna inansa da Felipe'yle evlenme kararı siyasiydi ve Katolik bir ülkeye adanmışlığının ispatıydı. Ne yazık ki, tebaasının büyük kısmı, İngiliz tahtında yabancı birini görme fikrinden hoşlanmadı.

II. Felipe'nin bu portresi, Titian olarak bilinen İtalyan ressam Tiziano Veellio tarafından yapıldı. Titian, II. Felipe için bu portre dâhil olmak üzere birçok çalışmaya imza attı. Şarlken'in Felipe'yle evlenmesini istediği Mary, bu evliliğe olan ilgisini ifade edince, portre kendisine gönderildi.

İspanya Kralı II. Felipe, 1556 yılında babası İmparator Şarlken'den Hollanda'nın hükümdarlığını alırken.

Hepsi nüfuzlu arazi sahipleri olan Thomas Wyatt, James Croft, Peter Carew ve (Jane Grey'in babası) Henry Grey'in liderliğindeki isyanın asıl amacı, ülke genelinden askeri kuvvet toplamak ve 18 Mart'ta Londra'ya organize bir saldırı düzenlemekti. Mary'nin potansiyel talibi Edward Courtenay, Mary'e ne olacağını düşünmeksizin isyanı destekleyerek gerçek yüzünü gösterdi. Edward, gerçekten Mary'i sevmiş ve kendisiyle evlenmesini beklemiş olabilir ama Mary'nin kendisiyle evlenme niyeti olmadığı belli olunca sevgisini hızla Elizabeth'e yöneltti. İsyandan kısa bir süre sonra sürgüne gönderilen Courtenay, iki kız kardeşle evlenme şansını da kaybetti.

Bir kumpas olduğundan şüphelenilince, tüm isyan çözülmeye başladı. İspanyol elçi Simon Renard ve Piskopos Gardiner, Kraliçe'yi korumak için güçlerini birleştirdi. Tutuklanan Courtenay her şeyi anlattı. Geri adım atmayı reddeden isyancılar saldırı tarihini öne çekti. Kaydadeğer bir kuvvet toplamayı başaran Wyatt, Rochester kasabasını işgal etti. İsyanı dağıtmak amacıyla birlikler gönderildi ama Kraliçe'nin muhtemel evliliği o kadar tepki toplamıştı ki, birçok asker isyancılara katıldı. İsyancıların sayısı dört binin üzerindeydi. Gerilim tırmanıyordu. Mary, Wyatt'ın taleplerine kulak vermeyi kabul etti. İşte bu noktada, kendisine çok güvenen Wyatt arkasındaki desteği kaybetti. Wyatt, Mary'nin Felipe'yle evliliği hakkındaki asıl korkuları dile getirmek yerine, Londra Kulesi'nin kendisine teslim edilmesini ve Kraliçe'nin kendi kontrolüne girmesini talep etti. Bu duruma Guildhall'da yaptığı meşhur konuşmasıyla hızlıca cevap veren Mary, büyük sevgi ve destek topladı.

Bu resimde, bilgi almak için kullanılan ortaçağa özgü tipik bir işkence aleti olan cendere görülüyor. Talihsiz kurbanlar el ve ayak bileklerinden bağlanırdı. Kol çevrilince kurbanın bütün vücudu gerilir ve dayanılmaz bir acıya neden olurdu.

Mary, dobra ve yürekli babasının karizması ve cazibesine sahipti. Cinsiyetine pozitif görünüş kazandırmayı başardı ve konuşmasında bu özellikleriyle savunmasızlığını zekice birleştirdi. Halkını, onları yürekten sevdiği konusunda temin eden Mary, evliliği konusunda akıl danışacağına ve ülke için en iyi yol neyse o yolu takip edeceğine söz verdi. Kraliçe'nin heyecan verici konuşması, hâlâ insanın yüreğine dokunuyor:

Verdikleri cevaplardan, evliliğin en küçük sorunları olduğu anlaşılıyor. İlk taleplerinden vazgeçtiler ve şimdi küstahça ŞAHSIMIN İDARESİNİ, ŞEHRİMİZİN ANAHTARINI ve MECLİS ÜYELERİMİZİN YERLERİNİ istiyorlar. Ben, sevgili halkım, taç giyme töreninde sadakat ve itaat yemini ettiğiniz Kraliçenizim. O günden beri krallığımla ve kanunlarıyla evliyim. Nikâh yüzüğünü işte burada, parmağımda taşıyorum. Hiç çıkarmadım ve hiç çıkarmayacağım.

Size bir annenin çocuğunu nasıl sevdiğini anlatacak değilim çünkü benim hiç çocuğum olmadı ama bir annenin çocuğunu sevdiği gibi bir halk da sevilebilirse eğer, sizi temin ederim ki ben, sizin egemen hanımınız ve Kraliçeniz olarak, sizi tüm kalbimle seviyor ve gözetiyorum. Sizin de beni sevdiğinize inanıyorum. Bu nedenle, birbirlerine anlaşmayla bağlı bizler, hiç şüphem yok ki bu isyancıları çabucak alt edeceğiz.

Ne evlenmeyi o kadar çok istiyorum ne de illa ki bir kocam olması gerektiği düşüncesine sıkı sıkıya bağlıyım. Bugüne kadar bir bakire olarak yaşadım ve şüphem yok ki Tanrı'nın yardımıyla bugünden sonra da yaşarım. Ancak, atalarımın yaptığı gibi size HÜKÜMDAR olacak bir VELİAHT bırakmam Tanrıyı memnun edecekse, bundan sizin de mutlu olacağınıza inanıyorum. İnanıyorum ki bu durum, sizi de memnun edecektir. Yine de, eğer bu evliliğin İngiliz krallığının mülkünü ya da siz sevgili halkından bir kişiyi dahi tehlikeye atacağını düşünseydim, ne rıza gösterirdim ne de hayatım boyunca evlenirdim. Kraliçeniz olarak sizi temin ederim ki bu evliliğin tüm krallığın çıkarına olduğu Parlamento, soylular ve halkın gözünde kabul görmezse, sadece bu evlilikten değil tamamen evlenmekten vazgeçeceğim.

Wyatt, 1554 yılının Şubat ayında Southwark'a kadar ulaşmıştı ama Londra şehri, Mary'nin taraftarlarının sıkı koruması altında isyancılara kapalı durumdaydı. Bazı isyancılar, Londra'nın yakınlarına kadar geldi ama Kraliçe'nin ordusunun ezici gücü isyanı dağıttı. Daha sonra teslim olan Wyatt, yaklaşık doksan kadar isyancıyla birlikte idam edildi. Mary, belli bir noktaya kadar bağışlamaya razıydı. Kalan isyancıların birçoğunu affetti ama zayıf biri olmadığını ispatlamak için ibret oluşturmak gerekiyordu. Bu nedenle, Leydi Jane Grey, eşi ve babası Henry idam edildi.

İsyanda parmağı olması durumunda idam edilecek biri vardı. Elizabeth, eğer isyan başarılı olsaydı kazançlı çıkacak ve Kraliçe olacaktı. Mary, bu hususta çok dikkatli davranmak zorundaydı. Kız kardeşinden zaten şüphelenen Mary, Elizabeth'in Katolikliği kabul etmemesinden rahatsızlık duyuyordu. İsyancıların kumpasında parmağı olduğundan şüphelenilen Elizabeth Kule'ye hapsedildi ve sorgulandı. Elizabeth, kumpasta dahli ya da hakkında bilgisi olduğunu reddetti. Beyanlarını yalanlayacak bir delil de yoktu. Elizabeth'i ihanetle suçlamak için elinde bir neden yoktu ama Mary hâlâ kızkardeşine temkinli yaklaşıyordu. Elizabeth'i Woodstock Sarayı'nda ev hapsine aldırdı. Elizabeth, burada yaklaşık bir yıl kalacaktı.

Kargaşa ve Talihsizlik

Mary, Danışma Meclisi'nin koyduğu şartlar çerçevesinde Felipe'yle evlendi. Bu şartlara göre İngiltere, İspanyolların eline geçmekten kurtulmuştu. Mary, çok istediği eşine ve İspanya ile birliğe kavuşmuştu ama kısa süre önce gerçekleşen isyan, yaşanacak olayların habercisiydi.

KÜÇÜK THOMAS WYATT

Küçük Thomas Wyatt, (şair ve VII. Henry'nin elçilerinden olan babası Sir Thomas Wyatt'la karışmasın diye böyle adlandırılır) Katolik biriydi ama gençken şahit olduğu İspanyol Engizisyonu Wyatt'ta derin bir iz bırakmıştı. Katı bir İspanya karşıtı olan Wyatt, Mary'nin yabancı biriyle evlenmesine şiddetle karşıydı. Diğer soyluların da desteklediği Wyatt birçok taraftar topladı. Ancak küstah bir şekilde Mary'nin kendi kontrolüne girmesini talep edince tabanını kaybetti. Ayrıca Wyatt, kötü biten evliliğinden önce Anne Boleyn'e talip olmuştu.

1825 yılında Essex Kontesi Sarah tarafından yapılan bu portrede, Sör Küçük Thomas Wyatt, belki de isyanının destansı niteliğini vurgulamak için klasik tarzda resmedilmiş.

Thomas Wyatt, 11 Nisan 1554 tarihinde vatana ihanetten idam edildi. Resimde cellat, toplanan kalabalığın görebilmesi için Wyatt'ın kellesini havaya kaldırıyor. Wyatt'ın kellesi, 17 Nisan'da çalınana kadar Londra'daki Hyde Park yakınlarında bulunan Hay Hill'de bir darağacında sergilendi.

Mary'nin dini politikaları devam etti. Yeniden yürürlüğe koyulan Sapkınlık Kanunları, Mary döneminin gaddar ve halkın büyük tepkisini çeken zulmün kapısını araladı. Sadece bu durum bile, Kraliçe'nin arkasındaki desteğin azalmasına yetti. Diğer talihsiz olaylarla birleşince, Mary, kısa süre içinde herkesin korktuğu ve nefret ettiği birine dönüştü.

Rövanş

On yıllardır hoşnutsuzluktan kaynaklanan homurdanmalar olsa da, İrlanda'nın büyük kısmı hâlâ İngiltere'nin yönetimi altındaydı. Daha fazla isyan çıkmasının önüne geçmek isteyen Mary, saldırıları azaltmak amacıyla İngiliz yerleşimcileri İrlanda'nın iç bölgelerine iskân etti. İrlanda, Elizabeth'in saltanatı döneminde dahi İngiltere'deki barışı tehdit etmeye devam edecekti.

Felipe, uzun zamandır Mary'i Fransa'yla savaşta İspanya'yı desteklemeye ikna etmeye çalışıyordu. Mary'nin evlilik anlaşmasının şartları çerçevesinde bunu yapma yükümlülüğü olmasa da, Fransızların Mary'i tahttan indirmek amacıyla kurduğu çeşitli kumpaslar, 1557 yılında Fransa'ya savaş ilan edilmesine neden oldu. Bu karar, papalıkla ilişkileri gerdi çünkü Papa IV. Paul, Fransa'nın müttefikiydi. Fransızlar 1558 yılının Ocak ayında Calais'i geri alınca işler daha da kötüleşti. Bu gelişme, iki asırdan uzun süredir bu küçük kara parçasını elinde tutmayı başarmış olan İngiltere için büyük itibar kaybı demekti. Ayrıca, ülkenin meteliğe

kurşun attığı bir dönemde yapılan bu savaş oldukça maliyetliydi. Halk, savaşa Mary'nin Felipe'yle evliliği yüzünden girildiğini düşünüyordu. Bu nedenle, suçu ve aşağılamayı Mary göğüslemek zorunda kaldı.

Mary döneminde İngiltere'de hayat zordu. Yaşanan zorlukların çoğunun Mary'nin kararlarıyla ilgisi yoktu ama yine de rahatsız ediciydi. Aşırı yağışın yol açtığı seller mahsulleri harap etti. Yiyecek yok denecek kadar azdı ve kıtlık her geçen gün daha da yayılıyordu. Ticaret, özellikle kumaş ticareti çok geriledi ve İspanyol ticaret yolları birçok diğer fırsatı kısıtlıyordu. Mary, VIII. Henry döneminde başlayan sterlinin ayarının düşürülmesinin etkisini yok etmek için çok çabaladı ama saltanatı bu çabalarının faydasını görmeye yetecek kadar uzun olmayacaktı. Mary, ticari bağlantılar kurmayı amaçlayan denizci maceracılar aracılığıyla yeni ticaret yolları ve ticari kazanç yolları açmaya çalıştı. Tahtta beş yıldan fazla kalabilseydi, belki işler yoluna girebilirdi ve İngiltere kazanç elde etmeye başlayabilirdi. Ama var olan durum göz önünde bulundurulduğunda 1558 yılının başlarında gidişat, Mary ve İngiltere için karanlık görünüyordu.

Kanlı Mary

İlk idamlar, sayıları iki yüz seksen ile üç yüz arasında değişen Protestanların geniş çaplı zulüm görmesine yol açtı. Aslında Mary, babasına nazaran çok daha az sayıda insanı idam ettirdi ama bozguncu olarak gördüğü herkesi yok etmeye kararlı, yıkıcı bir güç olarak nam saldı. Ancak Mary, küfrü ortadan kaldırmanın ve sapkınların diğer insanları bozmasını ve küfre sevk etmesini engellemenin vazifesi olduğuna yürekten inanıyordu.

Yeniden yürürlüğe koyulan sapkınlık kanunları sayesinde, 20 Ocak 1555 tarihinden itibaren Katolik Kilisesi'ne karşı sapkınlıktan suçlu bulunan kişileri cezalandırmak yasal hale geldi. Parlamento'nun da onayını alan Mary'nin meclisi, sapkınların arazilerini temizleyerek geleneksel inanca olan desteklerini göstermeye çalıştı. Bazı üyeler, diğerlerinden daha fazla inisiyatif alıyordu. Piskopos Gardiner ve Londra Piskoposu Edmund Banner gibi bazı daha geleneksel ve muhafazakâr meclis üyeleri, ibret olsun diye önde gelen tanınmış kişileri cezalandırdı. Zulümdeki rolü nedeniyle halkın büyük nefretini toplayan Bonner'a düşmanları tarafından 'Kanlı' Bonner lakabı takıldı. Soylular, Kilise liderleri, erkek, kadın ve hatta birkaç çocuktan oluşan kurbanların neredeyse tamamı yakılarak idam edildi. İdamların arkasında çoğu zaman bir siyasi sebep olur ama burada böyle bir durum söz konusu değildi. Mesele, tamamen dini zulümdü.

Ortaçağa özgü sapkınları yakarak idam etme yöntemi, o kadar vahşi bir ölüme neden oluyordu ki bu durum birçok insanı

1554 yılının Şubat ayında yaptığı tutkulu konuşmada, halkına tasvip etmedikleri kimseyle evlenmeyeceğine dair söz vermiş olmasına rağmen resimde, aynı yılın ilerleyen günlerinde Mary ve Felipe Londra'ya girerken görülüyor.

öfkelendirdi. Mary ve idam görevlileri dindar, sadık ve hayırsever olarak tanınan ve çok sevilen din adamlarını da ortadan kaldırıyordu. Bu zulüm, amaçlananın tam tersi bir etkiye neden oldu. Mary, birkaç kişiyi bu dünyanın ateşinde kurban ederek sayısız ruhu cehennemin ateşinden kurtardığına yürekten inanıyordu. Ancak, çok sevdiğini söylediği İngiliz erkek ve kadınları kurban etmesi, cümle âlemin ondan nefret etmesine yol açtı ve Katoliklik adına gerçekleştirilen korkunç idamlara tepki olarak birçok kişi Protestanlığa geçti. Günümüzde Mary Döneminin Şehitleri olarak adlandırılan kurbanlardan ilki, Aziz Paul Katedrali'nde papaz olarak görev yapan John Rogers, 4 Şubat 1555'te idam edildi. Kayıtlara göre, son yakılarak idam vakası, Mary'nin 17 Kasım 1558 tarihindeki ölümünden sadece birkaç gün önce gerçekleşti. Eğer Mary hayatını kaybetmeseydi, yakılarak idamlar devam edecekti.

Mary, İngilizlerin çoğunun ruhunu kurtarmak için gereken ağır bedel, eğer kurban vererek ödenecekse, bu bedelin ödenmeye değer olduğuna inanmış olabilir. Ne yazık ki, yaşanan zulümler fena ters tepti. Şehitlerin inançları uğruna yanarak ölmelerini izlemek, Protestanların kontrol edilemez tepkisine neden oldu. Mary hayatını kaybettiğinde hapishaneler, inançlarından vazgeçmeyi reddeden inananlarla doluydu. Mary, başarısız olmuştu.

Bir Kadın Olarak Mary

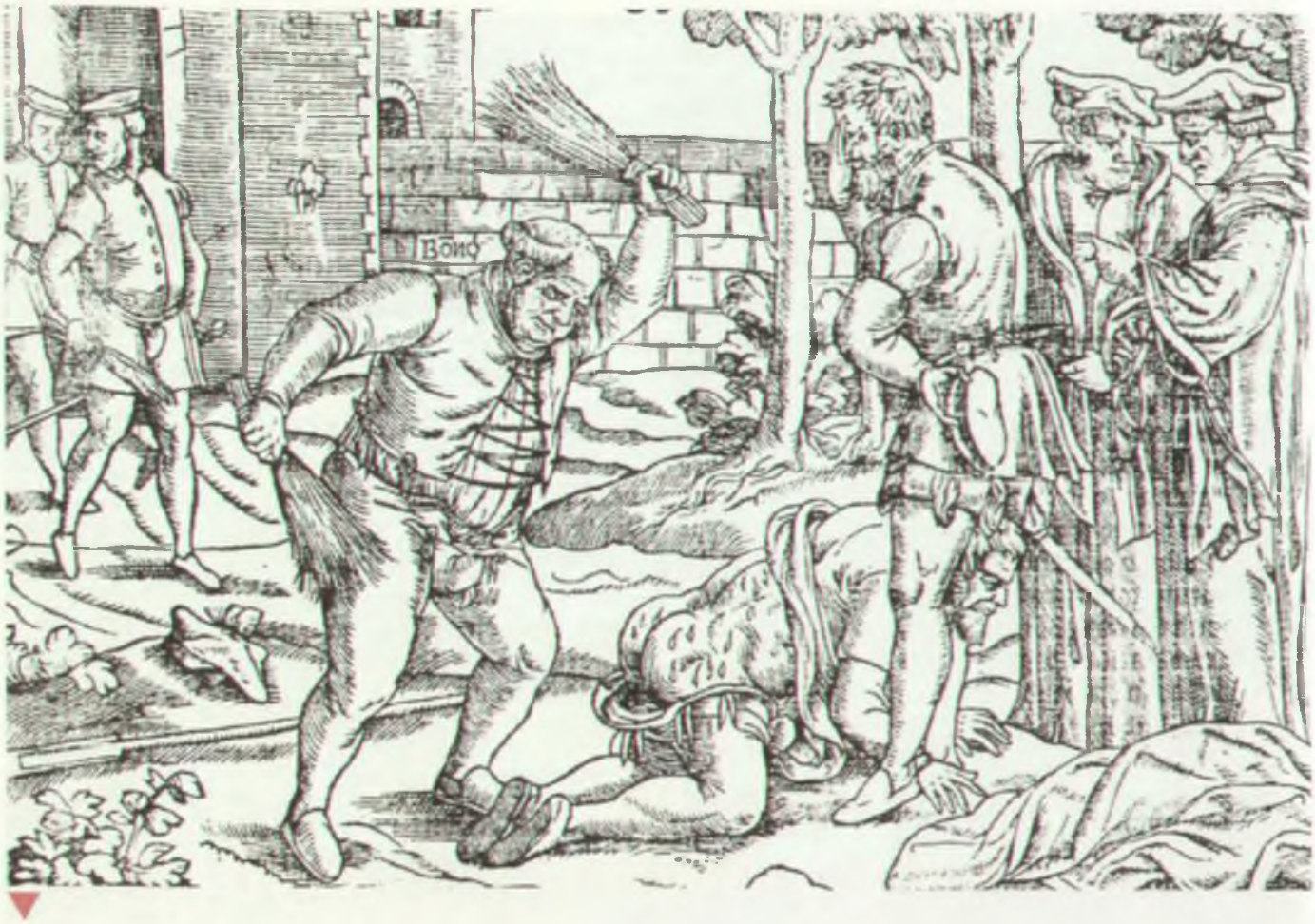
Mary, hem tahtına varis bırakmak hem de Felipe'yle birlikte anne baba olmak için uzun zamandır çocuk sahibi olmak istiyordu. Nikâhlarından sadece iki ay sonra 1554 yılının Eylül aymda Mary, hamilelik belirtileri göstermeye başladı. Çok geçmeden bütün saray, Kraliçe'nin çocuk taşıdığına inanır oldu. Adet görmemeye başlayan Mary kilo aldı ve sabahları midesi bulanır oldu. Akılsızca hareket eden Mary, halkın önüne çıktığında kalabalığın karnındaki şişliği görmesine dahi izin verdi. Kısa sürc içinde tüm ülke, kraliyet ailesinin bebek beklediğinden haberdar oldu. Kutlamalar düzenlendi ve planlar yapıldı. Mary, otuz sekiz yaşındaydı ve sağlık sorunları yaşamıştı. Hiçbir şey

Felipe'nin ordusu, Pikardi'de yapılan Saint Quentin Muharebesi'nde Fransızları yendi. Evlilik anlaşmasının şartlarına aykırı olmasına rağmen Mary, İspanyolları desteklemek için İngiliz askeri gönderdi.

şansa bırakılamazdı. Eğer Mary doğumda hayatını kaybederse, Felipe çocuklarının Naibi olacaktı.

Mary'nin doğumu yaklaşıyordu. Elizabeth, kız kardeşiyle barışmış ve 1555 yılının Mayıs ayında gerçekleşmesi beklenen doğuma şahit olmak için saraya geri dönmüştü. Ancak, aylar geçmesine rağmen çocuktan hiçbir iz yoktu. Mary'nin gerçekten hamile olmadığına dair dedikodular, sarayda kulaktan kulağa yayıldı. Dedikodular susturuldu ama 1555 yılının Temmuz ayında Mary'nin büyümüş karnı inmeye başladı.

Edmund "Kanlı" Bonner, sapkınları cezalandırma işinin tadını çıkarırken. Bu çizim, John Foxe'un Şehitler Kitabı'ndan. Bonner, haşin biri olarak nam salmış olsa da, bazıları onu sadece Kraliçe'nin emirlerini yerine getiren bir memur olarak görür.

Çocuk taşıdığına dair hiçbir emare yoktu. Mary, perişan oldu ve itibarı daha da zarar gördü. İlerleyen yaşına rağmen Tanrı'nın onun adına çalışmalarına devam etmesi için kendilerine bir çocuk bahşedeceğine inandığından hamile olduğunu sanmış olabilir.

Kısa süre sonra İngiltere'den ayrılarak Flaman Bölgesi'ne giden Felipe Fransa'yla savaştı. Mary, ülkesinin karşısında tek başına kalmıştı. Gençlik yıllarında yakasını bırakmayan depresyonu geri dönmüştü ve teselli edilemiyordu. Yalancı gebeliğinin, sapkınlara "müsamahalı" davrandığı için Tanrı'nın cezası olmasından korkuyordu. Herkesin çok güvendiği Kraliçe artık perişan bir kadındı. Mary, yüce hükümdar rolüyle iyi bir eş olmayı bağdaştırma noktasında hep zorlanmıştı (Annesinin cinsel cazibesi ve kurnazlığı sayesinde Elizabeth, bu konuda hiç sıkıntı yaşamayacaktı).

Kasım ayında hayatını kaybetmeden kısa bir süre önce Mary yine hamile olduğunu zannetti. Kırk iki yaşındaydı ve hayatının sonuna yaklaşıyordu. Yaşadığı yalancı gebelikler ve karnındaki şişmelere, yumurtalık kanseri neden olmuş olabilir. Mary, eğer gribe yakalanmasaydı er ya da geç kanserden hayatını kaybedebilirdi. Ancak o hamile olduğuna emindi ve bu durumu da hesaba katmak amacıyla vasiyetinde değişiklik yaptı. Bu ikinci hamilelik de sonuçsuz kalınca vasiyeti bir kez daha değiştirildi. VIII. Henry'nin vasiyeti uyarınca "sonraki varisi ve veliahdı" vasiyetine eklendi. Elizabeth'i veliahdı olarak tayin ettiğini yazıya dökmeye elinin gitmediği düşünülüyor. Mary, Elizabeth'ten şiddet dolu saltanatı esnasında yeniden yürürlüğe koyduğu Katolik inancı muhafaza etmesini

YAKILARAK İDAM

Muhtemelen İspanyol Engizisyonunu (bu tekniği kullanarak iki bin kişiyi idam etti) örnek alan yönteme göre sapkınlar yakılarak idam edilirdi.

Bu yöntem, boynunu vurdurmak gibi temiz ya da hızlı bir ölümle sonuçlanmıyordu. Yakılarak idam, saatler sürebilir, zavallı kurbanın büyük ıstırap çekmesine neden olurdu. Uzun metal bir kazık yere çakılır ve kurban bu kazığa zincirlenirdi. Kazığın etrafına yanıcı maddeler yığılır ve ateşe verilirdi. Kurbanın daha hızlı yanmasını sağlamak için çoğu zaman üzerine reçine ya da zift dökülürdü. Kurbanın, yanarak ölmeden önce şok ya da karbon monoksit zehirlenmesinden ölme ihtimali vardı. Bu şekilde ölenler, şanslı olanlardı. Eğer ateş nispeten küçükse, gövde, göğüs ve başa ulaşmadan önce kol ve bacakları yakardı.

1557'de Sussex, Lewes'te on Protestanın yakılması. Burada tasvir edilen kurbanlar; Richard Woodman, George Stevens, Alexander Hosman, William Mainard, Thomasina Wood, Margery Morris, James Morris, Denis Burges, Ann Ashton ve Mary Groves idi.

MARY BURADA YATIYOR

Westminster Manastırı, VII. Henry tarafından ailesi için yaptırılan görkemli Leydi Şapeli'ne ev sahipliği yapıyor. Eşinin, annesinin ve kendisinin mezarlarının yanı sıra, öbür dünyada bir araya gelen kardeşler Elizabeth ve Mary'nin mezarı da burada. Mary, 1 Aralık 1558 tarihinde defnedildi. Naaşı uzun süre parçalanmış mihrap taşlarının altında kaldı. I. Elizabeth'in ölümü üzerine (halefi) I. James, iki kızkardeşin birlikte defnedileceği muhteşem bir mezar yaptırdı. Mezarın üzerine sadece Elizabeth'in suretinin yapılmış olması dikkat çekici. Mary, hayatta olduğu gibi ölümde de daha ünlü akrabaları uğruna bir kenara itildi.

istedi. Uğruna mücadele ettiği herşeyin muhtemelen boşa gideceğini bilerek hayata gözlerini yumdu. Mary, önce babası sonra da erkek kardeşi tarafından reddedilmişti. Kocası, evliliklerinin büyük kısmında olduğu gibi yurtdışındaydı. Ardında mirasını devam ettirecek bir evlat da bırakmamıştı.

"Kraliçe ama Aynı Zamanda Kral"

Mary döneminde yaşanan birçok mesele, İngiltere Kraliçesi olarak hükmettiği beş yıllık sürenin başarısızlık, zaman ve insan israfı olarak görülmesine neden oldu. Mary, İngiltere'yi daha iyi bir noktaya getirememişti. Aslına bakılırsa birçok açıdan daha kötü durumdaydı. Yaşanan zulümler ve isyanlar esnasında kaçan ya da zarar görenler, geçim kaynakları zarar görenler, dini öğretilerdeki geriye dönüşlerden bir kez daha etkilenenler hep birlikte Elizabeth'i bağırlarına bastılar. Halk, Mary'nin ölümü üzerine sevinç çığlıkları attı ve Elizabeth'in tahta çıkmasını memnuniyetle karşıladı. Ülke, son birkaç yıldır yaşadığı dehşeti geride bırakmaya ve halkının ihtiyaçlarına daha hoşgörülü yaklaşacak bir hükümdarı kucaklamaya can atıyordu.

Uzun zaman boyunca, Mary'nin halkın tepkisini çeken kararları ve onun adına yapılan zulmün beyhudeliği vurgulandı. 17. yüzyıldan itibaren Mary'den, Kanlı Mary olarak nefret edildi. Aslında Edward'ın saltanatı döneminde başlamış olan kötü hava ve kıtlık da dâhil olmak üzere, saltanatı boyunca İngiltere'de ters giden her şeyden Mary sorumlu tutuldu. Yaşanan zulümler, Calais'in kaybedilmesi ve ardında bir varis bırakamaması, Mary'nin başarısızlıklarının delili olarak gösterildi. Halk, Protestanlığa gittikçe daha fazla rağbet gösteriyordu. Mary ise, Katolik Kilisesi'nin yozlaşmışlığının bir simgesi oldu. Mary dönemindeki zulümlerde idam edilen herkesin kaydedildiği John Foxe'nin Şehitler Kitabı, İngiltere'de İncil'den sonra en çok okunan kitap oldu. Yaşanan korkunç olayları tüm ayrıntılarıyla tasvir eden resimler, hâlâ insanın tüylerini diken diken ediyor. Mary'nin yaptıkları, birçok insanın tiksintiyle Katoliklikten uzaklaşmasına neden oldu. Mary'nin saltanatından sonra, belki de uzun yıllar süren dini ihtilaflar nedeniyle insanlar, şüphesiz daha bigâne oldu.

Mary ve Elizabeth'in Westminster Manastırı'ndaki mezarlarının üzerindeki Latince kitabede şöyle yazıyor: "Hem dünyada hem kabirde yoldaş, biz, kız kardeşler Elizabeth ve Mary burada yatıyoruz, yeniden dirilme umuduyla."

QUEEN MARY.

Mary'nin, paranın ayarının düşürülmesini durdurmak, Elizabeth döneminde devam eden denizlerde yayılma ve keşifler gibi başlattığı iyi politikaları uygulayacak yeterli zamanının olmadığı yönünde bir görüş de mevcut ama Kanlı Mary eğer yaşasaydı, kim bilir dini zulmü ne kadar ileri götürecekti. Mary'nin zorba saltanatı sona ermişti. Mary, ardında kargaşa içinde, istikrar ve huzur arayan bir ülke bıraktı.

I. Mary, hayatının ileriki yıllarında yapılan bu portresinde çocuk sahibi olamadığı için buhranlı üzgün bir kadın olarak resmedilmiş. Mary, hayatının son yılı olan 1558'e kadar çocuk sahibi olma umuduyla yaşadı. Artık halkın çoğu tarafından nefret edilen İngiltere'nin ilk Kraliçesi'nin ölümü kutlamalara yol açacaktı.

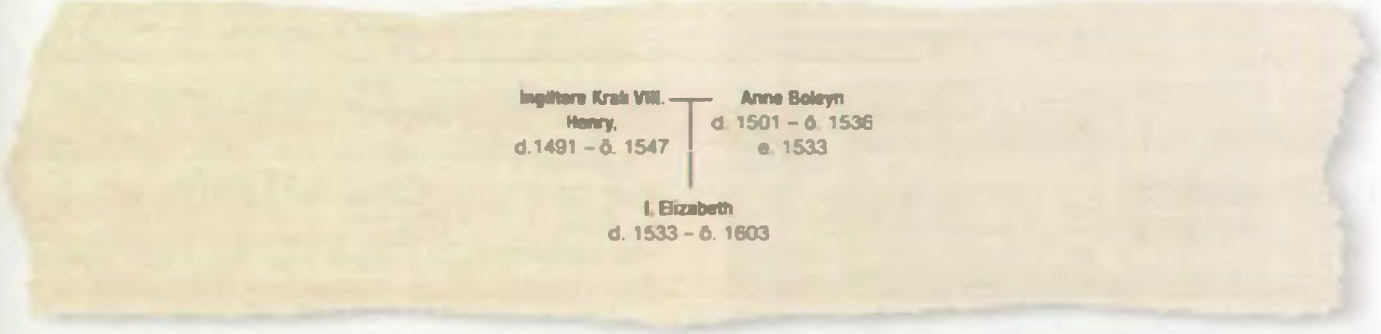
1556 yılında sapkınlık suçlamasıyla yakılan bir anne ile iki kızı, daha sonra Guernsey Şehitleri olarak anılır oldu. Kızlardan biri hamileydi ve doğumuna çok az kalmıştı. Bebeği, pat diye ateşin içine düştü. Foxe'nin kayıtlarına göre görevli memur, bebeğin annesiyle birlikte yakılmasını emretti.

VI

ELIZABETH
BAKİRE KRALİÇE KÜLTÜ

Kötü şöhretli babası hariç tüm Tudor hükümdarlarını gölgede bırakan I. Elizabeth, kardeşlerinin yaptığı hataları yapmayarak saygı değer bir konuma yükseldi. Onun döneminde, kültür ve denizaşırı ticarette ilerlemeler kaydedildi. Onlarca yıldır devam eden dini çalkantılar sona erdi ve İspanyol Armadası ezici bir mağlubiyete uğratıldı. Evlenmeyi reddettiği için o kadar ünlü oldu ki Elizabeth'in Bakire Kraliçe statüsü, kültler ve efsanelerin oluşmasına yol açtı. Bu gelişmelere hem ilham veren hem de öfkelenen I. Elizabeth, hep kendi istediği şekilde hareket etti.

'Eşim tektir benim; kimseyi efendi etmem kendime.' – I. ELIZABETH

Elizabeth, VIII. Henry ile annesi Anne Boleyn'in evliliğinden kısa bir süre sonra 1533 yılında dünyaya geldi. Bu evlilik, VIII. Henry'nin Katolik Kilisesi'nden ayrılmasına neden olmuştu. Bütün çocukluğu, reform yapılan bir ülkede yaşanan karışıklık ve huzursuzluğun içinde geçti. Anne Boleyn, Elizabeth daha üç yaşına basmadan idam edilince genç prenses bir köşeye atıldı ve veraset sırasından çıkarıldı. Bu husumetin gölgesi, yıllarca Elizabeth'in peşini bırakmadı. Yine de, VII. Henry'nin tüm çocukları belli bir seviyede himaye edilirdi. Elizabeth (kız kardeşi Mary ile birlikte) Henry'nin o anki ruh hali ve evlilik durumuna göre Kral'ın gözüne girer ya da gözünden düşerdi. Yabancı ülkelerde ittifak kurmak için işe yarayabilecek

Prenses Elizabeth burada, her yönüyle müstakbel hükümdar gibi görünüyor. I. Elizabeth, evlilik yoluyla siyasi ittifaklar kurarak ailesine daha faydalı olabilirdi ama o, ülkesi ve şahsı üzerinde başkasına güç verecek bir evliliği asla uygun bulmadı.

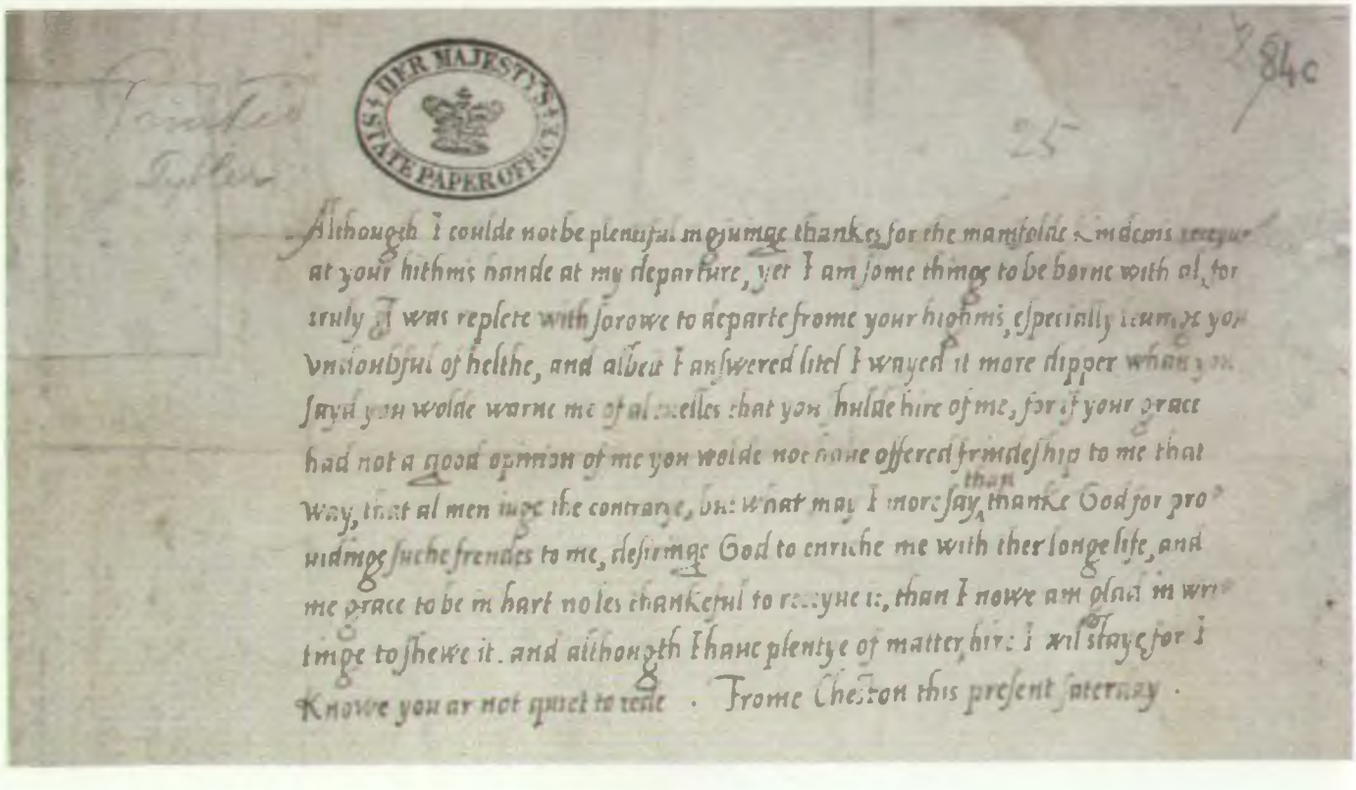
Elizabeth oldukça gözde bir eş adayıydı. Bu nedenle, iyi eğitim görmeli ve olduğuna inandığı prenses gibi davranabilmeliydi.

Elizabeth'in eğitimi birinci sınıftı ve yabancı dillerde üstün başarıya sahipti. Zeki, kendisini iyi ifade edebilen ve açık fikirli biri olan Elizabeth, aldığı eğitim ve aile durumlarından ötürü çabuk büyüdü. Kardeşi VI. Edward'ın 1547 yılında İngiltere Kralı olması gelişimini olumsuz etkiledi. Henry'nin dul eşi Catherine Parr, Henry'nin ölümünden kısa bir süre sonra Thomas Seymour ile evlendi. Henry'nin vasiyetine göre Edward'ın veliahdı olan Elizabeth, Catherine Parr'ın himayesinde ve onun evinde yaşıyordu. On dört yaşma basan Elizabeth, ilk defa burada erkeklerin dikkatini çekecekti.

Kral Edward'ın çocukluğu döneminde İngiltere'nin Koruyucu Lordu olarak görev yapan Edward'ın kardeşi olan Thomas Seymour, eşinin üvey kızına uygunsuz davranışlarda bulundu. Bu dönemde otuzlu yaşlarının sonlarında olan Thomas çekici bir adamdı. Kardeşine verilen güçlü makamı elde edemediği için kızgındı ve el altından meşum bir şekilde iktidarı ele geçirmeye çalıştı. Genç prensese eşek şakaları yapıyor, geceleri Elizabeth'in odasına giriyor, onu gıdıklıyor ve ona sarılıyordu.

Catherine Parr bu durumu ilk öğrendiğinde, Thomas eşi üzerindeki etkisini kullanarak onu oyunların masum olduğuna ikna etti. Catherine, ara sıra şakalaşmalara katılmaya başladı. Thomas, Elizabeth'i gıdıklarken ve onunla dalga geçerken Catherine küçük kızı tutuyordu. Catherine belki de varlığının işin daha da ileri gitmesini engelleyeceğini düşünmüştü. Catherine, Elizabeth ile Thomas'ı başbaşa birbirlerine sarılırlarken bulunca bu duruma bir son verdi. 1548 yılının Mayıs ayında Elizabeth evden gönderildi. Küçük prensesin kısa bir süre sonra kendi evi ve güvenilir yardımcıları olacaktı.

Elizabeth, maiyetinden ayrıldıktan sonra da yakınlığını koruduğu üvey annesi Catherine Parr'a birçok mektup yazdı. Elizabeth'e "Bir gün Kraliçe olabilirsin, hareketlerine dikkat et" diye tavsiyede bulunan Catherine idi. Elizabeth de bu tavsiyeye dikkatle riayet etti.

Artık Thomas'ın ilgisinden kurtulan Elizabeth, kısa süreliğine de olsa bu tatsız olayları arkasında bırakmayı başardı. Ancak, 1548 yılının Eylül ayında Catherine Parr hayatını kaybedince Thomas Seymour, Elizabeth ile ilişkisini yeniden canlandırmaya çalıştı. Bu sefer, dalavere çevirmesine de gerek yoktu. Thomas, prenses ile evlenip iktidarı ele geçirmek istedi. Ayrıca, kardeşinin VI. Edward üzerindeki gücünü de kırmaya çalışıyordu. Thomas, o zaman yaklaşık on bir yaşında olan Edward'ı düzenli olarak ziyaret ediyor, ona nakit hediyeler veriyor, Edward Seymour'un genç Kral'ın yetkilerini elinden almaya çalıştığını ima ederek aklını çelmeye çalışıyordu. Bu düzenbazlıklar onun sonunu getirecekti. 1549 yılında tutuklandı. Elizabeth'e gösterdiği ilgi ve kardeşini devirme planları nedeniyle aynı yıl idam edildi.

VIII. Henry'nin dul eşi ve İngiltere'nin en zengin kadınlardan biri olan Catherine Parr ile evlenen Thomas Seymour, potansiyel bir Kraliçe'yle evlenmek için üvey kızını baştan çıkarmaya hazırdı. Thomas, bu planı başarısız olunca VI. Edward'ı manipüle ederek iktidarı ele geçirmeye çalıştı.

Lust for Power

Baştan çıkarıcı ve karizmatik bir adam olan Thomas, kıskançlığı ve iktidar hırsı artık gizlenemeyecek hale geldiğinde kendi sonunu da hazırlamış oldu. İlginçtir ki Elizabeth, iktidarı ele geçirmeye çalışan Thomas'a karşı kanıt toplamak amacıyla sorgulandığında, Thomas'ı suçlu durumuna düşürecek bir şey söylemeyi reddetti (Genç prenses, kendini koruma içgüdülerini çok erken yaşta öğrenmişti).

Genç prensesin sessiz kalması Thomas'ı kurtarmaya yeterli olmasa da tüm bu olanlar Elizabeth'i sarstı. Hiç evlenmeme kararında da etkili olmuş olabilir. Elizabeth'in Thomas'ın onunla evlenme, onun erkek ve kız kardeşi yerine Kraliçe olmasını sağlama niyetinden haberdar olduğu fikri ispatlanabilmiş değil ancak ilgi çekici. Eğer bu gerçekleşseydi, Elizabeth'in Thomas'a vereceği gücün büyüklüğü de aynı şekilde merak uyandırıcı.

Neticede Elizabeth, çabuk olgunlaşmak zorunda kaldı. On beş yaşına geldiğinde, itibarı konusunda ihtiyatlı davranmasını gerektirecek kadar çok yıkıcı ilişki görmüş ve yaşamıştı. Bu tehlikeli sürtüşme son olmayacaktı. Çok geçmeden, Elizabeth'in konuşarak başını her beladan kurtarma konusundaki üstün maharetinin dahi sınırları zorlanacaktı.

Kral'ın Kızkardeşi

VI. Edward'ın kız kardeşi olarak Elizabeth, Katolik ayinleri Latince düzenletip bu ayinlere herkesi davet ederek Kral'ın emirlerine açıkça karşı gelen Mary ile karşılaştırıldığında pek soruna yol açmadı. Kardeşler, çocukken birbirlerine çok yakındı ama

BAKİRE KRALİÇE

Evliliğin ne kadar yıkıcı bir şey olabileceğini kendi gözleriyle gören Elizabeth'in (Elizabeth üç yaşına basmadan annesi idam edilmişti) evlilik konusunda hiç acelesi yoktu. Bu duruma kardeşi Mary'nin bir yabancıyla yaptığı sakıncalı evliliği, yalancı gebelikleriyle aşk acısı eklendiğinde ve ayrıca Kraliçe'yle evlenecek kişinin en azından onun kadar yetkili bir makamda olacağı da göz önünde bulundurulduğunda, Elizabeth'in böyle bir taahhütte bulunma konusunda ihtiyatlı olması anlaşılabilir. Sebebi her ne olursa olsun, Bakire Kraliçe olarak nam salması, Elizabeth'in bir ikon ve hatta bir tanrıça olarak idolleştirilmesini sağladı. Elizabeth de bu düşünceyi besliyor ve destekliyordu. Statüsü, Elizabeth'i çoğu insandan üstün bir konuma getirdi ve daha sonra Gloriana olacak efsanenin bir parçasıydı.

Sanatçı Robert Alexander Hillingford (1825–1904) tarafından yapılan "Prenses Elizabeth Kule'de" tablosu (tuval üzerine yağlıboya).

babalarının çeşitli entrikaları yüzünden şüphenin gölgesi, ailenin peşini hiç bırakmadı. Hangi önlemler alınmış olursa olsun diğerleri ailenin bir parçasıyken kimse tahtta tam anlamıyla güvende değildi. Bu gerçek, Edward'ın ölümünden sonra da görülecekti. Edward, 1553 yılında çok hastayken VIII. Henry'nin isteklerinin aksine iki kız kardeşini de mirastan mahrum bırakmayı tercih etti. Edward'ın meselesi aslında Mary'leydi. Mary'nin Katolik inancı, Edward'ın İngiltere'de Protestan dinini güvence altına alma çabalarını boşa çıkarabilirdi. Ancak, Mary'i mirastan mahrum bırakmak için Elizabeth'i de mahrum bırakması gerekiyordu. Bu adım, Leydi Jane Grey'in lehine oldu. Jane'nin meşhur dokuz günlük saltanatı, Elizabeth'e bir hükümdarın hayatının ne kadar belirsiz ve kırılgan olduğunu bir kez daha gösterdi. Elizabeth, veliaht olarak ilan edilmenin ne kadar tehlikeli olabileceğini öğrendi.

Kraliçe'nin Kız Kardeşi

Edward'ın ölümü üzerine, coşkulu halk desteğine sahip Mary, kısa sürede tahta çıktı. Artık sarayda kız kardeşiyle birlikte yaşamaya başlayan Elizabeth için hayat, bir kez daha çarpıcı biçimde değişmişti. Katolik inancı geri getirme kararı dolayısıyla ilk başlarda popüler olan Mary'nin yeri başlangıçta sağlamdı. Bu defa reforme edilmiş Protestan inancından geleneksel Katolikliğe doğru yaşanan hızlı değişim, yine birçoklarına fazla gelmişti. Homurdanmalar isyana dönüştü ve 1554 yılında Thomas Wyatt'ın öncülüğünde Mary'e karşı bir ayaklanma başladı. İlk başlarda amaç, İspanya ile birleşmeyi engellemek ve muhtemel bir yabancı Kral'ın önüne geçmekti. Ancak olaylar, kısa süre içinde büyüdü. Despot ve mantıksız Kanlı Mary'nin aksine Elizabeth, mantığın ve aydınlanmanın simgesi oldu. Yeni bir plan ortaya çıktı. Bu plana göre, Mary tahttan indirilip yerine Elizabeth geçecek ve daha sonra Elizabeth, daha önce kendisine talip olan Edward Courtenay ile evlenecekti.

İsyan bastırıldıktan sonra Elizabeth, yine sorgulamanın odak noktası olacaktı. Mary'nin Elizabeth'e olan güvensizliğinin altında belki de annesine duyduğu derin sevgi yatıyordu. Mary'nin annesi, Elizabeth'in annesi Anne Boleyn tarafından acımasızca bir kenara itilmişti. Mary, Anne'in kıymetli Elizabeth'ini nasıl kayırdığını da unutamıyordu. Bu nedenle, babası tarafından arka plana itilmişti. Elizabeth'in ayaklanmada parmağı olduğuna ya da Courtenay'in planlarından haberdar olduğuna dair ortada hiçbir delil olmamasına rağmen, Mary'nin şüpheleri kökleşmiş durumdaydı. 18 Mart 1554'te Elizabeth, Londra Kulesi'ne kapatıldı ve iki ay burada tutuldu. Tekrar tekrar sorgulanan Elizabeth, masum olduğunu ve kardeşini sevdiğini söylemekten asla vazgeçmeyince hapishaneden çıkarılıp Woodstock'a gönderildi. Burada yaklaşık bir yıl boyunca ev hapsinde kalacaktı.

Bu zaman zarfında Mary'nin dini tahammülsüzlüğü şiddetlendikçe, Elizabeth'in arkasındaki destek de büyüdü. Eğer Mary 1555 yılında hamile kalmasaydı, oluşturduğu tehdidi ortadan kaldırmanın bir yolu bulunana kadar Elizabeth, ev hapsinde kalmaya devam edebilirdi. Şahsi görüşlerde bulanıklık olsa bile, var olan durumla ilgilenmek gerekiyordu. Eğer Mary'nin bir çocuğu olursa, Elizabeth'in Kraliçe olma ihtimali çok düşük olacaktı. Ancak çocukluğun nazik tabiatı göz önünde bulundurulduğunda, doğum yaparken hayatını kaybetme ihtimaline karşı Mary'nin kızkardeşini tahta çıkması için hazır tutması gerekiyordu. Neticede tüm bu planlara gerek kalmadı. Mary, hiçbir hamileliğini sonuna kadar götüreme-

Bu çarpıcı çizimde Elizabeth, Londra'daki Thames Nehri boyunca ilerleyen taç giyme alayında gösteriliyor. Kraliçe, tahta çıkmak için kimsenin yardımına ihtiyacı olmadığını çoktan ispatlamıştı.

di. Hamilelikleri hep hasar görmüş hayal gücünün ürünleriydi.

Sağlık durumu kötüleşen Mary, 17 Kasım 1558 tarihinde hayatını kaybetti. Ardında, VIII. Henry'nin orijinal vasiyetine göre tek veliaht olarak Elizabeth'i bıraktı.

Tudor hanedanı, Elizabeth döneminde yaklaşık kırk beş sene daha devam edecekti. Annesi, babası ve kardeşlerinden çok şey öğrenmişti. Babasından tüm tebaasına hükmetme hakkını ve başarıyla hükmetmek için gereken karizmayı almıştı. Annesinin hatırası, Elizabeth'e ihtiyatlı hareket etmeyi öğretmişti. Nadiren acele karar veriyordu. Dini sallantıların nasıl isyana neden olduğunu görmüş ve ılımlı davranmayı seçmişti. Hem halkını hem de güçlü müttefiklerini yanında tutmak çetin işti ama Elizabeth, o güne kadar iki defa ihanet suçlamasından kurtulmuştu ve gerektiğinde insanları kendi çıkarları için yönlendirme konusundaki yeteneklerini maharetle kullanabiliyordu. Anne ve babasının kanı damarlarında dolaşan, kardeşlerinin hatalarını sıçrama tahtası olarak değerlendiren yirmi beş yaşındaki I. Elizabeth, imajını neredeyse tarikat benzeri taraftarlara ilham verecek bir şekle sokacaktı.

Elizabeth burada, taç giyme töreni için hazırlanmış, Tudor gülleri deseniyle süslü kaftanıyla resmedilmiş. Taç giyme töreni yapılan bir Kraliçe olarak geleneksel olduğu üzere saçlarını açmış. Bu saç şekli, aynı zamanda Elizabeth'in masumiyetini de vurguluyor.

SADIK SEKRETER: WILLIAM CECIL, BARON BURGHLEYFELİPE

William Cecil, ara sıra gözden düşse de VIII. Henry, VI. Edward ve I. Mary dönemlerinde İngiliz Parlamentosu'nda başarıyla yoluna devam etti. Tudor hükümdarlarına daima sadık kalan Cecil, tahta çıkışından kısa bir süre sonra Elizabeth'in sekreteri oldu. Tam bir diplomasi ustasıydı ve katı bir tutum benimseyebiliyordu. Cecil, İskoç Kraliçesi Mary'nin idam edilmesi gibi Elizabeth'in emin olmadığı bazı kararları uyguladı. Hayatı boyunca her zaman Kraliçesini destekleyen Cecil'in politikaları sayesinde, bir istihbarat servisi kuruldu ve Kraliyet ailesi için mali güvenlik sağlanmaya başladı. Oğlu Robert de, Elizabeth'in maiyetinde benzer görevlerde bulundu. Cecil'in soyundan gelen iki kişi, İngiltere Başbakanı oldu. Felipe, tezatlarla dolu bir adamdı. Bir yandan dindar ve koyu bir Katolikti, diğer yandan da acımasız ve pervasızdı; özellikle de Protestanlara karşı. İngilizlerin nefret ettiği Kral, çok sevdiği İspanya'sını büyük zenginliklere kavuşturduğu için kendi halkı tarafından seviliyor ve saygı duyuluyordu.

I. Elizabeth Olma Yolunda

Elizabeth'in tahta çıkmasıyla ilgili kadın olması, Mary'nin tekrar uygulamaya koyduğu Katolik inanca bağlı olmaması gibi meseleler olsa da, ülkenin büyük kısmı, Elizabeth'in Kraliçe olmasından mutluluk duyuyordu. Taç giyme töreni 15 Ocak 1559 tarihinde düzenlendi. Elizabeth'in tahta çıkışı, tezahüratlar, dans, müzik ve kutlamalarla karşılandı. Kanlı Mary'nin saltanatının karanlık günleri, büyüleyici genç Kraliçe'nin ihtişamı karşısında hızla geride kalıyordu.

Elizabeth, tavsiyelerini dikkate alacağına ve yol göstermeleri için onlara ve halkına başvuracağına dair meclisine güvence verdi. Dini karışıklığı gidermeyi amaçlayan Elizabeth, reformlarda çok ileri giden kardeşlerinin hatalarını tekrarlamadı. Hâlâ var olan geleneksel Katolikliğin unsurlarını da içeren bir Protestan dinin etrafında ülkeyi birleştirmeye çalıştı. Bu karar, İngiltere genelinde olumlu karşılansa da, krallığı sapkın İngiltere'ye karşı şansını denemek isteyebilecek Katolik ülkelerin saldırılarına açık hale getirdi. Elizabeth, dini inançlarında çok esnekmiş gibi görünse de, Katolik inancına göre Kraliçe'nin gayrimeşru olması, anne ve babasının evliliğinin Katolik Kilisesi tarafından geçerli kabul edilmemesi, Protestanlık lehine güçlü bir argümandı. Elizabeth eğer Katolikliği seçseydi, İskoç Kraliçesi Mary gibi tahtın meşru varislerinden gelebilecek muhalefetin önünü açmış olacaktı. Bu durum, saltanatının ilerleyen yıllarında da Elizabeth için engel teşkil etmeye devam edecekti.

Elizabeth, popüler yolu seçerek Mary'nin adına birçok zarara yol açan Sapkınlık Kanunlarını yürürlükten kaldırdı. 1559 yılında kiliseye gitmeyi ve Toplu Dua Kitabı'na uymayı zorunlu hale getiren Tek Tiplilik

Bu dramatik resimde, Robert Dudley'in eşi Amy Robsart'ın ölümü gösterilmiş. Eğer Elizabeth ile evlenebilseydi, Dudley'in kazanacak çok şeyi vardı ama Kraliçe, ne namına leke sürmeye ne de makamını bir adama kaptırmaya hazırdı.

Kanunu'nu çıkardı. Ancak, bu kurallara uymamanın yaptırımı, Edward ya da Mary'nin saltanatları döneminde var olan uygulamalardan çok daha hafifti. Elizabeth, İngiltere Kilisesi'nin Üst Yöneticisi oldu (Kim olursa olsun bir kadını Kilise'nin Başı yapmak çok ileri gitmek demekti). Bu hususta, 8 Mayıs'ta yeni bir Üstünlük Kanunu çıkarıldı.

Kraliçe evlenmek ve çocuk sahibi olmak için uygun yaşta olduğundan, çok geçmeden Elizabeth'in kocasının kim olacağına dair büyük bir tartışma başladı. Ama burada Elizabeth, kalbinin sesini dinledi ve sonraki yirmi beş sene boyunca meclisi ve talipleriyle oyun oynadı.

"Evli bir Kraliçe olmaktansa Bekâr bir Dilenci olmayı yeğlerim"

Elizabeth'in evliliğe yönelik tutumu yazılı olarak da kanıtlanmıştır ve her zaman bir cazibe kaynağıdır. Anne ve babasının ilişkisinde aşkın yıkıcı doğasını ve kız kardeşinin evliliğinde ise siyasi sonuçlarını gören Elizabeth'in, söz konusu evlenmek olunca temkinli davranmasına şaşırmamak gerek. Daha hayret verici olansa, Tudor hanedanının kendi çocuklarıyla devam etmesine ilgi göstermemiş olması.

Elizabeth'in meclisinin çoğu zaman bunaltıcı hale gelen nüfuzuna neden hiç boyun eğmediği ve Tudor hanedanının kendi varisleri üzerinden devam etmesini sağlamak için neden hiç evlenmediğine dair birçok açıklama mevcut. Bazıları kısırlık gibi fiziksel bir neden öne sürüyor. Elizabeth de, İskoç Kraliçesi Mary'nin oğlu James'i dünyaya getirdiğini duyduktan sonra kendisini 'çorak toprak'lara benzeterek bu duruma referans oluşturdu. Diğerleri ise, Elizabeth'in erken yaşlarda sinsi Seymour ile yaşadığı ilişkinin Kraliçe'yi erkeklerden soğuttuğu görüşünde. Kendi sözleriyle Elizabeth, ülkesiyle evli olduğunu ve semper eadem ('her zaman aynı') sloganı doğrultusunda yaşamak istediğini söylüyor. Göz boyamada usta olan Kraliçe, bekâretini kendisini akranlarından üstün seviyeye yükseltmek için oldukça zeki bir propaganda aracı olarak kullandı. Diğer yandan, Elizabeth'in karar vermede kötü olduğu herkesçe bilinen bir durumdu. Belki de bir karar verememişti.

Elizabeth'in asla evlenmemekte kararlı göründüğü dönemde birçok talibi vardı. Bu kişilerden bazılarına cesaret veriyor ve onlara çok değer veriyor gibi görünüyordu. Elizabeth'in özel hayatı, bugün hâlâ merak uyandırmaya devam ediyor. Bu konuyla ilgili her geçen gün daha çok film ve kitap

çıkıyor. Krallığı yöneten bu zeki, çarpıcı, savunmasız ama güçlü genç kadın çok ilgi çekti ve bugün hâlâ gizemini koruyor.

Dudley: Her Zaman Gözde

Bir adam, Elizabeth'in potansiyel eşleri arasında diğerlerinden çok daha öne çıkıyor. Robert Dudley, Kraliçe'nin çocukluktan beri arkadaşıydı. Babası John Dudley'in Edward'dan sonra Leydi Jane Grey'i desteklemesi nedeniyle ayrıcalıklı aile konumunu kaybetti. Bütün aile zan altına girdi ve Robert, Londra Kulesi'de zaman geçirdi. Dudley, Elizabeth döneminde 1558 yılında Ahır Beyi, daha sonra Danışma Meclisi üyesi ve kısa süre sonra da Kraliçe'nin sarayının amiri oldu. Dudley, her zaman Kraliçe'nin gözdelerindendi. Evli bir adam olan Dudley'in, eşi Amy öldükten sonra Elizabeth'le evleneceği düşünülüyordu. Amy, bir süredir hastaydı. Bu nedenle, eşiyle birlikte sarayda yaşamıyordu. Bu durum, Dudley ve Elizabeth'in gönül bağı kurmalarını kolaylaştırdı. Eğer Amy, hastalığı nedeniyle doğal yollardan hayatını kaybetseydi, Dudley ve Elizabeth'in ilişkileri ne yönde ilerlerdi kim bilir. Ancak Amy, çok daha şüpheli bir şekilde hayata gözlerini yumdu.

Özellikle Elizabeth'in birkaç evlilik teklifini reddetmesinin ardından evli Dudley ile bekâr Kraliçe arasında bir gönül bağı olduğuna dair dedikodular, sarayda kulaktan kulağa yayıldı. 1560 yılında bu dedikodular çirkin bir hal aldı. Amy, 8 Eylül'de evinin merdivenlerinin dibinde boynu kırılmış bir şekilde ölü bulundu.

O gün yerel bir panayır düzenleniyordu ve Amy, tüm hizmetkârlarının evden gitmesi konusunda ısrar etmişti. Dudley, Windsor Kalesi'nde Elizabeth'le birlikte olduğundan bu işte parmağı olduğuna dair doğrudan bir şüphe uyandırmadı. Yapılan soruşturma sonucu ölüm sebebinin kaza olduğu belirlendi. Ancak Dudley, kibri ve vicdansızlığı nedeniyle birçok insanı kendisine düşman etmişti. Dudley'in kurtulmak için can attığı William Cecil, Amy'i zehirlemek için bir plan yapıldığına dair dedikodular çıkardı. Dudley'in düşmanları ise, bu dedikoduyu seve seve yaydı. Elizabeth, sevgilisini desteklese de ihtilaf öyle bir hal aldı ki, eğer Dudley ile evlenirse toplu bir isyana neden

ROBERT DUDLEY

Dudley ve Elizabeth'in ilişkilerinde hep iniş çıkışlar oldu ama birbirlerine sadakatlerini korudular ve birçok bakımdan evli bir çift gibi davrandılar. Dudley'in başka bir kadınla evlenmesi, Elizabeth'in canını çok yaktı ama Dudley, Elizabeth'e olan sonsuz sadakatini defalarca ispatladı.

Savaşçı Kraliçe zırhını kuşanıp İspanyol Armadası karşısındaki birliklerine katıldığında, Tilbury'deki büyüleyici konuşma esnasında atının yularını tutan Dudley'di.

İskoçların Kraliçesi Mary, burada kocası Fransa Kralı II. Fransuva ile birlikte resmedilmiş. Fransuva 1560 yılında hayatını kaybettiğinde, evlilikleri henüz üçüncü yılını doldurmamıştı.

olabilirdi. Bu tür budalalıkların ve ıstırabın kardeşinin başına neler açtığını bilen Elizabeth, sevdiği adam için bile olsa saltanatını riske atmaya hazır değildi.

Amy'nin kasten öldürülüp öldürülmediğini söylemek imkânsız. Belki de Amy, kendisini aldatan kocası hakkında şüphe ve suçlamalara yol açmak için ölümünü bilerek şüpheli göstermek istemiş olabilir. Aynı şekilde, sağlığının kötüye gittiğini bilmesi, korkmuş ve acı çeken bir kadını çaresizce bir adım atmaya itmiş olabilir. Amy'nin ölümünün yol açtığı skandal nedeniyle Dudley asla Elizabeth'le evlenemeyecekti.

Dudley, eşinin ölümünden sonra on sekiz yıl boyunca evlenmedi. İskoç Kraliçesi Mary, Elizabeth'ten sonra tahta çıkmanın tek yolu olarak gördüğü evlilik teklifini kabul etmesine rağmen Dudley onunla evlenmeyi reddetti. Dudley yeniden evlendiğinde Elizabeth, hâlâ o kadar kıskançtı ki Dudley'in yeni eşi Lettice Knollys'un saraya girmesini yasakladı. Bu entrikalara rağmen ikili, Dudley 1588 yılında hayatını kaybedene kadar yakın arkadaşlıklarını devam ettirdiler. Birçokları, eğer Elizabeth bir koca alsaydı bu kişinin Robert olacağına inanıyordu. Ama aşıklar kavuşamadı.

Kraliçe'yle kişisel ilişkisi siyasi kariyerini gölgeleyen Dudley, Elizabeth'in yapmaya isteksiz olduğu İskoç Kraliçesi Mary'nin idamını gerçekleştiren konseyin bir üyesiydi. Ayrıca sanata verdiği desteklerle bilinen Dudley, Oxford University Press'in kurucularından biriydi. Kendi oyuncu kumpanyası vardı ve Edmund Spenser'in şiirlerini yazmasına destek oldu. Dudley'in ölümü üzerine Elizabeth kendini odasına kilitleyip günlerce dışarı çıkmadı. Dudley'in Elizabeth'e yazdığı son mektup, ölümünden on beş yıl sonra şahsi eşyalarının arasında bulundu.

Saltanatı boyunca birçok talibini daha reddeden Elizabeth, gözdelerini ise saraydaki en yakışıklı, çekici ve etkileyici adamlardan seçti. Cömert ve bağışlayıcı olduğu kadar merhametsiz ve ayrımcı da olabilen Elizabeth, etrafındaki adamlardan uzak dururken bir yandan da onların cömert ilgileriyle mest oluyordu. Bakire Kraliçe, tam olarak istediğini almak için her zaman olduğu gibi cinselliğini ve dişi cazibesini kullanıyordu. Hükümdar olmanın verdiği güç sayesinde, canını sıkan adamlardan kolayca kurtulabiliyordu.

İskoçya ile İhtilaflar

Hayatta kalan hiç (meşru) kardeşi olmayan Elizabeth, hâlâ tahtının elinden alınmasın-

KRALİÇELERİN SPORU: GOLF

Golfe düşkünlüğüyle tanınan Mary, İskoçya'da bu spora başlayan ve düzenli olarak oynayan ilk kadınlardan biriydi. Oynamayı çocukken Fransız sarayında öğrendi. İskoçya'ya döndükten sonra oynamaya devam etti. Bu sağlıklı açık hava meşgalesi bir Kraliçe için kabul edilebilir olsa da Mary, ikinci kocası Henry Stuart'ın canice öldürülmesinden sadece birkaç gün sonra golf oynadığı için yerden yere vuruldu. Umursamaz tavrı ve yas tutma geleneğinden kaçınması, suçlu görünmesine neden oldu.

dan korkuyordu. Akrabası İskoç Kraliçesi Mary, İskoçya tahtının sahibiydi. Fransızların, nihayet savaşa bir son verme ve İngiltere'de yeniden Katolik bir hükümdarı tahta çıkarma amacıyla, kadim ittifakı kullanarak İskoçya üzerinden İngiltere'yi işgal edeceği korkusu ortalığı kasıp kavuruyordu. Hayatının çoğunu Fransız sarayında geçirdikten sonra 1558 yılında Fransa Kralı II. Fransuva ile evlenen Mary, 1561 yılında Kraliçe olarak İskoçya'ya dönmüştü.

Tahtı üzerinde herhangi bir talepte bulunulmasının önüne geçmek isteyen Elizabeth, Mary ile Robert Dudley'i evlenmeye zorlamak istedi. Elizabeth, bu evlilik sayesinde Mary'i sıkı gözetim altında tutabileceğini ve İskoçya ile savaşın önüne geçebileceğini öngörüyordu. Ancak bu evlilik gerçekleşmedi. Mary'nin Fransa'yla savaşın önüne geçmek için yapılan bir anlaşmayı onaylamayı reddetmesi de ayrıca bir endişe kaynağıydı. Yokluğunda İskoçya'da kurulan Protestan Kilisesi'ni sevdiği de söylenemez. Mary, büyükannesi ve VIII. Henry'nin kız kardeşi olan Margaret Tudor üzerinden İngiliz tahtında hak iddia ediyordu. Katolik

Resimdeki kişi, İskoç Kraliçesi Mary'nin ikinci kocası yakışıklı Lord Darnley. Saldırgan ve küstah bir adam olan Henry, Mary'nin tüm yetkisini kendisine teslim etmesini istiyordu ve istediğini almak için şiddet kullanmaktan da çekinmiyordu.

Bu çarpıcı resimde, David Rizzio'nun öldürülmesi tasvir ediliyor. Rizzio, Kraliçe'nin yatak odasında acımasızca ve tekrar tekrar bıçaklanırken gösterilmiş. Darnley, Rizzio'yu bıçaklayarak elini kana bulamamış olsa da komplonun bir parçasıydı.

görüşe göre, Mary'nin İngiliz tahtı üzerindeki hak iddiası Elizabeth'inkinden daha güçlüydü. Elizabeth'in tüm çabalarına rağmen tahtı, arzu ettiği kadar güvende değildi. Neyse ki, Mary'nin eş seçimleri kısa süre içinde halkın ona duyduğu sevgiyi oldukça azaltacaktı.

Darnley: Ölümcül Niyetler

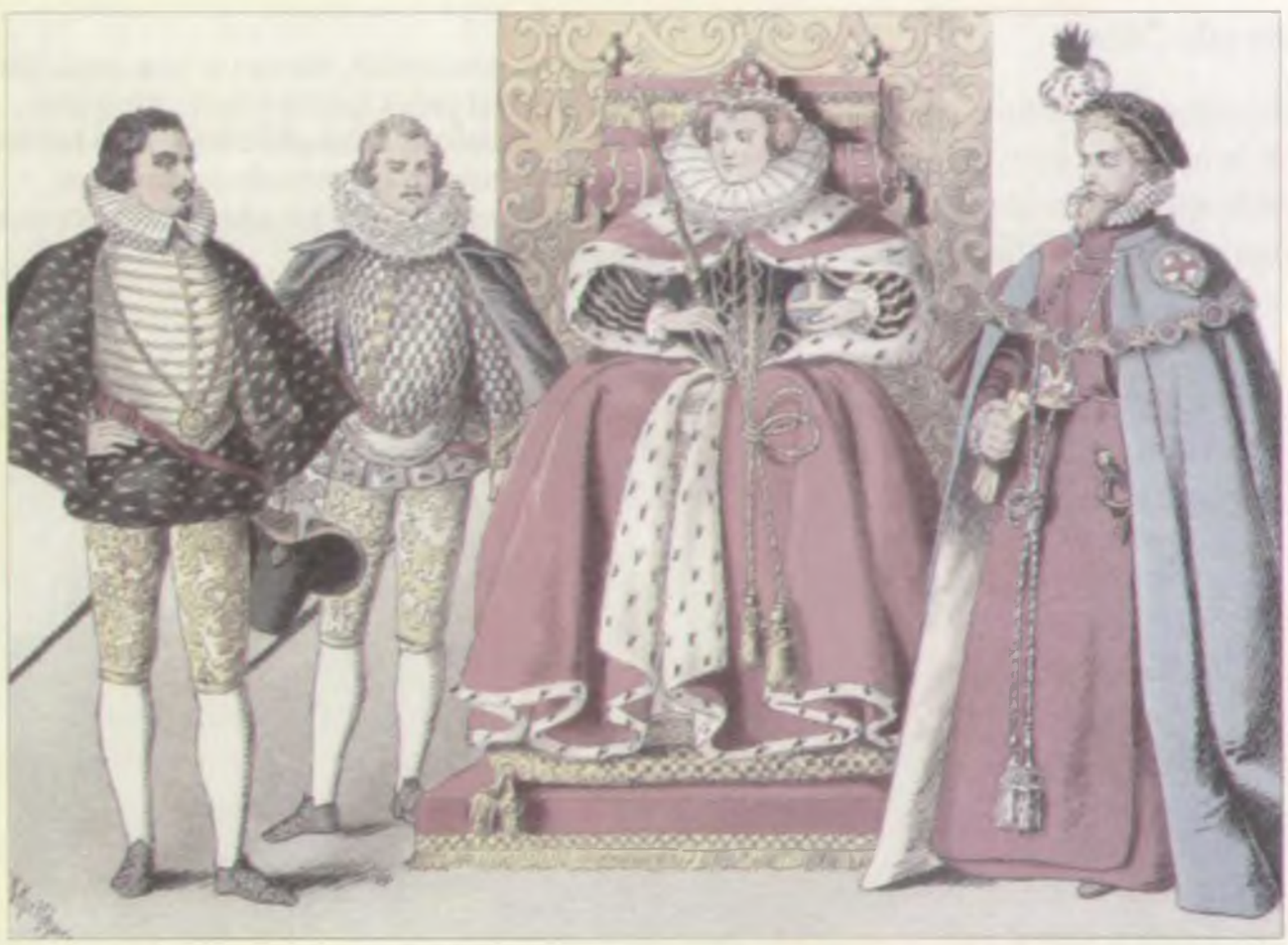
İskoç Kraliçesi Mary, 1565 yılında Henry, yani Lord Darnley ile evlendi. Stuart hanedanından gelen Henry, V. James'in 1513 yılındaki ölümünün üzerinden bir yıl geçmeden Archibald Douglas'la evlenen büyükannesi Margaret Tudor üzerinden İngiliz tahtında hak iddia ediyordu. Henry Stuart, pek de vicdanlı olamayan kibirli, budala ve bencil bir adamdı.

Mary, Stuart'a evlilik yoluyla Kral olma –eşit hükmetme- hakkını vermeyi reddetti. Bu hak sayesinde, eğer Mary çocuk sahibi olmadan ölürse, taht Stuart'a geçebilirdi. İtaatkâr eşinin yetkilerini doğrudan kendisine vermesini bekleyen Stuart bu karara kötü tepki verdi. Çift ayrıca, din konusunda da anlaşamazdı. Mary, koyu bir Katolikti. Stuart'ın kötü tavrı, bencilliği ve gittikçe kötüleşen alkol sorununa rağmen Mary, evlendikten kısa bir süre sonra hamile kaldı. Ancak, Mary'nin doğmamış çocuğunun babasının Stuart olmadığına dair dedikodular yayıldı. Mary'nin ilişki yaşadığı düşünülen İtalyan sekreteri David Rizzio'nun çocuğun babası olduğundan şüpheleniliyordu. Mary, Rizzio'yu çok takdir ederdi ama Rizzio bir

TUDORLARIN GİYİM KUŞAMI

Etrafındaki tüm kadınları gölgede bırakmak için ihtişamlı bir şekilde tasarlanmış Elizabeth'in zarif kıyafetlerinden tepeden tırnağa şık giyinen sarayın yakışıklı adamlarına Tudor soyluları giyinmeyi biliyordu. VIII. Henry'nin meşhur tıknaz görüntüsü, daracık çoraplar içindeki bacaklarının büyük kısmını açıkta bırakan kısa ve hacimli paltosundan kaynaklanıyordu. Buna karşılık, kadınlar daha biçimli bir görünümü tercih ediyordu. Kimi zaman çelikten yapılan sert korseler giyilirdi. Kadınlara üçgen bir görünüm kazandıran bu korseler, büzgülü dar eteklerle zıtlık oluştururdu.

Zengin renklere sahip lüks ipek ve kadifeler çok pahalı olduğundan halk, yumuşak renk tonlarında daha kullanışlı kıyafetler giyerdi. Kıyafetler, yün gibi daha ucuz ve sıcak tutan maddelerden yapılırdı. Elizabeth (ve dönemin soylularının çoğu) portrelerinde kırmalı yaka giyerken gösterilir. Yaklaşık iki karış genişliğe ulaşabilen bu yakaların kullanımı pratikti. Kolayca değiştirilebilen bu yakalar, diğer kıyafetlerin daha uzun süre giyebilmesini sağlıyordu.

Katolikti ve Mary'nin sarayında çok değerli bir makam sahibi olan bir yabancıydı. Bu nedenle Rizzio'nun sevmeyeni çoktu. Birçokları, Rizzio'nun Kraliçe'yle olan ilişkisini kıskanırdı. Bu durum, Protestan isyancıları Rizzio'ya karşı kışkırtmak için kullanıldı. Henry Stuart'ın, bu planda parmağı olduğuna ve Rizzio'nun öldürülmesi-

nin şokuyla Mary'nin çocuğunu düşürmesini ümit ettiğine inanılır.

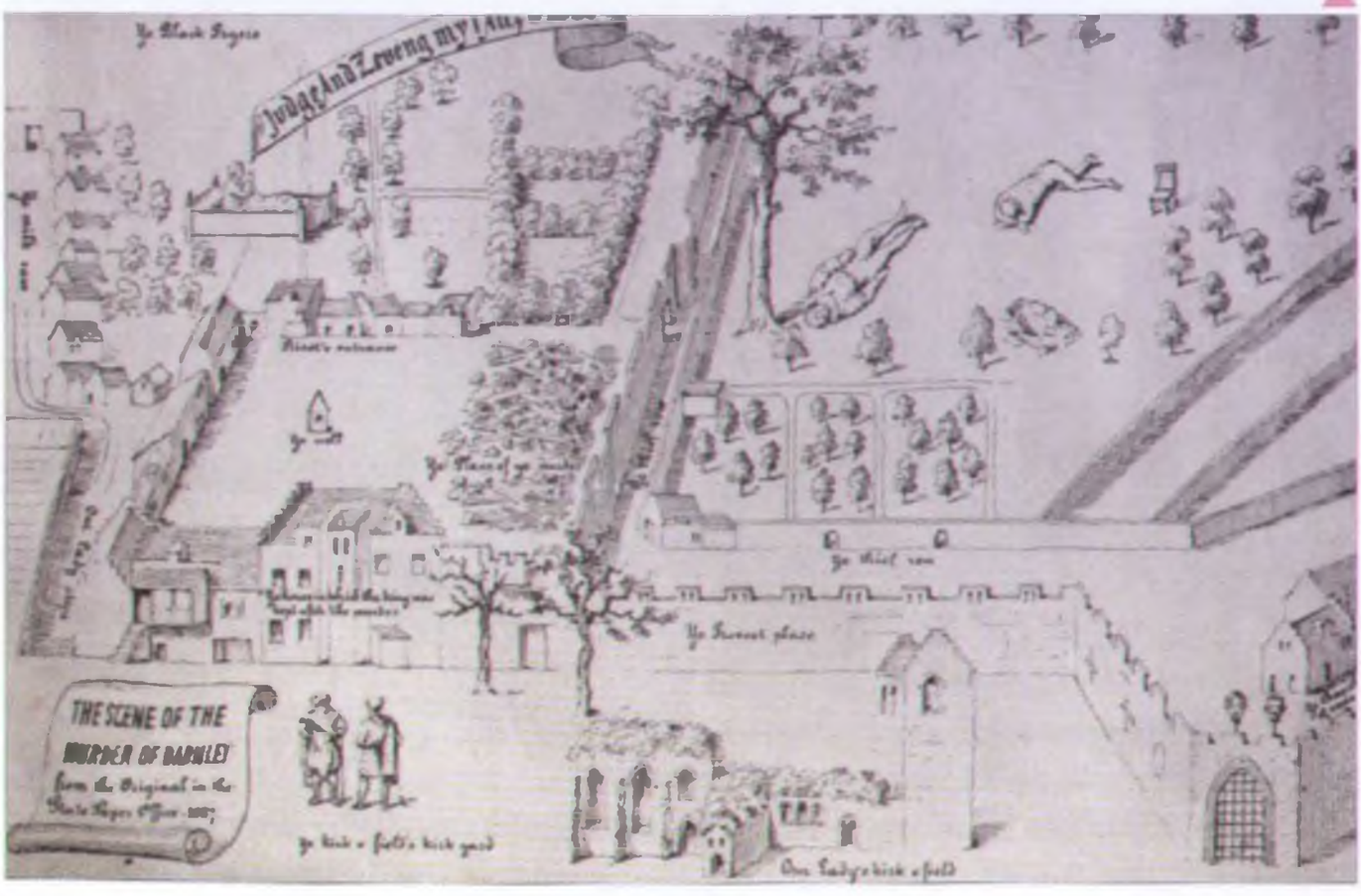
Yedi aylık hamile Kraliçe'nin Rizzio'yu ağırladığı özel odasına dalan isyancılar, Rizzio'nun kendilerine verilmesini talep etti. Söylenenlere göre, hamile sevgilisinin arkasına saklanan Rizzio canının bağışlanması için yalvardı. Mary, ilk başta bu talebi reddetse de kendisi de namlunun ucundaydı. Rizzio, acımasızca elli defadan fazla bıçaklandı. Yalvarmaları yerini sessizliğe bırakmıştı. Daha sonra cesedi merdivenlerden aşağıya atılan Rizzio'nun üzerindeki tüm değerli eşyalar alındı. Sonunda cesedi, Edinburg'daki Holyrod mezarlığında bir mezara gömüldü.

Gizemli Ölüm

Rizzio'nun ölümünün ardındaki asıl neden, hâlâ tartışmaya neden oluyor. Kıskanç ve şiddete meyilli biri olan Darnley, kuşkusuz eşinin sevgilisinin ölmesini isteyebilecek biriydi. Elizabeth'in İskoç Kraliçesi'ni istikrarsızlaştırmak için bu planları desteklemiş olabileceği söylense de, doğumuna kısa bir süre kalmış hamile bir kadının silahla tehdit edilmesini isteyecek kadar ileri gitmiş olması pek de muhtemel değil. Ancak Mary, çetin ceviz olduğunu herkese gösterdi. Bu korkunç saldırıdan sağ çıkan Mary, çocuğunu sağ salim dünyaya getirdi. Ancak ne yazık ki hayat, İskoç Kraliçeyi daha birçok imtihana tabi tutacaktı.

Her zaman sevmeyeni çok olan Darnley artık adeta dışlanmış biriydi. Oğulları James dünyaya geldiğinde Mary ile ilişkileri düzelse de, Stuart hâlâ Mary'nin kendisine

Mary'nin ikinci evliliği, ilkinden de kısa sürdü. 1567 yılının Şubat ayında evlilikleri henüz ikinci yılını bile doldurmadan, Darnley kötü bir şekilde hayatını kaybetti. Resmin sağ üst tarafında Darnley ve seyisinin cesetlerine dikkat edin. İki adam da gece evden kaçmıştı.

evlilik yoluyla Kral olma hakkını vermesini talep ediyor, bu sayede Kral'ın mutlak gücünü elde etmeyi umuyordu. Ancak Mary ile adamları arasındaki ihtilaf henüz sona ermemişti. 10 Şubat 1567 tarihinde Darnley, Mary'nin Edinburgh yakınlarındaki mülklerinden biri olan Kirk o'Field'deydi. Her şey yolundaydı, ta ki Darnley'in uyuduğu odanın temellerinin tam altına yerleştirilen iki fıçı barut sabahın ilk saatlerinde patlayıncaya kadar. Entrikayı daha da içinden çıkılmaz hale getiren nokta ise, Darnley ve uşağının cesetleri bulunduğunda patlamada ölmedikleri anlaşıldı. İkisi de yerde yatıyordu. Darnley'in üzerinde hâlâ gecelikleri vardı. Cesetlerin yanında bir pelerin, palto, hançer ve sandalye bulundu. Yapılan yakın incelemede daha da tuhaf bir şey bulundu; ikisi de boğularak öldürülmüştü.

Hepburn: İktidar Hezeyanları

Stuart'ın ölümünün ardından zaten iyice şüpheyle dolan Mary, ikinci evliliğiyle de kendisine hiç iyilik etmedi. Kendisini tatmin etmeyen kocasından kurtulmak istediğini daha önce dile getirmişti. Ve dikkatsiz Kraliçe, Darnley'in öldürülmesinden sadece üç ay sonra 15 Mayıs 1567'de Bothwell Kontu James Hepburn ile evlendiğinde kendisini daha çok entrikanın ortasında buldu. Hepburn, Darnley'i öldürmekle suçlanan adamlardan biriydi. Yargılandı ve beraat etti.

BOTHWELL'İN KADINLARI

(Resimdeki) James Hepburn'un, Kraliçe Mary ile yaşadığı aşağılık ilişkiden çok önce de uzun bir geçmişi vardı. Kraliçe'yi tavladığında hâlâ ikinci eşi Jean Gordon ile evliydi. Eşinin hizmetçilerinden biriyle zina ettiği gerekçesiyle 7 Mayıs'ta Jean'dan boşanan Hepburn, sadece sekiz gün sonra Mary ile evlendi. Hepburn'un Norveç yasalarına göre zaten evli olması, davranışlarını daha da şüpheli hale getiriyordu. Hepburn, 1559 yılında Anna Throndsen ile evlenmiş ve eşini Norveç'ten İskoçya'ya getirmişti. Parası bitince, eşini varlıklı ailesinden para istemesi için Norveç'e gönderdi. Eşi bir daha ona dönmedi. Hepburn'un, Norveç'in Bergen şehrine geldiğini haber alan Anna ve ailesi, onu eşini terk etme suçlamasıyla tutuklattı. Hepburn'un Darnley cinayetinde parmağı olabileceğine dair haberler yayıldığında, Kral Frederick onu Dragsholm Kalesi'nde hapse attı. Son yıllarını bir sütuna zincirli bir şekilde geçirdiği düşünülen Hepburn, gitgide akıl sağlığını kaybetti ve 1578 yılında hayata gözlerini yumdu. Hayaletinin hâlâ kalenin koridorlarında dolaştığı söylenir.

Bu evliliğin hangi koşullarda gerçekleştiğiyle ilgili tartışma halen devam ediyor. Mary, Stirling'den Edinburgh'a gidiyordu. Oğlu James'i ziyaret etmişti ve bu, oğlunu son görüşü olacaktı. Mary, seyahat sırasında 24 Nisan'da Hepburn ve adamları tarafından kaçırıldı. Mary'e, hayatına kasteden bir komplodan onu kurtarmaya geldikleri söylendi. Hepburn, Mary'i Dunbar'daki kalesine götürdü. İddialara göre Hepburn, itaat etmesini sağlamak için Mary'e tecavüz etti. Bu hikâye bugün hâlâ tartışmaya açık. Her zaman Hepburn'e düşkün olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Mary'nin bu kaçırılmada ne kadar gönüllü bir rolünün olduğu belli değil. Hepburn ve Mary, sekiz gün sonra 15 Mayıs 1567'de evlendi. Nikâhları hangi koşullarda gerçekleşmiş olursa olsun, bu evlilik büyük ihtilafa yol açtı ve lordlarla ülkeyi ikiye böldü. Haziran ayında şiddet olayları patlayınca Hepburn ülkeden kaçtı ve Mary'i bir daha hiç görmedi. Norveç'e giden Hepburn'un geçmişi peşini bırakmadı ve hayatının son günlerini hapiste geçirdi.

Mary'nin Hataları

Hepburn'un yaptıkları, Mary'nin kendi halkının öfkesinden kurtulmak için İngiltere'ye kaçmasına neden oldu. Kraliçe'nin bu aciz davranışı, arkasındaki tüm desteği kaybetmesine yol açtı. Loch Gölü'nün ortasındaki izole bir adada bulunan Loch Leven kalesine hapsedildi. Düşük yapan Kraliçe ikiz bebek taşıdığını öğrenince durum daha da kötü hale geldi. Kısa süre sonra tahttan feragat

İskoçların Kraliçesi Mary, 1567 yılının Temmuz ayında tahtından feragat etmeye zorlandı. Fevri kararları, kendi taraftarlarının bile açıklamakta zorlanacağı kadar tutarsız hale gelmişti. Bu gergin tabloda bile Mary, saltanatını oğlu James'e devretmeden önce kendisini itham edenlere meydan okurcasına bakıyor.

etmeye zorlanan Mary, tahtı o zaman henüz bir yaşında olan oğlu James'e devretti.

Mary, 1568 yılının Mayıs ayında hapisten kaçtı. Hâlâ Mary'i Kraliçe olarak tekrar tahta çıkarmak isteyen taraftarları vardı. Ama Mary'nin birlikleri, üvey kardeşi ve İskoçya Naibi olan James Stuart tarafından Langside'de mağlubiyete uğratıldı. Mary, can güvenliği için İngiltere'ye kaçtı. Burada bir hata daha yaptı. Kuzeni Elizabeth'e güvenebileceğine inanan Mary, İskoçya tahtını tekrar ele geçirebilmek için yardım istedi. Sonraki yıllarını adeta ev hapsinde geçiren Mary, sürekli bir yerden başka bir yere taşındı ve İskoçya ya da Londra'ya yaklaşmasına izin verilmedi. Elizabeth ise, İskoç Kraliçesinin akıbetine karar vermeye çalışıyordu. Açılan soruşturmada, Mary ile Hepburn'un birbirlerine yazdıkları (gerçek oldukları ispatlanmasa da) mektuplar ortaya çıkarıldı. Soruşturma sonuçsuz kaldı. James Stuart, İskoçya Naibi olarak görevine devam etti. İktidarda Protestan bir hükümet vardı. Mary ise, İngiliz hapishanelerinde çürümeye terkedildi. Hakkındaki suçlamaların hiçbiri ispatlanamayan Mary'e iyi muamele edilse de hareketleri sınırlandı ve kurnaz Kraliçe yakın gözetim altında tutuldu.

1571 yılında Elizabeth'in istihbarat şefi Francis Walsingham, Kraliçe'ye suikast düzenleyip yerine Mary'i geçirmeyi amaç-

Loch Leven Kalesi, burada huzurlu ve cennetten bir köşe gibi görünüyor ama sularla çevrili izole konumu, burayı bir hapishane için ideal yer yapıyor. Mary, kalenin sahibinin kardeşi Sir William Douglas'ın yardımı sayesinde kaçmayı başarabildi.

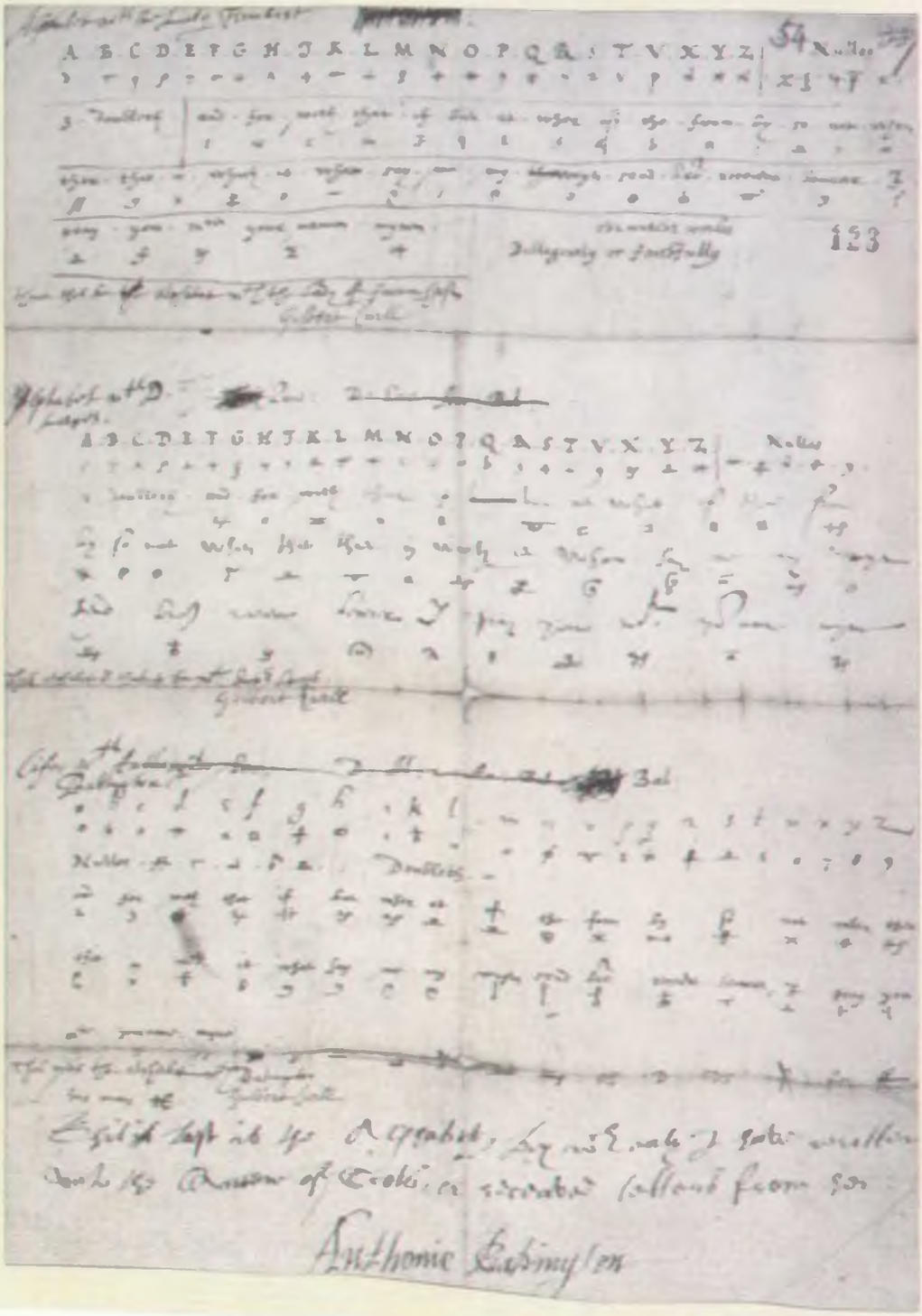
layan bir komployu ortaya çıkardı. İskoç Kraliçesi, Katolik muhaliflerin etrafında birleşebileceği bir sembole dönüşmüştü. Thomas Howard, dördüncü Norfolk Dükü ve Elizabeth'in büyük dayısıydı. Daha önce Mary ile evlenmek istemiş ancak Elizabeth, evlenmelerine izin vermeyip onu tutkusu azalsın diye 1569 yılında Kule'ye kapatmıştı. Buna misilleme olarak Howard, Elizabeth'i tahttan indirip Mary ve Howard'ın yönetiminde İngiltere'ye Katolikliği geri getirmek amacıyla yabancı askerler toplayan Floransalı Banker Roberto di Ridolfi'yle güçlerini birleştirdi. Elizabeth'in onları maruz bıraktığı muamele ve kendi kişisel iktidar hırsları ikilinin anlaşmasını sağladı. Gün geçtikçe daha çok destek toplayan Ridolfi kumpası, eğer istihbarat ağı Kraliçe'yi uyarmasaydı Elizabeth için gerçek bir tehdit teşkil edebilirdi. Ridolfi'nin ulağı Dover'e ulaştığında tutuklandı. Yapılan işkence sonucu tüm kumpas ortaya çıkarıldı. Kule'ye kapatılan Howard, 1572 yılında idam edildi. Ridolfi ise, ancak bir daha İngiltere'ye dönmeyerek cezalandırılmaktan kurtulabildi.

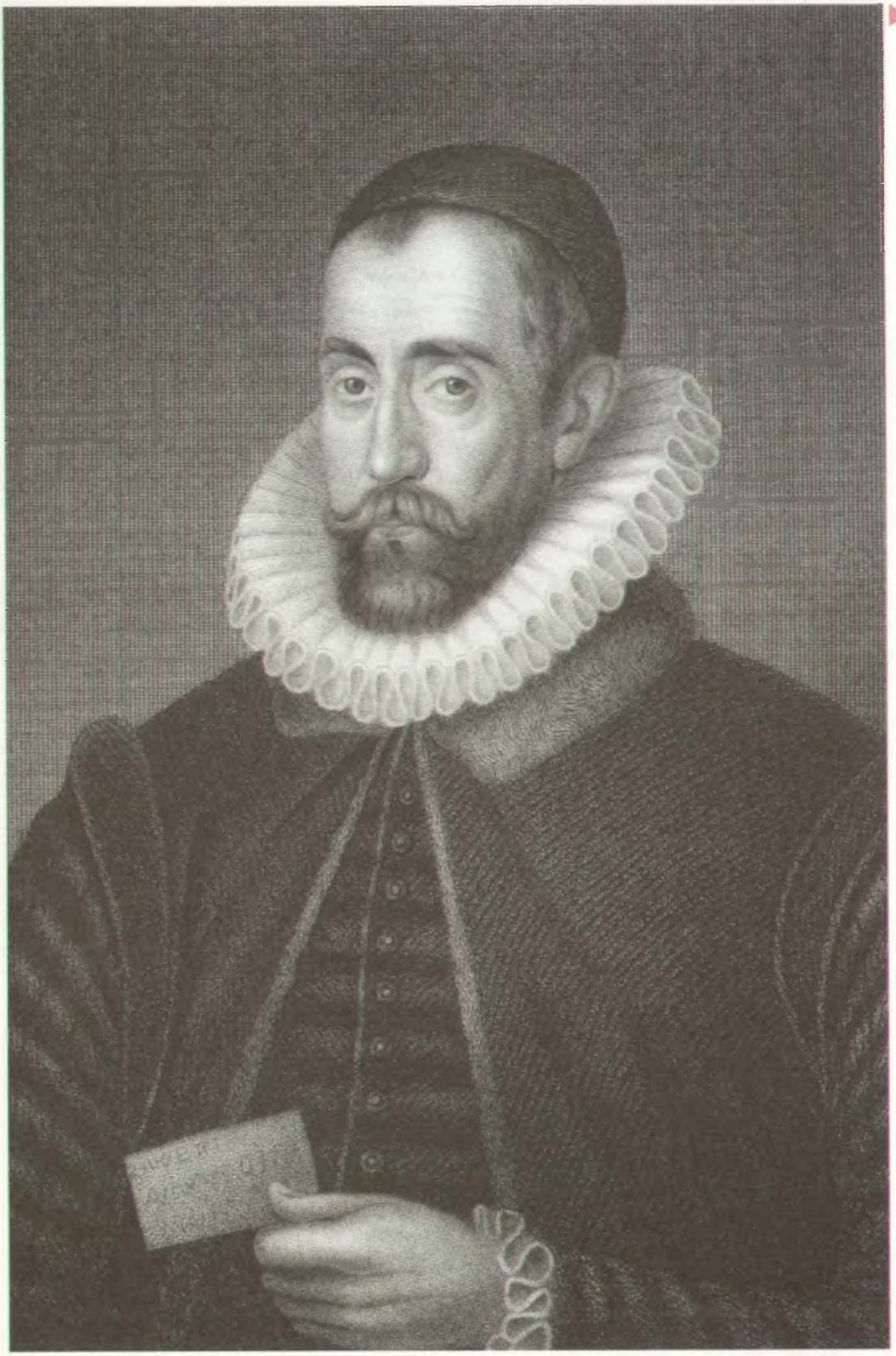
Mary, kendisini esaretten kaçıran kurtarıcılarına minnetle bakıyor. Bu tablo, William Craig Shirreff tarafından 1805'te resmedildi. Bu tarihte, Mary'nin budalalıkları çoktan unutulmuş ve Mary, burada görüldüğü gibi romantik bir kahraman olarak hatırlanır olmuştu.

KUTUDAKİ MEKTUPLAR

1567 yılında Mary ve Hepburn'un birbirine yazdığı mektupları içeren gümüş bir kutunun bulunması Elizabeth'in işine yaradı. Moray, bu mektupları Mary'nin Darnley cinayetinde parmağı olduğuna dair delil olarak gösterdi. Görünüşe göre Mary, kendi eliyle Hepburn'un yakında Darnley'den kurtulmasını umduğunu yazmıştı. O dönem yaygın kanaat, mektupların gerçek olduğu yönündeydi. Mary ise ısrarla mektupların sahte olduğunu söylüyordu. Daha sonra tarihçiler, sahte metinlerin Mary'nin gerçek mektuplarına eklenmiş olma ihtimali üzerinde duracaktı. Orijinal mektupların, 1584 yılında Mary'nin oğlu ve dönemin İskoçya Kralı VI. James tarafından yakıldığı düşünüldüğünden gerçek hiç ortaya çıkarılamayabilir.

Sağda: İskoç Kraliçesi Mary ve suç ortakları arasındaki "gizli mektuplar", çoğu zaman şifreli ya da kodlu olarak yazılırdı. Bu örnekte, şifreyi oluşturan farklı sembol ve harfler görülüyor. Burada Babington, Walsingham'ın ajanlarına şifreyi açıklıyor.

Burada, I. Elizabeth'in istihbarat şefi Francis Walsingham resmedilmiş. Walsingham, Mary'in Elizabeth'i tahttan indirme planlarında dahli olduğuna inanıyordu. 1586 yılında haklılığı ispatlandı.

Resimdeki Thomas Howard, İskoç Kraliçesi Mary ile evlenmek istiyordu ama bu evlilik Mary'i açık varisi haline getireceği için Elizabeth, Thomas'ın isteğini reddetti. İktidar hırsına kapılan Thomas, Elizabeth'e karşı Ridolfi kumpasında parmağı olduğu için daha sonra idam edilecekti.

Ancak Elizabeth, hâlâ huzura kavuşamamıştı. Mary yaşadığı müddetçe, yeterli güç toplamayı başarabilen Katolik ayaklanmalar için simge olarak kullanılabilirdi. 1583 yılında Mary hâlâ İngiltere'de ev hapsindeyken, Francis Throckmorton ve babası Nicholas, Fransa ve İspanya'nın ileri gelenleriyle birlikte Elizabeth'in yerine Mary'i tahta çıkarmak ve İngiltere'yi tekrar Katolikliğe döndürmek için bir plan yaptı. Bu planı ortaya çıkaran Walsingham, Throckmorton'u tutukladı. İşkence sırasında her şeyi itiraf eden Throckmorton, 1584 yılında vatana ihanetten idam edildi. Bu olay ve Ridolfi kumpasının sonucu, aynı yıl Ortaklık Mukavelesi kabul edildi. Bu mukaveleye göre, I. Elizabeth'i tahttan indirmeye ya da ona suikast düzenlemeye teşebbüs etmenin cezası idamdı. Ayrıca, veraset sırasında olan kişiler, kumpas onların bilgisi olmadan düzenlenmiş olsa bile bu sıradan çıkarılıp idam edilebilirdi. Elizabeth artık, istediği takdirde Mary'i idama gönderebilecek imkâna sahipti. Mary, entrikalardan haberinin olmadığını dahi iddia edemezdi.

Kendisini tahttan indirmek için kurulan komplolarda Mary'nin parmağı olduğuna dair kesin deliller sunulan Elizabeth, sonunda İskoç Kraliçesi'nin ölüm emrini imzaladı. Mary idam edildiğinde çok öfkelenen Elizabeth, emrin yerine getirilmesini hiç istemediğini söyleyecekti.

ŞEHİT MARY

İdamı için itinayla giyinen Mary, tüm ilişkileri ve çevirdiği dolapların riyakârlığına rağmen son ana kadar Katolik bir şehit rolüne büründü. Hem elinde hem de boynunda haç taşıyordu. Siyah pelerini çıkarılan Mary, din şehitlerinin rengini simgeleyen koyu kırmızı elbisesiyle kaldı.

Celladına yürürken Tanrıya dua eden Mary, toplanan kalabalığı da kendisiyle birlikte dua etmeye çağırdı. Üç balta darbesinin ardından başı gövdesinden ayrıldı. Mary, elbisesinin içinde terrier cinsi küçük bir köpek taşıyordu. Ölümünden sonra köpek debelenince insanlar, Mary'nin başsız gövdesinin kımıldadığını zannetti.

İspanyolların desteğine rağmen O'Neill'in ayaklanması, Elizabeth'in birliklerinin İrlandalıları bastırmasıyla sonuçlandı. Burada Hugh O'Neill, 1603'te İngilizlere teslim olurken resmedilmiş. Elizabeth, İrlanda meselesi tam olarak çözüme kavuşturulamadan hayatını kaybetti. Mücadeleyi I. James sona erdirecekti.

Elizabeth'in güvenliğini sağlamak için alman tüm bu önlemlere rağmen, 1586 yılında Elizabeth'in yerine Mary'i tahta çıkarmayı amaçlayan bir kumpas daha ortaya çıkarıldı. İspanya Kralı II. Felipe'nin yönetiminde Fransa ve İspanya'yı bir araya getiren Babington Kumpası, Kraliçe'yi tahttan indirmeyi ve Mary'nin yönetiminde Katolik inancı tekrar tesis etmeyi amaçlıyordu. Elizabeth, kız kardeşinin ölümünden sonra İspanya Kralı II. Felipe'yle evlenmeyi reddetmişti. Elizabeth'e sadık olan Walsingham, Mary'nin bu kumpasta parmağı olduğunu ispatlamak ve Ortaklık Mukavele'sinin şartlarına göre tutuklanmasını sağlamak için kendisini suçlu duruma düşürmesi gerektiğinin farkındaydı. Bu nedenle, Mary'e mektupları götürmesi için iki taraflı çalışan bir ajanı kullandı. Kurduğu tuzak tıkır tıkır işledi. Artık Walsingham'ın elinde Mary'nin kendi el yazısıyla yazılmış deliller vardı. Toplamda on altı kişi ihanetten idam edildi. Kuzeni Elizabeth'in ölüm emrini imzaladığı Mary'nin ise, 8 Şubat 1587'de boynu vuruldu.

Kabul Edilemez

Elizabeth'in saltanatı anlatılırken çeşitli suikast girişimleri, merak uyandıran özel hayatı ve İspanyol Armadası'nın mağlubiyete uğratılması çoğu zaman öne çıksa da İrlanda'daki husumetler karşısındaki sert muamelesi de göz ardı edilmemeli. Büyük çoğunluğu Katolik inanca sahip İrlandalılar, İngiltere'dekiyle aynı dini

reformların ceremesini çektiler ve dini öğretilerin İngiliz hükümdarları tarafından zorla benimsetilmesinden gerçekten bıkmışlardı. İrlandalılar, İspanyolları destekliyordu ve Elizabeth, İrlanda sınırından gelebilecek bir İspanyol saldırısından korkuyordu. Bu nedenle, İrlanda'nın genelindeki araziler, buraları kontrol altında tutmak ve milletin birleşme ihtimalini zayıflatmak amacıyla İngiliz soylulara verildi. Ancak yaşanan bir dizi ayaklanma, Elizabeth'in 1582 yılında yakıp yıkma politikası uygulamasına neden oldu. Araziler yakıldı, mahsuller ve tüm geçim kaynakları yok edildi. Bu politikanın yol açtığı yıkım sonucu, sadece Munster'de otuz binden fazla erkek, kadın ve çocuk açlıktan öldü. İsyanlar güçlenmeye başladı ve 1594 yılında olaylar patlama noktasına ulaştı.

Acımasız yakıp yıkma politikası yeni uygulanmıştı. Dumanın kokusu hafızalarda ve burunlarda hâlâ tazeyken 1594 yılında Dokuz Yıl Savaşı başladı. Bu savaş, Elizabeth'in ölümüne kadar devam edecekti. Daha önceki yıllarda, aşiret reisleri güçlerini birleştiremeyecek kadar çok parçalanmış durumdalardı. Ama Hugh O'Neill ve Hugh Roe O'Donnell adlı iki aşiret reisi, uzun zamandır katlandıkları İngiliz yönetimine karşı savaşmak amacıyla güçlerini birleştirdi. Birçokları, Elizabeth'in yönetimini tüm ülkeye yayma niyetinden rahatsızdı. Birçok Katolik de, Protestanlıktan kurtulmak istiyordu. O'Neill, İngiltere'nin sınır güvenliğinden korkmasını gerektirecek kadar destek toplamıştı. O'Neill ayrıca, İskoçyalı paralı askerlerden ve Elizabeth'in eski düşmanı II. Felipe'den yardım istedi. Bu destekle birlikte İskoçyalı ve İrlandalı paralı askerler toplandığında, askerlerinin sayısı sekiz bini aşıyordu. Bu, o güne kadar görülmemiş bir sayıydı. 1601 yılına gelindiğinde, İrlandalılar açlıktan kırılıyordu. Aynı yıl ulaşan İspanyol yardımı savaşın devam etmesini sağladı.

Dokuz Yıl Savaşı, Elizabeth'in saltanatının geriye kalanında orduya zor zamanlar yaşattı. Barış, ancak I. James çatışmayı sona erdirdiğinde sağlanacaktı. Savaşın neden olduğu ağır masrafların İngiltere için felç edici büyüklüğe ulaşması, barış kararı alınmasının nedenlerinden biriydi. Barış, hem daha iyi hem de çok daha ucuzdu.

Yıllar süren müzakere ve kavgalardan sonra, Yellow Bird'de yapılan muharebede İrlanda zafer kazandı ve iki bin İngiliz askeri öldürüldü. Bu, ülke genelinde daha fazla ayaklanmalara neden oldu. Cevap olarak Elizabeth, saraydaki yeni gözdesi Dudley'in üvey oğlu Robert Devereux'u ayaklanmaları bastırması için on yedi bin İngiliz'le birlikte 1599 yılında İrlanda'ya gönderdi. Ancak, Devereux'un işgali kısa sürdü ve başarısız oldu. Askerleri yetersiz kaldı ve birçok askeri pusuya düşürüldü. Binlerce asker ise, sağlıksız yaşam koşulları nedeniyle yakalandıkları hastalıklardan hayatını kaybetti. Elizabeth'in İrlanda'da kalması yönündeki emirlerine karşı gelen Devereux, O'Neill'le ateşkes yapmayı kabul etti ve 1599 yılında İngiltere'ye döndü. Devereux, ülkeye dönmesinden bir hayli rahatsız olan Kraliçe'nin huzuruna çıktığında, görev yerini izinsiz terk etme suçlamasıyla karşı karşıya kaldı. Cecil ve Raleih, Devereux'tan kurtulmak için güç birliği yapmışlardı. Ama Devereux'un Elizabeth üzerindeki etkisi ve gönlündeki yeri o kadar büyüktü ki, Kraliçe onun hafif bir cezayla kurtulmasına izin verdi.

Devereux, 1601 yılında adamlarıyla birlikte Kraliçe'nin odasına zorla girmeye çalışınca kendi ölüm emrini imzalamış oldu. Tutuklandı, yargılandı ve ihanetten suçlu bulundu. Devereux, Tower Green'de boynu vurulan son insan olma unvanına sahip.

Bu ünlü ve akılda kalıcı resimde Elizabeth, tepeden tırnağa koyu kırmızı giyiyor. Bu renk, resmin tamamına aksettirilmiş. Kraliçe'nin özellikle güçlü ve her şeye hâkim olarak tasvir edildiği resimde, Elizabeth'in mağrur ifadesi, otoritesine başkaldırmak isteyenlere meydan okuyor.

Elizabeth'in imzası... Cesur ve kararlı bir karaktere sahip bir kadın olduğunun ipuçlarını veriyor. Bu karaktere uygun bir şekilde, Kraliçe'nin bir zamanlar gözdesi olan Robert Devereux'un ölüm emrinin altında da bu imza vardı. Robert da, Elizabeth'in teslim olmaktansa bir kenara atmayı tercih ettiği adamlardan biri oldu.

Devereux'un yerine İrlanda'da görevlendirilen George Carew, 1601 yılında isyanı büyük ölçüde bastırmayı başardı. Savaşın ülkeyi felç eden maliyeti ve yol açtığı zarar, Elizabeth'in ölümüne kadar hafızalardan tam anlamıyla silinmedi. Kraliçe, düşmanlarına karşı ne kadar gaddar ve kararlı olabileceğini ispatlamıştı. Elizabeth, bu özelliklerini İspanyol Armadası sırasında ve sonrasında bir kez daha ispatlayacaktı.

Gerçek bir Kraliçe

Elizabeth'in tek taraflı ve kendi çıkarlarına hizmet eden görüşlerinde, babasının izleri görülebilir ama insanların dinine ve inançlarına saldırdığından olsa gerek, hâlâ "kanlı" ve acımasız diye anılan kişi Mary. Ancak Elizabeth de mükemmel ya da kusursuz olarak görülmüyordu. Kibri, kıskançlığı, acımasız mizacı, dini kayıtsızlığı ve meclis üyelerini deli eden ve öfkelendiren değişken tabiatı, Elizabeth'in Avrupa genelinde aşağılanmasına ve kendisiyle alay edilmesine neden olmuş olabilir. Ancak büyük karizması, ihtişamı, halkına olan sevgisi ve güzel üslubu, birçokları tarafından sevilmesini ve hatta ona tapılmasını sağladı. Bakire Kraliçe kültü, Elizabeth'in devrinden beri nadir görülen bir şekilde İngiliz kültürünün bir parçası oldu. Genellikle bir şahıs, ölümünden yıllar sonra sevilen bir simgeye (keramet sahibi VI. Henry örneğinde olduğu gibi) ya da şer gücüne (Kanlı Mary örneğinde olduğu gibi) dönüşür. Ölmeden önce efsane olması, Elizabeth'in güçlü karakterinin ve kendisini doğru şekilde anlatma kabiliyetinin bir göstergesi. Gücü öbür dünyadan günümüze uzanan Elizabeth, hâlâ insanları büyülemeye devam ediyor.

The Chancellors Seat

VI

I. ELIZABETH
TUDOR MİRASI

Tahtını elinden alabilecek muhtemel düşmanlarından kurtulan, sorun çıkaran komşularını ezen ve meclisini yirmi yıldan uzun bir süre oyalamayı başaran Elizabeth artık saltanatını denizlerin ötesine taşıyacaktı. İspanyollar geliyor olabilirdi ama Gloriana onları defetmeye kararlıydı. Sevgili tebaasının tüm dikkati Kraliçe'nin üzerinde; Kraliçe'nin gözleri ise İngiltere'nin sınırlarındaydı. İngiltere'de sanat, tiyatro ve edebiyat alanlarında altın bir çağ başlamak üzereydi ve başrolü de Kraliçe üstlenmişti.

"Bir aslan olmayabilirim ama bir aslanın yavrusuyum ve bir aslanın yüreğine sahibim."

Keşifler ve dış ticaret yoluyla zenginleşmek amacıyla uzun zamandır ticaret yolları ve yerleşimlerden faydalanan İspanya, 15. yüzyılda Amerika'da topraklar ele geçirmiş ve Yeni Dünya'yı sömürgeleştirmeye başlamıştı. Kristof Kolomb, hediye olarak Hristiyanlığı götürdü ama karşılığında köleler, muazzam zenginlikler ve çok can aldı.

Çiftçi bir aileden gelen Francis Drake, ailesi VI. Edward döneminde dini ayaklanmalardan dolayı Devon'dan Kent'e taşınınca denizciliğe başladı. Doğuştan denizci olduğunu ispatlayan Drake, hayatının ilerleyen dönemlerinde İspanyollarla ilk

Bu görkemli tabloda I. Elizabeth, kendisinden önce tahta çıkan büyük Krallar kadar büyük otoriteyle parlamentosunu açarken görülüyor. Entrikalara, dini anlaşmazlıklara ve isyanlara rağmen İyi Kraliçe Bess, meclisi ve ülkesi tarafından seviliyordu.

çatışmalarının yol açtığı intikamcı tavrıyla tanınacaktı. Elizabeth'in verdiği yetkiyle ilk olarak 1572 yılında denize açılan Drake, Panama'da bir kasabayı ele geçirip İngiliz kalesine dönüştürmeyi amaçlıyordu.

Bu girişim başarısız olsa da Drake ve mürettebatı, topladıkları ganimetlerle büyük bir servet edindi ve Drake, İngiltere'ye zengin bir adam olarak döndü.

Palavracı maceraperestten çok memnun olan ve uzun zamandır İspanya'nın kullandığı kârlı ticaret yollarından faydalanmak isteyen Elizabeth, 1577 yılında Drake'nin Yeni Dünya'nın ötesinde ne olduğunu keşfetmek ve gemisiyle tam bir dünya turu yapmak için çıkacağı keşif gezisini finanse etti.

Görevi boyunca İspanyollara vereceği her türlü zararın takdirle karşılanacağını da açıkça dile getirdi. Drake, bu eklemeden büyük keyif alacaktı.

Nicola van Sype'ın 1581 tarihinde çizdiği bu etkileyici harita, Drake'nin 1577 yılında başlayan gemiyle dünya turunu (beyaz noktalı çizgi ile gösterilmiş) tasvir ediyor. İspanyollar Drake'nin tuhaf davranışlarından pek hoşnut olmasa da o, İngiliz halkının gönlünü kazanmıştı.

Aralık ayında İngiltere'den beş gemi yola çıktı. Ancak, hava muhalefetinden ötürü gemiler ayrı düştü. Bu nedenle, Golden Hind (ilk adı Pelican) dünya turunu tek başına tamamladı. Keşif gezisi, yaklaşık üç yıl sürdü. 26 Eylül 1580 tarihinde İngiltere'ye dönen Drake, limanda kendisini karşılayan Kraliçe tarafından hemen şövalye ilan edildi. Kazanımları nedeniyle zaten başarılı kabul edilen keşif gezisi; Drake, Golden Hind'in zapt edip yağmaladığı İspanyol kalyonu *Nuestra Senora de la Conception*'da ele geçirilen hazineleri paylaştığında, Tanrının bir mucizesi olarak görülmeye başlandı. Altı ton altın kazanan

I. Elizabeth, 1580 yılında dünya turunu tamamlayan Francis Drake'i Golden Hind gemisinde şövalye ilan ediyor. Propaganda amaçlı tablolara mükemmel bir örnek teşkil eden bu çalışma, Elizabeth'i tebaası kendisi için dünyanın öbür ucuna kadar giden güçlü bir hükümdar olarak gösteriyor.

Elizabeth'in tüm dış borcunu ödemeye yetecek kadar parası olmuştu. İspanyol Armadası esnasında da ülkesini korumaya devam eden Drake, İngiltere'nin zafer kazanmasına yardım etti.

Elizabeth, 1585 yılında güvenilir korsanı tekrar göreve çağırdı. Drake, 25 gemiyle İspanyol denizlerine açılacak ve İspanyolların Yeni Dünya'da elde ettiği kazanımlara olabildiğince çok zarar vermeye çalışacaktı. Drake, harika bir iş çıkardı. Batı Hint Adaları'nda İspanyolların kontrolü altındaki Yeni Dünya'nın müreffeh başkenti San Domingo da dâhil olmak üzere birçok şehri

BOVLİNG SAVAŞTAN ÖNCE GELİR

İlk İspanyol donanması Plymouth'da görüldüğünde, İngilizler çılgınlar gibi hazırlık yapmaya başladılar. Rivayete göre Drake, hemen sevgili ülkesini savunmak için harekete geçmedi. Yakışıklı eşkıya bunun yerine, kuvvetli Armada'nın karşısına çıkmadan önce, sakin bir şekilde (aşağıda tasvir edilen) oynadığı bovling oyununu tamamladı. Yerel gelgit olaylarını iyi bilen Drake'nin acele etmesine gerek yoktu.

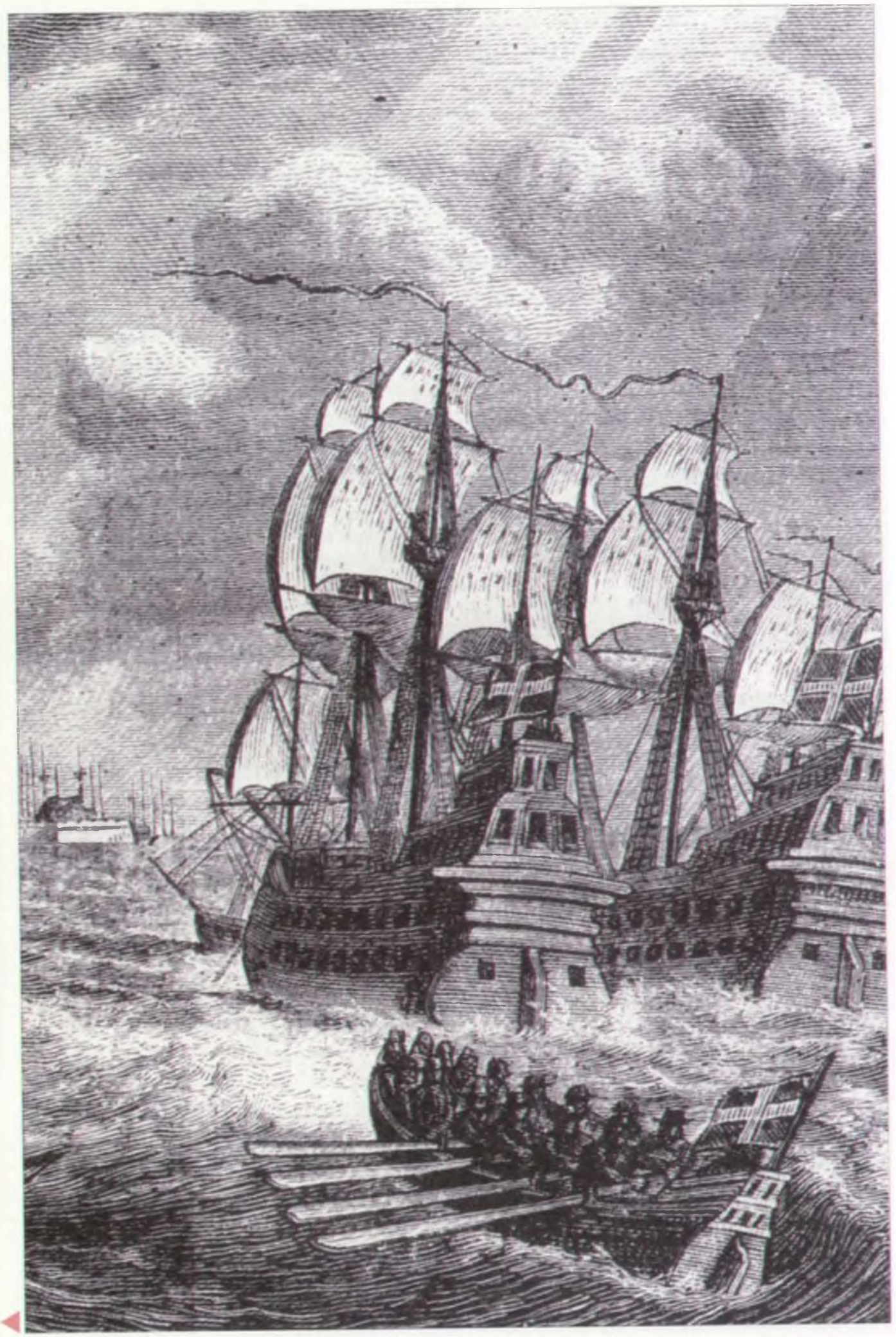
Drake'nin ukala tavrının altında, Katolik karşıtı duruşu ve denizciliğe yeni başladığı günlerde aynı gemide görev yapan birçok arkadaşının canını yakan İspanyollara karşı duyduğu nefret yatıyordu.

ele geçirdi. Drake'nin emrindeki korsanlar, birçok şehri yağmaladı, yakıp yıktı ve fidye karşılığı bıraktı. Bu durum, İspanyolların itibarı ve ticaretine muazzam zarar verirken Drake'nin ise büyük şöhret kazanmasını sağladı.

1587 yılında tekrar saldırıya geçen Drake, İspanya'nın güneybatısındaki Cadiz şehrini kuşattı. II. Felipe'nin İngiltere'ye saldırmak için hazırladığı İspanyol donanmasına zarar vermeyi amaçlıyordu. 1587 yılının Nisan ayında *Elizabeth Bonaventure*'daki Drake'nin kumandasındaki filo, kendilerini durdurmak için gönderilen İspanyol kalyonlarını yararak geçti. Birkaç gemiyi yok eden filo, bazılarını ise ele geçirdi. İspanyolların hazırlamak için aylarca çalıştığı ve çok masraf ettiği erzakların çoğu birkaç saat içerisinde yok olmuştu.

Bu tablodaki dalgalar, öfke ve gerilimle kuduruyordu. 1587 yılının Nisan ayında Cadiz'de baskın yiyen İspanyol donanması böyle hissetmiş olmalı. Bu baskın, Armada'ya yaklaşık bir sene kaybettirdi.

Portekiz'e gitmek üzere Cadiz'den ayrılan Drake'nin filosu, karşısına çıkan tüm İspanyol gemilerine saldırdı ve onları yok etti. Kudretli konvoylarının elinden hiçbir şeyin kurtulmasına izin vermiyorlardı. Bu nedenle İspanyollar, Drake'ye *El Draque* (ejderha) adını taktılar. II. Felipe, Drake'nin kellesini getirene büyük bir ödül vermeyi vaat etti. Ancak korsanın şansı yaver gidiyordu. Batı Hint Adaları'ndan dönen Portekiz gemisi *São Filipe*'yi ele geçirmeyi başaran Drake, servetine altın, ipek ve baharatlardan oluşan yeni bir servet daha ekledi. Toplamda yüz İspanyol gemisi kullanılamaz hale getirilmiş, İspanya'nın planlanan işgal girişimi tam bir sene geciktirilmişti.

Katolikleri Sınırlandırıyor

Drake, emri doğrultusunda İspanyol donanması ile dalga geçse de Elizabeth, İngilizlerin güvenliğini garanti altına almak için önlemler aldı. Robert Dudley, Nonsuch Anlaşması sonucu 1585 yılında Hollanda'ya gönderildi. II. Felipe, bu anlaşmanın imzalanmasını savaş ilanı kabul etti. Parma Dükü ve Felipe'nin Hollanda Genel Valisi Alessandro Farnese'nin 1585 yılında Anvers'i kuşatarak Protestanları şehirden çıkarması ve Hollanda'nın büyük kısmını Katolik İspanya'nın kontrolü altına alması, anlaşmanın yapılmasına yol açmıştı. Elizabeth, istemeyerek de olsa kuşatmayı sona erdirmeye yetecek kadar asker ve birliklerin masraflarını karşılamak için çok ihtiyaç du-

II. Felipe'ye karşı İngiltere'yi savunmaya kararlı olan Elizabeth, Katolikliği kabul etmeyi reddettiği için Roma'nın öfkesini kazandı. Burada Papa V. Pius, Elizabeth'i aforoz etmek için bir emir yayınlarken görülüyor. Tanrı'nın temsilcisinin öfkesi bile, babası gibi Elizabeth'i de kararından vazgeçiremedi.

İngiliz Donanması'nın kudreti karşısında İspanyol gemileri denizin dibini boyladı. Felipe'nin sözde 'yenilmez donanması'nın, Drake'nin deniz köpekleri karşısında hiç şansı yoktu. Şans ve kötü havanın da yardımıyla, Drake'nin deniz köpekleri, 1588 yılında İspanyol donanmasını yok etti.

yulan parayı Hollanda'ya göndermeyi kabul etti. II. Felipe'nin genişleyen hanedanına artık dur demesi gerekiyordu.

Beceriksiz de olsa hevesli olan Dudley'in işi tam da bunu yapmaktı. İngiltere'ye karşı ortaya çıkabilecek herhangi bir tehdidin önüne geçmek amacıyla Hollandalılara yeteri kadar destek ve para verecekti ama Dudley, her istediğinin harfiyen yapılmasını bekleyen Elizabeth ile İspanyol işgalcilere karşı emrindeki askerlerin de savaşa katılmasını isteyen mazlum Hollandalıların istekleri arasında kaldı. Başarısız olan Dudley, Elizabeth tarafından bir mektupla alenen azarlandı. Kendisinin reddettiği Genel Vali unvanını Dudley'in kabul ettiğini duyan Elizabeth çok öfkelenmişti. Gözdesinin kusurlarını göremeyecek kadar kör değildi ve Dudley'in, hırsı yüzünden çoğu zaman düşünmeden hareket ettiğini biliyordu.

(Elizabeth'in her zaman inkâr edebileceği Drake'nin yaptıklarına rağmen) İngiltere ile İspanya arasında devam eden barış görüşmeleri yüzünden Elizabeth, açıktan çok fazla destek sağlamak da istemiyordu. Ancak çok geçmeden barış ihtimali ortadan kalkacaktı.

İspanyol Armadası

İspanya'yla anlaşmazlık yaşamak Tudor hanedanının nükseden bir özelliği olsa da ancak Elizabeth döneminde bu sıkıntılı

ittifak bozulacak ve savaş başlayacaktı. Elizabeth, II. Felipe'nin kendisini tahttan indirip yerine Katolik birini çıkarmak amacıyla birçok komployu desteklediğini iyi biliyordu. Elizabeth'in istemeyerek de olsa Hollanda'daki Protestan ayaklanmayı desteklemesi, Protestanlığın Avrupa geneline yayılmasından korkan İspanya'yı daha da kızdırmıştı. Ayaklanma nedeniyle İspanya ile ticaret geriledi, ticaret yollarında ve Yeni Dünya'daki yeni yerleşimlerde saldırılar yaşandı. Bu durumu İngiltere'nin lehine kullanmaya istekli olan kurnaz Kraliçe, bu yolla aynı zamanda İspanyanın küresel nüfuzunu daha da zayıflatmış oluyordu.

Elizabeth, Papa V. Pius tarafından 1570 yılında aforoz edilmişti. II. Felipe'nin İngiltere'yi Katolikliğe geri döndürmek için işgal etmesine tam destek veren yeni Papa V. Sixtus ise, para desteği vermeyi dahi taahhüt etti (ancak kurnaz Papa, ödeme yapılabilmesi için önce donanmanın İngiltere kıyılarına ayak basmasını şart koştu). Bardağı taşıran son damlalardan biri de, Drake'nin 1587 yılında Cadiz'e baskın yapıp işgal için hazırlanan İspanyol gemilerinden oluşan filoyu yok etmesi oldu. Bu baskın, Nonsuch Anlaşması ve sürekli otoritesine meydan okuyan Elizabeth'ten alması gereken intikam, Felipe için yeterli nedendi. Armada'nın 'yenilmez donanması'nı İngiltere'ye gönderme zamanı gelmişti.

İspanya Savaşa Hazırlanıyor

Medina Sidonia Dükü öncülüğündeki İspanyollar, 1588 yılında İngiltere'yi işgal etmeyi planladı. Medina iyi bir generaldi ama deniz savaşları konusunda tecrübesizdi. Önceki komutanın yerine geçeli sadece birkaç ay olmuştu. Yüz otuz gemi ve on sekiz bin askerden oluşan donanma, 28 Mayıs'ta Portekiz'in Lizbon şehrinden yelken açtı. Tüm donanmanın limandan ayrılması, tam iki gün sürmüştü. Bu filoya, İspanya kontrolündeki Hollanda'dan otuz bin adam daha katıldı. Muazzam bir ordu, İngiliz limanlarına doğru yol alıyordu. Manzara, baş döndürücü olmalı. İspanya ve İngiltere arasında Haziran ayı boyunca müzakereler yürütülse de 16 Temmuz'da bu müzakerelere son verildi. İngiliz donanması çoktan Plymouth'ta toplanmıştı. Sinirler bir hayli gergindi. 200 gemiye sahip İngilizler, işgalcilerden sayıca üstündü ama İspanyollar daha fazla ateş gücüne sahipti.

Effingham Lordu Howard'ın komutasındaki İngiliz kuvvetlerine, Koramiral Francis Drake de destek veriyordu. Savaş tecrübesi Medina Sidonia'dan oldukça üstün olan Drake, çok geçmeden fiilen komutayı ele aldı. Medina Sidonia, doğa karşı çıksa bile Felipe'nin talimatlarını harfiyen yerine getiriyordu. Doğa, sonuçta büyük bir rol oynayacaktı. İspanyol donanmasının Plymouth'a ulaşmasını geciktirecek, hatta bazı gemilerin seferin ilk kısmını dahi tamamlayamamasına neden olacaktı. İngiliz gemileri, 19 Temmuz'da Wight Adası'na doğru yol alan İspanyolları takip etmeye başladı. Ateş gücü daha az olan İngilizler, yakın çarpışmalardan kaçınmak için sahip oldukları hız ve manevra avantajını kullanıyordu. Ancak Drake'nin 21-22 Temmuz tarihlerinde karanlıktan faydalanarak terkedilmiş İspanyol gemileri yağmalamak için geri dönmesi, İngilizlerin mevzi kaybetmesine neden oldu.

İspanyollar, Parma'nın Manş Denizi'ndeki ordusuyla birleşmek amacıyla Calais'e gidiyordu. Haberleşmek planlandığından

I. Elizabeth burada, Savaşçı Kraliçe olarak tasvir ediliyor. Tilbury'de beyaz bir atın üzerinde resmedilen Elizabeth'in yanında Dudley ve Devereux var. Kraliçe, birliklerini zafer için harekete geçiriyor.

DENİZ HAYDUTLARI

Bir deniz haydudu, diğer bir deyişle bir korsan, hükümetinin müsaadesi ile savaş zamanlarında yabancı gemilere saldırı düzenleyebilirdi. Deniz haydutlarını kullanmak, kraliyetin herhangi bir gemi ya da görevli maliyeti olmaksızın özel gemiler ve seferlerden faydalanmasını sağladı. Ele geçirilen ganimetler mürettebat arasında bölüştürüldüğünden deniz haydutları da, bu yolla büyük zenginliklere kavuşabilirdi.

Drake, en ünlü İngiliz deniz haydudu olabilir, ancak macera ve servet peşinde olan birçok kişi denizlere meydan okudu. Hem yaptıkları işin hem de bu yolla kazandıkları ganimetlerin tadını çıkardı.

daha zor olduğundan, destek güç ve haber gelmesi için beklemeye başladılar. İspanyol donanmasının hareketsizliğinden faydalanan Drake İngilizlerin avantajım kullandı. Sekiz İngiliz savaş gemisinin, kundak gemisi olarak feda edilmesini emretti. Yanıcı maddelerle doldurulan koca gemiler, İspanyol donanmasının üzerine gönderilmeden önce ateşe verildi. Yaklaşan kundak gemilerini gören Armada dağılınca savunması büyük ölçüde zayıfladı. Bu durumdan faydalanan İngiliz donanması, öldürücü darbeyi vurmak için harekete geçti. İspanyollara zarar verecek kadar yaklaşan Drake ve denizcileri, kalan barutlarını oldukça etkili bir şekilde kullandı. İspanyolların uzun zamandır kullandığı bir hileye başvuran İngilizler, düşmanın borda edecek kadar yaklaşmasına müsaade etmeden birçok İspanyol gemisine zarar verdi. İngilizler, ivme kaybetmeye başlayınca geri çekildi. Kudretli Armada'nın ortasında koca bir delik açmışlardı.

Elizabeth'i dikkatle kontrol edilen portrelerine başka bir örnek. Bu sembolik sahnede nazik Walter Raleigh, önündeki çamur birikintisi Elizabeth'in ayaklarına sürülmesin diye pelerinini Kraliçe'nin önüne seriyor.

Elizabeth'in Zaferi ve İspanyolların Mağlubiyeti

İspanyol donanmasının büyük kısmı tükenmişti ve eve dönmeye hazırdı. Elizabeth, kısa bir aradan sonra sadık adamlarını son çarpışma için toplamak amacıyla Tilbury'e gitti. En meşhur konuşmasını burada yapacak ve sadık tebaasının gönlünde yerini pekiştirecekti. Doğruyu söylemek gerekirse, bu konuşma neredeyse gereksizdi çünkü İspanyollar zaten eve gitmeye hazırdı. Harap ve bitap düşen İspanyollar'ın talihsizlik ve kötü havayla imtihanı henüz bitmemişti. Ancak Elizabeth'in etkileyici ve muhteşem konuşması, ne kadar çetin ve olağanüstü biri olabileceğini gösteriyordu. Seçtiği kelimeler, Kraliçe'nin tutku ve cesaretini güçlü bir şekilde ifade ediyordu. Elizabeth'in konuşması bugün hâlâ yankılanıyor. Savaş arifesinde kararlı askerlerinin arasında atıyla dolaşan tepeden tırnağa zırh kuşanmış Kraliçeleri, kendi deyimiyle anneleri tarafından yapılan bu konuşma, görülmeye değerdi:

Güvenliğimizi düşünen bazıları tarafından, ihanet korkusuyla kendimizi silahlı kalabalıklara emanet ederken dikkatli olma konusunda ikna edildik ama sizi temin ederim ki sevgili ve sadık halkıma güvenme-

den yaşanacak bir ömrü istemem. Bırakın zalimler korksun. Halkımın iyi niyetine ve sadık kalplerine inancım ve güvenim tamdır ve Tanrı şahidimdir ki hep öyle davrandım. İşte, gördüğünüz üzere şu anda aranızdayım. Kendi zevkim ve sefam için değil, kararlı bir şekilde, savaş tüm şiddetiyle devam ederken, sizlerle birlikte yaşamak ve ölmek için, Tanrım, krallığım, halkım, şerefim ve soyum uğruna toprağa düşüp canımı feda etmek için buradayım.

Biliyorum ki ben, bir kadının zayıf ve güçsüz bedenini taşıyorum ama bir kralın yüreğine ve cesaretine sahibim, hem de bir İngiliz kralının. Parma, İspanya ya da Avrupa'dan herhangi bir prensin, Krallığımın sınırları dâhilindeki bir yeri işgal etmeye cüret etmesini hakaret sayarım ve şerefime leke sürdürmektense, bizzat silahımı kuşanır, sizin generaliniz ve hâkiminiz olur ve sahadaki erdemlerinizin her birini mükâfatlandırırım.

Cesaretinizle, mükâfat ve zaferi hak ettiğinizi zaten biliyorum. Hükümdarınız olarak size söz veriyorum; hakkınızı alacaksınız. Bu arada, hiçbir hükümdar, benim yerimi alacak korgeneralimden daha asil ve kıymetli bir askere kumanda etmemiştir. Generalime itaat edeceğinizden, kampta uyum içinde davranacağınızdan ve savaş meydanında kahramanca çarpışacağınızdan şüphem yok. Kısa süre içinde Tanrımın, krallığımın ve halkımın düşmanlarına karşı şanlı bir zafer kazanacağız.

Elizabeth'in simgeleşmiş konuşmasından kısa bir süre sonra, büyük hasar gören İspanyol donanması eve dönüş yoluna koyuldu. Manş Denizi'nin dar bölgelerinde İngilizlerle karşı karşıya gelmek istemeyen İspanyollar, İskoçya ve İrlanda'nın açık denizlerini dolaştı. Ancak, tuhaf bir tesadüf ya da daha sonra birçoklarının inanacağı üzere

Kraliçe'nin bir diğer zaferi. Walter Raleigh burada, Elizabeth'in adına işgal ettiği Virginia'da 1584 yılında koloni kuruyor. Raleigh'in umutlarına rağmen, koloni önemli bir başarı elde edemedi. Raleigh, daha sonra izinsiz evliliğinin ardından imtiyazlarını kaybedecekti.

takdir-i ilahi sonucu donanmanın geriye kalanı da, kuvvetli rüzgâr ve fırtına sonucu tarumar oldu. İspanyollar, fırtınada savaştan daha çok adam ve gemi kaybetti. İspanya'dan yola çıkan 'yenilmez donanma'nın sadece yarısı eve geri dönebildi. Birçokları da, İspanya kıyılarına ulaştıktan sonra hastalıktan hayatını kaybetti.

İspanyollarla karşılaştırıldığında İngilizlerin kaybı, (salgın hastalıklara yakalansalar da) nispeten asgari düzeydeydi ama Drake'in filosunun kazandığı kesin bir zafer yoktu. Ancak İspanyolları mağlup eden ve lime

Gizli evliliği yüzünden Elizabeth'in gözünden düşmesine rağmen Raleigh, hayatının sonlarına doğru cıva gibi değişken bir karaktere sahip Kraliçe'yle arasını düzeltecekti. İspanya'yla savaş yanlısı tutumunu sürdürmesi, I. James'in sağladığı kırılgan barışı tehdit edince Raleigh'in şansı tükendi. 1618 yılında idam edildi.

lime edip gönderen filo, tehlikeli bir düşman karşısında üstünlüğünü ve ustalığını ispatlamıştı. Ülkeye milli gurur hâkimdi. Elizabeth, hem tarihte hem de halkının gönlünde üstün konumunu sağlamlaştırmıştı. Bu tür batıl inançlar Katolikliğin kalıntısı olsa da, Tanrı'nın Elizabeth'in yanında olduğuna duyulan inanç, Protestanlığa geçişte artışa neden oldu. Elizabeth, şanlı zaferinin getirdiği özgüven ve halk desteğinin tadını çıkarıyordu. Denizlerde yayılmak ve İspanya'ya bir Karşı Armada göndermek için daha iyi bir zaman olamazdı. Bu Karşı Armada, büyük oranda başarısız olsa da milli gururu zedelemeyecekti.

Elizabeth yönetimindeki İngiltere, İspanyol işgalini başarıyla püskürtse de, düşman devletler arasında barış hiç sağlanamayacaktı. Elizabeth, gereksiz savaşlara girme konusunda her zaman isteksizdi. Savaş meydanında şan peşinde koşan babasının aksine Elizabeth, ülkesini faydasız ve maliyetli çatışmalara sokmamaya çalıştı. Belki de, I. Mary'nin Calais konusunda yaptığı hatalardan ders almıştı. Ancak, ne pahasına olursa olsun İngiltere'nin güvenliğini sağlamaya hazırdı. Gerektiğinde, acımasız ve yıkıcı bir tutum takınabiliyordu.

Asil Şövalye: Raleigh

Walter Raleigh (Ralegh olarak da yazılır), İrlanda'daki askerlik görevi esnasında Elizabeth'in dikkatini çekti. Kısa sürede Kraliçe'nin gözdeleri arasına girdi. Saray nezaketine örnek gösterilen bir hareketle Elizabeth'in ayakları ıslanmasın diye yoluna pelerinini sermesiyle meşhur oldu. Yeni Dünya'yı, İngiltere'nin gelecekte yayılacağı yer olarak gören Raleigh, Virginia'da bir koloni kurmak amacıyla 1584 yılında Kuzey Karolina'daki Roanoke'ye gitti. Çabaları başarısız olsa da, Elizabeth'in gözünden düşmedi. Yeni ciğerparesini yanından ayırmayan Elizabeth, Raleigh'i 1587 yılında Muhafız Subayı, 1600 yılında ise Jersey Valisi olarak görevlendirdi. Devereux'un kötü sözlerine rağmen -Devereux, Raleigh'i açıkça kıskanıyor ve Kraliçe'yi ona karşı doldurusa getirmeye çalışıyordu- Elizabeth, şarap lisansları ve kumaş ihracatının kontrolünü Raleigh'e verdi. Bu gelişme, Raleigh'i zengin ve nüfuzlu biri yaptı. Yıldızı yükseliyordu. Evli olmasaydı, kendini beğenmiş Devereux'un Kraliçe'nin yanındaki yerini dahi alabilirdi.

I. Elizabeth burada, Babington komplosunun açığa çıkarılmasının ardından gerçekleşen birçok görüşmeden birinde istihbarat şefi ve Devlet Bakanı Francis Walsingham ile birlikte görülüyor. Elizabeth, ilk başlarda Mary'i idama mahkûm etmek istemiyordu.

Gözden Düşüş

Narsistlik derecesinde kendini beğenmiş biri olan Elizabeth, tebaasının kendisinden başka kimseyi gözünün görmesini istemiyordu. Raleigh, aşkı Elizabeth Throckmorton (gelinin Elizabeth'i tahttan indirmek için kumpas kurmaktan idam edilen Francis Throckmorton'un akrabası olması meseleyi daha da kötü hale getirdi) ile gizlice evlenince Elizabeth öfkeden deliye döndü. Raleigh ve Elizabeth'i Kule'ye kapatan Kraliçe, Raleigh'in seçkin unvanlarını ve servetinin kaynağını elinden aldı. Sahip olduğu servet, özgürlüğünü alabilmesini sağlasa da, Raleigh artık saraydaki makamını kaybetmişti.

Saraydan kovulmasını lehine kullanmayı başaran Raleigh, yeni kavuştuğu özgürlüğünü Yeni Dünya ve Guyana'ya seyahat ederek değerlendirdi. Yeni yerleşimler kurmayı ümit ediyordu. Efsanevi altın şehir meşhur El Dorado hikâyelerinin baştan çıkardığı Raleigh, şehri bulamadı ama şehrin var olduğuna olan inancını korudu. 1617 yılında oğlu Walter (Watt olarak da bilinir) ile birlikte Yeni Dünya'ya döndü. Felaketle sonuçlanan bu yolculuk, Watt'ın ölümüne yol açtı. Raleigh, Elizabeth'in ölümünün ardından İspanya ile barış yapılmasını sağlayan I. James tarafından savaşın tekrar çıkmasına neden olabilecek hareketleri nedeniyle idam edildi.

Raleigh, Kraliçe'nin ölümünden önce Elizabeth'in sarayına geri döndü. Devon, Dorset ve Cornwall'ı temsilen meclis üyesi oldu. Birçok soylu ve meclis üyesi kendisinden hoşlanmasa da, maceraları, Raleigh'i halkın yakından tanıdığı ve sevdiği biri yaptı. İngiltere için bir kahraman olan Raleigh, yaptıkları büyük beklentilerini pek karşılamayan romantik bir yiğit olarak hafızalardaki yerini koruyor.

İstihbarat Şefi: Walsingham

Elizabeth'in baş bakanı ve istihbarat şefi olan Francis Walsingham, İngiltere'nin meşru hükümdarı ve despot papalıktan kurtarıcısı olarak gördüğü sevgili Kraliçe'sine karşı kurulan birçok kumpası çökertti. Cecil gibi Walsingham'da da, Elizabeth'in tahtına Katolik bir hükümdarın çıkmasından duyulan korkuyu görebiliriz. Elizabeth'in on yıllar süren saltanatı, İngiltere'de dini birliği sağlamıştı. Dini görüşleri Elizabeth'inkinden daha Püriten olsa da Walsingham, Kraliçe'nin Mary dönemindeki korkunç katliamlardan kaçınmak amacıyla yavaş

MARLOWE'UN ÖLÜMÜ

Christopher Marlowe, bütün hayatını bir esrar perdesinin ardında yaşadı. Muhtemelen eşcinsel bir ateist olan Marlowe'un, Shakespeare'nin birkaç oyununu kaleme aldığı söylenir. Aynı esrar perdesi, ölümü için de söylenebilir. 18 Mayıs 1593'te Marlowe hakkında tutuklama kararı çıkarıldı. Marlowe, iki gün sonra meclise teslim oldu. Başka bir talimat gelene kadar her gün meclisi ziyaret etmesi söylendi. Bu durum 30 Mayıs'a kadar devam etti. Bu tarihte Marlowe, sarhoş kavgası gibi görünen bir olayda aniden ve acımasız bir şekilde bıçaklanarak öldürüldü. Walsingham'ın emrinde çalışan birkaç arkadaşıyla birlikte içki içiyorlardı. Bu adamlardan biri olan Ingram Frizer'le aralarında 'hesaplaşma' ya da hesap yüzünden tartışma çıktı. Olayın nefsi müdafaa olduğunu iddia eden Frizer yargılandı ama kısa süre sonra affedildi. Kaybolmasına yardım etmek için ölmüş gibi gösterildiği, ölüm emrinin Raleigh, Cecil ve hatta bizzat Elizabeth tarafından verildiği, Marlowe'un ölümüyle ilgili yayılan söylentiler arasında. Gerçek ne olursa olsun Marlowe, harikulade yazdığı tiyatro oyunları ve meşhur özel hayatı ile hala bir efsane.

hareket etme isteğini destekledi. Soylu bir aileden gelen Walsingham, ilk başta elçi olarak görev yaptı. Elizabeth'in asıl işine yarayan özelliği ise, kurnaz ve içgüdüsel bir şekilde istihbarat toplama konusundaki benzersiz kabiliyetiydi. 1570 yılında Ridolfi kumpasını ortaya çıkaran Walsingham'dı. Elizabeth'i tahttan indirmeyi amaçlayan Throckmorton ve Babington kumpaslarını ifşa eden de oydu. İskoç Kraliçesi Mary'i tuzağa düşürmek için emrindeki casus ağını dahi kullanan Walsingham, Elizabeth ve meclisine Mary'nin komplo kurduğuna dair kesin deliller sağladı.

Hep tetikte olan Walsingham, İspanyol Armadası hakkında bilgi elde etmek amacıyla Avrupa'nın geneline ve Kuzey Afrika'ya kadar yayılan soyluları, tüccarları ve hatta elçilerin danışmanlarını kullanan ağından faydalandı. Adamları, hem muhbirlik yapıyor hem de yanlış bilgi yaymak için fırsatlardan faydalanarak düşmanı manipüle ediyordu. Elizabeth ve İngiltere'nin yılmaz bir destekçisi olan Walsingham, istihbarat toplamak için çoğu zaman kendi servetini ve kaynaklarını kullanırdı. Walsingham'a bağlı çalışan ünlü casuslardan biri de Christopher Marlowe idi. İşin tabiatı gereği casuslar mesleklerini gizli tutar ama Marlowe'un ülkesi için 'meseleler'e bulaştığı biliniyor. Marlowe ayrıca bir öğrenci için oldukça zengindi. 1592 yılında Cecil, Marlowe'un işlediği kalpazanlık suçundan ceza almadan kurtulmasını sağladı.

Yıllar süren hastalığına rağmen Walsingham, Kraliçe'sine daima sadık kaldı ve 1590 yılında ölümüne kadar istihbarat çalışmalarına devam etti. Kızı Frances üç defa evlendi. İkinci eşi, Elizabeth'in asabi gözdesi Devereux idi. Walsingham, muhtemelen istihbarat şefi olarak görev yaptığı dönemde yaptığı harcamalar nedeniyle borç içinde hayatını kaybetti. Bu harcamalar için Krallık kendisine borçluydu. Ardında tartışmalı bir miras bıraktı. Walsingham, istediğini elde etmek için insanları tuzağa düşürmekten çekinmezdi. Şüphesiz I. Elizabeth'in hayatını defalarca kurtardı ama yaptığı birçok şey hâlâ esrarını koruyor. Elizabeth'in adamları arasında anlaşılması en zor olan Walsingham'ın mizacı hakkında çok az bilgiye sahibiz.

Essex Kontu Robert Devereux, büyüleyici ve güçlü bir karakterdi. Elizabeth'in kendisini gözden çıkaramayacağına inanan Devereux, Kraliçe'ye laubali davranıyor ama çoğu zaman affediliyordu. Delicesine kıskanç olan Devereux, Elizabeth'le Raleigh ve Cecil'in aralarını açmaya çalıştı.

Elizabeth'in güvenilir danışmanı ve dostu William Cecil'in oğlu Robert Cecil. Bazen zor olabilen bir hükümdardan diğerine geçiş sürecini ustaca yöneten Cecil, Tudor hanedanının sonuna ve I. James döneminde Stuart çağının başlangıcına şahitlik etti.

Hatalarını telafi etmesi için bir şans verilen Devereux, Dokuz Yıl Savaşı'nı sona erdirmesi için İrlanda'ya gönderildi. Emirleri hiçe sayan Devereux, ateşkesi müzakere etmek için Hugh O'Neill ile görüşme ayarladı. Bu resimde, Devereux ile O'Neill'in görüşmesi tasvir edilmiş.

İş Bitirici: Robert Cecil

Walsingham'ın ölümü üzerine boş kalan devlet bakanlığı görevine, Elizabeth'in yeni gözdelerinden biri atandı. Robert Cecil, 1591 yılından beri Danışma Meclisinin bir parçası olan Burghley Lordu William Cecil'in oğluydu. 1598 yılında babasının ölümü üzerine Robert, babasının yerine Elizabeth'in en güvendiği danışmanı konumuna yükseldi. Ceciller, fırtınalı saltanatı boyunca hep Kraliçe'nin yanında duran destekçileri olarak göze çarpıyor. Belki de meclis içindeki sağlam konumları, Cecillere daha maceracı ve etkileyici saray erkânının sahip olmadığı bir üstünlük sağlıyordu. Robert Cecil'e görüşlerinde esnekliğini koruyacağı konusunda da güvenilebilirdi (Tudor sarayındaki siyasetçiler için kullanışlı bir özellikti). Robert, sarayını iyi görünümlü dalkavuklarla doldurmaya meyilli Elizabeth'in diğer gözdeleri gibi yakışıklı ya da etkileyici bir endama sahip değildi.

Kraliçe, sırtındaki kamburu ve ufak tefek yapısı yüzünden Cecil'e 'cüce' ya da 'elf' lakabını taktı. Cecil'i Kraliçe'nin sevgisi kazanma noktasında rakip gören Robert Devereux, fiziksel bozukluklarını Cecil'e karşı kullandı. Ancak Robert, sabretmeyi Devereux'tan çok daha iyi bilen mükemmel bir yönetici ve müzakereciydi. Devereux, 1601 yılında ihanet suçlamasıyla mahkeme karşısına çıktığında Cecil, küstah Kont'tan intikamını alacaktı.

Yıllar boyu İskoçya Kralı VI. James ile gizlice yazışmaya devam eden Robert Cecil, Elizabeth'in ölümünün ardından tahta James'in çıkmasını sağlamak için onunla işbirliği yaptı. Kraliçe'nin yaşı ve veliaht konusundaki düşünceleri hakkında hassas olan

Robert, yeni Stuart meclisinde kendisine ayrıcalıklı bir yer edinerek Elizabeth'in ölümünün ardından kendisini zekice sağlama aldı. İngiltere Kralı I. James, 1605 yılında Robert'i Salibury Kontu yaptı ve Robert'ın sabrı ve kurnazlığından istihbarat şefi olarak faydalandı.

Asabi Devereux

Essex Kontu ve Anne Boleyn'in büyük yeğeni Robert Devereux, Ahır Beyi olan babasının ölümünün ardından annesiyle evlenen Dudley'in yerini alarak 1587 yılında Elizabeth'in lütuflarına mazhar oldu. 1588 yılında Dudley'in ölümü üzerine büyük bir gelir kaynağı olan tatlı şarapları vergilendirme görevi de Devereux'a verildi. 1593 yılında Danışma Meclisi'nin üyesi oldu. Küstah bir şekilde Elizabeth'in gözünde özel bir yeri olduğuna inanan Devereux, büyüleyici ve dost canlısı biri olabiliyordu. Gençliği ve güzel üslubu yaşlanan Kraliçe'ye çekici geliyor, bir zamanlar Dudley'in hissettirdiği gibi genç ve güzel hissetmesini sağlıyordu. Kraliçe'nin yanında ve meclisinde şerefli bir makam sahibi olan Devereux, asabi ve fevri biriydi. Hırsı, büyük ve usta bir komutan olan Devereux'u en hafif ifadeyle mantıksız biri haline getiriyordu.

İspanya'yla işbirliği yapan (Shakespeare'nin Shylock karakterine ilham kaynağı olduğuna inanılan) saray doktoru Rodrigo Lopez'in Elizabeth'i zehirleme planını 1594 yılında ortaya çıkarıp durdurmuş olmasına rağmen Devereux, hak ettiğine inandığı şöhret ve popülerliği elde edemedi. Kont'un başka adamları kendisinden güçlü makamlara atadığı için Elizabeth'e öfkelendiği konuşuluyordu. Devereux, kendisine birçok şans verildikten sonra Dokuz Yıl Savaşı döneminde Hugh O'Neill'le mücadele etmesi için İrlanda'ya gönderildi. Askerlerine tecrübesizce komuta etmesi birçok ölüme neden oldu ve bir felakete yol açtı. İrlandalı isyancılara saldırmasını emreden Elizabeth'e aldırış etmeyen Devereux, bunun yerine O'Neill'le ateşkes görüşmeleri gerçekleştirdi. Sonrasında ise zamansız bir şekilde Londra'ya geri çekildi. Elizabeth, emirlerine itaat etmeme küstahlığını gösteren Devereux'a ateş püskürdü.

Sonunda çok ileri giden Devereux ev hapsine alındı. Elizabeth, sonradan görme Kont ile ne yapacağı konusunda kararsızdı. Kraliçesi tarafından dahi olsa cezalandırılmayı kabullenemeyen Devereux, 1601 yılının başlarında Elizabeth'i tahttan indirmek için darbe planı yaptı. Devereux ve iki yüz adamı, halka Kraliçe'ye karşı kendilerine katılma çağrısı yaptı. Kimse destek vermeye yanaşmadı. Elizabeth'in uzun zaman sonra fark ettiği bir gerçeği, halk çoktan görmüştü ve iktidara gelmesi halinde Devereux'un korkunç bir lider olacağını biliyordu. Bu kadarı da fazlaydı. Daha fazla zarara yol açmadan 25 Şubat'ta Devereux'un boynu vuruldu.

Sabırlı Talipli: Anjou

Evlilik yoluyla Kral olacakların, sadece evlilik boyunca İngiltere Kralı unvanını taşımalarına imkân veren kısıtlayıcı koşulları kabul etmesi yönünde teamüller oluşturulmuş olsa da Elizabeth, başka bir ülkeyle ittifak kurma noktasında kızkardeşinin izinden gitmemeyi tercih etti. Aslında Elizabeth'in reddettiği ilk yabancı taliplisi, taç giyme töreninden kısa bir süre sonra evlilik teklifi yapan II. Felipe'ydi. Kendi sözlerine ve meclisinin tavsiyesine kulak veren Elizabeth, kısa süre sonra Avusturya Arşidükü II. Karl ile evlilik görüşmelerine başladı. Bu görüşmeler, yaklaşık on yıl boyunca sürüncemede kaldı; ta ki Habsburglarla İngilizler arasında bir bağ kurma konusu önemini yitirene kadar.

Hâlâ -zor da olsa- çocuk sahibi olabilecek olan Elizabeth'in Anjou Dükü Henry ve daha sonra kardeşi III. Henry olarak Fransız tahtına çıkınca Anjou Dükü olan Fransuva ile evlenmesi için baskı yapıldı. Henry ve Fransuva, II. Henry ile Catherine de Medici'nin çocuklarıydı. Artık Anjou Dükü olan Fransuva, kırk altı yaşındaki Elizabeth'e kur yapmaya başladığında yirmi dört yaşındaydı. Elizabeth'in artık çocuk doğurma ihtimali çok düşüktü ve ardında belli bir veliahtı da yoktu. Bu durum, İngiltere'nin Fransız kontrolüne girmesini istemeyen danışmanlarının, bu evliliğini ihtiyatsız bir adım olarak değerlendirmelerine yol açtı. Ancak Elizabeth, kendisine hediye ettiği kurbağa şeklindeki küpelerden dolayı 'kurbağam' dediği Henry'den en azından hoşlanıyor gibi görünüyordu.

Elizabeth'in 'kurbağa'sı, burada çekici ve iyi giyimli genç bir adam olarak resmedilmiş. Tam da kırk altı yaşındaki Kraliçe'nin beğenebileceği bir tip. Ama Anjou dahi, Elizabeth'in gönlünü kazanmayı başaramadı.

Aralarındaki yaş farkına rağmen Kraliçe'ye uzun süre kur yapan Anjou, Elizabeth'le evlenmeye Dudley dışında herkesten fazla yaklaştı. Fransa'yla ittifakı güçlendirmenin bir yolu olarak başlayan bu flörtleşme kısa sürede romantik bir hal aldı. İki adamın da yabancı ve Katolik olması nedeniyle bu flörtleşme, Mary'nin Felipe'yle evliliğiyle ilginç benzerliklere sahip. Elizabeth, kıymetli ülkesini paylaşmak ve saraydaki flörtleşmelerinin çoğunu büyük ihtimalle sona erdirecek nihai bir evlilik kararı vermek zorunda kalacaktı. Son ama en önemli nokta ise, Elizabeth'in çocuk ve varis dünyaya getirme ihtimali gittikçe azalıyordu ve bu durum evliliği anlamsız kılıyordu.

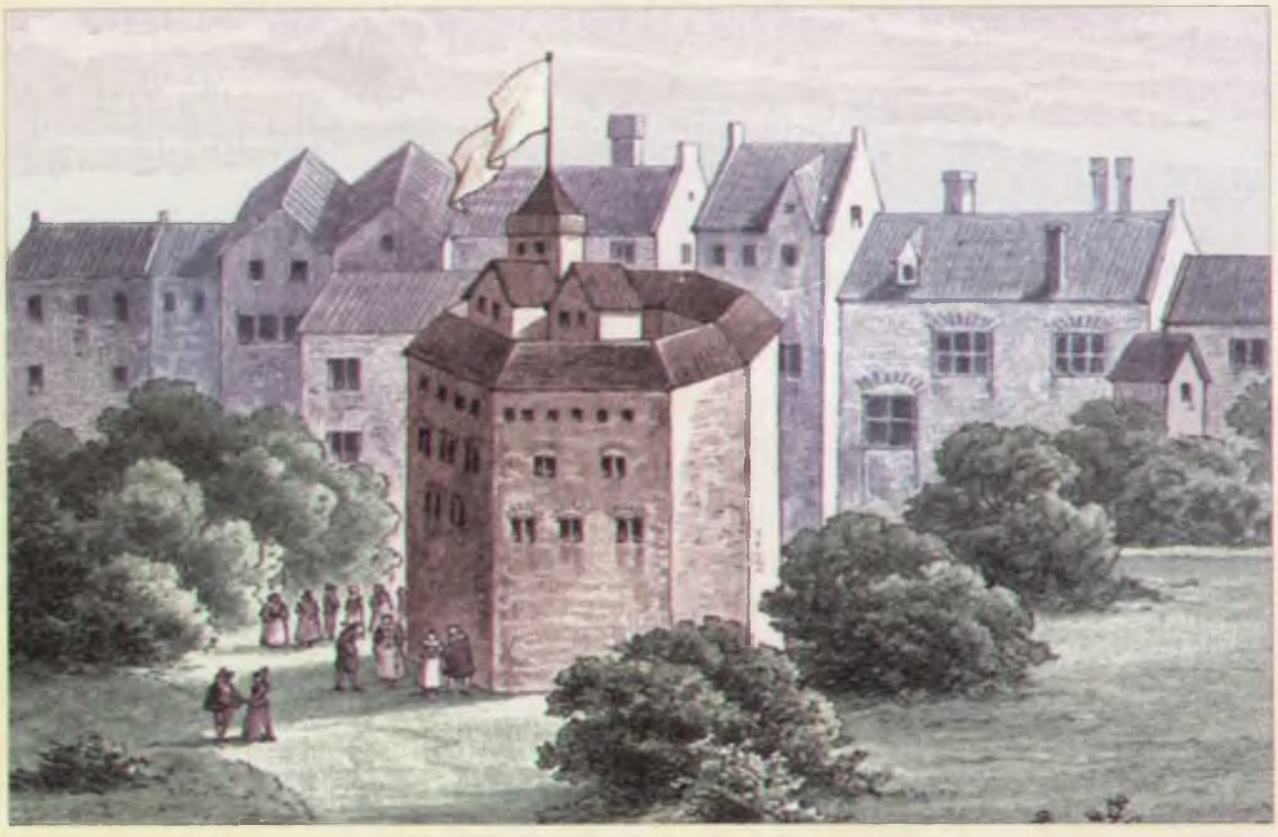
Anjou, bu kadar yüksek standartlara sahip bir Kraliçe için beklentileri karşılayacak biri değildi. Bir kralın küçük kardeşiydi. Çocukken yakalandığı çiçek hastalığı cildinde izler bırakmıştı ve ufak tefek biriydi.

Ancak Anjou, görgülü Fransız duruşu ve tavırlarıyla çok geçmeden Kraliçe'nin beğenisini kazandı. Zarif flörtleşme ve aşk dansları fasılalarla üç yıl devam etti.

Evlilik meselesi mecliste etraflıca görüşülürken Anjou, İngiliz sarayında aylarca kaldı. Elizabeth'in, meclisin evlenmeleri konusunda tereddüt etmeyeceği saygın ve sağlam bir İngiliz yerine tartışmalı bir aday seçmesindeki niyeti meseleyi ertelemek istemesi olabilir. Ama Kraliçe, gerçekten Anjou'ya daha çok ilgi duymaya başlamış gibi görünüyordu. Anjou'nun gönderdiği aşk mektuplarını saklıyor ve onun hakkında sevgi dolu sözler söylüyordu. Anjou, evliliği güvence altına almak için son bir teşebbüste bulunmak amacıyla 1581 yılının Kasım ayında saraya döndü. Bir süre amacında başarıya ulaşmış gibi göründü. Elizabeth, Dük ile evleneceğini halka duyurmuş ve Anjou'ya söz yüzüğü dahi vermişti.

GLOBE TİYATROSU

Elizabeth, bütün oyuncu topluluğunu ayağına çağırabiliyorken tebaası ve onun kadar şanslı olmayanlar, Globe tiyatrosuyla idare etmek zorundaydılar (19. yüzyılda yaşamış bir sanatçının hayal ettiği şekli aşağıda) Globe tiyatrosunun modern bir versiyonu, Londra'daki Thames Nehri'nin kıyısında bulunmaktadır. Globe tiyatrosu, ilk olarak 1598 yılında kuruldu. 1613 yılında, 'VIII. Henry' sahnelenirken çıkan yangında kül oldu. Orijinal amfi tiyatro tasarımını temel alan bir kopyası, 1997 yılında açıldı.

Ancak, kısa süre sonra Elizabeth'in heyecanı geçti ve siyasi koşullar ve meclisinin tavsiyesine sığındı. Birçoğu hâlâ evliliğe karşı olan meclis, evliliğin halkta infiale yol açacağını söyleyerek Kraliçe'ye kuşkusuz iyi bir mazeret vermişti. Artık sabrı tükenen ve haklı olarak öfkelenen Anjou'nun öfkesini ifade etmesi kendisi için hiç iyi olmadı. Nazlı Kraliçe, kendisini kontrolü dışındaki koşullardan dolayı müstakbel eşinden ayrılmak zorunda kalmış mutsuz bakire olarak görüyordu. Anjou, sonunda 1582 yılında Elizabeth ve İngiltere'yi terk etti. Birliğe dair tüm umutlar, Kraliçe'nin tereddüdü ve tutarsızlığı nedeniyle yok olup gitti. İşin garip yanı, Elizabeth, Anjou ayrıldıktan sonra ona adadığı "Mösyö'nün Ayrılışı Üzerine" adlı bir aşk şiiri yazdı. Elizabeth, şiirinde vazifesi uğruna aşkını bir kenara bırakan biri olarak 'gerçek' duygularını kelimelere döküyordu.

Altın Çağ

Elizabeth'in kendi şiiri, Elizabeth dönemi İngiltere'sinin altın çağıyla özdeşleşen

Greenwich Sarayı, Shakespeare'in 26 Aralık 1594 tarihinde Aziz Stefan Günü'nde sahnelenen oyunlarından birinin meşhur fonuydu. Bu resimde, Kraliçe ve saray erkânı için Veronalı İki Centilmen'i canlandıran Lord Chamberlain'in adamları gösteriliyor.

oyun ve nesir külliyatının bir örneği. Bu altın çağ, iyi bilinen bir kavram. Ülkenin Tudorlar ve sonrasındaki asırlarda neler yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, bir Rönesans döneminin yaşanması münasip görünüyor. Dinde birlik büyük ölçüde sağlanmış ve hükümet daha etkindi. Ülke, korkulan ve nefret edilen İspanyollara karşı büyük bir zafer kazanmıştı. Edebiyat, sanat, drama, müzik, araştırma ve keşiflerde gelişmeler yaşandı. Bu gelişme, ardında İngiltere'nin en ünlü ve en sevilen karakterlerinden oluşan bir miras bıraktı.

Elizabeth'in desteklediği en ünlü sanatçının oyun ve şiirleri bugün hâlâ insanları hayran bırakan büyük William Shakespeare olduğu söylenebilir. Shakespeare, Elizabeth'e adadığı oyunlar kaleme aldı. Bu oyunlar, Kraliçe ve gözdeleri için sarayda özel olarak sahnelendi. Oyuncu grubunun bilinen adıyla Lord Chamberlain'in adamları, Elizabeth'in sarayı için gösteri sanatçıları çalıştıran Henry Carey tarafından kuruldu. Elizabeth, *Kral VI. Henry*'nin 1. ve 2. sahneleri ile *Aşkın Çabası Boşuna*'yı severek izledi. Kraliçe, Falstaff adlı karakteri beğendiğini ifade edince Shakespeare, aşırı şişman ve koca kafalı şövalye Falstaff'ın bir dizi komik talihsizlik arasında zengin bir kadınla evlenme çabalarını anlatan *Windsor'un Şen Kadınları*'nı yazdı. Shakespeare'in iyi kurgulanmış oyunları, sihir, gizem ve hayal gücü âlemini anlatırken yazdığı dram ve tarihi eserleri, mutluluktan çaresizliğe tüm insan duygularını yansıtıyor. Dünyada kendisinden en fazla alıntı yapılan adamlardan biri olan Shakespeare'in

Savaşçı Kraliçe, Bakire Kraliçe ya da geleneksel ifadeyle 'Bess'in Westminster Manastırı'ndaki mezarını süsleyen bu canlıya benzeyen büstü, Periler Kraliçesi'nin dahi sonsuza kadar zamana meydan okuyamadığını gösterir.

SPENSER'İN DESTANI: PERİLER KRALİÇESİ

İlk olarak 1590 yılında yayınlanan Edmund Spenser'in destanı, Kraliçe'nin çok sevdiği Elizabeth dönemi sarayının erdemlerini övüyordu. İhtişam ve güzelliği simgeleyen 'en büyük adanın büyük kadını' Periler Kraliçesi Gloriana, Kraliçe'yi temsil ediyordu. Ayrıca, İskoç Kraliçesi Mary'i temsil eden oldukça olumsuz Duessa (ya da ikiyüzlülük) istiaresini de görüyoruz. Şiir, iki karakter grubuna ayrılabilir. Bir grup Protestan kilisesini simgelerken diğer grup, Papa, Roma Katolik Kilisesi ve hizmetkârlarının temsil ettiği zaafları simgeler. VIII. Henry dahi, şerefi simgeleyen bir aslan olarak oyunda yerini almaktadır. Elizabeth'in Gloriana olarak tasviri, Kraliçe'yi tam da Elizabeth'in hatırlanmak istediği şekilde daima genç ve güzel olarak gösterir.

hayatıyla ilgili dedikodular oldukça ilginç. Hayatı ve eserleri, günümüzde de ilham ve milli gurur kaynağı olmaya devam ediyor.

Elizabeth'in saltanatı döneminde yaratıcı eserlerde görülen bu büyük artışın, gerçekleştirilen Katoliklikten uzak dini reformların sonucu olduğu düşünülüyor. Ayin törenlerinde teatral gösterilere daha az yer verilmesi ve birçok dini festivalin yasaklanması nedeniyle, insanların eğlenmek için bir yere gitmeleri gerekiyordu. O yer, kısa süre içinde tiyatro oldu. Elizabeth, sarayındaki bazı kişiler gibi bilinen bir sanat destekçisi olmasa da, sanatçıların kendisini sevmesini bekliyor ve seviliyordu. Kraliçe, şair Edmund Spenser'in kendisini nazik şövalye Arthur'un evlenmek istediği hayranlık uyandıran rüya gibi bir kadın olan ve tanrıçaya benzeyen Gloriana olarak gösteren Periler Kraliçesi adlı eseriyle sonsuza kadar idolleştirildi. Periler Kraliçesi, birçok saray mensubu ve Tudor hanedanının diğer üyeleriyle ilginç benzerlikler taşıyor. 16. yüzyılda İngiltere'deki hayatı anlatan ve sıkı bir şekilde Kraliçe ile Protestanlığın tarafını tutan bir alegori olarak okunabilir.

Elizabeth tutkulu bir müzikseverdi ve kendisi de enstrüman çalmaktan hoşlanırdı. VI. Edward döneminde yasaklanan sevilen Pazar ayini ilahileri olmadan yapabilmesi mümkün değildi. İtalyan bestekâr Gaetano Donizetti, Tudorlardan o kadar etkilenmişti ki, onların hayatı üzerine operalar yazdı. Bunlardan biri olan Maria Stuarda, Freidrich Schiller tarafından yazılan bir oyuna dayanıyordu. Bu eser, gerçekte hiç tanışmamış olan Elizabeth ile Mary arasında geçen dramatik ve hayali bir görüşmeyi tasvir ediyor. Donizetti, Tudorların hayatlarından etkilenen tek müzisyen, sanatçı ya da yazar değildi. Aile, birçok roman, film, oyun ve televizyon programına ilham kaynağı oldu. Elizabeth'i anlatan en meşhur rollerden biri Blackadder

Bu sembolik tabloda VIII. Henry, yanında çocuklarıyla birlikte görülüyor. Edward'ın elinde adaletin kılıcı var. Mary ve Philip, Savaş Tanrısı Mars ile birlikte. Sağdaki Elizabeth ise, İngiltere'ye barış ve bolluk getirerek ihtilafı sona erdiriyor.

II'deki 'Queennie'ydi. Elizabeth'in sahneye çıktığı video oyunlar bile var.

Miras

Elizabeth, 24 Mart 1603 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Nihayet veliahdını seçmişti. İskoçya Kralı VI. James, İngiltere Kralı I. James olarak tahta çıktı ve aynı anda iki ülkeyi de yöneten ilk hükümdar oldu. I. Mary'nin yol açtığı mutluluk ve rahatlamanın aksine Elizabeth'in sadık tebaası, sevgili hükümdarlarını kaybettikleri için üzgündüler.

Elizabeth'in ölümünün ardından hayatlarının eskisi gibi olmayacağını biliyorlardı. Elizabeth, hayattayken hiç bir araya gelemediği akrabalarının yanında, Westminster Manastırı'nda yatıyor. Elizabeth, şüphesiz tebaasına istediklerini vermeyi biliyordu. İçinde bulundukları dönem, müreffeh değildi belki ama halk, eğlenceler vasıtasıyla Kraliçe'nin gösteri sevgisini paylaşabiliyordu. Elizabeth, uzun zaman önce halkının gönlünü kazanmıştı ve bu sevgiyi muhafaza etme noktasında müthiş bir beceri sergiledi. İyi Kraliçe Bess olarak sevgiyle hatırlanan Elizabeth'in hayatı, muazzam bir kader, şans, iktidar ve kişilik hikâyesi.

Elizabeth, daha ölmeden tarihteki yerini garanti altına aldı. Gerçekler onunla birlikte mezara gitmiş olsa bile sürdüğü gizemli hayat, bugün hâlâ büyüleyici. Onun hikâyesi bitmiş olsa bile, İyi Kraliçe Bess ve tüm Tudor hanedanı, günümüzde ilgi, merak ve hayranlık kaynağı olmaya devam ediyor.

Arka sayfadaki resim: Flaman sanatçı Paul van Somer'in yaptığı bu tabloda, Stuart dönemini başlatan İngiltere Kralı I. James ve İskoçya Kralı VI. James görülüyor. İskoçya, İngiltere ve İrlanda'yı 22 yıl boyunca yöneten James, Tudor gülüyle İskoçların deve dikenini birleştirdi.

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ